דבר

דבר ששי
דבר השבוע
דבר אחר
משא

דבר יום שישי ט"ז בתמוז תשנ"ה 14.7.95 גליון 21606

60 עמודים. המחיר 4.50 ש"ח (כולל מע"מ) באילת 3.85 ש"ח

לא יקשה למצוא בברק גם במה תכונות טובות. העושות אותו ראוי לראשות הממשלה.
חיים נורי
(עמ' 5)

יהדות הדמיה: מעפילים מדומים, באקסודוס מדומה, במאבק מדומה נגד בריטים מדומים.
יעל פישבין.
(עמ' 8)

דבר אחר

שיפור ניכר במצב יושרו האישי של קיסר בעקבות הפירסומים על אהוד ברק

ברק ל'דבר': נכנס לממשלה בתמיכה רחבה

"מבירור שנערך בחיל־האוויר עולה, שהמסוק שלי המריא מהשטח כשעה לאחר התאונה", אומר הרמטכ"ל לשעבר: "האלופים לוין ושגיא לא קשורים לסיבות התאונה; אני לא נגד ביקורת – אבל 'ידיעות אחרונות' צריך היה להצליב מידע"

מאת און לוי

"מבירור שנערך בחיל האוויר והועבר ל'ידיעות' לפני שעה קלה עולה, כי המסוק שלי המריא משטח התאונה בצאלים כ־60 עד 65 דקות לאחר שאירעה." כך אמר אמש הרמטכ"ל לשעבר, אהוד ברק, בראיון מיוחד ל'דבר'.

לדברי ברק, הופעתו אמש בטלוויזיה נועדה להעמיד את הדברים על דיוקם, ולהעביר לציבור את המידע המדויק ביותר כנגד טענות מופרכות, שהומצאו, לדבריו, על־ידי העיתונאים ב'ידיעות אחרונות'.

אמש הוצף ביתו של רב־אלוף (מיל) ברק בעשרות טלפונים של אישים וחברים, שביקשו לברכו על הופעתו בטלוויזיה. בין המברכים חברי־הכנסת דן מרידור ורחבעם זאבי, קציני צבא ועוד.

ש. נראית נסער מאוד בהופעתך בטלוויזיה.

ת. "הנושא חשוב מאוד ויוצא־דופן, ושקשור לא רק אליי אלא למוסד הרמטכ"ל, לצבא כולו, ליסודות של היחס בין מה שמותר ומה שאסור לתקשורת לעשות. עד היכן ניתן להרחיק ברמה אפלה. ראיתי דבר די מוזר: שאפשר לקחת קשקוש שקרי ולהפוך אותו למיתוס, פשוט על ידי חזרה עקבית על השקר, בכלי־תקשורת רב־תפוצה. הקבוצה המסויימת של עיתונאים, שביצעה את התחקיר, עשתה עבודה סטמית ולא נעצרה בגבול האתיקה העיתונאית. הניסיון להכפיש רמטכ"ל בהפקרת פצועים הוא דבר חמור. כי אם רמטכ"ל מפקיר פצועים, אפשר לסגור את הצבא. הרמטכ"ל הנוכחי, אמנון ליפקין שחק, שהיה אתי במהלך התירגול, אמר השבוע לתקשורת, כי מדובר בפרסום שקרי. למרות זאת הם ממשיכים להתעסק עם העניין, כאילו אמת בטענותיהם. הם מניחים, שאיש לא ינסה להפריך את השקר."

ש. בתחקיר נכתב, שעזבת את השטח קודם שהפצועים פונו מכנו.

ת. זה קשקוש מקושקש. לפי חיל האוויר, מתחקיר שהועבר ל'ידיעות' אתמול בערב, יוצא שהמראנו מהשטח בין 60 ל־65 דקות לאחר התאונה. במקום היו כבר מסוקי יסעור ואנפה, שהגיעו כדי לפנות את הפצועים.

ש. האם תוכל לתאר את שאירע באותו בוקר?

ת. "שמענו פיצוץ. הבנו שזה לא חלק מהתרגיל, ורצנו מהר למקום. אחרים מהחבורה, שעמדו במקום שבו הייתי אני, עלו על שני כלי־רכב והשיגו אותנו. כשהגענו, מצאנו 4 הרוגים ואחד שגסס, ועוד שישה פצועים, מהם ארבעה פצועים קשה. מייד ניגשו שניים־שלושה אנשים אל כל פצוע. כעבור 10 דקות, אולי פחות, הגיע רכב עם רופא היחידה. הוא החל לטפל בפצוע שגסס, וקבע את מותו. למקום הגיע מסוק אנפה, שלא זיהה את מקום הימצאנו. הוא עבר מעלינו בטיסה גבוהה מאוד. זרקו לו רימון עשן והוא נחת באיזור התקרית.

"האנפה ליקה את אחד הפצועים לבית־החולים סורוקה. כמה דקות אחר־כך הגיע מסוק יסעור. במשך דקות ארוכות עמד המסוק על הקרקע. לבדוק שחלק מהפצועים הועמסו עליו. שאלתי, מדוע היסעור לא המריא. דיברתי את מפקד היחידה לזרז את הפינוי והוא אמר שהרופאים מבקשים להישאר על הקרקע עד שייצבו את מצבם של כל הפצועים. המתנו עוד מספר דקות בשטח, וכשהבנתי שהכל נגמר, הוריתי למפקד היחידה ולאלופים לוין ושגיא, להישאר בשטח ולהתחיל בתחקיר ראשוני. רק אז יצאתי לכיוון תל־אביב."

ש. טוענים סברות מהמקום.

ת. "כותבים עליי סברותי. ואני שואל מי זה הבריונים האלה. זה אני ואמנון (הרמטכ"ל הנוכחי), האוסף הכי מרוכז של צל"שים שהיו בצבא. ממה בדיוק חוסכים סברתנו? למה בורחים, לאן בורחים? מי זה אלה שמנתחים את הבריחה ומעריכים אותה הרצו מספט?"

ש. הצנזורה לא אישרה את פרסום העובדה שנכחת בתירגול. מדוע?

ת. התירגול נועד לבחון יכולת מיבצעית מסויימת שלנו, והיתה בעיה אמיתית. כיוון שלא ידענו אם נזדקק ליכולת זו אם לאו וכדי שהיריב, שהוא תמיד כאזה, לא יבין מה הולך, היה נראה לנו, שהדבר הנכון הוא להסתיר את עובדת הימצאותנו (הקצינים הבכירים) בתירגול. ברגע שוועדת החקירה של מנחם עינן קבעה, שצריך לבחון אפשרות של קיום חקירה נגד האלוף עמירם לוין – ועל עברו של לוין אינני צריך לדבר – היה ברור שאין עוד טעם וסיבה להסתיר את זהותנו. לא היה כאן שום זדון.

ש. כיצד אתה מסביר את מה שכונה ה'סתירה' בעדויות שנמסרו בוועדת עינן ובחקירת מצ"ח?

ת. במבצע מורכב זה קבענו מראש, כי יעמוד בראשו פרוייקטור שאינו מפקד המבצע. בוועדת החקירה של עינן נשאלתי באיזו מידה, במצבים מסויימים, על פי נתונים שלא יכולתי לדעת אותם, אחראי הפרוייקטור על דברים מסויימים. ואני אמרתי מהו המצב, שבו עמירם לוין היה צריך למנות מפקד תרגיל ומנהל תרגיל. בפני מצ"ח עמד דו"ח עינן, שם הסתבר שהשאלה המרכזית היא היכן עובר ציר הפיקוד הפורמלי, ומצד שני מי הרשות שמוסמכת לאשר, לפי החוק, את מפקד ומנהל התרגיל.

"בכלל כדאי להזכיר, שלא מדובר בדבר שתקוע באיזו מגירה. התזכירים כולם, העדויות, המסמכים, הסיכומים, היו בפני כל מי שבדק, חקר ודן בסוגיה ובשאלה. כולם הסתכלו על הדברים ועל השאלות כחלק מהתמונה.

ש. איך היית מגדיר היום את ציר הפיקוד של התרגיל, והאם אתה אחראי לטיפוס שנעצר?

ת. לעניות דעתי, ציר הפיקוד היה ברור. להערכתי, שני האלופים, גם לוין וגם שגיא, לא קשורים בקשר משפטי לסיבות התאונה. זו היתה גם החלטת הפרקליט הצבאי הראשי, אם כי מסיבות שונות. היות ולשניהם אין קשר סיבתי, אז כאילו השאלה על ציר הפיקוד לא חשובה. לאורך כל הדרך, לא היתה מחלוקת לגבי ציר

(המשך בעמוד 2)

אמש בטלוויזיה/ חיים נגיד

ברקים ורעמים

שיחה ועידה, אהוד ברק עם נסים משעל, הערוץ הראשון 21.00

התכונה החשובה ביותר של רמטכ"ל, לדעת אהוד ברק, היא "לא לאבד את קור הרוח". אתמול ב"שיחה ועידה" ברק איבד אותו שוב ושוב. הוא שילח למצלמה ברקים ורעמים, אך על שאלותיו הקריטיות של המראיין לא השיב תשובות שיהיו מובנות גם למסעודה באופקים. קשה לומר שהן השביעו גם את רצונו של משעל עצמו.

עם מבט נועש בעיניים, לעתים בהרמת קול, ובכושר רטורי ניכר, תבע שוב ושוב: "תן לי רגע לדבר", והדף את נסיונותיו הקולניים של משעל לשרבב שאלה. הצופים, שהתרגלו לניתוחות האינטלקטואלית כמעט שבשרה נכונותו של המנחה על "שיחה ועידה", ודאי תהו אהבו אם נקלעו בטעות ל"פופוליטיקה" קרנבלית במיוחד.

האמת היא שההתחלה דמתה יותר ל"חיים שכאלה", כשברק משחזר את האירוע בצאלים כמו בשידור חי. אבל מהר מאוד הוא החליף מהלך. ברק, שהוגדר פעם כרמטכ"ל בעל המוח האנליטי ביותר בתולדות צה"ל, התגלה כבעל מזג סוער במיוחד, אם כי גם כאסטרטג מפוקח, שקבע לעצמו יעד נכון: הסטת ההתקפה של המראיין אל שטח האויב, כלומר "ידיעות אחרונות", מתוך הנחה שבכך יזכה באהדת הציבור, היודע שבכול אשמה התקשורת.

על עורכי "ידיעות אחרונות" אמר שהוא "עוד יטפל בהם", ואת התחקיר תיאר כ"שרלטני", "הזייה פרנואידית", ו"השתתה ללא גבול". עורכי "ידיעות אחרונות" הם "חבורה דילטנטית, שיכורת כוח". על פרשן משפטי אחד בעיתונות, בעל זקן, הדליף שעזב את הפרקליטות הצבאית הראשית במצב שעליו לא ירחיב את הדיבור. לא רק שהשחיר את פניו של אותו פרשן משפטי עלום שם, אלא שגם ניצל מידע פנימי שהגיע אליו כרמטכ"ל לשעבר, לצרכים של פולמוס ציבורי.

חוץ מזה, על כמה משאלותיו הקריטיות של משעל ענה תשובות לא משכנעות לגמרי, לכרות שמשעל נתן לו כמעט את כל הזמן של "שיחה ועידה" לענות עליהן:

● מדוע יש סתירה בין תשובותיו לחקירת מצ"ח לבין תשובותיו לחקירת הפרקליטות הצבאית? "לדעתי, אין שום סתירה", מסביר ברק. "הסתירה כביכול נובעת מן ההבדל במעמדם של עמירם לוין ואורי שגיא במקום שבו נערך התרגיל, והבדל זה כמוהו כהבדל בין האיכר שחורש שדה, לבין בעל השדה ששמו רשום בטאבו". אלא שלוין, להערכתי, איננו איכר, ושגיא אינו בעליו של שדה. המשל אולי מבריק, אבל הנמשל ממש לא ברור.

● האם עמירם לוין אמר אמת כשהתנודה שקיבל את תפקיד אלוף פיקוד צפון ברמי שתיקה?
– כמובן־שלא.

● האם אמר לו עמירם לוין לפני המשפט: "אני אקרע אותך לגזרים אם לא תגיד אמת"? – הבל ורעות רוח.

● למה לא הגיב לעיתון? – כי השאלות שהתקבלו במשרדו של דובר צה"ל שונות מן השאלות מחייבות התגובה העולות מן התחקיר ב"ידיעות אחרונות".

קצת יותר גשם ומעט פחות ברק היו מועילים יותר לנקות מעל חליפת השר, שהוא עומד ללבוש בשבוע הבא, את הבוץ שניתז עליו.

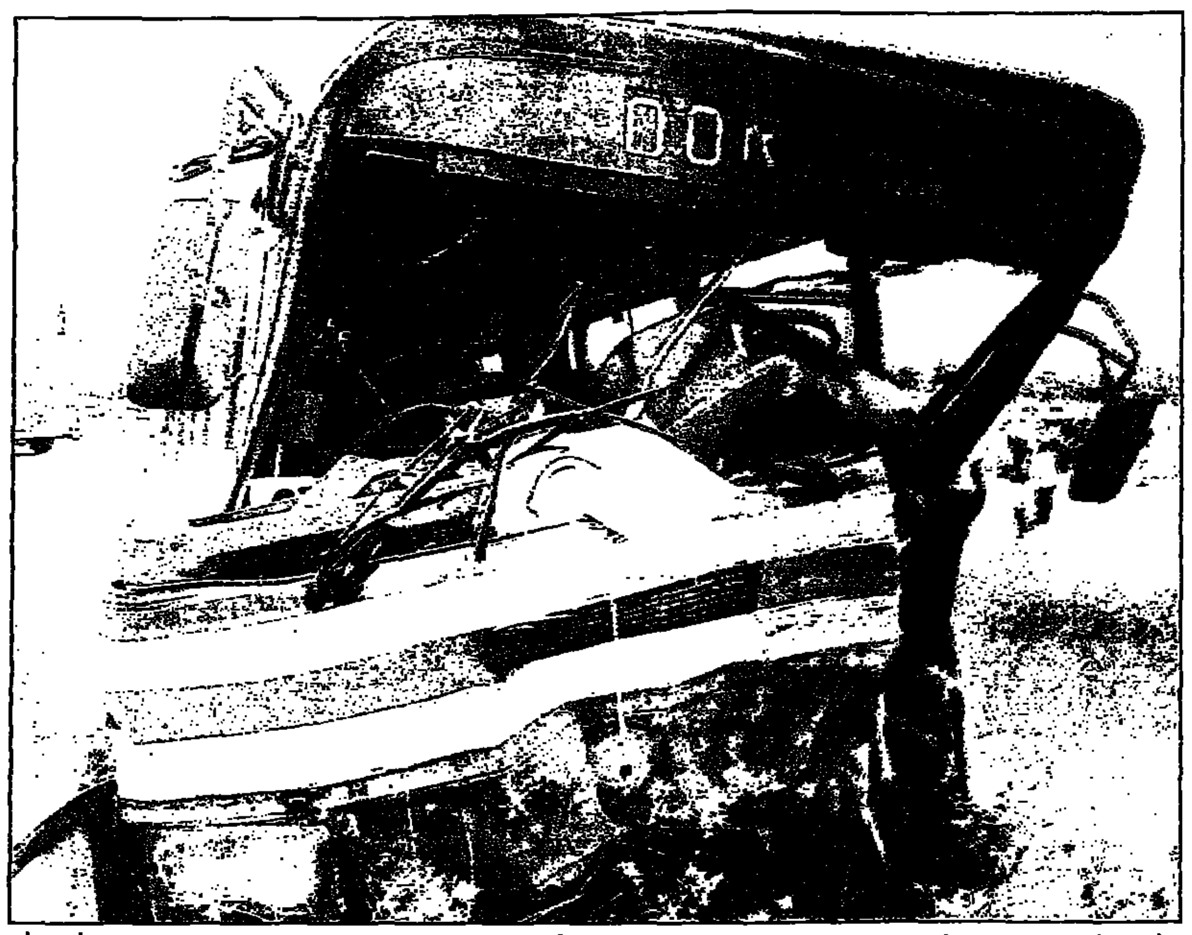

שלושה ילדים נהרגו אתמול בתאונות דרכים. בהתנגשות בין אוטובוס למשאית בצומת משמר הנגב נהרג בן 7 ו־24 נפצעו. על הקטל בכבישים ראה עמ' 20 (צילום: באדיבות 'מעריב')

נכשלה שליחות רוס; אין תאריך לפתיחת שיחות האלופים עם סוריה

מאת מוטי בסוק ודן אבידן

השליחות הנוכחית של דניס רוס, ראש צוות השלום האמריקאי, לישראל ולסוריה הסתיימה בכשלון צורב. סוריה מסרבת, בינתיים לבקשה האמריקאית שלה, לפתוח בשבוע הבא בשיחות האלופים בוושינגטון, בטענה כי ישראל לא הודיעה, בפומבי, על הסכמתה לסגת לגבולות '67.

דני'ס רוס אמר אמש לאחר הפגישה עם רבין, כי ישראל וסוריה חלוקות בנושאי מהות ונוהל.

סוריה טוענת כי אין טעם לדון בהסדרי בטחון, כל עוד ישראל אינה מודיעה על איזה קו גבול היא מדברת. רוס נפגש אתמול בבוקר עם הרמטכ"ל, אמנון ליפקין שחק, וקצינים בכירים אחרים, ודיווח להם על תשובות הסורים בנושא הסדרי הבטחון, כפי ששמע בדמשק שלשום ואתמול. מדי פעם הופסקה הישיבה כדי לאפשר לרוס להתקשר לדמשק, במטרה לנסות לגשר על הפערים הגדולים בין ישראל וסוריה. לאחר שהתשובות שקיבל לא סיפקו אותו, החליט רוס, בהתייעצות עם עוזריו, לחזור לדמשק.

השיחות בסוריה עם שר החוץ, פארוק א־שרע, התארכו, ובעקבות כך נדחתה פגישתו של רוס עם ראש הממשלה, יצחק רבין, לשעות הלילה המאוחרות. בפגישה השתתפו גם שגריר ארה"ב, מרטין אינדיק, הגנרל כריסטמן, ארון מילר ומרק פריס, מהצד האמריקאי, והרמטכ"ל שחק, השגריר בארה"ב פרופ' איתמר רבינוביץ, ואלוף דני יתום, מהצד הישראלי.

לאחר שיחתו עם א־שרע אמר רוס, בדמשק, כי יש צורך להמשיך את השיחות על ההסדרים הצבאיים וכי יידרשו עוד זמן ועבודה רבים עד שניתן יהיה לקבוע מועד

(המשך בעמוד 2)

שר ההגנה הרוסי – לישראל

תא"ל שטאובר פורש מצה"ל

מאת אמיר אורן

שר ההגנה הרוסי, פאבל גראצ'ב, יבקר בארץ בנובמבר כאורחו של ראש הממשלה ושר הביטחון, יצחק רבין. יהיה זה ביקור ראשון של שר הגנה רוסי בישראל וביחידות צה"ל. תוכנית מפורטת טרם נקבעה. בין השאר עדיין לא הוחלט אם לגראצ'ב תוענק הזדמנות לצפות בנשק מתוצרת סובייטית שנפל שלל בידי צה"ל.

ביקור גראצ'ב מותנה בהתפתחויות פנימיות ברוסיה, יותר מכל במעמדו של הנשיא ילצין. גראצ'ב הוא בן חסותו של ילצין, כפוף לו במישרין (ולא לראש הממשלה צ'רנומירדין, העשוי לרשת את ילצין), וניצל בזכותו מהדחה בעקבות ההסתבכות הצבאית בצ'צ'ניה.

גראצ'ב ביקש לבקר בישראל באוקטובר, אך נמסר לו כי אז יבקר רבין בוושינגטון.

הנספח המיועד של צה"ל בוושינגטון, אלוף יורם יאיר, יוצא בשבועות הקרובים לחפיפה קצרה עם הנספח היוצא, אלוף גיורא רום. יאיר יאלץ לשוב לתפקידו כראש אכ"א עד לספטמבר, כאשר יוחלף בקצין שזהותו טרם נקבעה.

בספטמבר גם יפרוש מתפקידו ראש החטיבה האסטרטגית באגף התכנון במטכ"ל, תא"ל צבי שטאובר. פרישתו תוכננה עוד לפני הדלפת "מסמך שטאובר" שחיבר. סגנו של שטאובר, אל"מ שלמה ברום, יועלה לדרגת תא"ל ויתמנה לראש החטיבה האסטרטגית. ברום, שישתתף בשיחות הקצינים עם סוריה, שירת בעבר בתפקידים מרכזיים בלהק המודיעין של חיל האוויר.

השיחות עם הפלסטינים – ממוצ"ש בזכרון יעקב

מאת מוטי בסוק והסוכנויות

השיחות בין ישראל לפלסטינים על הסכם הביניים יתקיימו ממחר בערב בבית מלון בזכרון יעקב, במקום בפירנצה. מחלוקות בנושאים עקרוניים יוכרעו על ידי הדרג המדיני בשיחות שייערכו בקהיר ובמקומות אחרים באזור – כך סוכם אתמול בין אורי סביר לאבו עלא.

אתמול הגיעו צוותים מכינים של שתי המשלחות לבית המלון, בעיקר כדי להיערך לוגיסטית לפתיחת השיחות. היום ייערכו במקום השיחות הראשונות, בהן יוסכמו סופית לוח הזמנים וסדרי העבודה. כל משלחת תמנה יותר משבעים איש. הכוונה היא לערוך את השיחות בצורה מרוכזת וללא הפסקה בזכרון יעקב, עד לגיבושו של הסכם הסופי. ההערכה היא כי מדובר בכמה שבועות. מדי פעם ייערכו גיחות של צוותי עבודה משני הצדדים לירידו ולעזה, כדי לקיים את השיחות שם.

בראש המשלחת הישראלית לשיחות יעמוד מנכ"ל משרד החוץ, אורי סביר, ובראש המשלחת הפלסטינית יעמוד אבו עלא, חבר הרשות הפלסטינית. השיחות יתמקדו בארבעה נושאים – ביטחוני, כלכלי, העברת סמכויות והבחירות בשטחים. אם יהיה צורך בקבלת החלטות של הדרג המדיני ייפגש יו"ר הרשות הפלסטינית יאסר ערפאת, עם ראש הממשלה, יצחק רבין, או עם שר החוץ, שמעון פרס, בקהיר, במחסום ארז או בעזה. השיחות יהיו סגורות לסיקור עיתונאי. ארה"ב חזרה והביעה אתמול את רצונה לארח את טקס החתימה על הסכם הביניים בבית הלבן, בוושינגטון.

אתמול התקיימה פגישה של ועדת השרים המיוחדת לשחרור האסירים הפלסטינים. שר המשטרה, משה שחל, השר לאיכות הסביבה, יוסי שריד, ונציב בתי הסוהר, אריה ביבי, גיבשו את ההחלטות שיוצגו היום בפגישה עם נציג הרשות הפלסטינית, נביל שעת'. ישראל תציע שחרור של כמה מאות אסירים, שלא הרגו יהודים, בעת החתימה על הסכם הביניים, ושחרור של עוד כמה מאות אסירים ערב הבחירות בשטחים. בסך הכל מתכוונת ישראל לשחרר כ־2,000 אסירים. הפלסטינים דורשים שחרור של כל 5,500 הפלסטינים היושבים בבתי הכלא הישראלים, לסוגיהם. בפגישה היום ישתתף גם שר המשפטים, דוד ליבאי, ששב אתמול בלילה מחו"ל.

היועץ המשפטי לממשלה:

לא תיפתח חקירה נגד רבני יש"ע

מאת נתן רוזי

היועץ המשפטי לממשלה, מיכאל בן יאיר, הודיע אתמול כי אין מקום לפתוח בחקירה נגד רבני יש"ע, אף שבפסק ההלכה שפרסמו, עולות עבירות של הסתה לאי־ציות ופרסומי המרדה. לדבריו, פסק ההלכה נוגע בשאלות עקרוניות, שהמקום הראוי לעיסוק בהן הוא בזמת הדיון הציבורי, ולא הערכאות המשפטיות.

היועץ המשפטי לממשלה כינס אתמול את הכתבים לענייני משפט, והציג בפניהם את דעתו בקשר לפרסום פסק ההלכה של רבני הציונות הדתית, הקורא לחיילי צה"ל לסרב לפנות בסיסי צה"ל בשטחים.

הוא ציין כי, למרות שהחליט שלא לפתוח בחקירה נגד הרבנים, מי שקורא לחייל לסרב לפקודות מטעה באופן חסר אחריות את הציבור בכלל, ואת החיילים בפרט. בנוסף לכך, אמר, התבטאויות אלה עלולות להיחשב לעבירות של הסתה לאי־ציות והמרדה.

היועץ המשפטי לממשלה התייחס לתגובות הציבוריות הסוערות, שהתקבלו בעקבות פרסום פסק ההלכה. לדבריו, בלשכתו התקבלו פניות מגורמים ממלכתיים ומאזרחים, שקראו לו לבחון את האפשרות להורות על חקירת משטרה ואף על העמדה לדין של הרבנים, החתומים על פסק ההלכה.

הוא ציין, כי אין זה המקרה הראשון בו קודמיו והוא מתבקשים לנקוט פעולות נגד רשויות משני צידי הקשת הפוליטית, שיצאו בקריאה לסרב לפעולות מסויימות של הממשלה והצבא, משום שהן אינן חוקיות. לדבריו, עד כה סבר ככלל שאין מקום לנקוט הליכים פליליים נגד התבטאויות אלה.

לדבריו, עניינן של קריאות אלה במחלוקת עקרונית ויסודית, שמעוררת ויכוח ציבורי, חד ונוקב. המקום הראוי לבירור מחלוקת כזו, לדבריו, הוא הפורום הציבורי ולא הערכאות השיפוטיות. התערבות משטרתית או משפטית בבירור מחלוקת זו עלולה לשבש את השיח הציבורי ולגרום, מחד־גיסא להשתקת דעות שונות, ומאידך גיסא, למקד את תשומת הלב הציבורית בדעה הפסולה והאסורה, ולהעניק למביעיה במה לשוב ולהעלות את טענותיהם.

לדבריו, המדיניות העקרונית שהיתה נקוטה בידיו ובידי קודמיו גורסת, כי יש להמעיט, ככל האפשר, בהעמדת אדם לדין בשל התבטאויותיו. "עיקרון חופש הביטוי הוא עיקרון יסודי במשפט הישראלי ולפיכך יש לנהוג באיפוק ובריסון, שעה שבאים לבחון נקיטת הליכים פליליים בשל התבטאויות, תהיינה פסולות ומקוממות ככל שתהיינה", אמר.

בן יאיר מציין גם כי העמדה לדין של רבנים בשל פסיקה הלכתית שנתנו, או בשל קריאה לציבור, עלולה להביא לקיטוב בין פלגים שונים של הציבור וליצירת קרע של ממש בחברה.

בנושא פסק ההלכה ציין בן־יאיר כי פרסומו גרר גל של תגובות מכל פלגי הציבור, לרבות הסתייגויות חד־משמעיות של אנשי הלכה ואישים מקרב הציבור הדתי. לדבריו, מעיד הדבר כי פסק ההלכה נידון בפורום הראוי לו – הויכוח הציבורי הפתוח.

הוא אמר כי למרות שהחליט שלא להעמיד לדין את הרבנים יש מקום לעקוב אחרי קריאות דומות, אם יהיו, על מנת לשקול ולהחליט על התגובה המתאימה להן.

אבו־מאזן הגיע לעזה; ישתתף בבחירות בשטחים

מאת כתב דבר

מחמוד עבאס, הידוע בכינויו אבו־מאזן, ישתתף בבחירות למועצת האוטונומיה לצידו של ערפאת. אתמול בבוקר הוא הגיע מטוניס, דרך מעבר רפיח, ונועד במשך שעה ארוכה עם מנהיג אש"ף במשרדו בעזה. בתום הפגישה יצאו השניים, לחצו ידיים וחייכו אל עשרות העיתונאים שהמתינו להם מחוץ למשרדי הרשות הפלסטינית. הם סירבו למסור פרטים על תוכן פגישתם.

מקור פלסטיני רשמי מסר, כי אבו־מאזן מתכוון להשתקע דרך קבע ברמאללה, ולשוב לפעילות פוליטית.

"ישבתי להיות בפלסטין וזה העיקר", אמר אבו־מאזן בתום פגישתו עם ערפאת. בתשובה לשאלה אמר, כי אין הוא מועמד להחליף את נאביל שעת' בניהול המשא ומתן עם ישראל.

גורמים בכירים ברשות הפלסטינית אמרו, כי הייתה זו למעשה פגישת פיוס בין השניים, לאור הביקורת הנוקבת שהשמיע אבו־מאזן על דרך קבלת ההחלטות של ערפאת במהלך המשא־והמתן עם ישראל מאז חתימת הסכם אוסלו.

עיקר ביקורתו של אבו־מאזן התמקד באי־נכונותו של ערפאת להאציל סמכויות לבכירים באש"ף. היריבות בין השניים הגיעה לשיאה לפני חודשיים, בכינוס של ישיבת מועצת המהפכה בטוניס, שבו סירב אבו־מאזן, הנחשב מס' 2 באש"ף, לקבל עליו את תפקיד ניהול המו"מ עם ישראל במקום נאביל שעת'.

מאז חתם מטעם אש"ף על ההסכם בוושינגטון, לצידו של שר החוץ שמעון פרס, סירב אבו מאזן להגיע לשטחים, בגלל ביקורתו על ערפאת. עתה, כשהבחירות למועצת האוטונומיה קרבות, עליו לבסס את מעמדו לקראתן.

למעט פארוק קאדומי הגיעה כבר כל הנהגת אש"ף לשטחים, והחלה בהיערכות לבחירות.

אבו־מאזן יעבור בשבוע הבא לרמאללה, שם ישתכן בבית שנרכש עבורו בכספי הרשות הפלסטינית.

בתוך כך נמסר, שצוותי המשא ומתן על פריסת צה"ל יתכנסו מחר, מוצאי שבת, בזכרון יעקב. מדובר בוועדות צבאיות משותפות, שידונו ביציאת צה"ל מערי הגדה – בית לחם, רמאללה וחברון – ובמועדי הבחירות למועצת האוטונומיה.

אתמול הגיעו הצוותים המכינים של שני הצדדים, כדי להתחיל בהכנת פגישות הוועדות.

מחמוד חלילה מוסיף: מנהיגי הציבור הערבי בישראל, חברי־כנסת וראשי רשויות בירכו על שובו של אבו־מאזן להתגורר בשטחים.

יו"ר ועד ראשי הרשויות הערביות, איברהים נימר חוסיין אמר, כי אבו־מאזן יסייע בקידום תהליך השלום בין ישראל והפלסטינים, ויזרז את המו"מ למימוש חלקו השני של הסכם אוסלו.

ח"כ עבד אלוהאב דראוושה אמר, ששובו של אבו־מאזן יעודד ויחזק את יו"ר הרשות הפלסטינית, יאסר ערפאת, ויבסס את מעמדה של הרשות. הוא שיגר לאבו־מאזן ברכה.

"בעת פינוי יתפסו המתנחלים את הגבעות – כמו במלחמת העצמאות"

בראיון מיוחד ל'דבר השבוע' מגלה ח"כ אריאל שרון פרטים מתוכנית הימין

מאת אמיר נוימן

"אם צה"ל יעזוב את יהודה ושומרון, יתפסו המתיישבים שטחים כדי ליצור רצף יהודי בין היישובים". זו תוכנית הפעולה של המתנחלים שמציג ח"כ אריאל שרון בראיון מיוחד, המתפרסם היום ב'דבר השבוע'. שרון מזהיר מפני מלחמת אחים, אם תנסה הממשלה לפנות את המתנחלים בשיתוף פעולה עם הפלסטינים.

"אני מקווה, שהממשלה תירתע מלשתף פעולה עם הכוחות הפלסטינים בפינוי יישובים. זה מעשה חמור ביותר, אנטי־ציוני. אולי הדבר החמור ביותר".

לדברי שרון, שיתוף פעולה כזה יגרום למלחמת אחים. "אם הם ירצו להביא למלחמת אחים, זה מה שהם יעשו", אמר.

על־פי דברי שרון, עיקרי תוכנית הפעולה של המתנחלים בעת נסיגה, הם: "שום יישוב לא יזוז. הם יתפסו את הגבעות בין היישובים, כמו שקרה בתחילת מלחמת העצמאות. יבואו מתנדבים שיעזרו להם בשמירה, הם יחזיקו במקומות האלה ויוודאו שיהיה רצף יהודי".

עם זאת, דוחה שרון כל פסק הלכה הקורא לסירוב פקודה, בין אם מדובר בפינוי בסיסי צה"ל ובין אם מדובר בפינוי התנחלויות. "חייל ממלא פקודות". הוא אומר. "אם לא, שיישב בבית סוהר".

בתשובה לשאלה בדבר רציפות החלטות הממשלה, אם תעלה ממשלת ליכוד, משווה שרון בין החלטות ממשלת רבין לבין הסכם ריבנטרופ־מולוטוב בין רוסיה לגרמניה ערב מלחמת העולם השנייה. "אני מעריך, שיהיה קשה מאוד להחזיר את הגלגל לאחור בגלל לחץ בינלאומי", אמר.

שרון טוען, כי רבין מנצל את טרור החזבאללה לקידום 'מכירות' של מדיניותו. "כאילו אתה פונה לאלפי אמהות ואבות: 'אם אתם רוצים להסיר את הסכנה הזאת, צריך ללכת להסדר מדיני עם סוריה'", אמר. לדבריו, רבין ואסד פועלים כזוג נשוי: "סימן באצבע, נגיעה בבוהן. יש להם כבר את הסימנים שלהם".

● הראיון במלואו – ב'דבר השבוע'

רבין אישר העברת 20 קרוואנים להתנחלות גבעת הזית ליד אפרת

(ע.) – ראש הממשלה, יצחק רבין, אישר אתמול את העברת 20 קרוואנים לגבעת הזית הסמוכה לאפרת.

צוות השרים לבנייה בשטחים אישר בינואר '95 בניית 268 יחידות דיור בגבעת הזית הסמוכה לאפרת.

בלילה שבין יום ג' ליום ד' נעשה נסיון, בתיאום עם מועצת יש"ע, להעביר לגבעה קרוואנים, אולם כוחות משטרה מנעו זאת. על פי החוק, העברת קרוואנים לשטחי יהודה ושומרון מצריכים את אישורו של שר הביטחון.

"פעילות המתנחלים תמוהה לאור העובדה שישנה החלטת ממשלה המאפשרת להם בניית בתי קבע בגבעת הזית", אמרה יועצת ראש הממשלה ושר הביטחון עליזה גורן.

בתוך כך הודיעה מועצת יש"ע, כי בכוונתה להעביר קרוואנים סמוך ליישוב קרני שומרון לצורך מוסדות חינוך. מועצת יש"ע מאיימת, כי אם לא יתקבל אישור, יועברו הקרוואנים בהקדם לאתר.

לראשונה: בריטי יישפט על פשעי מלחמה נאציים

ראה עמ' 4

07071072

هكذا من الأصل

אמש בפסטיבל המחול / אורה ברפמן

יצורי כלאיים וזמרים לרגע

למרות מזג האוויר הנוח במיוחד השנה, נעלמו הדוחק והצפיפות שאפיינו את הפסטיבל בשנים האחרונות.
חבורות הצעירים עם שקי־השינה על המדשאות ולילות מתמיד, הרמקולים ברחובות הורידו וליום, והשנה בכרמיאל יותר נעים מתמיד.
מופע הפתיחה היה יפה מבעבר. להקתו של קיליאן הצליחו להביא לערב הנחשב לאליטיסטי יותר קרוב לעשרת אלפים צופים – הישג שיא.
כשראה קיליאן את במת האמפיתיאטרון עם "הלבשת" הרמפות סביבה, ויתר על הקטעים המסורתיים, וניצל את שיפוע הבמה לכניסות ויציאות בלתי נשכחות.
כידוע, שושנה דמארי, המכונה כאן "הקמע", או לחילופין "המלכה", מופיעה מדי שנה עם השיר שלה "אור" רקה לפני תצוגת הזיקוקין המפוארת. לאחרונה, מאז החלה יפה ירקוני לשיר בפסטיבל עם להקת ילדים, במסגרת "ירוק תוסס", מחכה עדת "הקברניים" לראות את המפגש ביניהן.
בכניסה למלון "כלנית" יושבת השושנה עם פמלייתה, ויפה מגיעה עם קבוצת חיזוק משפחתית בהרכב מלא. חילופי הברכות בין המזמרות הוא מחזה מפואר בפני עצמו.
כאלף איש ישבו אמש, כמדי שנה, על כסאות פלסטיים מול שרהלה שרון וחבורתה. המפגש מתחיל בחצות, וזמן טוב להרים רגליים, לקחת פסק זמן ולצפות בזמרים־לרגע, כמו ראש עיריית כרמיאל, עדי אלדר, שהעז לעמוד מול מיקרופון ולשיר סולו. רגע שהוא מחכה לו כל הערב.
מאחר שהפסטיבל משלב מפגש בין המחול העממי למחול האמנותי, נוצרו כמה יצורי־כלאיים משונים. יש שלא מוכנים לקבל שכל אחד מהתחומים עומד בקטגוריה משלו. הצגית גבולות בלתי מבוקרת היתה בתחרות יוצרים בתחום מחול עממי לבמה, שנערכה אתמול. חבר השופטים התקשה למצוא מועמדים למקום הראשון. יוצרי המחול העממי מנסים להצית את התחום המפרידה, אך עדיין חסרים להם כלים מתאימים.
בנסיון למצוא תקווה, עתידית ככל שתהיה, נוצרה גם מסגרת, "המחול זוכר את האתמול", שבה ניסו להציג הקשרים גלויים וסמויים בין שני התחומים.
שזירת שני התחומים האלה נעשתה בכל התרבויות, אבל אין האחד בא על חשבון השני. צליחות רוביקין שכזו יכולה להעשות, לא כשלממסד יש צורך להצדיק את עצמו, אלא רק כשיש יוצר משכמו ומעלה, שמשהו פנימי דוחק בו למתוח את גבולות האמנות שלו.
מאחר שנפלו התוכניות לזמן לפסטיבל את להקת "עננבל", "הבלט הישראלי" וערב יחיד לאמיר קולבן, נוצרה הזדמנות למלא את החלל במסגרת חדשה: "מחול עכשוי", שבו הוזמנו לכרמיאל לראשונה, שלושה מיוצרי מרכז השוליים במחול "סימביותה", עם עדי שעל תעה ורטהיים, עידו תדמור עם "השיר של סימה" וקולבן עם "קובלנקה" במתכונת מהודקת מבעבר. מגמה שיש לברך עליה.
נגמרה השמינית של כרמיאל, להתראות בתשיעית.

התנשיקות. אבו־מאזן וערפאת, אתמול בעזה (צילום: אי.פי)

נכשל ניסיון הפשרה במרצ

מפ"ם לא מוכנה לוותר על המקום ה־12

מאת אמיר נימן

מפ"ם דחתה את ההצעה לפשרה עם "שינוי" התובעת לקבל לידיה את המקום ה־12 ברשימת מרצ לכנסת הבאה, והודיעה כי כמפלגה השנייה בגודלה במרצ יש לה תביעות משלה באשר לדירוג חברי הכנסת ובאשר לחלוקת התיקים בממשלה והמשרות האחרות בין שותפות מרצ.
לפני כחודשיים גיבשו ראשי מרצ נוסחת פשרה, שלפיה יו"ר מרצ, שייבחר בראשית השנה הבאה, ישמש כבורר ופוסק אחרון בתביעת שינוי לקבל לידיה את המקום ה־12 ברשימה.
בדיונים פנימיים בפורומים שונים של מפ"ם הוחלט שלא לקבוע בינתיים עמדה מגובשת לגבי נוסחת הפשרה, עם כי כל ראשי מפ"ם שוללים אותה, ולדרוש את דחיית הדיון עד סמוך לבחירות, כך שתוצאות הבחירות תהיה ברורה יותר, וההחלטות שיתקבלו יהיו רלוונטיות יותר.
ראשי מרצ מוטרדים לאחרונה מסקרי דעת הקהל שהתפרסמו בשבועות האחרונים, המנבאים ירידה בכוחה בבחירות. על רקע זה ועל רקע המירוץ של המועמדים לכנסת, מתחדדת עוד יותר המחלוקת באשר לחלוקה הפנימית של רשימת הסיעה בין שלוש השותפות במרצ.
בראשית החודש קיימו יו"ר מפ"ם, הנן ארז, וח"כ אברהם פורז, שתי שיחות טלפון על פרשת המקום ה־12 ברשימה. בעקבות עמדת מפ"ם, כי יש לדחות את הדיון בתביעת שינוי, שב פורז ותבע להעלות את הנושא לדיון כבר עתה. לדבריו, דחיית הדיון עלולה להצית תבערה בשינוי ובמרצ.
לאחר דיון נוסף בצוות התיאום של בכירי מפ"ם, הוחלט שלא לשנות את ההחלטה הקודמת. בשיחה נוספת בין ארז לפורז הבהיר יו"ר מפ"ם, כי לא זו בלבד שמפ"ם אינה מוכנה לקבל עתה החלטות, אלא שיש לה תביעות משל עצמה לשינוי הסדרי החלוקה הפנימית שנקבעו בראשית הקונפדרציה.

600 רבנים אמריקאיים חתמו על עצומה נגד פסק ההלכה

מאת דרורה פרל, וושינגטון

הרב ג'ונתן רוזנבלט, רב אורתודוקסי מברונקס שבניו־יורק, יצא אתמול נגד פסק ההלכה של הרבנים בישראל בעניין התנגדות לפינוי.
הרב רוזנבלט הודיע במסיבת עתונאים בגבעת הקפיטול בוושינגטון, שרבנים באוה"ב מתנגדים לפסק ההלכה, כיון שהוא מסכן ליציבותה ואחדותה של החברה הישראלית בטווח הארוך.
מסיבת העיתונאים בוושינגטון, של ארבעה רבנים שהביאו לקונגרס האמריקאי מכתב, החתום בידי 600 מעמיתיהם, מקהילות אורתודוקסיות, קונסרבטיביות ורפורמיות, בכל רחבי ארה"ב, נועדה להעביר למחוקקים האמריקאים את תמיכת הקהילה היהודית בארה"ב בתהליך השלום ובסיוע האמריקאי לרשות הפלסטינית.
הרב עמיאל הירש רב רפורמי ממנהטן, אמר ל"דבר" שהמסר של הרבנים שחתמו על המכתב ועוד מאות רבות של רבנים, שרק קשיים לוגיסטיים מנעו את הצטרפותם, הוא כי, "הרוב המוחץ של יהודי ארה"ב תומך בתהליך השלום", וכי תפקידה של ארה"ב חיוני להשלמת התהליך ושמירתו.

קוהל לפרס: על האיחוד האירופי להעניק לישראל "מעמד מועדף"

בביקורו בבון ביקש פרס מגרמניה אשראי מיוחד ל"הוצאות השלום" של ישראל

מאת דניאל דגן, בון, ומתיים

בשיחתו אתמול בבון עם קנצלר גרמניה הלמוט קוהל, הביע שר החוץ שמעון פרס משאלה, כי "הצהרת אסן", המעניקה לישראל "מעמד מועדף" ביחסים עם האיחוד האירופי, תיכלל במבוא להסכם המחודש שייחתם בקרוב בין ישראל לבין האיחוד. בתשובה הביע הקנצלר את נכונותו לפעול לכך שישראל תזכה במעמד־זה.
כן אמר קוהל, כי הוא מקווה, שמועצת שרי החוץ האירופיים בבריסל תקבל ביום שני בברכה את הסכמי שיתוף הפעולה בין האיחוד האירופי וישראל, בעיקר בתחומי המדע והטכנולוגיה.
פרס הגיש לגרמניה תוכנית לפרוייקטים, שיכללו תוכנית פיצוי של "הוצאות השלום" הגרמות לישראל כתוצאה מן ההסכמים עם הפלסטינים ועם ירדן. מטרת הפרוייקטים – להביא לכך, שישראל תיהנה גם בעתיד מן האשראי הגרמני, שניתן לה מאז כינון היחסים הדיפלומטיים בין שתי המדינות לפני 30 שנה. האשראי, בהיקף של 140 מיליון מארק בשנה, ניתן בתנאים נוחים במיוחד, ובא מתקציב המיועד לסיוע לארצות מתפתחות.
בעת ביקורו של הקנצלר קוהל בישראל בתחילת החודש שעבר הובהר לממשלה, כי גרמניה לא תוכל להמשיך בהענקת האשראי בצורתו הנוכחית, משום שעל־פי הקריטריונים המקובלים, ישראל איננה "מדינה מתפתחת", ורמת ההכנסה בה לנפש מתקרבת לרמה המקובלת במדינות המפותחות במערב.
גרמניה הציעה לישראל, כי האשראי יינתן גם בעתיד אך יופנה לפרוייקטים משותפים עם הפלסטינים בשטח האוטונומיה, שבה רמת ההכנסה לנפש נמוכה בהרבה מאשר בתחומי הקו הירוק.
בעקבות השיחות אתמול מקווה ישראל, כי חלק מכספי האשראי יופנה גם לפרוייקטים המשקפים את "הוצאות השלום".
בשיחתם דנו פרס וקוהל גם ביוזמה להקים קרן אירופית למימון פרוייקטים במזרח התיכון. פרס הביע את תקוותו, שהקרן תהפוך במשך הזמן לבנק לפיתוח אזורי, וקוהל לא פסל את האפשרות.
השניים דנו שוב ביחסים בין גרמניה לאיראן, על רקע המאמץ להשיג מידע על גורלו של הנווט רון ארד. פרס אמר, כי בעניין זה התרשם שלקנצלר "דעה נחושה", וכי "איראן צריכה להוכיח שהיא ראוייה למה שהיא טוענת".
בשיחה עם עיתונאים ישראליים הגיב פרס על פסיקת הרבנים אתמול, ואמר: "ממש לא ייאמן. מה הם רוצים, שני עמים? עם אחד המקבל פקודות מן הרבנות, ועם אחד הבנוי על דמוקרטיה ועל שלטון החוק? זאת הפעם הראשונה שהרבנות מתערבת בצורה כזאת בענייני מדינה מובהקים."

איראן: רון ארד אינו בידינו

(עיר).– איראן הכחישה אתמול בפעם נוספת כי הנווט הישראלי הנעדר, רון ארד, נמצא בידיה, אולם טענה, כי ישראל מחזיקה בארבעה אזרחים איראניים.
סוכנות הידיעות האיראנית הרשמית הביאה בהודעתה מדברי בכיר במשרד החוץ האיראני, שאמר לכתב עיתון בטהראן, כי בידי איראן אין כל מידע על רון ארד.
הדובר הכחיש דיווח, שנמסר לדבריו בקול־ישראל, שלפיו מקיימת איראן שיחות בנושא רון ארד עם אוסטרליה.
שלשום האשימה איראן את ישראל באחזקת ארבעה אזרחים איראניים, שהוכרזו נעדרים בתקופת מלחמת לבנון.
באיגרת ששיגרה המשלחת האיראנית באו"ם למזכ"ל האו"ם בוטרוס ראלי, צוטטה טענתה של אחת מבנות משפחות הנעדרים, כי הארבעה עדיין חיים והם מוחזקים בישראל.
על פי הטענה, הארבעה הם: שלושה דיפלומטים איראניים וצלם של סוכנות הידיעות האיראנית בלבנון, שהוכרזו נעדרים לאחר שלא שבו מסיור בחלק הנוצרי של לבנון בתקופת מלחמת לבנון, ב־1982.
כוחות הביטחון הלבנוניים טענו בשעתו כי הארבעה נהרגו, אולם הודעה רישמית על גורלם לא נמסרה מעולם.

ברק ל'דבר'

(המשך מעמוד 1)
הפיקוד. כרייבר, נוצרו הבדלי פרשנויות. ביחידה (סיירת מטכ"ל) פועלים בצורה שונה וייחודית, ואין הדברים כמו בכל יחידה אחרת בצה"ל.
ש. האם העובדה שנכחת בתרגיל לא היתה צריכה להביא להקפדה יתרה על הוראות הבטיחות?
ת. על הוראות הבטיחות צריך להקפיד בכל מצב, ללא קשר לנוכחות או אי־נוכחות הרמטכ"ל.
ש. האם האלוף לוין איים עליך ש"יקרע אותך לגזרים" אם לא תאמר אמת?
ת. עמירם לוין לא איים עלי בכלל. לא לוין ולא אף אחד איים עליי. איש לא מאיים על רמטכ"ל. באיזה הקשר בכלל אומרים שהוא איים עליי? אני תמיד אומר אמת.
ש. האם אתה כועס על המשפחות השכולות? האם הן מנסות לחסום את דרכך הפוליטית?
ת. אינני כועס. המשפחות האלו נתנו את הדבר הכי יקר להן. אני מכבד את העוצמה של הכאב ואת חוסר האונים להביא מרפא לכאבן. ראוי להתייחס אליהן גם ברגישות וגם בהשתתפות בצער ובכבוד. במובן מסויים מותר למשפחות לעשות כל מה שיקל על כאבן.
ש. מי, לדעתך, עומד מאחורי פירסום התחקיר ב"ידיעות אחרונות"?
ת. אני לא מתעניין, ואני גם לא חושב שהנהלת "ידיעות" נתנה את דעתה למימצאי התחקיר. יש שם חבורה צעירה מיליטנטית, שחושבת שמצאה משהו גדול, והם מתפארים. אני לא נגד ביקורת, אבל צריך היה להבליג מידע. כל כתב צבאי יכול היה לומר על התחקיר, כי איננו אמין וכי המידע הוא שקרי. בתחקיר הזה לא נשמרו כללי האתיקה העיתונאית.
ש. מה ביקשת להפיק מהופעתך אמש בטלוויזיה?
ת. אני חשבתי, שראוי וחשוב להעמיד את הדברים על דיוקם, להעביר לציבור את התייחסותי שלי לתחקיר, להעמיד את כולם על הנוהל ועל המשמעות של הפירסום־השקר.
ש. יומיים לפני כניסתך לממשלה, האם יש לך הרהור שני בקשר לכניסה לחיים הפוליטיים?
ת. יש לי חיזוק רב. מהתגובות שכהן אני זוכה מהציבור בימים האחרונים, אני נכנס לממשלה עם תמיכה רחבה מאוד.
ש. מהן תוכניותיך הפוליטיות לטווח הארוך?
ת. לארגן את תקציב 96' במשרד, שאליו אני נכנס.

ברק לטלוויזיה

להלן קטעים מן הראיון שנתן הרמטכ"ל לשעבר ברק לנסים משעל, כפי ששודר אמש בטלוויזיה הישראלית:
משעל: אחד הלוחמים בשטח מצוטט כמי שאמר את הדברים האלה: "כולם רצו לעזור לפצועים, אבל אהוד ברק עמד בידיים שלובות ולא עשה כלום. לא שלטתי בעצמי. צעקתי לו "מה אתה עושה, יא מניאק, בוא תעזור, החברים שלי מתים" אבל אהוד לא זז". זה תיאור קשה.
ברק: לא שמעתי שום חייל צועק. תאר לך שאלוף הפיקוד וסגנו נקלעים לצומת בית־ליד בזמן הפיגוע, ועל כל פצוע יש כבר שניים־שלושה חיילים. מה מצפים שיעשו אלוף פיקוד או סגנו? שידחו את אחד החיילים מהפצוע ויתחילו לטפל בפצוע עצמו?
"האם אנחנו מצפים ממנו שהוא יתחיל לטפל בפצועים, או שיוודא שבבתי החולים באיזור תהיה כוננות? ואני אומר יותר חמור: נניח שאלוף הפיקוד וסגנו נקלעים לפיגוע בבית ליד, וחצי מהחיילים אין לידם אף אחד והפצועים זועקים בכל מקום. אני שואל אותך: מה אנחנו מצפים שהם יעשו? עשרות פצועים עוד זועקים. מה האלטרנטיבות? אתה מצפה שהם יטפלו בעוד שני פצועים או שלושה? למרות חומרת העניין, הם יעשו את הדבר שתיארתי קודם?
משעל: כלומר, זה היה עניין של סדר עדיפויות...
ברק: זה יבטיח, שבסופו של דבר יימנע שיבוש. כשהפצועים בשטח ועל כל אחד יש שניים־שלושה אנשים, ועוברים מאחד לשני לראות מה קורה עם כל פצוע, הדבר האמיתי שצריך לוודא הוא, שבמקום הזה, שעבר משבר, טלטלה ותקלה קטלנית, לא יתווספו תקלות נוספות.
משעל: כלומר, העדפת בעצם לא לטפל בפצועים אלא לטפל בסך־הכל?
ברק: אני לא בתחקיר. פשוט, עשיתי את מה שלפי דעתי רמטכ"ל צריך לעשות. לפי דעתי, כל רמטכ"ל במקומי היה עושה את אותו הדבר, וכל רמטכ"ל במקומי בעתיד יעשה את אותו הדבר. ואת מה שבאמת צריך לעשות, אני עשיתי.

חשש בארה"ב מפיגוע

וושינגטון (עיר) – ארה"ב קיבלה מידע ש"טרוריסטים מזרח תיכוניים" מתכננים כנראה פיגוע נגד מטרה אמריקאית במקום כלשהו בדרום אמריקה, הודיע משרד החוץ האמריקאי אתמול. בהודעה זו, שהיא חריגה ביותר, לא נמסרו כל פרטים נוספים.
"ממשלת ארה"ב קיבלה מידע, לפיו טרוריסטים מזרח תיכוניים מתכננים כנראה פיגוע נגד מטרה אמריקאית שלא צוינה בדרום אמריקה, במהלך יולי 1995. מידע נוסף ימסר כשיתקבל", נאמר בהודעה.
פקידי ממשל אמריקאים ופיליפינים מסרו, כי בתחילת השנה סוכלה מזימת מוסלמים קיצוניים לפוצץ מספר מטוסים אמריקאיים במזרח הרחוק. שלטונות הפיליפינים האשימו את רמזי אחמד יוסף, [illegible]

נכשלה שליחות רוס

(המשך מעמוד 1)
וסורי יום לשיחות האלופים בוושינגטון.
רוס ועוזריו יצאו לפנות בוקר חזרה לוושינגטון.
השגריר רבינוביץ אמר כי ארה"ב תפעל בשבועות הקרובים לגישור על הפערים.
רוס לא הצליח אתמול בשיחותיו בדמשק לקבוע מועד לחידוש שיחות הקצינים בין ישראל וסוריה בעניין סידורי הבטחון העתידיים ברמת הגולן. בתום שלוש שיחות שערך עם א־שרע, ומגעים שקיים בטלפון עם ישראל, אמר רוס לכתבים כי "דרושות שיחות נוספות כדי להגיע להסכם על חידוש השיחות הצבאיות". יחד עם זאת, הוא העריך כי שיחות הקצינים יחודשו בסופו של דבר.
מקורות סוריים אמרו כי פערים גדולים מפרידים בין עמדות ישראל וסוריה בשאלת סידורי הביטחון. אחד מהם הוא בשאלת תחנות ההתרעה. סוריה מתנגדת באופן עקרוני להקמת תחנות התרעה ברמת הגולן, אחרי הנסיגה הישראלית, ואילו ישראל דבקה בדרישתה להקים תחנות כאלה.
עיתוני סוריה עמדו אתמול על חשיבות השגת הסכם בשאלת סידורי הביטחון, כדי לסלול את הדרך לדיון בשאלת הנסיגה הישראלית מהגולן. פרשן רדיו דמשק אמר כי רק הכרזה ישראלית ברורה ומדוייקת בדבר מחוייבות ישראל לסגת מכל רמת הגולן ומדרום לבנון, יכולה להסיר את המכשולים בפני השגת פריצת הדרך במו"מ. מדברי הפרשן עלה כי סוריה מתנגדת לכל תחנות התרעה בגולן, כולל כאלה שיאוישו על ידי צוותים בינלאומיים.

צור ינסה לשכנע את אבלס לבדוק חשבונות הקיבוצים

מאת רן הלוי

שר החקלאות, יעקב צור, ייפגש ביום ראשון, עם המפקח על הבנקים, זאב אבלס, לדיון בבקשתו לערוך בדיקה מדגמית של חשבונות הבנק של כמה קיבוצים, כדי לברר את הטענה בדבר חיובי־יתר של הקיבוצים בידי הבנקים.
במכתב ששיגר אבלס לצור בעקבות פנייתו, הוא דוחה את הבקשה לערוך בדיקה מדגמית בנימוקים נהליים: אף שהוא מאשר את זכותו העקרונית של כל לקוח לבדוק את חיובי הריבית שלו בידי הבנק, ולקבל ממנו את הנתונים הנחוצים לכך, "איש לא מנע מהקיבוצים לעשות כן לפני חתימת הסדר החובות הראשון, לפני שבע שנים".
לדברי אבלס, בחתימתן על הסדר החובות בדצמבר 1988 הכירו התנועות הקיבוציות בגובה החוב שעליו התבסס הסדר זה. "לא מן הנמנע, שהחלטה על בדיקת החובות היום תפסיק את יישום ההסדר הראשון ותמנע חתימת ההסדר המשלים, שאמור להימסר בשבועות הקרובים לאישור בוועדת הכספים של הכנסת. לכך צפויות השלכות מרחיקות־לכת הן על הבנקים הן על הקיבוצים. נוסף לכך עלול העיכוב בהסדרי החובות להפסיק את תהליך מכירת הבנקים", כתב אבלס. בסיום מכתבו הציע המפקח על הבנקים לקיים דיון במשרד האוצר לפני נקיטת צעד כלשהו בנושא.
שר האוצר, אברהם שוחט, נותן גיבוי לעמדתו של צור, והיא אף אושרה בישיבת סיעת העבודה בכנסת השבוע, לאחר שנדחתה הצעת ח"כ רפאל איתן להקים ועדת חקירה פרלמנטרית בעניין חובות ההתיישבות.
ממשרד החקלאות נמסר, כי השר צור נחוש בדעתו לתבוע דיון בממשלה, ולדעתו חייב גם שר האוצר, המחויב כמוהו בקיום החלטות הסיעה, לעשות כן. את הפגישה עם אבלס יזם השר צור.

3 חיילי צה"ל נפגעו ממטעני־צד במובלעת ג'זין

מאת גונה קונן

שלושה חיילי צה"ל מהכוח של הגנרל לאחד נפגעו אתמול אחר־הצהריים ממטעני־צד במובלעת ג'זין בדרום לבנון. שניים נפגעו באורח בינוני, ואחד פצוע קל. השניים שנפצעו באורח בינוני פונו במסוקים של צה"ל לטיפול בבית־חולים בישראל. הפצוע השלישי טופל בשטח.

פיס חזק

ב־1,000,000 ש"ח זכה כרטיס מס' 137684.
במכונית זכה כרטיס מס' 866419.
ב־5,000 ש"ח זכו כרטיסים מס' 845181, 464113, 797320, 409698, 748081, 467655, 394803, 630640.
ב־1,000 ש"ח זכו הכרטיסים המסתיימים ב־02121, 25053, 19750, 42390, 42417, 78052, 40687, 90258, 66789, 67851, 56468, 64122, 76861, 76723, 30175, 77383, 05943, 20101, 39263.
ב־100 ש"ח זכו הכרטיסים המסתיימים ב־739, 157, 821, 568, 895.
ב־24 ש"ח זכו הכרטיסים המסתיימים ב־21, 96, 78, 47, 04.
ב־8 ש"ח זכו הכרטיסים המסתיימים בספרות 5, 2.

צ'אנס

עלה – J; לב – A; יהלום – 10; תלתן – Q.

מזג האוויר

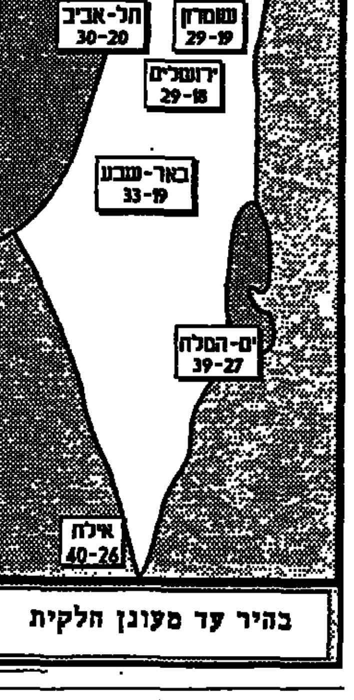

בהיר עד מעונן חלקית

בנין חברה להשקעות בע"מ
הודעה בדבר אסיפה כללית שלא מן המנין
ניתנת בזה הודעה כי ביום ב' 24 ביולי 1995 בשעה 18:30 תכונס במשרדי החברה, ברחוב הרב קוק 10 בני־ברק, אסיפה כללית שלא מן המנין אשר סדר יומה בחירת רואה חשבון של החברה והסמכת הדירקטוריון לקבוע את שכרו.
ייפוי כח להשתתפות באסיפה הנ"ל יש להפקיד במשרדי החברה לא יאוחר מ־48 שעות לפני מועד כינוסה.
בנין חברה להשקעות בע"מ

למכון התקנים הישראלי
ולמנכ"ל מר אלי הדר
לרגל תנופת
יובל שנים להיווסדה
לך ברכות
אלום -טל-סיני 90 בע"מ
מוצרי אלומיניום
שדרות החברה הכלכלית
א.ת. מישור אדומים, ירושלים
טל. 02-351810, 02-354685

למכון התקנים הישראלי
ולמנכ"ל מר אלי הדר
לרגל חגיגות יובל שנים להיווסדה
ברכות חמות
Tambour טמבור
טמבור בע"מ • תשלובת צבעים וכימיקלים
אזור תעשיה עכו טל. 04-9853611

לסולכור סנטר ולמנכ"ל מר ניסו אשכנזי
לרגל חגיגות עשור להיווסדה
המשך הצלחה ושיתוף פעולה
צחורי
יצור ברזים * יבוא ושיווק מוצרי אינסטלציה סניטרית
אזור תעשיה סגולה פ"ת טל. 03-9306959 טלפקס. 03-9341240

למכון התקנים הישראלי
ולמנכ"ל מר אלי הדר
לרגל תנופת
יובל שנים להיווסדה
צור
בית חרושת למרצפות
טל. 03-5504898

שפע ברכות
למכון התקנים הישראלי
ולמנכ"ל מר אלי הדר
לרגל תנופת
יובל שנים להיווסדה
אקס טל
טל. 02-351810

ברכות חמות
למכון התקנים
טל. 09-402594

לסולכור סנטר ולמנכ"ל מר ניסו אשכנזי
לרגל חגיגות עשור להיווסדה
צרור ברכות
קרמיקה
טל. 06-938820

ברכות חמות
לסולכור סנטר ולמנכ"ל מר ניסו אשכנזי
לרגל חגיגות עשור להיווסדה
פלסאון

דבר DAVAR دافار
מייסד ועורך ראשון: ברל כצנלסון
עורך ראשי: רון בן־ישי

המו"ל: "דבר בע"מ"	
נדפס בדפוס "החדש" בע"מ	רחוב חוסה ומגדל 2, ת"א
המערכת והמנהלה תל־אביב	סניפים:
רחוב שנקין 45 ת.ד. 199, מיקוד 65233	ירושלים: רחוב הלל 16
טלפון: 03-5286141 (6 קווים)	טלפונים: 02-256873, 02-256589
פקסימיליה: 03-6294783	חיפה: רחוב הנביאים 27
מחלקת המודעות. טלפונים ישירים	טלפון: 04-620111
5286156, 5281860, 6298032	רחובות: רחוב הרצל 168
פקסימיליה מודעות: 03-6298032	טלפונים: 08-451381, 08-453798
טלפון לפניות הציבור 07.00–22.00, 03-5286141	הפצה "נד" 03-377056

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחויבת בהן

רופא סיירת מטכ"ל באסון צאלים ב':

"לא ניתן היה להציל הנופלים"

מאת און לוי

"פינוי פצועי תאונת צאלים ב' נעשה באמצעות שני מסוקים של חיל האוויר. לא היתה כל בעיה לבצע הפינוי ולא היה ניתן להציל איש מהנופלים" – כך אומר רב סרן נ', שהיה רופא סיירת מטכ"ל בעת התרגול המבצעי שבמהלכו אירעה התאונה. רב סרן נ' היה שותף פעיל בתרגיל, ובשעה שאירעה התקלה שהה עם הכוח המשגר. לדבריו לא היה כל דופי בתפקוד הרמטכ"ל וסגנו, ולידיעות כאילו השניים עזבו את המקום קודם שהפצועים טופלו אין כל שחר.

רב סרן נ' היה הרופא הראשון שהגיע למקום האירוע. בראיון שנתן אמש ל"דבר" סיפר: "הייתי הרופא שהשתתף בתרגיל הזה. הגעתי מנקודה אחרת למקום האירוע לאחר כעשר דקות. הייתי הרופא הראשון שהגיע לנקודת האירוע".

– מה היתה התמונה הראשונה שהתגלתה לך?

– "הנפגעים היו מפוזרים בשטח ומסביב להם כבר היו הרבה חיילים וקצינים שהסתובבו ביניהם. למרות נוכחותם של קצינים וחיילים רבים עיקר העבודה הוטלה על החובשים. זה גם מה שמקובל, שהחובשים מטפלים בנפגעים ונעזרים בכל מי שרק אפשר על־פי הכוונתם. כך היה גם במקרה הזה".

– האם נתקלת בטענות כאילו החובשים לא זכו לסיוע?

– "לא. במפורש לא היו טענות שלא עזרו. דרך אגב צריך לזכור שהתערבות של אנשים יכולה להפריע, וחלק מהעניין זה באמת לדאוג שלא יהיו במקום אנשים מיותרים".

– האם הרמטכ"ל עמד בצד עם ידיים שלובות?

– "לא שמתי לב מה הרמטכ"ל עשה באותו רגע. כשהגעתי לשטח האירוע עברתי תחילה על כל הנפגעים וקבעתי את מותם של ארבעה. השאר היו פצועים. אדם נוסף היה ללא דופק ונשימה כשהגעתי אליו, אבל נאמר לי שהוא נשם עד לפני מספר דקות, ולכן החלטתי להתחיל לבצע בו פעולות החייאה למרות שמראש הסיכוי להציל אותו היה נמוך מאוד. בדיעבד התברר לי שהיה מדובר בערן וכסלבאום ז"ל. בתחילת הטיפול בו נאמר לי כי מצבו של אחד הפצועים האחרים מתערער. ביקשתי מהחובשים שהיו לידי להמשיך בהחייאה של ערן ועברתי לפצוע השני לבדוק את מצבו. זה היה נפגע חזה שהיה זקוק לפעולה ניתוחית דחופה, והערכתי שהסיכוי להצלתו הוא גדול, ולכן החלטתי להישאר לידו ולטפל בו תוך כדי שהחובשים ממשיכים בהחייאת הנפגע הקודם ערן. תוך כדי הטיפול, כשהמשכתי לטפל בנפגע הזה אחרי מספר דקות הגיע הרופא המוסק הראשון לשטח. הפניתי אותו לערן, שעליו ביצעו את פעולות ההחייאה. הוא המשיך בהחייאה וקבע את מותו של ערן כעבור מספר דקות. דקות נוספות לאחר מכן הגיעו עוד מספר רופאים".

"למקום התאונה הגיעו שני מסוקי פינוי. לשאלת הפינוי אני רוצה להדגיש שכמובן לא ניתן לפנות אף נפגע עד שבודק אותו רופא ומייצב את מצבו בשטח, כך שלגבי פינוי נפגעים עד שהגעתי כמובן שאין מה לדבר. גם לאחר שהגעתי פעולת ייצוב הפצועים נמשכה דקות ארוכות, כך שהפצועים היו מוכנים לפינוי הרבה אחרי שמסוקי הפינוי כבר היו בשטח, כך שלא היה רלוונטי כל מסוק אחר פרט למסוקי הפינוי".

בתשובה לשאלה אם היו בעיות בפינוי אמר רס"ן נ': "לא. להערכתי גם הטיפול וגם הפינוי היו יחסית מהירים מאוד, יחסית לאירוע כזה עם כל־כך הרבה נפגעים". עוד אמר נ': "לפני שהגעתי היו במקום הרבה מאוד אנשים חיילים, קצינים וחובשים שהשתתפו בתרגיל וכאלה שצפו בו, כך שכבר בשניות הראשונות היה מספיק כוח אדם לטיפול הראשוני. אני הגעתי ביחד עם חובשים נוספים. דקות אחר כך הגיעו רופאים נוספים".

בתשובה לשאלה האם ניתן היה להציל מישהו מאלו שלא ניצלו השיב רופא היחידה: "בפירוש לא. אני חושב שאי אפשר היה להציל אף אחד מאלה שנפטרו בסופו של דבר או נהרגו במקום. שום דרך לא היתה לפנות מוקדם יותר מאשר הפינוי נעשה בפועל. הפינוי בסופו של דבר נעשה בשני מסוקים".

בתשובה לשאלה אם היתה בעיה של מחסור במסוקי פינוי השיב ד"ר נ': "בשום נקודה או שלב לא המתנו לפינוי. כאשר הפצועים היו מוכנים לפינוי מיוצבים מספיק, כל המסוקים כבר היו בשטח דקות ארוכות. אסור גם שיילמד לקח לא נכון בטענה הזאת שהרמטכ"ל היה צריך לקחת נפגעים ולפנות אותם מיד לפני שהם מטופלים בשטח. אפשר ללמוד מזה לקח מאוד לא נכון. נאמר שהמסוק של הרמטכ"ל היה צריך לפנות נפגעים מהשטח בלי שהם נבדקו ובלי שהם יוצבו בידי רופא, כאשר גם לאחר שנבדקו ויוצבו על־ידי רופא לא היה צורך במסוק של הרמטכ"ל. היו מסוקי פינוי שבנויים לזה עם צוות רפואי לפינוי הנפגעים".

אהוד ברק אתמול, לאחר ישיבת העידה (צילום: גדעון מרקוביץ, י.פ.א.)

פרשנות / אמיר נוימן

המפד"ל – המתלבטת הנצחית

ישיבת פודום ראה המפד"ל אתמול נראתה כדז'ה־וו. במארס 1994, בדיון על פינוי אפשרי של הקראוונים בתל רומיידה, לאחר הטבח במערת המכפלה, פסק רבניה הבולטים של המפד"ל, הרב שאול ישראלי, הרב אברהם שפירא והרב משה צבי נריה, כי יש לסרב לפקודה לפנות התנחלויות. ב־31 במארס, באותה שנה, ישבה סיעת המפד"ל בכפר עציון שעות רבות, חשבה התלבטה, התלבטה וחשבה, ובסופו של דבר קיבלה החלטה ההולכת על הבל דק המתוח בין שני הקטבים: כיבוד רבניה ושלמות צה"ל.

"כל עוד לא מדובר בפקודה בלתי חוקית בעליל, מתנגדת המפד"ל לסרבנות שירות וקובעת שצה"ל, על כל לוחמיו הדגיה, חייב לעמוד מעבר לוויכוח הציבורי", אומר הסעיף הרביעי בהחלטה.

שנה וחודש אחר כך המפד"ל מתלבטת שוב – אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי. אתמול הציע אחד מראשיה לקחת את הצעת ההחלטה מאז ולאמץ אותה ככתבה וכלשונה, אבל בלחץ השעה לא מצאו את המסמך. אפילו היו מוצאים, אין להניח שהיו מאמצים אותו בנוסח ההוא, המפותן משהו, ופרט לכך – המפד"ל מיטיבה לגלם את תפקיד המתלבט הנצחי.

דברים רבים השתנו מאז. הרב שאול ישראלי, מגדולי רבני המפד"ל, הלך בינתיים לעולמו. ח"כ שאול יהלום, שאמר אז שאפילו סרבנות של שני אחוזים מן החיילים תהרוס את הצבא, אמר אתמול שהוא מקבל את פסק הסרבנות. המציאות השתנתה. ראשי המפד"ל ורבניה רואים כבר בעין בלתי מזוינת את יציאת צה"ל מן השטחים, ומתפללים שזה לא יקרה. לאסונם, ולשמחתם של אחרים, הם לא יכולים לעשות יותר מכך. ואולי לא רק להתפלל – גם לעודד סערה, וזה מה שהם עושים.

משתתפי הישיבה ערכו אתמול אבחון עצמי של מצבם ושל מקורות פסק ההלכה: הממשלה דוחקת את ציבור המתנחלים ואת רבניהם לפינה. כל אחד הקווים האדומים שלו, אמר חבר הכנסת יצחק לוי, כשהוא מסרב שיפילו על המפד"ל את "תיק" הדמוקרטיה ומצביע על "פסקי הלכה" של אנשי שמאל, שמהם השתמעה סרבנות לנוכח פקודות בלתי חוקיות בעליל, על פי תפישתם.

אין צורך להרחיב את הדיבור על הסיכונים שבפיצול הצבא לשני מחנות, עם שני דגלים פוליטיים, אבל אין צורך בהגזמה – לא זה מה שעומד בפנינו. כשיעסוק צה"ל בפינוי בסיסים התנחלויות, הוא לא ייאלץ להעסיק במלאכה הזאת את חיילי ישיבות ההסדר דווקא.

המצוקה האמיתית היא מצוקה הפוליטית והאנושית של המפד"ל ושל הפריפריה שלה – ציבור המתנחלים, הרואה בעין בלתי מזוינת כיצד אמונותיו עומדות להתנפץ אל קיר המציאות. המפד"ל ניתקה בעשורים האחרונים, במו ידיה, את הקשרים העבותים שבינה לבין המחנה הפוליטי המתון והזהיר, ועכשיו היא אוכלת את פירות הניתוק. לא תזיק כאן קצת אמפתיה מצד הכוחות המנהיגים כיום את המדיניות הישראלית – מתוך חוכמה פוליטית של ראיית הנולד, וכדי למתן מעט את ההתנגשות הגדולה הצפויה בעתיד הלא רחוק.

המשפטן נגבי: "אהוד ברק, כמו ניקסון בפרשת ווטרגייט"

מאת אביבה זלצמן

משה נגבי, הפרשן המשפטי של "מעריב", נדהם אתמול, כאשר הרמטכ"ל לשעבר אהוד ברק שירבב אותו לדבריו בראיון שנתן לנסים משעל בטלוויזיה, ואמר: "יש פרשן משפטי אחד, מזוקן ומגלגל עיניים, שאם אני אספר איך הוא עף מהפצ"רית, הארץ תרעד".

לדברי נגבי איזכר אותו ברק בראיון, כנראה משום שמאז פרשת צאלים ב' הוא כותב וטוען באופן עקבי, כי יש מריחה וטיוח, וכי יש לחקור את האסון.

"אדם זה", אמר נגבי על ברק, "במקום להתמודד עניינית עם הביקורת, מנסה להשליך בוץ ודמוים שגם אני לא יודע לסופם. העיתונות כולה צריכה להתקומם נגד השיטה הזו, שמזכירה את התנהגותו של של הנשיא ניקסון בפרשת ווטרגייט, שבמקום להשיב על ההאשמות החל לחפש דברים בעברם של המאשימים".

עורך 'ידיעות אחרונות': ברק סירב לשתף פעולה

(ע). – העורך הראשי של "ידיעות אחרונות", משה ורדי, הגיב אתמול לדברי אהוד ברק נגד העיתון, בזו הלשון:

"מר אהוד ברק רגיל כנראה רק לעיתונות מחמיאה, וקשה לו להסתגל לרעיון של עיתונות חוקרת ומבקרת. סדרת הגידופים, שבה הוא מכבד את 'ידיעות אחרונות', אינה ראויה להישמע מפיו של אדם שיהיה תוך כמה ימים שר בממשלה. היא גם מצביעים על קושי מסוים בשמירה על קור רוח.

"מר ברק מייחס לנו שכרון כוח. אין זה נכון בכלל. אנו מתייחסים לעבודתנו העיתונאית בענווה וביראה רבה.

"אוסיף רק כי בעת הכנת התחקיר על צאלים פנינו למר ברק וביקשנו את תגובתו והתייחסותו, אך נתקלנו בסירוב מוחלט מצדו.

"התחקיר הוא פרי עבודה רצינית ואחראית שנערכה במשך חודשים רבים."

מחלקת החדשות בטלוויזיה מחתה וחלק מהראיון עם ברק הובא ב"מבט"

מאת אביבה זלצמן

הקטע מן הראיון עם הרמטכ"ל לשעבר אהוד ברק, שהובא אמש במהדורת "מבט" בטלוויזיה, שודר בעקבות מחאת עובדי חטיבת החדשות אתמול נגד ההחלטה הקודמת של הנהלת הטלוויזיה, לשדר את הראיון המלא רק במסגרת התוכנית "שיחת ועידה" של נסים משעל.

"זהו עניין חדשותי נטו ומקומו במהדורת החדשות", טענו עובדי חטיבת החדשות בישיבת הבוקר שלהם. לעומתם טען מנהל הטלוויזיה, יאיר שטרן, כי יש לשדר את הראיון המלא במסגרת "שיחת ועידה" בלבד, באומרו: "אם אחד מעובדי החדשות היה משיג ראיון עם ברק, הראיון היה משודר ב'מבט'. אולם מי שהשיג את הראיון היה נסים משעל, שאינו שייך למחלקת החדשות. משעל השיג את ברק בתחנת־ביניים באירופה, בדרכו מסין, וסגר איתו על ראיון בלעדי. זהו הישג עיתונאי ממדרגה ראשונה, ועל כך מגיעות לו תשואות".

גם חברת החדשות של הערוץ השני ניסתה להשיג אתמול ראיון עם ברק, אולם הוא השיב להם בשלילה, באומרו כי הבטיח ראיון בלעדי לערוץ הראשון.

המפד"ל: גינוי ל"הסתערות השמאל"

חילוקי דיעות בישיבת ראשי המפלגה דחתה ההכרעה בנושא

מאת אמיר נוימן

ראשי המפד"ל דחו אתמול, בתום דיון ממושך, את גיבוש עמדת המפד"ל בפרשת פסק ההלכה של רבני יש"ע, המורה לחיילים לסרב לפנות בסיסי צה"ל והתנחלויות בשטחים. הם החליטו להיפגש עם נשיא המדינה, ראש הממשלה וגורמי בטחון, כדי למצות את הליך הדיון הפנימי, ולכנס בקרוב את לשכת המפלגה לדיון בעניין זה.

משתתפי הישיבה שכנסה בגבעת שמואל דחו את הגינויים שנשמעו מימין ומשמאל כלפי הרבנים וציבור הציונות הדתית, וניסו לצמצם את היקף הפרשנות שניתנה לפסק ההלכה.

בהחלטה שגיבש פורום הנהגת המפד"ל, הכולל את חברי הכנסת, ראשי מוסדות המפלגה ומזכירה, נאמר, כי "המפד"ל קובעת, כי אין בפסק ההלכה קריאה למרד, אין בה פגיעה בדמוקרטיה, וודאי לא קריאה למלחמת אחים, אלא הוראת דעת לשואלים לגבי מעשה שלדעתם יש בו משום עבירה הלכתית".

ראשי המפד"ל מתייצבים לצדם של הרבנים, וטוענים בעד זכותם לפסוק הלכה בעניינים מדיניים. "רבני ישראל פסקו בכל הדורות פסקי הלכה גם בעניינים ציבוריים, ולא יעלה על הדעת שבמדינת ישראל תהיה סתימת פיות של רבנים על־ידי דה לגיטימציה שלהם".

ההחלטה שלא לגבש עמדה ברורה נפלה אתמול לאחר שהתברר, כי קשה לגשר על חילוקי הדעות בין ראשי המפד"ל, כפי שקשה לגשר על המחלוקת בין הרבנים שהוציאו את הפסק לבין רבנים אחרים של הציונות הדתית־לאומית.

עם זאת שררה ביניהם תמימות דעים בדבר זכותם של הרבנים לדון בנושאים שיש בהם שאלת פיקוח נפש. הם היו שותפים גם בגינוי חריף נגד האישים והגורמים שהסתערו על הרבנים שנתנו את הפסק ועל הציונות הדתית.

ראשי מפד"ל תקפו את השמאל, והביאו דוגמאות למאמרים שכתבו בעבר יוסי שריד, יאיר צבן, עמוס עוז ומשה נגבי, בזכות סרבנות בסיטואציות מדיניות מסויימות, כמו על רקע הוראה לטרנספר של ערבים.

"שלא יפילו עלינו את תיק הדמוקרטיה. צריך להיות ברור, שלכל אחד יש את הקווים האדומים שלו", אמר ח"כ יצחק לוי, שניסח את סעיפי ההחלטה.

ראשי המפד"ל נקרעו בין שתי עמדות. עמדה אחת ייצגו המזכיר המדיני של הקיבוץ הדתי, אברהם שטרן, וח"כ שאקי, שטענו בנוסחים שונים, כי על הפורום להכריע חד־משמעית, כי המפד"ל מתנגדת לסירוב פקודה. רוב המשתתפים האחרים ראו בעמדה זאת מעין גינוי לרבנים, וחלקם אף הזדהו עם פסיקת הרבנים. על רקע מחלוקת זו החליטו ראשי המפד"ל לדחות את הכרעתם למועד מאוחר יותר.

יו"ר המפד"ל, זבולון המר, הסתייג בהערות ביניים שהעיד במהלך הישיבה מפרסום הפסק ומעיתויו, וכן מכך שהרבנים לא נועצו עם ראשי המפד"ל ולא התייעצו עמם. יותר מכל הסתייג המר מהעובדה, שהרבנים לא הבחינו בפסק ההלכה שלהם בין פינוי בסיסי צה"ל לבין פינוי התנחלויות.

גם משתתפים אחרים בישיבה היו שותפים להסתייגות האחרונה, וטענו, כי הרבנים גרמו לכך, שכל גורמי הימין היו מאוחדים בהתנגדות לפסק ההלכה. להערכתם, אילו היה הפסק מכוון נגד הורדת יישובים, היה כל הימין מתאחד סביבם.

ח"כ שאול יהלום אמר במהלך הישיבה, כי הוא מקבל על עצמו את פסק ההלכה. לדבריו, הרבנים הגיעו למסקנה, כי מדובר בפיקוח נפש. ח"כ חנן פורת אמר כי הוא מזדהה עם פסק ההלכה, אבל היה מוכן לפשרות בניסוח ההחלטה בעניין הפסיקה, שכן, הוא רואה את הצורך לקחת בחשבון את ההקצנה שתבוא בשלבים הבאים של התהליך המדיני.

ח"כ יגאל ביבי התלבט ולא היה מוכן אתמול לקבל הכרעה. המזכיר המדיני נחום לנגנטל התקומם נגד הפסיקה והתנגד לקבלת החלטה התומכת בסרבנות. "מי שיקבל עכשיו החלטה בעד סרבנות, שלא יתפלא שכאשר נהיה בממשלה לא נוכל להתנגד לסרבנות מן הצד השני".

גם מזכ"ל המפד"ל זבולון אורלב אמר, כי המפד"ל כמפלגה פוליטית לא יכולה לומר שיש לסרב פקודה.

הרב עובדיה יוסף מגנה

(ע). – מנהיגה הרוחני של תנועת ש"ס, הרב עובדיה יוסף, גינה אתמול בערב בחריפות את פסק ההלכה שפרסם של רבני יש"ע, הקורא לחיילי צה"ל לסרב לפנות ישובים ובסיסים בשטחים.

ח"כ שלמה בניזרי מש"ס אמר כי הרב יוסף הביע כעס רב כששמע את דבר פרסום פסק ההלכה ותוכנו, ואמר כי כי הפסק אינו על דעת התורה ועלול להוביל לאנרכיה בצבא. בניזרי הוסיף, כי הרב יוסף טען שלא ייתכן שבשם האדמות תפרוץ מלחמת אחים בתוך עם ישראל, וכי המאבק הפוליטי צריך להתבצע במסגרות פוליטיות ולא במסגרות דתיות.

בש"ס מבקשים להבהיר, כי הרב עובדיה יוסף לא קרא לוויתור על האדמות, אלא הזהיר מפני מלחמת אחים, שמחירה גבוה. בניזרי ציין, כי אם חייל מחליט להתגייס לצבא עליו לעמוד על שלו בתחומים אישיים, דוגמת חילול שבת או כשרות, אולם הוא אינו יכול להתערב במדיניות כללית שנקבעת עבור הצבא, על ידי ממשלת ישראל.

"אם הם הולכים לצבא, עליהם לדעת שהם מתבטלים מבחינת דעתם הפוליטית, אחרת עלול להיווצר מצב בו כל יום נתון מישהו אחר הוראות לתומכיו", ציטט בניזרי את מנהיגו.

ראשי המפד"ל וצומת ייפגשו עם רבין בעניין הסדר־הביניים

מאת אמיר נוימן

ראש־הממשלה, יצחק רבין, אמר אתמול, כי הוא שבע רצון מההסתייגות וחצת המפלגות מפסק ההלכה של ועד הרבנים, בעניין סירוב פקודה בעת פינוי יישובים. זאת, לאחר שמפלגות הימין הסתייגו באופן נחרץ מפסק ההלכה שהוצא שלשום.

ראשי המפד"ל וצומת מבקשים להיפגש עם ראש־הממשלה כבר בימים הקרובים, כדי לדון עמו בשאלות הנובעות מיישום הסדר־הביניים בשטחים. יו"ר צומת, רפאל איתן, ייפגש עם רבין ביום שני, על פי בקשתו.

איתן יזם את הפגישה כדי להבהיר, כדבריו, לראש־הממשלה, את הצורך בהידברות בין המחנות הפוליטיים. לדעת איתן, "מאחר שמחצית הציבור בארץ מתנגדת למהלכי הממשלה, רק דרך של הידברות וסובלנות בין המחנות תשמור על יציבותה וחוסנה של הדמוקרטיה הישראלית, והעלמה תופעות של סרבנות וניכור בין חלקי העם".

ברכות לבביות
לחב' זיוודרום בע"מ
למנכ"לים
מר שמעון כהן
ומר יהודה סמח
מאחלים
פרנק כלכלה וייזום עסקים
פקס. 03-5173056

איחולים לבביים
לחברת זיוודרום ולמנכ"לים
מר שמעון כהן ומר יהודה סמח
לרגל חגיגות 5 שנים להיווסדה
שאו ברכת תנופה ופיתוח
שואף את ברוך טל. 03-9640951

שפע ברכות
לחברת זיוודרום ולמנכ"לים
מר שמעון כהן ומר יהודה סמח
לרגל חגיגות 5 שנים להיווסדה
מצבעת התקווה
טל. 03-5495952

איחולים לבביים
לחברת זיוודרום ולמנכ"לים
מר שמעון כהן ומר יהודה סמח
לרגל חגיגות 5 שנים להיווסדה
עידן צביעת מתכות ופלסטיק
* ציוד וצוות מקצועי ברמה גבוהה.
* צביעה על כל חומר.
* כל סוגי הצבע לפי דרישת גיוון.
* בקרת איכות תהליך סופי.
לקוחותינו: אנדיגו, זיוודרום ועוד.
טל: 07-230577, 050-352264

ברכות חמות
לחברת זיוודרום ולמנכ"לים
מר שמעון כהן ומר יהודה סמח
לרגל חגיגות 5 שנים להיווסדה
שוקת אלומניום
טל. 07-279946

ברכות חמות
לחברת זיוודרום ולמנכ"לים
מר שמעון כהן ומר יהודה סמח
לרגל חגיגות 5 שנים להיווסדה
י.מ. עיני תעשיות (1990)
השקמה 21 אזור, טל. 03-5568657

שפע ברכות
לחברת זיוודרום
ולמנכ"לים
מר שמעון כהן
ומר יהודה סמח
לרגל חגיגות
5 שנים להיווסדה
פקר מרכב שרותי פלדה (1987) בע"מ
כפר־סבא, טל. 09-953953

לרגל חגיגות
5 שנים להיווסדה
ישיר חברה למוצרי חשמל
רח' הסתת 24 חולון
טל. 03-5560667, פקס. 03-5560518

סל ברכות
לחברת זיוודרום ולמנכ"לים
מר שמעון כהן ומר יהודה סמח
לרגל חגיגות 5 שנים להיווסדה
ד. סחן תכנון וייצור בע"מ
עבודות פלדה ונירוסטה
טל 07-891863
פקס' 07-890835
א התעשיה ת.ד. 486
שדרות 80150

איחולים לבביים
לחברת זיוודרום ולמנכ"לים
מר שמעון כהן ומר יהודה סמח
לרגל חגיגות 5 שנים להיווסדה
א.ל. אחים לוי
ניסלבאום 25 א.ת. בת־ים, טל. 03-5518327

שפע ברכות
לחברת זיוודרום
ולמנכ"לים מר שמעון כהן ומר יהודה סמח
לרגל חגיגות 5 שנים להיווסדה
שאו ברכת שגשוג ופיתוח
עיבוד שבבי ■ עבודות כרסום ■ חריטה ■ חריטה ממוחשבת
בית ספר, רח' תל־גיבורים 5 תל־אביב טל. 5180408, 03-6826124

סל ברכות
לחברת פו גרס
ולמנכ"ל מר יוסי לז'ה
ומר יוסי בן אריש
לרגל חגיגות
25 שנים להיווסדה
מפעל לייצור פרלמבות בע"מ
החותם
שד' הר־ציון 105, ת"א. טל. 03-5829956

ברכות חמות
לחברת פו גרס
ולמנכ"ל מר יוסי לז'ה
לרגל חגיגות 25 שנים להיווסדה
שאו ברכת תנופה ופיתוח
דפוס צויקל
רח' בר כוכבא 70 פ"ת טל/פקס. 03-9313652

בפה ברכות
לחברת פו גרס
ולמנכ"ל מר יוסי לז'ה
לרגל חגיגות 25 שנים להיווסדה
שטרקמן חיים סוכנות ביטוח
רח' ביאליק 64 רמת גן, טל. 6720160, 03-6727612

ברכות חמות
לחברת פו גרס
ולמנכ"ל מר יוסי לז'ה
לרגל חגיגות 25 שנים להיווסדה
לדרמן אלימלך סוכנות לביטוח
הרצל 3 פ"ת, טל. 9347297, 03-9306180

שפר ברכות
לחברת פו גרס
ולמנכ"ל מר יוסי לז'ה
לרגל חגיגות 25 שנים להיווסדה
פלסגד
טל/פקס. 03-9220007

ברכות לבביות
לחברת פו גרס בע"מ
משפחות פרידמן, לז'ה
לרגל חגיגות 25 שנים להיווסדה
שאו ברכת שגשוג ופיתוח
סוכנויות בטוח בע"מ
רח' שלום עליכם 12, ת"א
טל. 03-5106111
פקס. 03-5164067

לחברת פו גרס
ולמנכ"ל מר יוסי לז'ה
לרגל חגיגות 25 שנים להיווסדה
שאו ברכת תנופה ופיתוח
דורון אוליפנט
התערוכה 3 ת"א, טל. 03-5461590

איחולים לבביים
לחברת פו גרס
ולמנכ"ל מר יוסי לז'ה
לרגל חגיגות 25 שנים להיווסדה
צלו והצליחו
בכור את ציון - י. דעדוש ובניו בע"מ
מושב בן זכאי 10, טל. 08-437049

صكنا من الاهل

האו"ם: גירוש הפליטים המוסלמיים מסרברניצ'ה לטוזלה הוא אסון הומניטרי

מזכיר נאט"ו: "סרברניצ'ה אבודה לנצח"; שיראק: צרפת תוציא כוחותיה מבוסניה אם בנות הברית לא יתמכו בה "בפעולה צבאית קשוחה אך מוגבלת"

בריסל (א.פ.) – מזכיר נאט"ו, וילי קלאס, אמר אתמול כי סרברניצ'ה לא יכולה להיות שוב "אזור בטוח" והזהיר ש"אזור בטוח" נוסף של האו"ם נמצא בסכנת נפילה לידי הסרבים בבוסניה.

קלאס הבריז על מובלעת סרברניצ'ה "כאבודה לנצח", והטיל ספק בדרישה הצרפתית לכבשה מחדש בכוח מידי הסרבים שכבשו אותה ביום ג'.

"אם סרברניצ'ה אבודה, אין ספק שגם זאפה בסכנה", אמר קלאס בהתייחסו ל"אזור הבטוח" הנמצא כ־15 קילומטר דרומית־מערבית לסרברניצ'ה.

בפעולה נפרדת אתמול, הקציב האיחוד האירופאי 40 מיליון דולאר לסיוע לעשרות אלפי הפליטים הנסים מסרברניצ'ה.

צרפת: פעולה צבאית קשוחה

צרפת אמרה אתמול כי היא מוכנה להצטרף, "לפעולה צבאית מוגבלת אך קשוחה", כדי להגן על "האזורים הבטוחים" בבוסניה, ואיימה כי תוציא את כוחותיה מהמדינה אם בני בריתה המערביים לא יצטרפו אליה.

במסר שנוסח בשפה קשה מאד, אמר נשיא צרפת, ז'אק שיראק, כי נפילת סרברניצ'ה בידי הסרבים מהווה "דלת פתוחה" לנפילתן של מובלעות אחרות, "ואולי מחר גם סרייבו".

"נפילתה של סרברניצ'ה מהווה כישלון רציני לא רק לאו"ם ולנאט"ו אלא לכל הדמוקרטיות", נאמר בהודעה.

"אין דרך אחרת אלא להגן על המובלעות ביד חזקה", נאמר.

אם פעולה צבאית לא תהיה אפשרית, "צרפת תצטרך לנקוט בכל האמצעים", כלומר, תיסוג מבוסניה.

ההודעה הרשמית של שיראק באה לאחר תגובות נזעמות על נפילתה של סרברניצ'ה וכשלונם של חיילי האו"ם להגיב בהתאם.

"לכומתות הכחולות היו שתי מטרות: עזרה הומניטרית והתערבות בין הצדדים. הם לא עושים אף אחת מהן", אמר שר החוץ הצרפתי, הרווה דה שארט. "הם הופכים בסופו של דבר לשותפים לדבר עברה. אם זה מה שבאמת קורה עליהם לעזוב." דה שארט אמר כי יש להפעיל כוח כדי לחזור לסרברניצ'ה. "עמדתה של צרפת ברורה. האיזורים המוגנים חייבים להיות מוגנים מחדש ואנחנו מוכנים לעזור בכך. אך לא נתערב יותר מבלי תמיכתו של האו"ם", הוסיף.

הפינוי

טוזלה – הסרבים החוגגים את נצחונם בסרברניצ'ה, המשיכו לפנות פליטים ולשלוח אותם מחוץ לאזור בעוד שעובדי האו"ם נאבקים כדי לספק מזון, מים ומחסה לעשרות אלפי הפליטים.

"זהו אסון הומניטרי", אמר אלמקה ליסינסקי, דובר ועדת האו"ם לפליטים.

ביותר ממאה אוטובוסים ומשאיות, שלחו הסרבים יותר מאלפיים פליטים לקוי הגבול של המובלעת ומשם הבריחו אותם לצעוד שני קילומטרים לאזור השולט בידי הממשלה המוסלמית. משם נלקחו הפליטים לטוזלה הצפונית שם הם בילו את הלילה בנמל התעופה.

עד אתמול הגיעו לפחות 5,000 פליטים לטוזלה. אלו שהגיעו היו עייפים, רעבים, צמאים ומיואשים.

אשה אחת, מתה בעודה מחכה לעזוב את סרברניצ'ה ואשה אחרת ילדה ובנה מתו בדרך, מסר דובר האו"ם אלכסנדר איבנקו. הסרבים מתכוונים לפנות את כל 40 אלף הפליטים הנמצאים בבסיס האו"ם בפוטוקארי עד להיום, אמר איבנקו.

כל הגברים מעל גיל 16 הושארו בידי הסרבים בסרברניצ'ה, הטוענים שהם רוצים לבדוק שאין ביניהם פושעי מלחמה. מקורות בוסניים מוסרים כי הסרבים לא מאפשרים לכל הזכרים מעל לגיל 6 לעזוב.

רוב הגברים בגיל הלחימה נמלטו ליערות ולהרים מערבית לסרברניצ'ה, בו נמצאות עדיין שתי עמדות או"ם. באזור נמשכים עדיין קרבות קלים.

האו"ם לא היה מוכן לזרם הפליטים שהציף את טוזלה. הוקמו אוהלים על מסלול הנחיתה בשדה התעופה וחיילי האו"ם מחלקים מזון ושקי שינה. "זה פתרון לטווח מאד קצר", אמרה ליסינקי.

פינוי המוסלמים מסרברניצ'ה, המפוקח על ידי המנהיג הסרבי, גנרל ראטקו מלאדיץ', הולך שלשום.

פקידי האו"ם מוסרים כי ממשלת בוסניה, הכועסת על כשלונו של האו"ם להגן על סרברניצ'ה, מסרבת להגיש כל סיוע לפליטים בטוזלה.

ראש ממשלת בוסניה, הריס סילג'דיץ', הכחיש ידיעה זו אך דרש כי האו"ם יספק מחסה והגנה לכל אלו שהגיעו לטוזלה.

חמשת בני הערובה המערביים המוחזקים בידי הבדלנים הקאשמיריים שפניהם בתמונה זו, שתאריך צילומה לא ידוע, מטושטש בידי למנוע זיהוי (צילום: א.פ.)

האולטימטום תם בשבת

נשות החטופים בקאשמיר: "בשם אלוהים, תנו לאהובינו לחזור הביתה"

סרינגאר (א.פ.) – החוטפים הקאשמיריים התעלמו אתמול מקריאותיהן של נשות החטופים לשחרר את ארבעת החטופים המערביים, בעוד שהרשויות מתקשות להחליט כיצד לפעול לגבי איום החוטפים להוציא להורג את 5 החטופים המערביים אם תביעותיהם לא יתמלאו עד היום.

פקידי ממשלת הודו והדיפלומטים מארה"ב, בריטניה, גרמניה ונורווגיה, ניסו אתמול, ללא הצלחה, ליצור קשר כלשהו עם מורדי ארגון אל־פרא, שאחראים לחטיפת התיירים.

אתמול בערב, הגיע מסר לכמה מהעיתונים בסרינגאר שתוכנו היה, "אל־פרא שמע כי ממשלת הודו נתנה הוראות לצבא לא להציל את החטופים אלא לירות בהם כאשר הם יימצאו".

"אל־פרא מזהיר את הממשלה להפסיק מניפולציותיה הנפשעים וחוזר על אזהרה זו. אם הדרישות לא יתמלאו עד ל־15 ביולי, ממשלת הודו תהיה אחראית לכל פעולה שתנקט על ידי אל־פרא", נמסר בהודעה.

הבדלנים המוסלמיים הנלחמים עבור עצמאותם חטפו זרים מערביים בעבר כדי להשתמש בהם במאבקם נגד ממשלת הודו. עד כה שוחררו כל החטופים בעבר ללא פגע.

הבדלנים טוענים כי ממשלת הודו מפלה נגדם בתחומי תעסוקה וחינוך. רוב העם ההודי, המונה 900 מיליון בני אדם, הינו הינדי. הממשלה, יחד עם זאת היא חילונית.

מאז חטיפתם ב־4 ביולי של ארבעת התיירים, העבירו החוטפים ארבע הודעות בהם הם מזהירים את ממשלת הודו שאם לא תשחרר 21 מחבריהם, יוצאו החטופים להורג.

בעבר, שימשו עיתונאים זרים הגרים בסרינגאר כמתווכים עם החוטפים. עד כה לא הגיעה כל בקשה כזו לעיתונאים זרים. "המצב מאד מתוח. אנחנו פועלים בתוך דיק", אמר אתמול אחד מפקידי הממשלה המטפלה בפרשה.

ארבעת נשותיהם של ארבע מהחטופים התכנסו אתמול בסרינגאר ומסרו הודעות מרגשות לעיתונאים. "אנא תנו לדונלד ללכת", אמרה ג'יין שלי, בת ה־40, אשתו של דונלד הצ'ינס.

"אנחנו מודים עם סבלו של העם הקאשמירי, אבל לבעלנו אין כל קשר לנושא. הם תיירים תמימים", אמרה גב' שלי.

ג'ולי מנגן, אשתו של קית מנגן הבריטי, אמרה, "בשם אלוהים, תנו לאהובנו לחזור הביתה".

אמריקאי אחד, ג'ון צ'ילדס, שנחטף יחד עם הארבעה, הצליח להמלט מהם לפני שבוע והגיע לניו דלהי.

שלשום, הפסיקה ממשלת הודו נרחב מחיפושיה, בהם השתתפו 2,300 חיילים, ביערות האורן באזור ההררי בו ארעה החטיפה.

ארגון אל־פרא הינו כה לא ידוע עד שאפילו ארגונים בדלניים אחרים בקאשמיר לא מכירים אותו או את חבריו.

פגז מרגמה פגע ישירות בבניין הקהילה היהודית בסרייבו

ברלין (עטסיא) – לראשונה בשלוש שנות המלחמה בבוסניה, נמסר על פגיעה ישירה של פגז בבניין הקהילה היהודית בסרייבו.

פגז מרגמה בקוטר 120 מ"מ פגע ישירות בבניין, ביום ב' בשעה 9:45 בבוקר.

יעקב פינצ'י, יו"ר "לה בנבולנסיה", ארגון הצדקה של הקהילה, מסר כי איש לא נפגע. "הפגז פגע בקומה העליונה והרס חדר שלא היה בשימוש. מאחר והפגז נחת לאחר שעת ארוחת הצהריים, איש לא היה בבניין", הוסיף, בשיחת טלפון מרדיותו בסרייבו.

פינצ'י סיפר כי נציגים של הסרבים ושל ממשלת בוסניה התקשרו אליו ואל יו"ר הקהילה איבן צרסניים, וכל צד האשים את הצד האחר בירי.

פינצ'י, השומר על ניטרליות מוחלטת בסכסוך בין ממשלת בוסניה למורדים הסרבים, סירב להעלות השערות באשר לאחריות על ההתקפה.

"אנו ממשיכים לספק ארוחות מדי יום להרבה אנשים - יהודים, קרואטים, סרבים או מוסלמים", אמר פינצ'י משנתבקש להגיב על שיחות הטלפון. הודות לסיוע מה"ג'וינט" בארה"ב, מ"זוהלד גדיש רליף" מאנגליה ומרשת ארגוני סיוע ברחבי אירופה, הפך ארגון הצדקה "לה בנבולנסיה" לאחת מסוכנויות הסיוע ההומניטרי היעילות ביותר הפועלות באיזור כיום, והיא מחלקת מזון, דואר ותרופות.

אולם בשל ההפגזות הכבדות שהיו באחרונה, יותר ממחצית מהמבקרים הקבועים במרכז לחלוקת מזון לא הגיעו למקום זה יותר מחודש. בנוסף לכך, כשכבישי הגישה לסרייבו חסומים וקרוב ל־100 טונות של מזון ממתינים במחסנים שמחוץ לעיר, מנוע ארגון הצדקה היהודי מלחלק חבילות מזון.

"ביקשנו להעביר אלינו כסף, ואנו מקווים שנוכל להעניק לחברי הקהילה סכום חודשי של כ־30 דולר, שיסייע במילוי צרכיהם", אמר פינצ'י.

ארגון "זוהלד גדיש רליף" דיווח מלונדון כי הצליחו להעביר לחשבון הבנק של הקהילה סכום של 15,000 דולר.

קצרצר

לך ואלנסה גילח את השפם שלו

● ורשה (עיר) – נשיא פולין, לך ואלנסה, גילח את שפמו היום, אך אחד מעוזריו הבכירים הבטיח אתמול כי "השפם יצמח".

● קופנהאגן (עיר) – גוטפרד קירק קריסטיאנסן, שפיתח את קוביות הלגו שהמציא אביו והפך אותן לאחד מפריטי הצעצועים הנמכרים ביותר בעולם, מת אתמול בגיל 75, הודיע דובר מטעם משפחתו.

לגו, הנציגה האירופית היחידה בין עשר יצרניות הצעצועים הגדולות בעולם, נוסדה ב־1932 על ידי אולה קירק קריסטיאנסן, שייצר צעצועי־עץ. בנו גוטפרד הפך את העסק המשפחתי הצנוע לחברה בינלאומית, כאשר גילה את הפוטנציאל הטמון בלבני הפלסטיק הצבעוניות. כיום מספקים מפעלי לגו עבודה לכ־9,000 איש ב־27 ארצות.

● ניו יורק (עיר) – רשות המזון והתרופות של ארה"ב הגיעה לראשונה למסקנה שהניקוטין הוא סם שיש לפקח על השימוש בו, והציעה צעדים מוגבלים לפיקוח על מוצרי הטבק, דיווח אתמול העיתון "ניו יורק טיימס".

העיתון כתב שפקידים ברשות שדיברו בעילום שם, סיפרו כי ההצעות כוללות רק הגבלות נוספות על פרסומת לסיגריות וכן צעדים לצמצום המכירות בקרב הצעירים.

עוד כתב הטיימס, כי הרשות לא השתמשה בסמכויות שבידיה, והעבירה את התקנות המוצעות לנשיא ביל קלינטון, צעד המשקף את רגישות העניין ואת ההתנגדות בקונגרס, בו שולטים הרפובליקנים, להגבלות על העישון.

216 חולי כולירה באוקראינה

● קייב (ע. ראב.ס.) – מחלת הכולירה גבתה קורבן נוסף באוקראינה, תינוק בן 6 חודשים. דיווחים ממשלתיים מוסרים על 216 חולים במספר מוקדים במדינה.

מקור נוסף לדאגה במשרד הוא המצב בנהר גדול במזרח המדינה, שזוהם במי שפכים, זיהום הגורם למותם ההמוני של הדגים.

בעקבות תקלה בתחנה לטיהור מים בעיר חארקוב, במזרח המדינה, יותר מ־600.000 מטרים מעוקבים של מי שפכים זרמו בסוף יוני לנהר סברסקי דונץ, מקור למי שתיה לכ־3 מיליון בני אדם.

שלטונות הבריאות דיווחו על הדרדרות ניכרת באיכות המים, אולם ציינו כי כבר לא נשקפת סכנה לתושבים.

משאבות הטיהור טרם תוקנו, והספקת מי השתיה לעיר בת 1,6 מיליון התושבים מוגבלת עדיין לשעתיים, בבוקר ובערב, עד ה־17 ביולי, אמר ראש העיר של חארקוב, יבגני קושנאריוב, שדבריו צוטטו על ידי סוכנות הידיעות הרוסית אינטרפקס.

מגפת הכולירה החלה ב־5 ביוני בעיר הנמל ניקולאייב, על חוף הים השחור, ופשטה בימים האחרונים לעיר חרסון, מרחק 60 ק"מ, בה נרשמו ארבעה מקרים.

"דיסקברי", ששיגורה עוכב בגלל נקרים לפני חודש, המריאה לחלל

קייפ קאנוורל (א.פ.) – מעבורת החלל "דיסקברי" המריאה אתמול לביצוע משימתה, מיקום לוויין תקשורת בחלל, כחודש לאחר המועד המתוכנן לאחר נזק שנגרם לה ממקוריהם של נקרים.

המעבורת, שעל סיפונה צוות של 5 בני אדם, עזבה את כן השילוח אתמול בשעות אחר הצהריים. 9 דקות לאחר מכן, היא כבר נכנסה למסלולה סביב כדור הארץ.

שיגורה של "דיסקברי", בא 6 ימים לאחר חזרתה של המעבורת "אטלנטיס", פרק הזמן הקצר ביותר בתולדות נאס"א בין שיגור מעבורות מאוישות.

"דיסקברי" היתה אמורה להמריא לחלל ב־8 ביוני, יחד עם לוויין התקשורת שאמור להחליף את הלוויין שאבד בחלל בעת אסון "צ'אלנג'ר". אך צמד נקרים קדחו מאות חורים לתוך חומר בידוד שעוטף את מיכלי הדלק של הלוויין, וגרמו לנאס"א לשלוח אותו בחזרה לסדנאות התיקונים.

זו היתה הפעם הראשונה מזה 34 שנות פעילות האדם בחלל שחיות מעכבות שיגור.

מפקד המעבורת, טרנס הנריקס, לא התאפק והגיב באורח צפוי למדי. "אין נוקים", שידר לכדור הארץ לאחר שהמעבורת נכנסה למסלולה, "ביוזד לא נוצצות".

משימה זו זוכה בכמה ציונים יוצאים אחרים: זו טיסתה הראשונה של המעבורת המשתמשת במנוע מחודש, מרכז ניווט חדש ויותר נוסעים מאוהיו מאשר אי פעם.

לוויין התקשורת, שעלותו כ־330 מיליון דולאר, יחליף את הלוויין שהיה על סיפון מעבורת "צ'אלנג'ר" שהתפוצצה מייד לאחר המראתה ב־28 בינואר, 1986. בהתפוצצות נהרגו 7 אסטרונאוטים.

נאס"א עמדה בפני לא מעט ביקורת על החלטתה לשגר את הלוויין על גבי מעבורת מאויישת, בעוד שהמשימה היתה יכולה להתבצע גם על ידי חללית לא מאויישת.

אמריקאי נהרג על ידי שור במירוץ השוורים המפורסם בפאמפלונה

פאמפלונה (א.פ.) – אמריקאי בן 22 מת אתמול לאחר ששור נעץ בו את קרניו במרוץ השוורים המפורסם של פאמפלונה. היה זה מקרה המוות הראשון מסוגו ב־15 השנים האחרונות.

מתיאו פיטר טאסיו משיקאגו, מת בבית החולים באחורה, זמן קצר לאחר שהראשון מבין 6 שוורים שהשתתפו במרוץ לזירה, נעץ בו את קרניו בבטן במהלך המרוץ המסורתי של 800 מטר במורד חוצות האבן המוליכים מהמכלאה לזירה.

פציעות הינן מעשה שבשגרה במהלך מרדפים עצמיים אלו, המתקיימים כל בוקר במשך שמונת ימי הפסטיבל. קרוב ל־1,000 בני אדם מתכנסים לצד הרחובות ולעיתים קרובות חלקם נפצעים בהמולה. אך מותו של טאסיו הינו הראשון מאז 1980 כאשר שני ספרדיים מתו. 12 בני אדם נהרגו בדרך זו מאז 1924.

פאמפלונה מארחת את פסטיבל סט. פרמין, הקדוש המייצג אותה עיר, מאז 1591, אולם מרוץ השוורים לזירה, הפך למפורסם בעקבות ספרו של ארנסט המינגווי, "השמש גם זורחת".

כ־27 בני אדם נפצעו עד כה במהלך הפסטיבל מפגיעות שוורים.

טאסיו טייל בספרד עם חברתו במשך חודש לאחר שסיים את לימודיו באוניברסיטת אילנוי כמהנדס. הוא היה אמור להתחיל בעבודתו בחברת מוטורולה עם חזרתו לארה"ב.

אביו סיפר כי התוכנית לראות את הפסטיבל היתה ספונטנית. טאסיו הופרד מחברתו במהלך המהומה ברחוב והיא לא ראתה אותו בהפצעו, מסר האב.

ראש העיר של פאמפלונה אמרה כי מבקרי הפסטיבל יתבקשו מחר לכבד את זכרו של טאסיו בדקת דומיה. השור שנעץ קרניו בטאסיו יתמודד בזירה מאוחר יותר במשך היום.

מתיאו פיטר טאסיו מועף באוויר על ידי קרני השור (צילום: א.פ.)

בריטי מואשם בפשעי מלחמה נאציים

סימון סרפינוביץ', בן ה־84, הינו התושב הבריטי הראשון נגדו הוגש כתב אישום על ביצוע פשעי מלחמה נאציים; הוא מואשם ברצח ארבעה יהודים בבלארוס ב־1941

לונדון (א.פ.) – סימון סרפינוביץ', בן 84, הוא התושב הבריטי הראשון המואשם באחריות לביצוע פשעי מלחמה נאציים. הוא הכחיש אתמול את אחריותו להרצחם של 4 יהודים בבלארוס הכבושה ב־1941 ו־1942, מסרו סנגוריו.

ציידי נאצים ממרכז שמעון ויזנטאל מסרו כי הם משוכנעים באשמתו.

הנאשם לא התייחס להאשמות נגדו אתמול בדיון הראשון, והקצר מאד, בבית המשפט. מחוץ לבית המשפט, מסר עורך דינו, ניקול באודס, כי סרפינוביץ' הינו חף מפשע, "וינהל מאבק עז כדי להוכיח זאת".

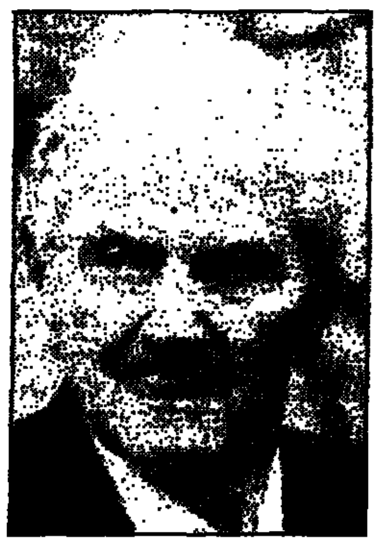

סימון סרפינוביץ' בצאתו מבית המשפט (צילום: א.פ.)

אפרים זורוף, ממרכז ויזנטאל בירושלים, אמר כי סרפינוביץ' היה מפקד משטרת בלארוס במחוז מיר באותה תקופה, "והיה מעורב פעיל בדרישה אחר היהודים וברצחם של אלפים".

"החלטת ממשלת בריטניה לתבוע אותו מחזקת את עמדתנו שלא ניתן להציב הגבלת זמן על העמדתם של פושעים נאציים לדין", הוסיף.

קרוב ל־200 אלף יהודים נרצחו בבלארוס במהלך מלחמת העולם השניה. בלארוס, שהיתה אז חלק מברית המועצות, גובלת היום בפולין ובאוקראינה.

לבן שיער ועדין מראה

סרפינוביץ' לבן השיער ועדין המראה, הופיע לזמן קצר בבית המשפט אך לא התבקש לענות להאשמות נגדו. הוא שוחרר בערבות עד לדיון הבא ב־5 באוקטובר.

"הוא נחוש בדעתו להתייחס לכל ההאשמות כדי לנקות את שמו וכדי לחיות את שארית חייו בשקט", אמר באודס.

סרפינוביץ', שקיבל אזרחות בריטית ב־1947, הוא הראשון נגדו מוגש כתב אישום על פי חוק פשעי המלחמה שנחקק ב־1990. חוק זה מעניק לבתי משפט את הסמכות לשפוט פושעי מלחמה שלא היו אזרחים בריטיים על פשעים שלא בוצעו על אדמת בריטניה.

בניגוד לארה"ב ומדינות אחרות, מסרבת בריטניה להסגיר חשודים בביצוע פשעי מלחמה. היחידה לחקירת פשעי מלחמה של הסקוטלנד יארד, שהוקמה ב־1991, חקרה עד כה עשרות מקרים כאלו. יש ברשותה רשימה של 20 חשודים בפשעי מלחמה אותם ניתן יהיה לתבוע בעתיד.

אפרים זורוף סיפק לממשלת בריטניה רשימה של 64 שמות וקרא לממשלה "להתמיד במאמציה להביא לדין את מבצעי פשעי השואה ולא להסתפק במעשה סימבולי אחד".

יו"ר ועד היהודים הבריטי אמר אתמול כי על הצדק להעשות ולהראות, "בלי קשר למשך הזמן שעבר מאז ביצוע הפשעים."

במהלך השמיעה בת 20 הדקות בבית המשפט, הקשיב סרפינוביץ' למתורגמן שתרגם עבורו את הדיון לרוסית.

הוא דיבר רק כדי למסור את שמו וכתובתו וכדי לתקן את דרך הגיגוי של שמו של כפר בבלארוס בו טוענת התביעה בוצע אחד מהפשעים.

הוא שוחרר בערבות בתנאי שלא יעזוב את בריטניה. אסור לו גם לשנות את כתובתו מבלי להודיע למשטרה.

15 שוטרים בשתי ניידות ליוו אותו מביתו הצנוע בבאנסטד, בו הוא גר מאז שהגיע לבריטניה.

התובע הכללי, סיר ניקולס לייל, מסר כי סרפינוביץ' מואשם בהריגתם של שני יהודים שזהותם לא ידועה בכפר סורוסט ב־27 באוקטובר וה־4 לנובמבר, 1941. הוא גם מואשם ברצח יהודי אחר, שגם זהותו לא ידועה, בעיר מיר ב־9 בנובמבר, 1941 ויהודי נוסף בכפר קריניץ' בין ה־31 בדצמבר, 1941, ל־6 במרץ, 1942.

רדיו בי.בי.סי., ביקר בכפרים אלו וראיין תושבים מקומיים שתיארו כיצד חיילים גרמניים ומשתפי פעולה מקומיים אספו קבוצות של יהודים, ירו בהם, והשליכו את גופותיהם לקבר אחים.

אחד העדים במשפט יהיה כנראה יהודי שהתחזה לגרמני במהלך המלחמה ופעל כמתורגמן עבור סרפינוביץ', וליווה אותו בטבח בקריניץ'.

אוסוולד רופייסן, כעת נזיר כרמליטי בישראל, היה כה קרוב לסרפינוביץ' עד שחי איתו תחת משפחתו, מסר רדיו בי.בי.סי. שלושה עדים נוספים חיים כעת בבריטניה.

בוריס ילצין נמצא "במצב רוח אופטימי" ואמור לחזור לעבודה בשבוע הבא

נמסר אתמול על ידי הקרמלין; על פי הדיווחים, הוא מקיים קשר עם עוזריו ועם רה"מ מחדרו בבית החולים; "אם מצבו כל כך טוב, מדוע לא מאפשרים לאף כתב לראותו?" נכתב בעיתון רוסי

מוסקווה (א.פ.) – בוריס ילצין נמצא "במצב רוח אופטימי", עובד מחדרו בבית החולים, שומר על דיאטה נטולת־מלח ומתכונן לחזור לשגרה בשבוע הבא, נמסר אתמול על ידי הקרמלין.

מסר זה, של "העסקים כרגיל", למרות בעיות הלב של הנשיא, לווה בהודעה שראש הממשלה, ויקטור צ'רנומירדין, יוצא לפגישת עבודה בסיביריה למרות מחלתו של ילצין.

ילצין דיבר עם צ'רנומירדין בטלפון אתמול בערב וקיבל דיווח על ישיבת הממשלה ונושאים אחרים.

הנשיא, בן ה־64, אושפז בבית החולים ביום ג', לאחר שחש במיחושים בחזה. הסימפטומים המתוארים על ידי הקרמלין מצביעים על מחלת לב, כנראה אנגינה, שבמהלכה מתכווצים העורקים הראשיים ללב ומפחיתים את אספקת הדם ללב.

עוזריו של ילצין צופים כי ישאר בבית החולים עד יום ג' הבא. דובר הפרלמנט, איבן ריבקין, אמר כי ילצין מתכנן להפגש עם מנהיגי בית הנבחרים ביום ג'.

דובר הנשיא, רג'י מדוזראב, אמר כי ילצין חותם על מסמכים ושומר "על קשר קבוע עם עוזריו ועם פקידים בכירים". הוא אמר כי ילצין מרגיש טוב ואוכל כשורה.

"בוריס ניקולוביץ' מרגיש אופטימי וביקש מעוזריו שלא לשנות את סדר יומו בשבוע הבא", אמר.

"על פי רופאיו, הוא ישן טוב במשך הלילה וקם בשבע בבוקר", אמר.

הרופאים עצמם לא מסרו כל הצהרה רשמית על מצבו של הנשיא. עובדה זו יחד עם ההיסטוריה הארוכה של ההשאיות האופפות את מצבם הרפואי של מנהיגי הקרמלין, השאירו כמה רוסים סקפטיים לגבי מצבו האמיתי.

"במדינה לא יציבה כמו שלנו, יש אי אמון כללי לגבי אינפורמציה רשמית", כתב אלכסנדר מינקין ב"מוסקובסקי קומסומולץ".

"האנשים עצבניים ויש להם הרבה שאלות. אם הוא חולה כל כך מהר. מדוע לא אפשרו אפילו לכתב אחד לראות אותו, לפחות כדי להרגיע את לב האומה", כתב.

בצער רב אנו מודיעים על פטירת יקירנו

קרול שכטר בן לוי

הלויה תתקיים היום, יום שישי, ט"ז תמוז תשנ"ה (14.7.95) בשעה 11.00 בבית העלמין שדה יהושע (לשעבר כפר סמיר) בשער א'.

המשפחה המתאבלת

יושבים שבעה ברחוב נתיב חן 73/7, נוה שאנן, חיפה.

במלאת שנה לפטירת אהובתנו

הינדה זלמני ז"ל

נפקוד קברה ונתייחד עם זכרה ביום ראשון י"ח בתמוז תשנ"ה, 16.7.95, בשעה 15.00 בבית העלמין בקרית שאול.
התחבורה תעמוד על־יד השקם, ברח' אבן־גבירול תל־אביב בשעה 14.30

המשפחה

קבלת מודעות אבל
24 שעות בחיוג חינם 177-022-1516

ב"ה

זמני הדלקת נרות
י"ז בתמוז תשנ"ה
פרשת פנחס

כניסה		יציאה	
ירושלים	7.09	ירושלים	8.28
תל־אביב	7.27	תל־אביב	8.26
חיפה	7.22	חיפה	8.31

משב תעשיות קירור בע"מ
("החברה")

תוצאות מימוש כתבי אופציה (סדרה 1) של החברה

על־פי תשקיף החברה שפורסם ביום 13 ביולי 1993, הונפקה סדרה של 720,000 כתבי אופציה (סדרה 1) שניתנו למימוש עד ליום 11 ביולי 1995 (עד בכלל).

עד ליום 11 ביולי 1995 מומשו 688,261 מכתבי האופציה (סדרה 1).

סך הכל התמורה שנתקבלה בידי החברה בגין מימוש כתבי האופציה (סדרה 1) הינה 3,589,972.56 ש"ח.

בכבוד רב,
משב תעשיות קירור בע"מ

חברת החשמל לישראל בע"מ

חי"ג חשמל – שירות טלפוני להודעות על תקלות
24 שעות ביממה

ירושלים	02-580666	נהריה	04-933555
תל־אביב	03-5633777	נתניה	09-602988
חיפה	04-647777	עפולה	06-423333
אילת	07-372191	פתח־תקוה	03-9394488
אשדוד	08-511688	צפת	06-970211
אשקלון	07-770088	ראשון־לציון	03-9632488
באר־שבע	057-462666	רחובות	08-371388
טבריה	06-792273	רמלה	08-221313
חדרה	06-223133	רעננה	09-906188
כרמיאל	04-881731	אריאל	03-9366345-6-7
בית שמש	02-911669		

מערכת: אילת דרימלר, אילנה ארבל

שעתו הקשה ביותר

חגור

דברים אלה נכתבים ביום ה' אחר הצהריים, שעות ספורות לפני שאהוד ברק ישמיע את דברו בערוץ הראשון. אינני יודע אלו שאלות יישאל על-ידי נסים משעל ומה ישיב עליהן. דומה שמכל השעות הקשות שעברו עליו במהלך חייו כאדם וכלוחם מצולק ומצול"ש, אמורה זו להיות הקשה ביותר.

במהלך היום שמעתי ברשת ב' את דברי ש' ונ', קצינים בסיירת מטכ"ל, שנכחו במקום בעת האסון הכבד, מול הגוויות המוטלות ובעת הטיפול בפצועים ופינוי. הם מוכים נתרצות את הרמטכ"ל לשעבר מהאשמה המזורה והרעה ביותר שהוטחה בו, כי הסתלק מהמקום לפני שטופלו ופונו כראוי כל הפצועים. אמתין גם אני ואצפה בשידור ואשמע מפיו את כל שיש לו לומר לעם, לצבא, למשפחות חללי האסון, הממאנות להינחם והתובעות המשך החקירה עד תום.

ב"דבר" ראיתי קריקטורה. כתם הדם ההוא מכתים את מדיו: אחר-כך את בגדיו האזרחיים: אחר-כך את גופו, ללמדך שאין לו מנוס ממנו. תמצית. כתם כל האשמות שהודביקו בו באסון צאלים ב'.

*

בשכבר הימים היתה מערכת הביטחון חסויה יותר, גם חסינה יותר מפני חשיפה אכזרית. פרטים רבים נשארו עלומים בפני דעת הקהל, שראתה בשמירת סודות צה"ל את "טובת המדינה". כן, בימים הרחוקים ההם שתקה התקשורת גם במקרים שבהם התלווה השקר לדיווח, כמו בפרשת קיביה, למשל. הכל ידעו כי דוד בן-גוריון, ראש הממשלה ושר הביטחון דאז, לא אמר אמת עם היוודע פרטי ההרס וההרג בכפר הערבי ההוא, שמעבר לקו-הירוק.

בימים הטובים ההם גם יכולת להזין ציבור שלם בשמות צופן כמו "האדם השלישי" או "הקצין הבכיר" או "קצין המילואים" לגבי גיבורי פרשת קאהיר, שהיתה ל"פרשת לבון". במשך שנים לא נחשפו גיבורי השערורייה הנוראה ההיא, שבה הופעלה רשת מודיעין חשאית ונסתרת, בפעולה מבצעית מסומסמת, שהמיטה אסון על המעורבים בה ועל המטפלים בה.

תמיד היו בצה"ל "מלחמות גנרלים" אך הללו לא זכו להד תקשורתי כזה. היום כותבים לענייני ביטחון או פרשנים צבאיים רואים עצמם כמעורבים אישית בריב וכמורצי גורל.

אומרים שמלחמת יום הכיפורים היא נקודת המפנה הבכרייע. עיתונות שהיתה לויאלית ואפילו צייתנית האשימה את עצמה והיתה ל"כלב שמירה" זועם ונושך. לטובה, אומרים, לטובה. סימן בגרות ראו בכך ולאו דווקא "רצח פרות קדושות".

ככל שהעמיק הקרע בחברה הישראלית, ככל שאבדה ההסכמה הלאומית בשאלות החוץ והביטחון נחשפו כוחות-הביטחון לביקורת מכסחת. הוטחה בהם האשמה המזורה בכל – אשמת הדיווח הכוזב, הטיות, בידוי הראיות. זכרו את פרשת אוטובוס 300, שכמעט הרסה את השב"כ. אלה ראו בכך תעלולי "תקשורת עויינת" ואחרים – מילוי חובה ראשונית בחברה דמוקרטית.

אך גם כאשר מונו ועדות-חקירה ממלכתיות, שבראשן ישבו המעולים והמכובדים שבשופטי ישראל ושנטלו בהן חלק החשובים והמקובלים שבאישי המדינה, פגשו מסקנותיהם של החוקרים את ישראל הקרועה, החשדנית המשמיכה להתווכח. כך היה מועדת-אגרנט עד ועדת-שמגר, שעסקה בטבח חברון.

בינתיים החלו לדבר הורים שכולים שבניהם נפלו קורבן לתאונות-אימונים, להקלות אומללות של "אש על כוחותינו", להתעללות, למשחקי-מוות. הכאב והזעם היו חזקים מה"טאבו" המקודש לשעבר. הם דרשו את מיצוי הדין עם הבכירים ולא עם הזוטרים שבפיקוד.

*

האם רב-אלוף (מיל.) אהוד ברק הושב על ספסל הנאשמים על-ידי "ידיעות אחרונות" בשל כלל מרכיבי המועקה האלה? אם כך הדבר, אני משער שיוכל להתמודד עם שעתו הקשה. רבים מספור יעקבו אחריו, כי לא רק כבודו מוטל על כפות המאזניים.

דומה כי לפרשה הזאת מצטרף משהו נוסף, לא טוב: משהו שאינו שייך לצאלים ב'. עופות השמיים מוליכים את הקולות ואני קורא על כך בעיתונים ובשידורי הרדיו והטלוויזיה. מספרים לנו על אלה שגמרו אומר לחסום את דרכו של ברק אל הפיסגה. אינני משער כי הללו עומדים מאחורי הפירסום המרשיע בעיתון אך יש לשער כי אין הם מצטערים על כך.

זמן לא רב לפני סגירת "חדשות" פורסמה בעיתון הזה כתבה ארוכה מאוד, פרי עטה של חנה קים, שבה חברו כל שונאיו הגלויים והנסתרים של אהוד ברק ללמדנו מדוע אסור לאיש הזה לעלות למעלה. ושוב קראתי שהוא "שאפתן" ו"קריירסט" ו"לקקן" ו"יהיר" ו"רמטכ"ל פוליטי", שבעודו לובש מדים הוא כבר מכין לו את "כל האופציות" וכיו"ב "הערכות אובייקטיביות" על אחד מגדולי לוחמיה של ישראל.

אלה הם "חוקי המשחק", מסבירים לי. מכאן ואילך צפויה קבלת-פנים דומה לכל "גנרל" שיבקש להיכנס לחיים הפוליטיים. כאילו לא קדמו לה יגאל אלון ומשה דיין ויצחק רבין ויגאל ידין ואריאל שרון ועזר ויצמן וחיים בר-לב ורפאל איתן וכל "האחרים".

"שאפתן". אם אינני טועה גם יוסי שריד הוא "שאפתן" וכמוהו חיים רמון וביבי נתניהו ורפול... וגם משה שחל ופואד רואים עצמם ראויים לכתר. אפילו רבין ופרס עודם "שאפתנים", על אף שנותיהם ועל אף פרס-נובל ואין בכוונתם לפנות את הדירה בקרוב ועוד חצי תאוותם בידם.

לא יקשה למצוא באהוד גם כמה תכונות טובות, העושות אותו ראוי לראשות הממשלה. בשנת 1976, חודש לאחר מבצע אנטבה, באזכרה ליוני נתניהו, שמעתי את אהוד מספיד את חברו ומדבר על החיים עם המוות. כתבתי אז ב"דבר" שהאיש הזה יהיה ראש המטה הכללי ולימים ראש ממשלת ישראל.

אומרים שההתמודדות שלו עם המשבר הזה, הקשה בחייו, עם האשמה הזאת, בארץ שבה "הדין נוקב את ההרים", תקבע אם תתאמת מחציתה של תחזיתי מאז. אך לא תחזית זו עומדת כעת על הפרק, אלא מלאות חייו של האיש וגם פניה של המדינה הזאת. ■

קריאה למרד; לא מלחמת אזרחים

טדי פרויס

הכרזת האייטולות לבית-ישראל, שאל לחיילים להשתתף בפינוי מחנות צה"ל ויישובים ולסרב לפקודות ברוח זו, היא קריאה למרד; לא למלחמת אחים. לא מפני שחשובה להם אחדות העם אלא מפני שלא כל-כך ימלאו את הוראתם.

אם לשפוט על-פי התגובות הראשונות, רוב חובשי הכיפות יישמעו למפקדיהם ולא לאינקוויזיטורים שנטלו לעצמם חירות לפסוק בענייני המדינה. האחרונים מבקשים להמשיך במחלוקת שהתחילה לפני קרוב ל-3,000 שנה, בין שאול המלך לבין שמואל הנביא. אם הדברים היום יסתיימו בהכתרת דוד, מוקדם לומר.

גם תגובת האופוזיציה הראשית איננה ברוח מלחמת אזרחים. אנשי הליכוד (מינוס ח"כ דוב שילנסקי) עמדו במבחן ולא טיפסו על העגלה שרבנים לבית-ישראל החלו לגלגל. לכן אין טעם לעורר פאניקה: הסיקריקים והפרושים עדיין לא אוחזים זה בגרונו של זה וסאוונארולה אחד או חמישה אינם מבשרים את קץ המדינה.

מאחר שהאייטולות נטלו לעצמם חירות לפסוק בענייני מדינה, תוך ציטוט סלקטיבי של פסוקים של רבנן ומורנן, מן הראוי שיצחק רבין ושריו יתחילו לפסוק בענייני כשרות, שבת וגילוי עריות. אם אוזורפציה של סמכויות, אז בשני הכיוונים. שיעקב צור יפסוק בענייני שמיטה, אברהם שוחט בדיני ממונות ואפרים סנה (אהוד ברק?) בכל הנוגע לנישואין וגירושין. את המשימות הבלתי-נעימות בגזרה ניתן יהיה להפקיד בידי כוחות האו"ם, שיפונו בקרוב מבוסניה ויועברו ארצה. בכך לא יועמדו חיילי צה"ל בניסיון והגנת המולדת תיעשה, במידת הצורך, בידי גויים של שבת, בדומה לרומנים ולתאילנדים העוסקים בבניין הארץ. אם טירוף מערכות, אז עד הסוף.

בימין הדתי-לאומי כבר הוזכרו סרבני השירות בשטחים, אשר מהווים תקדים כביכול לחיילים אשר יישמעו לפקודת האייטולות. רק שסרבני השירות בשטחים סירבו לא על סמך פקודה מהוותיקן, הוואקף או הקומינטרן אלא באופן אינדיווידואלי. מאחורי סירובם לא עמד שום מוסד מאורגן, שהורה להם איך לנהוג. זה אמור גם לגבי מפקדים שמסיבות מצפוניות ביקשו להשתחרר מתפקידיהם. הלוחמים לדרגותיהם, שלא יצאו לשטחים או ללבנון, נשפטו ונענשו – אף בעונשי מאסר. אחדים הלכו לבית הכלא, יותר מפעם, כשמצפונם אמר להם להפר פקודה. זו לא היתה תופעה בריאה אך לא מרד מאורגן, כפי שחכמינו הכריזו עליו. אם היום חייל זה או אחר תודעתו – לא הרבנים – תורה לו להפר את צו הממונים עליו, "זכותו" לעשות זאת, בתנאי שיהיה מוכן לשאת בתוצאות וללכת למאסר, כפי שעשו סרבני השירות בשטחים. אבל אם יחידות שלמות יחליטו לנהוג כמצוות הרבנים, לא תהיה ברירה אלא לנהוג בהן כבמורדים – לא סתם סרבנים. ■

סדאמו בראשו

אמיר אורן

עזבון ממשלות לבאות אחריהן עשוי להיות בבחינת ירשת וגם רצחת. לא כל מי שמדבר עם שליט ערבי יוכל למנוע מראש-ממשלה אחר להורות על סילוקו

לראשונה מאז איבד את השלטון ליצחק רבין, בדיוק לפני שלוש שנים, יבוא היום יצחק שמיר שוב בשערי משרד-הביטחון. ההזדמנות לצילום ראש-ממשלתי משותף, מאולץ-חיוכים, תהיה פרידת הרשות המבצעת מאליקים רובינשטיין, בעלותו לכהונת שופט. במסדרון ישוחו בשני הנושאים הצבאיים שצרתם הדומה מגיעה בעקרון אחדות הפיקוד – פרשת "רבנות או ריבונות" ופסקי-ההלכה העמום של אהוד ברק לקראת המיבצע שתורגל ואומלל בצאלים – ושמיר יוכל להרהר כיצד היה נוהג בהם לולא נעקר מעמדת שררה ואחריות.

ביולי 1992 ירש רבין משמיר מערכת ביצועית – ממזכיר הממשלה רובינשטיין ועד לרמטכ"ל ברק – מעוטרת באות הסמוי של מלחמת המפרץ השנייה. היו בה, שמיר בראשם, שהשתבחו בהבלגה הישראלית בהבליג ה"סקאד". אחרים שאפו נקם, בבואת נקמתו הצפויה של סדאם חוסיין מאז השמיד חיל-האוויר כור עיראקי אחד והשיק בכך מאמץ חבוי לעשות כורים הרבה. (גם איומו הזכור של סדאם באפריל 1990, להבעיר בישראל אש שתאכל כדי מחציתה, נשען על קידומת זכורה פחות, מתמרמרת – "אם תנסה ישראל לחזור על תקיפת הכור", בעידוד הביקורת העולמית על המתת באזופט, העיתונאי שהואשם בריגול נגד עיראק, לעומת ההתעלמות מהריגת תותחן-העל לטובת עיראק, בול).

אל הנקם והשילם בממשלת שמיר היה משה ארנס, שר-הביטחון המתוסכל. במלחמה מנעה ממנו בריתם המרוסנת של שמיר ושומרון, הרמטכ"ל, לפעול במערב-עיראק. מפקד חיל-האוויר אביהו בן-נון היה להוט לקרב, מפקדי-העבר של סיירת מטכ"ל – נחמיה תמרי ועמירם לוין – היו בשטח וסגנו של שומרון ויורשו המיועד ברק שידר פתיחות אפשרית, אבל ראש אמ"ן אמנון שחק היה מסוייג ולבסוף, בלי תוכנית מיבצעית ותבונות המטכ"ל לממש אותה, אין תועלת גם באישור מדיני.

המלחמה הסתיימה לארנס מוקדם מדי. הוא לא סלח על כך לג'ורג' בוש, לנורמן שוורצקופף ובמיוחד לסדאם חוסיין, שהכעיס אותו יותר מכל עיראקי מאז נמנעה שושנה ארבלי-אלמוזלינו בהצבעה שהדיחה את ה"לביא". פורקן אפשרי נרמז לימים בכתבי ארנס, כצטטו בריטי שקבע כי המזרח התיכון מאופיין ב"רודנות הממותנת על-ידי התנקשויות". המובאה התייחסה מפורשת לסדאם חוסיין: לא צויין בה מאין יבואו המתנקשים ולא פותגם שם כי מי שהוי על טיליו ראוי ליפול בטיל.

אם היה סדאם המבוקש הפרטי של ארנס, הרי זה מקרה נדיר למדי של סימון המטרה תחילה, עוד לפני מציאת החצים. ברגיל, צצים רעיונות מיבצעיים למטה, משוייפים ומלוטשים, נבדקים ונבחנים ורק אז נמסרים לאישור: מקובל כי לא ראשי-ממשלות מהרהרים בקול מי ישכך את עיינותו של אבו-ג'ילדה ונמצא שומע לתפילתם, אלא יש שיופיע קצין-איסוף ויספר כי אחד מסוכניו התוודע אל רופאו של אבו-ג'ילדה ויוכל, אם יתבקש, לטפטף למזונו שיקוי שיאיץ את דרכו לחב"ד או לחו"ל.

בבוא ברק ללשכת הרמטכ"ל, חודש לאחר המלחמה, תוגבר ממנהו ארנס בדובר רהוט של השדולה לקיצור תוחלת חיי סדאם. ברק האמין כי אוי לעולם – ובראשו לאמריקאים – אם אחר ככלות הכל ישרוד סדאם, יתקלס צמביסיו ויפיח בעצמו ובעוצמתו חיים חדשים, מעשה פניקסון. יהיה זה בזיון מדיני עם משמעויות צבאיות, שיאפיל על תהילת הנצחון ההופזי בארבע היממות הקרקעיות של גירוש צבא עיראק מזירת כווית.

בוושינגטון היו שהינהנו בחוסר-אונים לשמע עמדה זו. במימשל בוש ובעיקר בתא-התיכנון האחידי של תקיפות בגדאד קיוו כי הפצצת "אתרי מנהיגות" ו"מיתקני פיקוד ושליטה" תקטול את סדאם בלא להפר את האיסור הנושן על התנקשויות בקברניטים, שהורתו בקשר אפשרי בין תוכניות להמתת פידל קאסטרו לבין מציאות רצח ג'ון קנדי. (אחיינית הנשיא, קתלין קנדי, בתו של רוברט שנרצח ביום השנה הראשון למלחמת ששת הימים משום אהדתו המופגנת לישראל, היא עתה סגנית-המושל של מרילנד ומבקרת השבוע בארץ, אך משום-מה לא בכפר הולדתו של הרוצח סירחאן בישארה סירחאן). הכיוון האמריקאי לא הצליח לאתר את סדאם במידה מספקת של ודאות שתבטיח "פעולה ישירה", כלשונה הנקיה של העבודה המלוכלכת.

חלפה שנה וסדאם, תחת מכבש עולמי של עיצומים, התבצר, מקפיד לבל יקופד, נזהר שלא לספק לבית הלבן של בוש ולפנטגון של קולין פאואל עילה למקצה-שיפורים. מוורית אביב 1992 הצטיירה שאלת סדאם בתוך משולש:

• האם כדאי לישראל שסדאם ימשיך לשלוט בעיראק? כל עוד ישלוט, יישארו העיצומים ומישטר-הפיקוח של האו"ם על גרעיניו ושות' בעינם, אך תישאר גם גחלת הנקם-על-נקם. בלי סדאם אולי יהיה השליט הבא חסוד יותר בכוונותיו, אך גם יוכל להתעצם מחדש ולהוות איום חוזר.

• אם מוטב בלי סדאם, האם כדאי שישראל תחזק אחראית לסופו? החלטה לקבלת אחריות מפורשת תחשוף את ישראל או מנהיגיה לגמול, אך בלעדיה לא תשוקם אותה הרתעה אבדית שנפגעה בארבעים טילים פתוחי-חשבון.

• אם אכן יחולט להיפרע מסדאם, האמנם ניתן לערוב לכך ששכר המאמץ ייצא בהספדו של הקורבן ולא בהספדו של המקיים? האמנם נעלה מכל ספק שעריץ חמקמק ועתיר-כפילים, שפמנון זה ולא אחר, ייפגע ולא ישרוד להשיק את מטוח-התגובה?

בפברואר 1992 קיבלו ארנס וברק שיעור מתומצת בסוגיה זו: הזדמנות-פתע לפגיעה בבכיר "חיזבאללה" עבאס מוסאווי נוצלה בהצלחה מיבצעית מסויימת – הטיל שקטל את מוסאווי הרג גם את משפחתו שאיתו הביא על הגליל שבוע קטיושות ושני הרוגים. בהגדלה, היה הלקח אמור להרתיע: הקטיושה לא היתה "סקאד", ל"חיזבאללה" לא היו גרעין וגז נוסח עיראק ומוסאווי נמצא מתחת לאף, לא הרחק מאחורי השפם.

אפשר שכאן מקור התחושה באותה עת כי ראש אמ"ן, אלוף אורי שגיא, מהוגי הלחיית מוסאווי, לא היה נלהב כארנס וכברק אילו התבקש להביע את דעתו בסוגיית סדאם, ממש כפי שראשי ה"מוסד" ואמ"ן ב-1981, יצחק חופי ויהושע שגיא, הסתייגו בשעתם מתקיפת הכור העיראקי. במובן אחד, מיטיבה ההשוואה עם ראש-הממשלה ושר-הביטחון בגין, שטרח לפקח על ההכנות למיבצע ההוא באמצעות צוות-שרים. חיוב זה מתקן בעובדת תמיכתו של בגין במיבצע, שנזקקה רק לאבטחת אגפיו (ובמיוחד זה של מתנגדו הפנימי, אריאל שרון). שמיר, מותר להסיק, לא היה משוך להיזקק לאישור כוונה של ארנס וברק לפעול נגד סדאם.

לא ששמיר בחל אי-פעם בהתנקשויות. אופיו, שהלם את עבודתו בלח"י וב"מוסד" כאצבע להדק, לא הפך בחלוף חמישים שנה ושלושים לאבינות נזירית. אמונתו בקדושת חיי סדאם היתה מיזערית כהשתתפותו באבלה של משפחת ברנאדוט, מה גם שרודן צבאי כסדאם, מצביא מלחמתי (ובין עיראק וישראל אף לא נחתם הסכם שביתת-נשק מ-1949 ואילך) בעור מנהיג מדיני, בהחלט עשוי להיחשב יעד כשר. הבעיה, יש להניח, נמצאה בתחום עקרוני פחות: מאזן הסיכוי/סיכון בביצוע. שמיר לא חיבב את ברק ולא נתן אמון עיוור בשיקוליו. הוא העדיף ארציות ישירה על פוריות יצירתית ואת גישתם של שחק – אז כבר סגן הרמטכ"ל – ושל ראש ה"מוסד" על להטוטי השיכנוע של ברק. אילו נותר שמיר ראש-ממשלה גם לאחר בחירות 1992 והיתה מתגבשת תוכנית מעשית להתנקשות בסדאם, היה על המתכננים להוכיח כי כל הסדקים נאטמו וכי הכניסה, הפגיעה והיציאה ניתנות לביצוע מיטבי. רק לאחר הוכחה כזו, היתה מתחדשת בוודאי השאלה המדינית – טוב או רע, כדאי או לא – וההכרעה, קרוב לוודאי בעד, היתה מתקבלת, תחילה אצל ראש-הממשלה וברגע האחרון, על סף אל-חזור, בקבינט הביטחוני.

ארנס, לדבריו, החליט לפרוש לאחר כניעת שמיר לדוד לוי ערב בחירות 1992. אילו מימש החלטה זו גם לולא תבוסת הליכוד בבחירות, היה על שמיר לאייש את תיק הביטחון. הוא לא רצה ברפאל איתן, אבל שמונת הח"כים של "צומת" היו מעניקים לרפול משקל נכבד בגוש חזק אך במעט מזה של המרכז-שמאל. ב-1981, ביחסי-כוחות שבריריים כאלה בכנסת, מינה בגין את שרון לשר-הביטחון. כשבא אליו האלוף-במילואים רפאל ורדי, להזהירו מפני סכנת שרון, התוודה בגין, "אין לי ברירה". שמיר לא העריך את רפול; בשיחותיהם תהה, לעתים, שמא תרשותו החלקית של רפול, שהתפגנה באי-קשב קידי, ברדנית מדי. תיק החקלאות נראה לו תואם יותר את כשרונותיו של רפול, אך הברירה המציאותית של שמיר היתה ממשלה צרה עם שר הביטחון רפול, או – כמו ב-1984 משיקולים דומים של חסימת שרון – ממשלה רחבה, עם העבודה ורבין במשרד הביטחון.

הבוחרים, בתבונתם הקבוצתית ובזכות אחדות-הסיסמה, חסכו משמיר התלבטות זו. הוא וארנס הלכו לבתיהם הנפרדים ועל מקומם בא רבין, פומבית מסוייג מהתנקשויות אך פנימית אין לדעת.

סדאם, ששרד, דווקא האמין בהתנקשויות, דוגמת זו שזמם בעת ביקור בוש בכווית ב-1993. הוא רשאי להניח כי מותו יבוא לו פתע, מידי מתנקש זר או מקומי, ערבי או מערבי. אפילו יבודדו המדענים את הגן ההוא מהתולעת ההיא, לא ייהנה מכך סדאם חוסיין (אך אין להמר על כך).

בניית יכולת מיבצעית אמנם אינה מחייבת את הדרגים הפוקדים לאשר את השימוש בה. ראשי-ממשלות ושרי-ביטחון, העוברים ושבים, אינם מרבים להתעמק בפרטים במרוצת חודשי ההכנות ושנותיהן, עד שפתאום מונח המוקש לפתחם, או מתפוצץ באסון גדול.

השאלה המסקרנת היא כיצד ינהגו זרועות הביצוע שהכינו יכולת למיבצע מסויים, נגד יעד מסויים ובנסיבות מסויימות, בהתחלף הדרג המדיני ובהימצא מטרה חדשה לוחצת. האמנם לא יעלה על הדעת – היום ראוי יותר לשאול אם לא יעלה על הדת – כי ממשלת ליכוד, צומת ורבים למיניהם תורה לצה"ל או ל"מוסד", כדי לקעקע משא-ומתן שטיוטתו מוסכמת אך מימושו הכרוך בפינוי שטחים מתמהמה, להתנקש בחיי שליט ערבי כלשהו, היושב בדמשק? (רמז: קפד ראשו, הוסף דמו – והרי לך סדאם). ■

פוליטיקה בלי ברק

פרשת ברק אולי לא נולדה מתוך מניעים פוליטיים, אבל הפכה מיד לפרשה פוליטית לוהטת. השבוע, כאשר הפרשה הפוליטית עוד היתה בחיתוליה, כבר התחילו להסתמן קווי-המיתאר של הכוחות שיתמודדו בה. בעבודה, במרצ ובליכוד כבר נוצר קרע בצמרת, שבא לידי ביטוי בשתיקות יותר מאשר בדיבורים

אריה דיין

אחת השאלות שהעסיקו השבוע את המערכת הפוליטית היתה, האם עמד גורם פוליטי כלשהו מאחורי התחקיר שפורסם ביום שישי שעבר ב"ידיעות אחרונות" על אסון צאלים ב'. היו גם מי שחשבו שאפשר להשיב על השאלה הזאת, והפנו את אצבעותיהם לכיוונים שונים ומגוונים.

רק מקצת האצבעות המאשימות הופנו לכיוון הליכוד. אהוד ברק, הנאשם הראשי בפרשה הקשה הזאת, עומד אמנם להתמנות לשר בממשלת רבין. אבל כניסתו לחיים הפוליטיים מאיימת על הליכוד ועל הימין הרבה פחות משהיא מאיימת על הגורמים היוניים בתוך מפלגת העבודה, ואולי גם בתוך מרצ, המתכננים ולא מאתמול להתמודדות על ירושת רבין.

מכיוון שכך הופנו מרבית האצבעות המאשימות פנימה ושמאלה. שם, בקצה היוני של המפה הפוליטית, מצויים שני אישים שאינם מסתירים את כוונתם להתמודד על ראשות הממשלה לאחר פרישתו של רבין – יו"ר ההסתדרות חיים רמון והשר יוסי שריד. איש לא טען השבוע, לפחות לא ברצינות, שרמון או שריד עמדו מאחורי מה שכונה על-ידי מישהו "טקס הזוהר" שהכינו לברק לקראת כניסתו לפוליטיקה. עם זאת, היו אחדים שטענו, כולם כמובן בשיחות שלא לציטוט, שלרמון ושריד אין סיבות רבות להצטער על התפוצצות הפרשה. אחרים הרחיקו לכת קצת יותר והעריכו כי רמון ושריד, שביום פרישתו של רבין מראשות הממשלה ימצאו את עצמם משני צדי מתרס ההתמודדות, יעשו בשבועות הבאים יד אחת, כמובן בצנעה רבה, כדי שפרשת ברק לא תרד מסדר היום הציבורי.

אבל הדעה הרווחת במערכת הפוליטית היא, ששום גורם פוליטי לא עמד מאחורי הפרסום ב"ידיעות אחרונות". עו"ד אליעד שרגא, הפועל לפעמים כיו"ר התנועה למען איכות השלטון בישראל ולפעמים מופיע כפרקליטה של אחת המשפחות השכולות, הוא כנראה הרוח החיה מאחורי הפרסום. שרגא, שאחד משרי מפלגת העבודה התומך בברק קרא לו השבוע "מנטור מקרתי", שיתף פעולה בעבר עם "ידיעות אחרונות" בפרשת רפי פלד ובמידה מסויימת גם בפרשת אריה דרעי.

גם אם יוזמת הפרסום לא היתה פוליטית, התקשו רבים להשתחרר מהרושם שהעיתוי הושפע עמוקות משיקולים פוליטיים.

שתי עובדות חיזקו את הרושם הזה: העובדה שהתחקיר פורסם כשברק שוהה בחו"ל, ועוד בסין הרחוקה, שממנה לא רק קשה להגיב אלא גם קשה לשוב במהירות לישראל, איפשרה לפרשה לצבור תנופה פוליטית בטרם תינתן לברק האפשרות להכחיש את האשמות נגדו ואולי אפילו למחוק אותן.

על העובדה השנייה עמד דווקא אריה דרעי. "אני לא מבין", אמר יו"ר ש"ס, "איך עיתון, ויהיה המכובד ביותר, יכול לקחת יהודים כמו הרמטכ"ל ואלופי צה"ל, אנשים עם עיטורי עוז ומופת, ולקבוע כלפיהם עמדות נחרצות ואישיות המהוות רצח אופי ממדרגה ראשונה. היות ואני מכיר תחקירים מסוג זה, אני יכול להזדהות עם הכאב הכרוך בכך. התחקירים האלה מתפרסמים מיד לפני כניסה לתפקיד, כפי שקרה גם במקרה של ברק. זה שפוליטיקאים רודפים אחד את השני זה מוכר, אבל שעיתון יהפוך לכלי שרת בידיהם – זה הדבר הגרוע ביותר". ספק אם ח"כ דרעי הרגיש, כאשר אמר את המשפט הזה, שהוא מחשיד באמצעותו דווקא את חברו רמון. הרי רק לפני חודש הופיע דרעי בטלוויזיה ואמר, במה שהתפרש כמתן שירות לחיים רמון, כי ברק אינו מתאים לתפקיד שר הפנים.

פרשת צאלים, שהיתה לפרשת ברק, יצרה קרעים מוזרים ובריתות מעניינות בכנסת. התופעה הבולטת ביותר היתה ההגנה הנלהבת שקיבל הרמטכ"ל לשעבר ממרבית חברי-הכנסת שהם גם אנשי צבא בכירים. "אחוות הגנרלים", תופעה מוכרת גם מפרשיות פוליטיות קודמות, הקיפה הפעם כמעט את כל הקשת הפוליטית, ממרצ ועד מולדת.

רב-אלוף (מיל) יצחק רבין הגדיר כ"דברי הבל" את הפרסומים שלפיהם הפקיר ברק פצועים והקדים את צירופו לממשלה. אלוף-משנה (מיל) רן כהן ביקש להעלות את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת. הנימוק שלו: "אני יודע שהכל שקר ואני לא יכול לשבת בשקט". אלוף (מיל) אורי אור מנע דיון בוועדה, כי הבין שהדבר לא יסייע לטיהור שמו של ברק. אלוף-משנה (מיל) משה פלד סירב להצטרף לאנשי הימין, שניסו לדחוף להקמת ועדת חקירה. אלוף (מיל) רחבעם זאבי דרש להסיר את הנושא מעל סדר יומה של ועדת הכנסת לביקורת המדינה. בנימין נתניהו, חברו של ברק מימי שירותם המשותף בסיירת מטכ"ל, הצטרף גם הוא לחבורת הפיקוד.

אבל מתחת לפני השטח היו הדברים מסובכים קצת יותר. פרשת ברק אולי לא נולדה מתוך מניעים פוליטיים, אבל הפכה מיד לפרשה פוליטית לוהטת. כאשר אדם המיועד לשמש החל מהשבוע הבא כשר הפנים בממשלת ישראל מואשם במתן עדויות סותרות, בחיפוי על האמת ובמתן יד לבידוי ראיות – המערכת הפוליטית חייבת מעצם טיבה להתייחס לפרשה, גם בהיבט הפוליטי שלה. השבוע, כאשר הפרשה הפוליטית עוד היתה בחיתוליה, כבר התחילו להסתמן קווי-המיתאר של הכוחות שיתמודדו בה. העובדה המעניינת, שכבר מוזכרת לעין, היא כי בכל אחת משלוש המפלגות הרלוונטיות – העבודה, מרצ והליכוד – הפרשה יוצרת קרע בצמרת.

פער העמדות בתוך מפלגת העבודה בא לידי ביטוי בשתיקות יותר מאשר בדיבורים. ראש הממשלה יצא להגנתו של ברק ואף הודיע, במידה לא מבוטלת של התרסה, כי כבר ביום ראשון יבקש ממרכז מפלגתו לאשר את מינויו לשר. קולו של שמעון פרס, למשל, לא נשמע השבוע. משמעותית הרבה יותר היתה שתיקתם של כל אנשי השמיניה של חיים רמון. לא רק רמון שתק. שתק גם חגי מירום, העומד בראש ועדת-משנה של ועדת חוץ וביטחון העוסקת בתאונות בצה"ל. שתקה גם יעל דיין, החברה בוועדת חוץ וביטחון. גם סגן השר יוסי ביילין, תאומו של ברק בהצעה שרבין יביא ביום ראשון למרכז, שתק. זאת היתה התנהגות מאוד לא אופיינית לחבורה הזאת. רובם אינם מוכרים, בדרך כלל, בתור שתקנים.

הפעם יש לחבורת רמון סיבה טובה לשמור על שתיקה. אילו בחרו להתבטא בפרשה, היו חייבים להתייצב לימינו

(המשך בעמוד הבא)

هكذا من الاصل

מוטב היה לו שלא יבוא לעולם

סא"ל (מיל.) מאיר קראוס, מפקד גדוד צנחנים, בוגר ישיבה דתית וגר ביישוב אפרת, רואה בפסיקת הרבנים "שבר גדול". "הפסק הזה" הוא מסביר, "יוצא מקבוצת רבנים שיש לה משקל רב בחינוך הנוער הציוני הדתי. הוא כבר לא משאיר לחייל שיקול דעת וגם מקשה עליו למצוא את הדרך להתמודד עם העניין"

און לוי

פסיקת רבני יש"ע האוסרת על חיילי צה"ל למלא אחר הוראת פינוי מחנות צה"ל מציבה את הציבור הדתי בפני דילמה מוסרית קשה. סא"ל (מיל.) מאיר קראוס, מפקד גדוד צנחנים, עוסק בחינוך ובוגר ישיבה דתית בעצמו, מליץ על פסיקת הרבנים, אך קורא לממשלה לגלות רגישות חברתית גדולה יותר. קראוס גר ביישוב אפרת שבשטחים וסיים לפני כשבוע שירות מילואים עם גדודו בגבול הצפון. לפני כשישה חודשים היה עם גדודו בתעסוקה מבצעית כבצרים, ויחידתו ספגה גם אבידות קשות: ארבעה הרוגים ושני פצועים קשה, בשתי היתקלויות עם מחבלים.

כדתי בוגר ישיבה ומפקד גדוד צנחנים במילואים, מה יחסך לפסיקת הרבנים?

זהו שבר גדול מאוד. כציוני דתי אני מאמין באפשרות של קיום חיי תורה עם מחוייבות להלכה במדינה מודרנית וכשיש לכאורה, התנגשות חריפה בין שני המרכיבים האלה, אני מרגיש כאב גדול מאוד. הפסק הזה קשה ביותר והיה מוטב לו שלא יבוא לעולם. משבא לעולם, אני הייתי מאוד מבקש ומתפלל שתהיה גם מחשבה שניה ושלישית. צריך להבין שהפסק הזה, אף שיש רבנים אחרים, שחושבים אחרת והם מכובדים כשלעצמם, יוצא מקבוצת רבנים שיש לה משקל רב בחינוך הנוער הציוני הדתי. נוער שמחונך לנאמנות רבה מאוד למדינה, ומבטא את הנאמנות הזו ברמת התנדבות גבוהה בצבא ליחידות מובחרות ולקורסי פיקוד, באחוזים בולטים, מעבר למשקלו היחסי באוכלוסיה.

מה גורמת הפסיקה הזאת?

יש ודאי אנשים שנכנסים לדילמה מן העניין הזה. כי זה קורע יישות, שבשביל אדם ציוני דתי היא אחת. הפסק הזה, במובן מסויים, קצת מפרק אותה. הצבא מופקד על ביצוע הוראות. זה תפקידו. הגורם שאמור לתת הוראות לצבא הוא הממשלה הנבחרת של מדינת ישראל, תהא אשר תהא. וכאשר החייל הדתי יודע, יש פקודה כזו מצד אחד ומצד אחר, אתה מחוייב על־פי אמונתך הדתית לדבר־מה אחר, זה בוודאי יוצר אצל חלק מהחיילים דילמה קשה. קשה מנשוא.

באיזו מידה הוראה כזו, פסק הלכה של רבנים, היא אפקטיבית?

אין ספק, שיש קבוצת חיילים שהפסק הזה יכול להיות אפקטיבי לגביהם, כי הם מרגישים מחוייבים להלכה ולפסיקת רבותיהם. וכמובן, מתוך כאב גדול ומתוך קריעה חריפה, כשהם ניצבים אל הקיר ובבחירה בין אמונתם הדתית, שהיא בוודאי באופן עקרוני מעל חוקי המדינה, כשהם ניצבים בדילמה הזו, אז אני מניח, שיהיו חיילים שיבחרו ללכת בדרך רבותיהם.

הבעיה הרבה יותר מורכבת, כי יש פה פן של הרמה הפרטית ויש פן ציבורי. ברמה הפרטית, חייל כזה או אחר היה יכול גם לבקש להשתחרר. לא להיות שותף בדבר כזה וייתכן שמפקדיו היו מתחשבים בעמדותיו ובאמונתו. יש הבדל בין מישור כזה לבין פסיקה ציבורית, שכבר לא משאירה לחייל את שיקול דעתו וגם מקשה עליו את האפשרות למצוא את הדרך להתמודד עם העניין.

יש עוד שתי נקודות, שחשוב להדגיש. האחת, אנחנו נמצאים בתהליך מדיני קשה מאוד. אינני רוצה לעסוק בהיבט הפוליטי שלו ומה מדינת ישראל צריכה לעשות או לא, אבל התהליך הזה, באופן שהוא נעשה, פורם את הסולידריות החברתית במדינת ישראל, והפסק הזה הוא אחת התוצאות הקשות של התהליך הזה. ועם הביקורת החריפה שלי ועם אי ההסכמה החריפה שלי לפסק הזה, ברצוני לומר, שהפתרון שהולך להיות מיושם כרגע ביהודה ובשומרון, שבחלקו נבחן כבר בעזה, נמצא מאוד כושל מבחינת האבטחה – אבטחת צירים ויישובים.

הקונספציה הזו, שתיושם ביהודה ובשומרון, יוצרת אצל הציבור שיושב שם, ברמה האנושית הפשוטה, תחושה שמפקירים את חייו. שמזמינים שפיכות דמים. במיוחד כשכל העניין מלווה באמירות מאוד קשות כלפיו. כשאני משרת בגבול הצפון או בקו הירוק בעזה, אינני מתעניין, ולא חושב שזה מעניינו, כמה עולה לאבטח את קיבוץ נחל עוז, או קיבוץ דן, או דפנה. ופה אומרים לאנשים כמה הם עולים ויוצרים אווירה מאוד קשה ואנשים נדחקים אל הפינה, והפינה הזאת יכולה להוציא הרבה קוצים.

איך, להערכתך, יגיבו החיילים?

אני לא חושב שאני יכול להעריך בדיוק מה יקרה. הפסק לא ניתן בחלל ריק. אם תימצא הדרך, קודם כל, להידברות בין הקבוצות השונות ואיזושהי נכונות לרגישות אנושית ולהבנה, אני לא מדבר על הסכמה, וייעשו צעדים כלשהם של נכונות לשמוע ולהקשיב ולגשת להתמודד עם המצוקות של האנשים – אני מעריך שהעוצמה או ההשפעה של פסק כזה תקטן. האנשים הם, בסופו של דבר, בני אדם, והציבור הזה נאמן למדינה ורוצה להיות שייך. אם הבוטות של התהליך הזה תימשך ואם הסכנה המאוד ממשית אכן תתממש, אני חושש מאוד שלפסק תהיה אחיזה בציבור.

מה תעשה כאשר תגלה בקרב חייליך תופעת סרבנות?

ברמה הפורמלית, הצבא מחוייב לממשלה ואני, כמפקד גדוד בצבא, מחוייב לפקודות שאני מקבל. כמו כל חייל אחר. אבל, כשהשאלה הזאת נשאלת ברמה המאוד אישית, יש בה איזה מימד מאוד לא רגיש ולא אנושי, כי אם אני מחר אבוא עם הגדוד שלי לפנות מחנה צבאי, אין לי שום ספק שצריך לעשות את המשימה הזאת, והרמה הפורמלית של המחוייבות שלי תגבר בעניין הזה. עם זאת, עלי לציין שגם במלחמת לבנון גילינו פה ושם רגישות לאנשים שהיה להם קשה. כל זמן שדובר בחיילים בודדים. ומצאנו את הדרך לא לחייב אותם במשימות, שמבחינה מצפונית היה להם מאוד קשה למלאן.

אני חוזר על זה, חשוב לי מאוד להבליט את הצד האנושי והרגישות. מי שמקבל את ההחלטות צריך לזכור שיש ציבור שבנה מפעל חיים במשך שנות דור, וחזה אותו לא רק במישור האידיאולוגי אלא גם פעל במישור המעשי. זכותה של ממשלת ישראל לקבל החלטות, אבל נדמה לי שזה מאוד לא אנושי לבקש מאותם אנשים שבנו ופעלו ויצרו איזשהו מפעל חיים, שיהיו אלה שבמו ידיהם יהיה להם את התענוג המפוקפק לפרק את המפעל הזה.

בני ישיבות הם בדרך־כלל חיילים מאוד טובים. יש כאלה בגדודך?

בהחלט כן. הם חיילים מצויינים. אנחנו מגלים אצלם רמת מוטיבציה מאוד גבוהה. הם אנשים מאוד מסורים. כמפקדי מילואים אנחנו תמיד אומרים, שהרבה יותר קל להיות חייל־משקיע בסדיר, אבל להשקיע במשך עשרים שנה במילואים, זה דבר הרבה יותר קשה, והאנשים האלה יש להם כושר התמדה ראוי מאוד לציון, ואני חושב שהרבנים לא היו צריכים להכניס אותם לדילמה הזו.

"זכותה של ממשלת ישראל לקבל החלטות, אבל נדמה לי שזה מאוד לא אנושי לבקש מאותם אנשים שבנו ופעלו ויצרו איזשהו מפעל חיים, שיהיו אלה שבמו ידיהם יהיה להם את התענוג המפוקפק לפרק את המפעל הזה"

אני חושב שיש פה גם זיהוי שאינו נכון. בין הרבנים שיצאו עם פסק ההלכה יש אמנם קבוצה קטנה שבאה מישיבות ההסדר, אבל רוב ראשי ישיבות ההסדר לא היו שותפים להחלטה הזו. לכן החיבור שעשו באופן מיידי בין ישיבות ההסדר לבין הפסק הזה הוא לא רק תמוה, הוא אינו במקומו. ישיבות ההסדר הוא אחד המפעלים היפים שנבנו בחברה הישראלית, ולדעתי כל אגפי החברה מרוויחים מקיומו של המפעל החינוכי החשוב הזה ולכן לא צריכים לחבר דבר בשאינו מינו.

כל חייל יישאר בסופו־של־דבר עם מצפונו. האני נוטה להעריך, שרוב רובם הגדול של חיילי ההסדר ימלא את הוראות שיקבל. ■

משאל־עם, אחר־כך

מוטי בסוק

ביום שני, שעות אחדות לפני שדניס רוס נחת בירושלים, העריך שגרירנו בוושינגטון, כי גם הפעם לא נשמע על פריצת־דרך דרמטית במסלול השלום הישראלי־סורי. בהמשך היום זרק פרשן רדיו דמשק "פצצה", סוריה תסכים, אם וכאשר, לאישור של תחנות התראה קרקעיות ברמת הגולן בידיים ממדינות ידידותיות. רבינוביץ, מומחה לנושא הסורי וראש משלחת ישראל לשיחות עם דמשק, הופתע. רוס ועוזריו שמעו, לראשונה, על דברי הפרשן הסורי בדרכם מלוד לירושלים.

בשל שכיחות הסבלים בשדה התעופה נכנס צוות השלום האמריקאי, כולל רוס עצמו, לפגישה עם רבין ועם ליפקין־שחק בסביקים וג'ינס ולא בחליפה ועניבה, כמקובל. אחת השאלות הראשונות ששאל רוס היתה, האם ידוע לו על הסכמה סורית חדשה בנושא תחנות ההתראה הקרקעיות. סוד ידוע, במזרח־התיכון כולו, כי פרשני הרדיו בסוריה, כמו גם פרשני הטלוויזיה והעיתונות, משקפים את דעת השלטונות בדמשק. אם כי יתכן מאוד שסוריה ניצלה הפעם, כבפעמים אחרות בעבר, את התקשורת לשיגורו של בלון ניסוי, כדי לבדוק מקרוב את התגובות הישראלית והאמריקאית.

האווירה בלשכת ראש הממשלה בירושלים היתה רחוסה ועצבנית, בשל הירי החוזר ונשנה של החיזבאללה על ישובי הצפון. רוס שמע דברים חד־משמעיים, תקיפים מאוד, גם מרבין וגם מהרמטכ"ל. הוא לא נבהל: להוציא את ביקורו האחרון של וורן כריסטופר בירושלים ובדמשק, האמריקאים כבר רגילים לרעמי תותחים בצפון בכל פעם שהם באים לירושלים. ובכלל, רוס יודע שבישראל אין רגעים מתים. את מזכיר המדינה האמריקאי הקודם, ג'יימס בייקר, המתנחלים היו מקבלים, תמיד, בהקמת התנחלות פרובוקטיבית חדשה. ובייקר בא לארץ 15 פעמים (!). רוס היה העוזר מספר אחת גם של בייקר.

את יום שלישי עשו רוס ועוזריו בדמשק. האמריקאים קבעו, עוד בוושינגטון, כי הפעם יעשו את הלילה בבירת סוריה. כריסטופר מעדיף, תמיד, את המיטה במלון המלך דוד בירושלים. גם אם הוא מסיים פגישה חשובה בדמשק או ברבת עמון סמוך לחצות. בשנה האחרונה מתקבל רוס, למרות מוצאו היהודי, בסבר פנים יפות בדמשק. בעבר היו לו, למרטין אינדיק, אהרן מילר ודן קרצר, רגעים בהחלט לא נעימים בבירת סוריה. השיחה עם הנשיא אסד התארכה, כרגיל, ונמשכה ארבע שעות. אין שיחות קצרות עם אסד. בייקר ידע לספר על שיחות שנמשכו תשע ועשר שעות, ועל הבעיות שהיו לו עם שלפוחית השתן. אחר־כך היו לרוס שיחות עם בכירים בסוריה, כולל האחראים למו"מ עם ישראל. כאשר השיחות גלשו גם ליום רביעי, בניגוד למתוכנן, ירושלים הבינה כי רוס נתקל בבעיות. הסורים נוהגים, מדי פעם, לחזור בהם מדברים שנראו כמעט סגורים.

רוס חזר לישראל ביום רביעי לפנות ערב. בלוח הזמנים המוקדם שלו נקבעה פגישה עם ערפאת בעזה. רוס לא רצה להפסיד את הפגישה הזו. את כל העידכונים שלו, עד לאותה שעה, על התקדמות במו"מ הישראלי־פלסטיני הוא שאב מגורמים ישראליים. הפגישה עם רבין ושחק היתה איפוא קצרה מהרגיל. [illegible] הודעת פרשן רדיו סוריה בנושא תחנות ההתראה. הסורים גם לא רצים לוושינגטון, לשיחות האלופים, למרות שהדבר נסגר בביקורו האחרון של כריסטופר באיזור. האחר־כך הסוריולוגים ושר החוץ פרס קובעים, כי הסורים התחילו להבין את חשיבות מימד הזמן בתהליך השלום. בנושא הזה חשוב לשים לב לדברים שאמר אנדריי קוזירב, שר החוץ הרוסי, לביילין, לפני כשבוע במוסקווה. הרוסים בכל זאת יודעים ומבינים משהו בנושא הסורי. "נכון", אמר הרוסי, "איש אינו יכול לומר בוודאות, כי אסד אכן קיבל החלטה איסטרטגית ללכת לשלום עם ישראל".

אתמול המשיך רוס לדלג בין ירושלים לדמשק, בין רבין־ושחק לאסד ושיהאבי. בישראל בטוחים כי שיחות הקצינים יתקיימו בוושינגטון, יתכן בלוח־זמנים אחר. בישראל מעריכים, כי הסורים מתחילים להבין שתמורת רמת הגולן הם יצטרכו לשלם בסידורי ביטחון. וזה עולה להם בבריאות. שיהאבי אמר לשחק, כי סוריה מסכימה שהפירוז, לאחר חתימת הסכמי השלום, לא יהיה שווה. הוא דיבר על יחס של 10 (סוריה) ל־6 (ישראל). השבוע כבר כתבו בסוריה, כי דמשק לא ויתרה מעולם על שוויון מלא בפירוז. בישראל לומדים את סוריה כל הזמן. וכמו שרבינוביץ' אמר, התזוזות שם איטיות מאוד ומדודות מאוד. לפעמים סוריה עושה צעד אחד קדימה ושני צעדים אחורה. עכשיו, כמעט ארבע שנים לאחר שהמו"מ המדיני איתה החל, לירושלים ברור כי סוריה מוכנה לפשרות בנושא ההתראה האווירית, תחנות ההתראה הקרקעיות והפירוז. כששני הצדדים ייכנסו למו"מ אמיתי, יתכן וכבר בשיחות האלופים, ניתן יהיה לדעת יותר מהו גבול הגמישות של אסד, ומהן בדיוק הפשרות שסוריה מציעה.

דבר אחד אפשר לומר בוודאות כבר עכשיו, בקצב ההתקדמות הזה משאל העם על הגולן ייערך בתקופת הממשלה והכנסת הבאה.

הכל בגלל סוזנה אניילי

בתחילת השבוע הכל נראה אחרת, גם בערוץ הסורי, גם בערוץ הפלסטיני. רוס הגיע לאיזור לקראת פתיחת שיחות האלופים בוושינגטון וחידוש שיחות השגרירים. פרס וערפאת סיכמו על מרתון שיחות באיטליה, במטרה לסכם את "הסכם הביניים" עד ה־25 ביולי. עכשיו, בסוף השבוע, אחרי שהפלסטינים בעטו במגף האיטלקי, ברור להם וגם לישראלים כי רק נס יביא לסיכום השיחות על השלב הבא ב"הסכם העקרונות" עד ה־25 באוגוסט.

בניגוד למה שהפלסטינים מגמגמים לתקשורת, הדרג הבכיר ביותר ברשות הפלסטינית, כלומר ערפאת, הוא שאמר כן לפירנצה. גם לאוזניו של פרס. ישראל, כדרכה, נערכה במהירות וביעילות לשיחות ואפילו הוציאה, ביום שני, משלחת חלוץ לפירנצה. אורי סביר ואבו עלא סברו, כי דיונם כל הנושאים הנותנים במקום סגור אחד, לפרק־זמן לא קצר, הרחק מהתקשורת והרחק מהעיסוקים היומיומיים של כל הנוכחים, יזרזו מאוד את קצב המו"מ, יהפוך אותו ליותר יעיל, ויאפשר לשני הצדדים לעמוד בתאריך היעד החדש, ה־25 ביולי.

אלא ששני הצדדים, ישראל והפלסטינים, לא לקחו בחשבון משתנה חשוב אחר, מצרים. כשנודע לקאהיר כי ישראל והפלסטינים מתכוונים לעקוף אותה הפעם, היא רתחה מזעם. ומבחינתה בצדק. קאהיר אירחה את טקס החתימה על ההסכם הישראלי־פלסטיני הקודם, "עזה ויריחו תחילה", קאהיר היתה הבמה לפגישת הצמרת, מובארק, המלך חוסיין, רבין וערפאת. קאהיר מארחת במשך חודשים ועדות ישראליות־פלסטיניות שונות. הלחץ המצרי הופעל, בה בעת, על ירושלים ועל עזה. במשרד החוץ בירושלים הציעו, עוד בשלב מוקדם, כי "הסכם הביניים" ייחתם פעמיים, בראשי תיבות בקאהיר ובמלואו בוושינגטון. אם ירושלים יכולה לעמוד בלחצי מצרים, אף שלא ברור לשם מה ולמי נחוץ הריב הזה, אפשרויות המשחק של הפלסטינים הרבה יותר קטנות. ל"משחק" נכנסו גם שיקולים קטנוניים. פייסל חוסייני התנגד בתוקף לקיום השיחות בפירנצה בטענה כי סוזנה אניילי, שרת החוץ האיטלקית, סירבה לבקר באוריינט האוס, בשבוע שעבר, כשביקרה בישראל.

מאז "נפילת" פירנצה סביר ואבו עלא הודיעו את פרוטוקול המגעים ביניהם. בינתיים, לא ברור היכן ייערכו השיחות, מתי יתחילו ובאיזו מתכונת. ברור, כי הן יתקיימו בארץ או במקום סמוך. ובינתיים, ה־25 ביולי מתקרב, והבעיות עדיין רבות. ניסוח המשפטי יעורר בעיות נוספות. פסק ההלכה של רבני ישיבות ההסדר ישפיע על גמישותו של רבין ועל רצונו להתקדם בשיחות. וקיימות גם בעיות בלתי־פתורות בנושאי כלכלה, אסירים, בחירות והעברת הסמכויות. ופתרונן מצריך זמן, זמן רב. השבוע, למשל, נכתב בתקשורת, מפי גורמים פלסטיניים, כי הסתיימו הדיונים בהעברת שמונה סמכויות אזרחיות נוספות לפלסטינים. הדברים רחוקים מלהיות מדויקים. בשבוע שעבר, למשל, נסעו שני הצדדים לקאהיר במטרה לחתום. השבוע, שוב נסעו לקאהיר במטרה לחתום. החתימה עדיין אין. ואם כך קורה כשמדובר בשמונה סמכויות פעוטות, קל לנחש מה יקרה עם 32 הסמכויות הממתינות בתור, ביניהן בעייתיות במיוחד, כמו מים וקרקע. ■

רבין. דברים תקיפים לרוס. צילום: יפמא

פשרה טריטוריאלית ז"ל

דוד פרהצור

לאחר שהממשלה ויתרה על פשרה טריטוריאלית ברמת הגולן והיא מנהלת משאומתן על הסדרי ביטחון, היא משלימה תהליך שסיומו יסתום את הגולל על פשרה טריטוריאלית גם ביהודה ושומרון. כשם שבניהול המו"מ עם סוריה מתכחשת מפלגת העבודה למצעה, כך היא נוטשת גם את התחייבויותיה לגבי השלום עם הפלסטינים.

עכשיו, לאחר שסיים את תפקידו כראש אמ"ן, אומר אלוף אורי שגיא, שישראל שגתה בעת שהכריזה על המחיר שהיא מוכנה לשלם לסוריה תמורת שלום, עוד לפני פתיחת המו"מ. שגיא, שאינו שוכח להזכיר שהוא הוא שהבחין בתפנית האסטרטגית בסוריה, שוכח משום־מה שהוא עצמו – בהתבטאויות פומביות ובדיונים סגורים־כביכול – דאג להדגיש, שאין כל סיכוי לשלום בלי ירידה מכל הגולן. ההערכה המודיעינית הזאת שירתה יפה שרים, שמיהרו להצהיר שבלי נסיגה מלאה לא זו בלבד שלא יהיה שלום עם סוריה, אלא צפויה מלחמה. כאילו לא די בכך, אמר בשעתו שגיא בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כי אילו היה הוא ראש אמ"ן סורי היה אומר לאסד, שעל סמך ההתבטאויות הרשמיות בישראל מוכנה ישראל לירידה מהגולן.

כשם שהממשלה המירה את הסיסמה של שלום עם כל הגולן בשלום בלי הגולן, כך היא רואה עכשיו בקווי '67 ביהודה ושומרון את החלופה היחידה לארץ־ישראל השלמה. שנה לפני פתיחת המו"מ על הסדר הקבע שומעים הפלסטינים הצהרות של שרים וח"כים בזכות מדינה פלסטינית בגבולות "הקו הירוק" ודיבורים של ח"כים ממרצ ותמיכה בזכות חלוקתה של ירושלים לשתי בירות. שלא להזכיר את פעילותן של מרצ ו"שלום עכשיו" למען פינוי עכשיו של ישובים והתנחלויות.

מצע "העבודה" מדבר על "הסדר קבע על בסיס פשרה טריטוריאלית והסדרי ביטחון". בפרק הדן על "שלום עם הפלסטינים וירדן", קובע המצע כי "בעת המו"מ תעמוד ישראל על כך שבקעת הירדן וצפון מערב ים המלח, בריבונות ישראל – יהוו את גבולה הביטחוני של המדינה... ישראל תשמור בידה שטחים חיוניים שאינם מאוכלסים בצפיפות על־ידי ערבים כגון: סביבות ירושלים וגוש עציון... לא תוקמנה התנחלויות חדשות ולא יעובו ישובים קיימים בשטחים, לבד מאזורי מרחב ירושלים ובקעת הירדן". בפרק על "התיישבות חקלאית" הובטח, כי "ממשלה בראשות העבודה תתמוך במתיישבי בקעת הירדן הגולן ובחיזוק ההתיישבות בכל הגולן ובבקעת הירדן". נאה דרשו ולא נאה מקיימים.

עקרון הפשרה הטריטוריאלית, או הכוונות לוותר על רוב שטחי יהודה ושומרון, נקבע על־ידי ממשלות לוי אשכול וגולדה מאיר, לאחר מלחמת ששת הימים. ונכלל מאז במצעי המערך, ה"עבודה", מפ"ם, שינוי ורצ. החלטתה של הממשלה ביולי 1970 לקבל את החלטה 242 והבעת נכונותה לנסיגה אל גבולות בטוחים, מוכרים ומוסכמים שייקבעו בהסכמי שלום, גררה בעקבותיה את פרישת סיעת גח"ל מהממשלה.

אפילו החלטה 242 אינה מחייבת את ישראל לסגת מכל השטחים אלא לגבולות בטוחים ומוכרים. בנאום ב־19 ביוני 1967, חמישה חודשים לפני קבלת ההחלטה, אמר הנשיא ג'ונסון כי חזרה למצב של ה־4 ביוני 1967 היא "לא מרשם לשלום אלא לפעולות איבה מחודשות". בדיון במועצת הביטחון, בנובמבר 1967, הבהיר שגריר ארה"ב באו"ם, ארתור גולדברג, כי "לא קווי שביתת־הנשק של 1949 ולא קווי הפסקת־האש של 1967 אינם גבולות בטוחים ומוכרים". נסיונות החוזרים ונשנים שנעשו על־ידי הערבים לתקן את ההחלטה ולהוסיף את ה' הידיעה ל"שטחים שנכבשו בסכסוך האחרון" – נכשלו. בוועידת מדריד דיבר גם הנשיא בוש על הצורך בפשרה טריטוריאלית לשם השגת שלום.

שגיא. המשגה שבהכרזה על מחיר השלום

האירוניה היא, שבעוד שמפלגת העבודה, המנהיגה את הממשלה, מסתלקת ממצעה, עדיין שרירה וקיימת האמנה הפלסטינית, שביטולה או תיקונה היה אחד התנאים להכרה הישראלית באש"ף. הסדר־ביניים המתבסס לעקרון הפשרה הטריטוריאלית ומעביר את הסמכות השליטה של הפלסטינים על יהודה ושומרון, למעט התנחלויות, בבסיסי צה"ל וכבישים עוקפים, מעצב למעשה את גבולות הסדר הקבע. אם אין לממשלה כבר עכשיו קווים אדומים, פרט ל"קו הירוק", יתבעו הפלסטינים בשלב הבא מדינה ריקה מיהודים ביהודה ושומרון, לרבות מזרח ירושלים. את "אנשי־דרך של השמאל", שעולים אליו לרגל, כבר מרגיע השבוע ערפאת, כי "לאחר שנקבל את ירושלים העתיקה היא תהפוך לבירתנו, הכותל המערבי והדרך הגישה אליו יישארו בשליטת ישראל". ושלום על המובלעת הישראלית בבירת פלסטין.

אין שום סימנים שיעידו על כך שהפלסטינים זנחו את תורת השלבים. לאחר "חיסול תוצאות התוקפנות של 1967" יגיע תורה של "התוקפנות של 1948", לרבות התביעה למימוש "זכות השיבה". עוד לפני שיש ביטחון שמדינה פלסטינית תסתלק מהאידיאולוגיה האש"פית ולא תהיה בסיס אסטרטגי להמשך הסכסוך, בגיבוי של אירידנטה פלסטינית בישראל ושל יהודים המעתירים להפוך את ישראל למדינה דו־לאומית, נקבעת ביהודה ושומרון מציאות בלתי־הפיכה.

בהזדמנויות רבות, ובאחרונה בראיון ל"דבר" ביום ו' שעבר, אמר ראש הממשלה ושר הביטחון: "בשום פנים ואופן לא נחזור לקווי '67, כשמדובר בשני יסודות מרכזיים, אך לא היחידים – שמירת ירושלים המאוחדת בריבונות ישראל, כבירת ישראל וליבו של העם היהודי, וגבול הביטחון בבקעת הירדן ובשיפוליהם המזרחיים של הרי יהודה ושומרון. ויש עוד שינויים אבל כאלה שנדרשים ביטחונית ואינם גורמים לתוספת של אוכלוסיה משמעותית לתוך ישראל הריבונית".

בהזדמנויות רבות, ובאחרונה בראיון לערוץ 2, גם הוא ביום ו' שעבר, אמר יצחק רבין: "אני מאמין בעיקרי 'תוכנית אלון', כמובן, עם שינויים הולמים. יגאל אלון לא חתר ולא הציג בתוכניתו את ארץ־ישראל השלמה כיעד". בעבר הלא־רחוק אמר רבין, כי הוא "חסיד 'תוכנית אלון'" להסדר הקבע.

"תוכנית אלון" היא בעיקרה תוכנית של פשרה טריטוריאלית עם תיקוני־גבול, שיבטיחו לישראל ביטחון בגבולות בני־הגנה מבחינה אסטרטגית, "שיהיו מעוגנים בזכותו ההיסטורית של עם־ישראל על ארץ־ישראל מבחינה מוסרית, שיבטיחו את אופיה היהודי של מדינת ישראל ושיהיו ריאליים מבחינה מדינית".

פשרה טריטוריאלית – גרס יגאל אלון – נועדה לאפשר מצד אחד לפלסטינים לבטא את זהותם העצמית במסגרת של מדינה פלסטינית־ירדנית משותפת, ולו גם במסגרת פדרטיבית ובלבד שתפעל בריבונות אחת. מצד שני, פשרה טריטוריאלית נועדה להבטיח שליטה ישראלית בלתי מעורערת על מערכי הגנה מאסיביים לאורך נהר הירדן, הבקעה וגב הבקעה ההררי לאורך הגבול המזרחי. "פשרה כזאת צריכה לאפשר תיקונים טופוגרפיים מועדים לאורך קו שביתת־הנשק הקודם לצרכי הביטחון הסקטי של ישראל", הסביר אלון.

בכוונות לפשרה טריטוריאלית לא ראה אלון הסתלקות עקרונית מזכויות היסטוריות, אלא נכונות לפשרה למרות הזכויות ההיסטוריות למען גיבוש גבולות בני־הגנה בתנאים ההיסטוריים של זמננו. מפת "תוכנית אלון" נועדה להבטיח ארץ־ישראל שלמה מבחינה אסטרטגית וגיאוגרפית ומדינה יהודית מבחינה לאומית.

ראש הממשלה לא פירט באלו עיקרים "מתוכנית אלון" הוא מאמין ואלו "שינויים הולמים" היא סוגנה. נכון, אלון לא היה חסיד ארץ־ישראל השלמה, אך באותה מידה שלל את החזרה לקווי שביתת־הנשק משנת 1949 וראה בהם "מלכודת אסטרטגית לישראל". אלון לא גרס "אף שעל" וגם לא נסיגה מ"כל שעל". השלום, הביטחון וההתיישבות היו בעיניו של אלון מקשה אחת. הוא לא רא תהליך לגבולות בני־הגנה שיעניקו אמינות לשלום. להתיישבות ייחס אלון תפקיד בעיצוב גבולות הקבע. אפילו נניח שעיקרים אלה מ"תוכנית אלון", שיש להם ביטוי גם במצע ה"עבודה", מקובלים על יצחק רבין, מותר לנחש שאין הם מקובלים על רוב שרי הממשלה והח"כים של ה"עבודה" ומרצ.

יש שינויים שהזמן גרמם, או שהמציאות מחייבת אותם, ואין להימנע מהם כל עוד לא מדובר בסטיה מפורשת מעקרונות מדיניים וביטחוניים־אסטרטגיים, שנובעו לקראת שלום אפשרי והסדר־קבע. הספקות שרווחים בציבור הישראלי נוכח השלבים הבאים במשאומתן עם הפלסטינים, ספקות שראש הממשלה הודה שגם הוא שותף להם, אינם נובעים רק מהחשש שהרשות הפלסטינית לא תאבק בטרור, אלא גם – ואולי בעיקר – מ"הכוונות הסופיות של העולם הערבי מעבר למיקוח הקונקרטי". מסקירה שערך מרכז תמי שטיינמץ למחקרי שלום באוניברסיטת תל אביב, עולה כי יותר מ־70 אחוז מהציבור הישראלי חושבים שבסופו של דבר, אם הערבים יוכלו, הם יהרסו את מדינת ישראל. פירושו של דבר, מסבירה ד"ר תמר הרמן, מצוות החוקרים של מרכז שטיינמץ, "שגם אלה שתומכים בתהליך השלום הקונקרטי, בעמקי ליבם, או אולי בכלל, מאמינים שזה חייב להיות שלום מנקודה של עוצמה" ("מפנה", במה לעייני חברה, יד טבנקין, מאי 1995).

אם ראש הממשלה ושר הביטחון מגלה שגם לו יש ספקות לקראת השלב הבא של ההסכם עם הפלסטינים, מה אפשר לצפות מציבור הרוצה בשלום ואינו משוכנע שהממשלה הולכת בדרך הנכונה ובקצב הנכון להשגתו, לא ברמת הגולן ולא ביהודה ושומרון. ■

פוליטיקה בלי ברק

(המשך מעמוד קודם)

של ברק. הרי בשבוע הבא, כאשר יציג רבין את מועמדותו לשר הפנים בפני מליאת הכנסת, הם יצביעו בעדו. אבל ברק, גם זאת הם מבינים כנראה היטב, יהיה יריבו הרציני ביותר של רמון בהתמודדות על ראשות המפלגה אחרי רבין. הפרשה הזאת, על כל הבוץ והרבב שהיא מדביקה בברק, אינה גורמת לאנשי השמיניה צער רב מדי. לכן לא מפתיע שהיחידים מבין חברי מפלגת העבודה שיצאו להגן בקולניות על ברק היו שני נציגיה בוועדת הכנסת לביקורת המדינה. השניים, רענן כהן ויורם לס, נמנים עם ידידיו המושבעים של רמון.

חלוקת כוחות מעניינת לא פחות הסתמנה בצמרת מרצ. השר יוסי שריד יודע, כמו רמון, שאהוד ברק יהיה אחד מיריביו בהתמודדות הצפויה בשנת 2000 על המועמדות לראשות הממשלה. לשריד, בניגוד לרמון, יש גם חשבונות מהעבר עם ברק. שריד, אם להשתמש בלשון המעטה, מאוד לא מעריך את תרומתו של הרמטכ"ל ברק למשאומתן עם הפלסטינים. שריד גם לא אהב, אם להשתמש שוב בלשון המעטה, כמה מהחלטותיו של ברק בתור רמטכ"ל. למשל, החלטתו בעניין אל"מ אפי פיין.

שלא במפתיע, היה שריד השר היחיד שהשמיע השבוע התבטאות שהשתמעה ממנה ביקורת ברורה על ברק. "זה סיפור לא טוב", אמר שריד. די היה בכך כדי שדעתו על ברק תובן. הנראה שדי היה בכך כדי להביא את שולמית אלוני להעמיס בערכה של הפרשה כולה. התחקיר ב"ידיעות אחרונות", אמרה שרת התקשורת, הוא מיחזור של חומר ישן. יו"ר הסיעה, רן כהן, מיקם את עצמו הפעם בעמדה קרובה יותר לזו של אלוני. כהן מאמין, והוא לא הסתיר בעבר את אמונתו זאת, כי על מרצ לחתור להליכה לבחירות הבאות ברשימה משותפת עם חיים רמון. כניסתו של ברק לממשלה מקטינה את סיכויי שובו של רמון למפלגת העבודה, ומקדמת את הגשמת התסריט של כהן. "יצאתי להגנתו של ברק מסיבות ענייניות בלבד", אמר כהן השבוע. "כל מי שחושב להשתמש בפרשת צאלים למטרות פוליטיות הוא בעיני פושע".

הבדלי גישות ברורים עוררה הפרשה גם בצמרת הליכוד. שם הסתמנה חלוקה בין קבוצה שדבקה בעמדות עקרוניות לבין קבוצה שהעדיפה לנקוט גישה פוליטית ופרגמטית יותר. בגישה העקרונית נקטו, כרגיל, דן מרידור ובני בגין. מרידור עשה זאת, כהרגלו, בצורה סולידית: "נושאים רגישים וקשים כאלה יש לבדוק בדרך מתאימה ולא על־ידי הכפשת שמו של אדם בעיתונות", אמר. בגין עשה זאת, כהרגלו, בצורה מעוררת תמיהה: "סבא שלי לימד אותי", אמר, "שאם יש דבר מותר, שאי אפשר להאמין לו, לא צריך להאמין לו". בגין קבע חד־משמעית שלברק נעשה רצח אופי.

גישה פרגמטית נקטו דוד מגן, יו"ר ועדת הכנסת לביקורת המדינה, וח"כ עוזי לנדאו, יו"ר ועדת המשנה שלה לענייני מערכת הביטחון. השניים מובילים את הדרישה לקראת פניה למבקרת המדינה, שתכין דו"ח מיוחד על הפרשה. דו"ח כזה יאפשר לוועדה לביקורת המדינה, על־פי החוק, להקים ועדת חקירה בראשות שופט. הכוונה של מגן ולנדאו ברורה. ועדת החקירה תסיים את עבודתה, כך הם חושבים, ערב הבחירות לכנסת. כל דו"ח שהיא תפרסם, ולא חשוב מה ייאמר בו על שר הפנים אהוד ברק, יוכל לשמש את הליכוד במערכת הבחירות שלו. ■

רוצה להיות דה גול

ספינת "גרינפיס", שטובעה על־ידי הצרפתים ביולי 1985, בנמל אוקלנד, ניו־זילנד. שמונה ניסויים ודי? צילום: אי.פי

ז'אק שיראק מדגיש את החיסכון ואת הצניעות. הוא מחייג בעצמו לגדולי עולם וצוות עוזריו מצומצם. רק בעניין אחד לא עושה הנשיא החדש חשבון. מדובר ב"גדולתה" של צרפת, ובגדולה הזאת הוא מוכן להשקיע הרבה כסף ומאמץ

גדעון קוץ, פאריס

היום חוגגת צרפת את ה־14 ביולי הראשון שלה תחת נשיאותו של ז'אק שיראק. הנשיא החדש מתאמץ להטביע את חותמו על מוסד הנשיאות, והדבר בא לידי ביטוי בניסיון להחליף את נוהגיו "המלכותיים" של קודמו מיטראן בסגנון "עממי".

מסיבת הגן המסורתית בארמון האליזה תשנה היום את אופיה. במקום מפגש חובה לכל מי שהוא משהו, הזמין שיראק לארמונו 4,000 צעירים בני 15־25, שיבלו ישתעממו בחברת חברי הממשלה והפרלמנט, ובמקום ראיון הגן הנינוח שהעניק מיטראן בכל שנה לטלוויזיה יערוך שיראק מסיבת עיתונאים רגילה בתוך הארמון.

שיראק מדגיש את החיסכון ואת הצניעות. הוא מחייג בעצמו לגדולי עולם. צוות עוזריו מצומצם. המשלחת הצרפתית לפסגת המדינות המתועשות היתה הקטנה שבמשלחות שהשתתפו בפסגה ושיראק יצא למסעו בטיסה מסחרית רגילה (אם כי ב"קונקורד"). רק בעניין אחד לא עושה הנשיא החדש חשבון. מדובר ב"גדולתה" של צרפת, ובגדולה הזאת הוא מוכן להשקיע הרבה כסף והרבה מאמץ. המצעד הצבאי אמור להיות גדול יותר מקודמיו.

המחווה הגוליסטי האמיתי הראשון של הנשיא החדש היה ההכרזה על חידוש הניסויים הגרעיניים. המחווה נועד בין השאר להציג את צרפת כמדינה גאה ובעלת מעמד בין־לאומי למרות האבטלה והמשבר הכלכלי שהיא סובלת מהם. אבל הנשיא הצנוע והגוליסט הגאה גילה להפתעתו, כי חמש שנים לפני שנת 2000 יש לצעד הזה מחיר כבד.

אלפים בעולם מפגינים נגד צרפת ומחרימים מוצרים צרפתיים. נאומו החגיגי של שיראק בפני הפרלמנט האירופי הופרע בקריאות גנאי חסרות תקדים של הצירים ובהנפת כרזות אנטי־צרפתיות. כל העמיתים ששיראק מחייג אליהם ללא לאות, כולל הקאנצלר קוהל, הביעו את התנגדותם הנחרצת לחידוש הניסויים הגרעיניים וגם העניקו לו כמה סטירות־לחי דיפלומטיות: בפיסגת קאן נדחתה הצעת שיראק למנות ועדת מומחים בנושא מערכת המטבע, לאחר ששיראק הבטיח את ראשותה לתומכו ז'יסקאר דסטאן, וסימון וייל איבדה מינוי בכיר שהובטח לה באיחוד האירופי.

ובשדה הקרב: צבא צרפת מנהל מערכה מפוארת נגד יריב ותיק, הלא הוא ארגון "גרינפיס". לפני עשר שנים, ב־10 ביולי 1985, התפוצץ מטען חבלה בספינת הארגון "ריינבו ווריור 1" שעגנה בנמל אוקלנד בניו־זילנד. הספינה טבעה וצלם פורטוגזי שהיה על סיפונה נהרג. שני סוכנים צרפתים, שעשו את כל הטעויות האפשריות, נלכדו ונידונו לעשר שנות מאסר (השניים שוחררו קודם) ויחסי צרפת עם אוסטרליה וניו־זילנד הגיעו לשפל.

הפעם לפחות לא חזרו הצרפתים על השגיאות שעשה ממשל מיטראן: במקום להשתמש בחומר נפץ השתלטו נחתים צרפתים על הספינה "ריינבו ווריור 2", לאחר שחדרה לתחום המים הטריטוריאליים הצרפתיים באתר הניסויים הגרעיניים באיי מורורואה. בעת ההשתלטות על הספינה השתמשו הנחתים בגז מדמיע כדי להוציא אל הסיפון את אנשי הצוות שהסתגרו בחדרי הקשר והמכונות. לאחר ההשתלטות, החרימו הצרפתים ארבע סירות גומי והתירו לאנשי הארגון לשוט לטהיטי. אבל גם בשדה הקרב לא היה הנצחון הצרפתי שלם. סירת גומי חמישית ועליה שלושה פעילים הצליחה לחדור לתחום האיים ולהיעלם. לגיון הזרים ממשיך בחיפושיו לאחר שהצליח ללכוד צוות אחד שחדר לאתר עצמו. שלוש ספינות נוספות של "גרינפיס" מסיירות באיזור, ולצרפתים ברור שמשחק המחבואים רק מתחיל. הפעם מבטיחים הצרפתים לשמור על רוח ספורטיבית, אבל ברור שהלחץ יגבר ככל שיתקרב מועד תחילת הניסויים בספטמבר.

שיראק אומר כי החלטתו אינה ניתנת לשינוי והיא נובעת מאינטרס עליון של המדינה. ראש ממשלתו אלן ז'ופה אמר, כי צרפת אינה פוחדת מפעולות המחאה ותפעל לאכיפת החוק. האופוזיציה מבית אינה שוכחת אמנם כי הסוציאליסטים אחראים לפרשה שלפני עשר שנים, אך מנהיגי המפלגה ובראשם ליונל ז'וספן אומרים כי אף שהחוק עומד לצדה של צרפת לא היה צריך להסתבך בכל העניין, משום שאין כל צורך בחידוש הניסויים הגרעיניים. מתנגדי הניסויים אומרים, כי שיראק נענה ללחצי הלובי הצבאי־תעשייתי־גרעיני, שחייב לעשות שימוש במוצריו גם אם אין הדבר עולה בקנה אחד עם "מדיניות החסכון" המוצהרת של הנשיא החדש.

על־פי הודעתו של שיראק, צרפת תערוך שמונה ניסויים עד חודש מאי הבא ואז תחתום על האמנה נגד עריכתם של ניסויים גרעיניים. טענת נשיא צרפת המומחים שעליהם הוא מסתמך היא, כי צרפת חייבת לערוך ניסויים אלה כל עוד אין בידיה מתקני סימולציה שכבר מצויים בשימוש בארצות־הברית. אבל מדענים רבים מבטלים את טענת הנשיא, ואומרים כי הניסויים אינם חיוניים ולא יוסיפו לכוח ההרתעה של צרפת. יתכן אפילו שהם יפגעו באמינותו של כוח ההרתעה של צרפת, בגלל ההודאה למעשה של צרפת, שהיא מפגרת אחרי המעצמות שאינן זקוקות עוד לניסויים.

מקורות שציטט השבוע העיתון "ליברסיון" טוענים, כי הסדרה המוגבלת שעליה הודיע שיראק אינה אלא הקדמה לסדרה חדשה של ניסויים בנשק גרעיני ממוזער, בעוצמה קטנה יחסית. התיאבון של הלובי הגרעיני עוד גדול.

אנשי איכות הסביבה אומרים כי טענת צרפת, שהניסויים אינם גורמים נזק לסביבה, רחוקה מן האמת. המידע שהתקבל בעניין זה מדאיג, אבל נראה שז'אק שיראק לא יוותר על חלומו, להיות דה־גול באיחור קל של רבע מאה. ■

"קסנדרה" ואנחנו

ההיחלשות של מובארק מבית הולכת ומתבהרת דווקא במישור תהליך־השלום. המרכזיות של מצרים אינה מתבטלת גם כשהיא מזגזגת בין קו אחד לבין ניגודו המוחלט

אהוד יערי

דיפלומט אמריקאי בכיר בדימוס בחר להסתתר מאחורי שם־העט "קסנדרה", כדי לפרסם הערכה קודרת של סיכויי היציבות במצרים. שגריר־לשעבר אחר של ארצות־הברית בעולם הערבי, ריצ'ארד פארקר, עורך ה"מידל איסט ג'ורנל", שבו פורסם באחרונה המאמר, מעיר ביובש, כי הכינוי "קסנדרה" נבחר כדי להזכיר שלנבואותיה אין שומעים בזמן.

"קסנדרה" מתאר משטר קפוא־במקומו, מכחיד מן השדרות הרחבות של הציבור, אפוף רכילות של שחיתות, הולך ומצמק את טווח החירויות בעיתונות, באיגודים, במועצות הכפריות; שצבאו לכוד במאבק סמוי בין מערכות יריבות של חלוקת חסות והטבות; משטר המשפר במשהו את תצוגת ההישגים הכלכליים באמצעות סטטיסטיקה מפוקפקת ובו־בזמן מרע בהתמדה את רמת חייהם של המיליונים. משטר שבראשו נשיא שליבו גם בחזונם של קודמיו – נאצר וסאדאת – ולפיכך אבדה לו לא רק הלגיטימיות של אהדה עממית בהווה, אלא גם האשראי שניתן לגבות על חשבון העתיד.

המסקנה של "קסנדרה" – כרגיל אצל אסכולת ה"ערביסטים" – אינה לעניין. ארה"ב, הוא קובע בעצב, יכולה לעשות מעט מאוד לשינוי מגמת הקריסה האיטית. אולי, הוא מציע, צריך לייעץ למובארק להניח התפתחות ויכוח פוליטי משוחרר יותר, להפנות משאבים למען המצטרפים הצעירים לשוק העבודה, שהרי הסימן המדאיג ביותר הוא השינוי הדרמטי בהרכב חברי המחתרות האיסלאמיות החמושות – פחות סטודנטים ובוגרי מכללות, יותר בני השכבות המרודות, שכלל אינם חולמים על השכלה גבוהה. ועל כן התפנית מפעולות טרור למרידה גלויה למחצה.

ההתנקשות במובארק באדיס אבבה החסירה פעימה בירושלים. הפעם זה היה קרוב מאוד. ולפחות פרשן אחד בקאהיר, עבד־אל־עזים רמדאן בשבועון "אוקטובר", מאמין כי אילו נפגע מובארק, היו הקושרים – ובראשם, אומרים, מוסטפא חמזה מגולי המחתרת האיסלאמית – מעוררים מהומות במקומות שונים במצרים, תוך ניצול המבוכה של היעדר יורש "טבעי". לאמור, ההתנקשות עלולה היתה להיות יריית פתיחה בנוסח דומה לתוכניתו של קולונל עבוד אל־זומור עם חיסולו של סאדאת.

מה שקרה בפועל הוא חיזיון מביך, לעתים נלעג, של גיוס שבועות־אמונים למובארק מעל מסך הטלוויזיה – משלחות מסונגנות־היטב של משמיעי ברכות – אבל לא ברחובות. מי שמייעץ למובארק בתחום יחסי הציבור עשה לו עוול לא יתוקן בבימוי אירועים כאלה. בעלי גישה אחרת מורחקים מסביבתו. גם בנושאי מדיניות החוץ.

יותר ויותר נדחף מובארק במצוקתו לגילויי קשיחות בחוץ, בעיקר כלפי ישראל, למוטיבים "נאצריסטיים" מובהקים מבית המדרש של עמרו מוסא ובני־דמותו. מצרים הוליכה את המסע בעניין ההפקעות בירושלים – בשלב מסוים בניגוד לדעתם של ערפאת ושליטים ערבים אחרים. היא מאיימת בהתמדה לשבש את השיחות הרב־לאומיות, ובימים אלה הטילה וטו בוטה על זימון שיחות בקרת הנשק ברבת־עמון בספטמבר. מוסא מסביר בפה מלא, שארצו "לא תרשה" לישראל להשתלב "כמעצמה" במזרח־התיכון ועיתונים רשמיים־למחצה בקאהיר מחשידים את ה"מוסד" במעורבות בהתנקשות באתיופיה.

אישיות מצרית בכירה למדי אמרה באחרונה: תחילה דרשנו שטחים תמורת שלום. אחר־כך – הפצצה תמורת שלום. בהמשך ירושלים תמורת שלום. ומי יודע – כך אמר – עוד נגיע לישראל תמורת שלום.

אין צורך להזדעזע מכל אמירה כזו, אבל המשמעות של המשך ההיחלשות של מובארק מבית הולכת ומתבהרת דווקא במישור תהליך־השלום. המרכזיות של מצרים אינה מתבטלת גם כשהיא מזגזגת, מתוך חוסר ביטחון גובר, בין קו אחד לבין ניגודו המוחלט.

מסקנה רצויה אחת תהיה, למשל, ל"שכנע" את מובארק להסכים להמרת חלק נכבד מן הסיוע הצבאי האמריקאי – 1.3 מיליארד דולר בשנה – בעזרה לעצירת ההידרדרות של שכבות עצומות במדרון ההתרוששות. אבל בעניין רגיש וחיוני זה נתקפה וושינגטון זה מכבר שיתוק – מפחד הקונגרס ומיראת תגובתה של קאהיר. וכאן יש תרומה כלשהי להתנהגותה של ישראל.

בצמרת הביטחונית נשאלות באחרונה השאלות הבלתי־נמנעות: לשם מה בונה מצרים צבא של יותר מ־200 מטוסי אף־16, תוך הרחבה של כוחות השריון עם טנקים אמריקאיים (ארבע דיוויזיות שריון ועוד שמונה ממוכנות)? לא מול סודאן או לוב דרוש סדר־כוחות כזה ואף לא למפרץ הפרסי, שמלכיו ואמיריו בחרו מכבר חוזי־הגנה עם המערב (ועם רוסיה) ודחו, בתודה, הצעות להצבת כוחות ממצרים וסוריה (על־פי "הצהרת דמשק" המתקיימת היום רק כבמה להתוועדויות עקרות). במפגשים סגורים מעבירים לאמריקאים תהיות כאלה והדברים נכנסים לפרוטוקול ונרדמים בו.

יש בארץ גורמים אחראיים, שהצירוף של צבא מצרי מחודש ומשבר שלטוני כבר מעורר אצלם מחשבה, שמא מותר לישראל לחטוא בהרהורים על כריכת ביטול חלקי של הסיוע האזרחי האמריקאי לישראל בהקטנת הסיוע הצבאי למצרים. וליותר מהרהורים בכיוון זה – טרם הגיעו הדברים, שהרי הכל מתפללים לעוד עשור ויותר תחת מובארק. ■

המכללה לחתרנות מדינית

חן אבידן

נסיון ההתנקשות האחרון בנשיא המצרי חוסני מובארק, העלה שוב לכותרות את שאלת מעורבותו של המשטר הסודאני בטרור. אמנם עד עתה לא נמצאו כנראה הוכחות נחרצות כי שלטונות סודאן היו אחראים לניסיון ההתנקשות בנשיא המצרי ב־26 ביוני באדיס אבבה, אבל ממשלת מצרים והנשיא מובארק בעצמו לא חדלים להצביע לעבר האיום הטרוריסטי הנשקף למשטרים המתונים במזרח התיכון מצד שליטי סודאן.

ואכן, אין ספק כי מאז עלה לשלטון בסודאן הגנרל עומר אל־בשיר, ביוני 1985, בהפיכה צבאית, הפכה ממשלת סודאן בהדרגה לתומכת נמרצת של תנועות איסלאמיות קנאיות, בכל רחבי העולם הערבי המוסלמי. מי שהקנה את הפן הזה למדיניות הסודאנית הוא השיח' חסן א־תוראבי מנהיגה האמיתי של סודאן המנהל בפועל את מדיניותה. שיח' זה שרכש השכלה משפטית גבוהה באוניברסיטת לונדון ובסורבון בפאריס, עומד בראש המפלגה הנקראת "החזית הלאומית האיסלאמית" שחרטה על דיגלה לא רק לקיים בסודאן את שלטון החוק האיסלאמי – "א־שריעה" –

משטרו של שליט סודאן עומר אל־בשיר, בהנהגתו המעשית של הקנאי הדתי חסן תוראבי, משמש אכסניה לאירגוני מחתרת איסלאמיים מכל רחבי המזרח התיכון. אבל משקיפים טוענים שאופיו של העם הסודאני אינו עולה בקנה אחד עם האופי האגרסיבי של המשטר ותוהים כמה זמן יחזיק משטר זה מעמד

אלא לסייע לכל התנועות הפונדמנטליסטיות בעולם הערבי לתפוס את השלטון בארצותיהן במקום הממשלות החילוניות. לצורך מטרה זו, הקים לפני ארבע שנים שיח' תוראבי את האירגון המכונה "הקונגרס העממי הערבי האיסלאמי", המהווה מעין מסגרת־גג לכלל התנועות הפונדמנטליסטיות במזרח התיכון ולתנועות איסלאמיות חתרניות במזרח הרחוק ובאפריקה.

אירגון זה התכנס כבר שלוש פעמים בח'ארטום, בירת סודאן, כדי לתאם מדיניות בין משתתפיו. מאחורי הקמתו מסתתרת למעשה שאיפתו של חסן א־תוראבי להפוך למנהיג המוכר של כל התנועות האיסלאמיות הקנאיות ברחבי העולם, ועל־ידי כך לחזק את מעמדו ומעמד שלטונו של הגנרל בשיר בסודאן. שכן, משטר ההפיכה אינו נהנה מלגיטימיות במדינה הסודאנית, מכיוון שדיכא בכוח הזרוע את המפלגות השיבטיות והמיסדרים הצופיים (המיסטיים), שהיוו באורח מסורתי את הכוחות הפוליטיים הפופולריים בחברה הסודאנית.

רשימת התנועות האיסלאמיות הקנאיות, שחלקן הניכר עוסק גם בטרור, המוצאות מחסה או סיוע בסודאן, היא ארוכה למדי. דו"חות של גורמי מימשל אמריקאיים מדברים על קיומם של 13 מחנות אימונים לקבוצות טרור וחתרנות שונות על אדמת סודאן. בין הקבוצות האלה ניתן למצוא את קבוצות הטרור המצריות "אל־ג'יהאד" ו"אל־ג'מאעה אל־איסלאמיה". בעקבות ניסיון ההתנקשות בנשיא מובארק, פירסמו עיתוני מצרים כי מוסטפא חמזה, ריפאעי אחמד טאה ועוד מנהיגים מקבוצות אלה שוהים בשלוש השנים האחרונות בסודאן, עוסקים בהעברת נשק וכספים לתומכיהם במצרים ומתכננים יחד עם קציני מודיעין סודאנים בכירים איך להביא להפלת משטרו של הנשיא מובארק. מנהיגה הרוחני של "אל־ג'מאעה אל־איסלאמיה" השיח' העיוור עומר עבד אר־רחמן, הכלוא היום בארה"ב בשל מעורבותו בפיצוץ מגדלי "התאומים" בניו־יורק לפני שלוש שנים, שהה בסודאן בראשית העשור ושם קיבל משגרירות ארה"ב, בעורמה, את אשרת הכניסה לאמריקה.

באחרונה התברר, כי סוכנים סודאנים היו מעורבים בפיגוע במגדלי התאומים. הם פעלו במסווה של דיפלומטים במשלחת הסודאנית באו"ם, וקיימו קשרים הדוקים עם שיח' עבד אר־רחמן, מיום הגיעו לארה"ב ב־1990. סוכנים אלה קישרו בין טרוריסטים שונים לשיח' העיוור ואף סיפקו להם תיעוד מזויף, כסף, ורשיונות להיכנס לבניין האו"ם. מתברר גם, כי מוחמד סאלח שנעצר בניו־יורק לפני כשנה בעוון השתתפות בפיגוע אחר בעיר, ובניסיון לרצוח את הנשיא מובארק, היה מקורב לשלטונות הסודאניים והיה ממונה, במשך תקופה מסויימת, על אימון אנשי חמאס בח'ארטום.

דיפלומטים סודאנים באו"ם סייעו גם בהבאת מנהיגים של החמאס ותנועת "האחים המוסלמים" מרחבי העולם הערבי לארה"ב, שם הטיפו ל"ג'יהאד" נגד ארה"ב וישראל ואספו כספים למטרה זאת. עשרות אירגוני צדקה סודאניים, שנפתחו בשנים האחרונות בארה"ב, שימשו למעשה צינורות לגיוס כספים למען תנועות איסלאמיות רדיקאליות ברחבי העולם הערבי. תוכניות לעידוד השקעות בסודאן היוו בעצם מסווה להעברת כספים למטרות אימון ושיפור קבוצות טרור במדינה זו. בין הקבוצות האלה נמצאות גם החמאס והג'יהאד האיסלאמי.

לחמאס נציג קבוע בח'ארטום, מוניר ג'וראדי. הוא מקורב לחסן תוראבי ואנשיו. לא ידוע על קיום מחנות אימונים לאנשי החמאס בסודאן, אבל ברור שארץ זו מהווה להם מקום להצטייד בכספים, בהנחיות ולעתים בנשק, לביצוע פיגועים בישראל. בדרך־כלל חוזרים אנשי החמאס מסודאן לרצועת עזה, דרך חצי האי סיני. מוסא אבו מרזוק, איש מפתח בהנהגה של החמאס בחו"ל, שגורש לא מכבר מירדן, מרבה לבקר בסודאן ויתכן אף שמצא בה בינתיים מקלט זמני חדש. נציגו של "הג'יהאד האיסלאמי" בח'ארטום הוא אכרם עוג'ה.

בסודאן מתגורר כנראה אוסאמה בן לאדן, המיליונר הפילנתרופ הסעודי שנחשב לתומך הראשי של תנועות הטרור האיסלאמיות הקנאיות ובכללן החמאס. הוא גייס בשעתו מתנדבים למלחמת המוג'אהדין נגד שלטון הכיבוש הסובייטי באפגניסטאן. בתום המלחמה, הפך לממנן העיקרי של התנועות האיסלאמיות הקנאיות במצרים, אלג'יריה, תוניסיה, ירדן ומקומות נוספים ברחבי המזרח התיכון. שלטונות ריאד לקחו ממנו את האזרחות הסעודית ואסרו עליו לשוב לסעודיה. בסודאן הקים בן־לאדן חברה משלו העוסקת כביכול בפעילות דתית פילנתרופית, אבל למעשה הוא מארח בסודאן נציגי קבוצות טרור מכל רחבי המזרח התיכון ודואג לאמנם ולהכשירם לביצוע פיגועים. לפי דיווח של אחד מעיתוני מצרים, מצא באחרונה אוסאמה בן לאדן מקלט באחת מארצות אירופה.

כוחות ההגנה הסודאניים בהפגנה נגד מדיניות מובארק. צילום: אי.פי

החל משנות ה־90 המוקדמות הלכו ונרקמו יחסי קירבה בין סודאן לאיראן. בשתי מדינות אלה תפסו אנשי הדת את השלטון והמדינה מתנהלת על־פי חוקי האיסלאם. הן איראן והן סודאן רואות עצמן המייצאות של בשורת האיסלאם המיליטנטי לכל רחבי העולם המוסלמי, וכמובילות במאבק האיסלאמי האידיאולוגי נגד ישראל והדומיננטיות של המערב על המזרח "המדוכא". במסגרת זו קיים שיתוף־פעולה הדוק בין חסן א־תוראבי ואנשיו לבין השלטונות האיראניים, כולל בתחום הטרור.

ב־1991 ביקר נשיא איראן האשמי רפסנג'ני בח'ארטום והניח את היסודות לשיתוף־פעולה צבאי, כלכלי ותרבותי בין שתי המדינות. דווח אז על הצבת חיילי "משמרות המהפכה" האיראנים בסודאן, ועל יצירת קשרי שיתוף־פעולה בתחומים שונים. שתי המדינות החלו לשתף־פעולה בהפצת האיסלאם הרדיקאלי במדינות שונות בקרן אפריקה, כמו סומאליה וג'יבוטי. כמו כן הן משתפות־פעולה בהושטת סיוע לגורמים חתרניים בטנזניה, קניה, אוגנדה, אריתריאה, בורונדי וצ'אד. אוגנדה ואריתריאה ניתקו בשל כך את יחסיהן הדיפלומטיים עם סודאן.

באביב ביקר בסודאן נאטק נורי, יושב־ראש הפרלמנט האיראני, מלווה בשורה ארוכה של יועצים, בכללם לענייני צבא וחתרנות מדינית. דווח על־כך שסודאן התירה לצי האיראני לחנות בשניים מנמליה החשובים בים סוף, אך לא ניתן לכך אימות ממקורות עצמאיים. מכל מקום, כמעט ודאי שאיראן מעבירה כספים לחסן תוראבי כדי לסייע במימון הפעילות שנועדה לקדם את תנועות האיסלאם הקנאי בכל רחבי העולם. הכסף מנותב לשם כך על־ידי מיניסטריון מיוחד באיראן המכונה מניסטריון "אל־ג'יהאד".

חיזבאללה הולך ומרחיב בשנה האחרונה את מאחזיו בסודאן, בין השאר מחשש שהסכם מדיני בין ישראל לסוריה ולבנון יחייב אותו לצמצם את התוכניות הטרוריסטית שלו בלבנון. בוועידה הגדולה שערך בראשית אפריל בח'ארטום חסן תוראבי, לנציגי כל המחתרות והתנועות האיסלאמיות הפעילות באיזור, השתתפו כמה נציגים מטעם חיזבאללה ובכללם סגן המזכ"ל של האירגון נעים קאסם והאחראי על פעולות הטרור בחו"ל, עימאד מורנייה. לוחמי חיזבאללה מתאמנים במחנות אימונים בסודאן יחד עם נציגי מחתרות איסלאמיות אחרות. אחד המחנות האלה שוכן מצפון מערב לח'ארטום ושמו "מחנה מרכיאת להגנה עממית".

דיווחים של מקורות אמריקאיים מוסרים, כי מחנות נוספים לאימון טרוריסטים נמצאים באתרים אחרים בסודאן. איראן סייעה בהקמת חלק מהם. בין אלה, מחנה אימונים לטרוריסטים פלסטינים, מצפון לח'ארטום; מחנה לאימון טרוריסטים מאלג'יריה, תוניסיה, מצרים ואפגניסטאן, מדרום לעיר הבירה; מחנה לאימון טרוריסטים לובים במזרח סודאן, ומחנה "ארוסה", ממזרח לח'ארטום, להכשרת פעילי טרור איראנים. תשתית האימונים בסודאן, לפי מקורות אלה, נתונה בפיקודו של קולונל עבדאללה אל־האדי.

למעשה, אין כמעט שום אירגון איסלאמי קנאי שלא מקיים קשרים הדוקים עם סודאן. בכינוס האחרון של קבוצות המחתרת האיסלאמית השונות, שארח חסן תוראבי באפריל בח'ארטום, השתתפו נציגי החמאס, הג'יהאד האיסלאמי, מחתרת "האחים המוסלמים" הפועלת בחשאי בסוריה, קבוצות הטרור המצריות השונות, נציגי איראן, נציג מטעם תנועת "א־נהדה" התוניסאית, שהוצאה אל מחוץ לחוק, נציגי "חזית ההצלה האיסלאמית" המאיימת למוטט את השלטון החילוני באלג'יריה וכן נציגי התנועה האיסלאמית הצ'צ'נית, ונציגי תנועות איסלאמיות קנאיות מהפיליפינים, קאשמיר, אפגניסטאן ועוד. באי הכינוס יצאו בהחלטות קיצוניות נגד ישראל, לרבות החלטה שלא להכיר בצורה כלשהי ב"יישות הציונית". הוחלט להמשיך להתנכל להסכם אוסלו בין ישראל לפלסטינים, ולהתנגד לכל נורמליזציה בין ישראל למדינות ערב. בנוסף לכך הביעו המתכנסים תמיכה במדינות ערביות רדיקאליות, כמו עיראק ולוב, הנמצאות תחת לחץ של המערב. כמו־כן החליטו המחתרות האיסלאמיות השונות לתאם ביניהן, במידת האפשר, את הפעילות החתרנית נגד המשטרים החילוניים באיזור ולמען סיוע למיעוטים איסלאמיים בעולם הנתונים תחת דיכוי.

מבחינה אופרטיבית הוחלט, לפי העיתון "אל־ווטן אל־ערבי", להקים שורה של משרדים אזוריים של התנועות האיסלאמיות הרדיקאליות בתימן, בסומאליה, בפקיסטאן, בסודאן, באיראן, בבריטניה, בארה"ב, ובאוסטרליה. מטרת משרדים אלה היא לפקח על פעילות התנועות באותו איזור ולתאם אותה.

ברור, לפיכך, כי משטרו של שליט סודאן עומר אל־בשיר, בהנהגתו המעשית של הקנאי הדתי חסן תוראבי, משמש אכסניה חשובה לאירגוני מחתרת איסלאמיים מכל רחבי המזרח התיכון. התופעה הזו נובעת מרצונו של המשטר להאדיר את שמו כמוביל המאבק של האיסלאם האקטיביסטי נגד ישראל, המערב והמשטרים הערביים החילוניים. משקיפים אמינים שביקרו בסודאן אומרים, כי אופיו של העם הסודאני אינו עולה בקנה אחד עם האופי האגרסיבי של המשטר. לכן נשאלת השאלה, כמה זמן יחזיק המשטר הנוכחי מעמד, אם לא ישנה את אופיו הכוחני ולא ימצא פתרונות לבעיות האמיתיות של סודאן: העוני, האנאלפבתיות, כלכלה ממוטטת, והמאבק הבלתי־פוסק עם המחתרת הנוצרית בדרום המדינה. ■

هكذا من الاصل

יהדות הדמיה

650 נערים יהודים מחו"ל השתתפו השבוע בסימולציה של פרשת אקסודוס. הם למדו לשיר את שיר המעפילים "יונתן הקטן", שמעו סיפורי מעפילים, השתתפו בסדנאות יצירה שכללו ציור על חולצות. וגם דנו בשאלות ערכיות כמו "האם צריך להיכנע לבריטים כדי להציל חיי אדם?" בשנה הבאה, מבטיחים בסוכנות, תהיה גם סימולציה של מתן תורה בהר סיני

יעל פישביין

הדמיה היא סימולציה. כאשר עוסקים בענייני חינוך מציינת המלה הזאת אמצעי המוחשה המסייע בלימוד נושאים יבשים במיוחד. מתברר שהסוכנות – או ליתר דיוק, מחלקת הנוער והחלוץ בסוכנות – התאהבה בהדמיה והחליטה שהיא האמצעי הכי טוב לרגש את הנוער היהודי מהגולה הדווה של אמריקה ומערב אירופה עם נושאים מההיסטוריה היהודית הישראלית.

מנהל מחלקת הנוער והחלוץ שלמה גרבץ הגה את הרעיון להפיק סימולציית ענק, שתשחזר את בואה של אוניית המעפילים אקסודוס לחופי הארץ בשנת 1947. באמצעות השחזור יבחישו לנוער הזה, המרוחק מיהדות ומישראל, מה פירוש לרצות לבוא ארצה באמת. בשפה הסוכנותית קוראים לזה "המשכיות יהודית".

יחד עם עוד 15 עיתונאים, הוזמנתי להשתתף בהפקה הגרנדיוזית, שעלתה כמיליון דולר. ההתחלה היתה צנועה. הצטרפנו ל־650 בני נוער יהודים, חניכי תנועות נוער יהודיות כמו "יהודה הצעיר" ו"הנוער הציוני", רובם מארצות־הברית ומיעוטם מבלגיה, שסיירו בסמטאות הגטו היהודי ברומא והשתתפו בתפילת מנחה בבית־הכנסת המפואר של העיר.

ההדמיה החלה בבוקר יום חמישי שעבר, בנסיעה איומה באוטובוס מרומא לנמל ברינדיזי. שלוש עיתונאיות מעשנות – נרי לבנה, אילנה קורן ואנוכי – צורפנו לאוטובוס של חניכי "יהודה הצעיר" מפאלם ביץ'. 80 אחוז מהם אסמטיים ואלרגיים לעישון. מדריכת הקבוצה, סיגל, התייחסה מהתחלה בחשדנות ובעוינות לנוכחותה של התקשורת העוינת באוטובוס שלה וביקשה מאיתנו, בצורה שאינה מתמעת לשתי פנים, לא להפריע ואם אפשר לא להיות.

השיר העברי הראשון שליבורה סיגל את המעפילים המדומים היה לא אחר מ"יונתן הקטן"... כשהערנו לה שאם החבורה הבגדלים למראה ישירו את השיר הזה בארץ הם יסתכנו במכות, היא הביטה עלינו בבוז ופתחה בלוחמה פסיכולוגית, שכללה אי־עצירה למטרות פיפי או עישון והתעלמות מוחלטת מקיומנו. הנערים הסימולטיביים מפאלם ביץ' לעסו סנדוויצ'ים סוכנותיים שמילאו את האוטובוס בריחות קשים. אנחנו נשברנו והתחלנו לרסס את האוויר בדאודורנטים, וכך עברנו על האיסור של לא להיות. סיגל התנקמה בנו בחניה הראשונה ופשוט שכחה אותנו, ממש במקרה, בתחנת הדלק. עוד אנחנו מעשנות להנאתנו ומחזירות את מפלס הניקוטין בדם לרמה סבירה, התעורר בסיגל רגש האחריות שלה והיא שבה לצרפנו לנסיעת המעפילים המדומים לנמל ברינדיזי, תוך גערות בלתי חינוכיות בתכלית.

העינוי ההדדי והנסיעה המייגעת, שנמשכה 11 שעות, טשטשו את חוויות ההדמיה שבגללה הובלנו כצאן לברינדיזי. בדרך עצר האוטובוס, ואחת המדריכות יצאה חזרה לבושה חולצת חאקי ומצחיה. היא גילמה "גדעונית", כלומר חברת פלמ"ח שתפקידה לארגן את מעפילי אקסודוס לקראת היציאה לארץ. היא הנחתה את הנוער מפאלם ביץ' לימר לשוטרים הבריטים שהם מתעתדים לנסוע לקולומביה, והזהירה אותם בחומרה שלא יסגירו את יעד הנסיעה האמיתי. הנוער הבטיח לעשות כדבריה ואפילו לא חייך. כנראה מעייפות.

כאשר הגענו אל חוף הים עצרנו בבתקן שהזכיר את חוף עזה. ירד גשם. לעסנו שוב סנדוויצ'ים סוכנותיים עם טונה, גבינה ועגבניות, ומילאנו את ריאותינו באוויר ים רווי ניקוטין. גם נענינו להפצרותיו של משה טולידנו, מנהל תוכניות "יהודה הצעיר" באמריקה, לעזוב את האוטובוס של סיגל, שקיבלה מאתנו את הכינוי סיגל ביץ' על שום יחסה הטוב אלינו.

ככל שהתקרבנו אל נמל ברינדיזי, גברה הסימולציה. אל האוטובוס עלה איש מחופש לשוטר בריטי – שהיה בעצם איש צוות הווי ובידור של האוניה הקפריסאית אטלנטה, שהתחפשה לאקסודוס – ושיווק ביקורת דרכונים. החניכים, שהפנימו את היותם מעפילים מדומים, לא הסגירו את יעדם האמיתי. הרץ מזה, כל אחד מהם שילם כ־4,500 דולר בשביל הזכות להשתתף בהדמיה של אקסודוס ובחמישה שבועות חופשה בישראל, והתנועה האמריקאית לקבל תמורה על כל דולר עשתה כבראה את שלה.

באוניה המפוארת קיבל את פנינו סבלים מצרים בלתי מדומים, שמצעו בשירת "יה מוסטפה" בלי שום קשר לשום דבר. אכלנו בראשונה באותו יום ארוחה חמה, כשצוות מלצרים רב־לאומי – בולגרים, מצרים, קפריסאים – עומד עלינו לשרתנו, בוודאי לא כמו שהיה באקסודוס האמיתית.

בעת המסע קיבל איש הקול של חברת פלעד התקף אפנדיציט ופונה לבית החולים תל־השומר. בעוד החולה מתנדנד על אלונקה בין שמיים וארץ, הודיעו הרמקולים שמדובר בפינוי מעפיל פצוע על־ידי הבריטים. בלהט הסימולציה הפך הצוות החינוכי את המבצע האמיתי למבצע מדומה

את החניכים זה בילבל. כמה מהם היו משוכנעים שהמסע שלנו בא לשחזר את הסרט "אקסודוס" בבימויו של פול ניומן, ולא אירוע היסטורי אמיתי. "לא נורא", אמר לנו הוגה המבצע ומנהיגו שלמה גרבץ, "במהלך הנסיעה הם ילמדו יותר". ואכן, כך היה. ביומיים הבאים ערכו מדריכי הסוכנות מתקפה אינטלקטואלית ורגשית על המעפילים המדומים. הם סיפרו להם את סיפור אקסודוס האמיתית, את סיפורי עלייה ב' והבריחה מאירופה, והפגישו אותם עם "זכרונרים" מעפילים אמיתיים. הם גם הפגישו אותם עם יוסף אלמוג, לשעבר מפקד אוניות המעפילים "מדינת היהודים" ו"נחשון הקסטל", וערכו להם סדנאות יצירה שכללו ציור על חולצות, ביום סימולאציות ודיונים על שאלות ערכיות כמו "האם צריך להיכנע לבריטים כדי להציל חיי אדם, או להסתכן ולהילחם בהם?"

במהלך הנסיעה פרץ ריב סמוי בין ה"זכרונרים" על פרטים מהעבר. נח קליגר מ"ידיעות אחרונות", ששיחק את עצמו היות שהיה על אקסודוס האמיתית, זעם על שהביאו זכרונרים שירדו מהארץ ובכך עיוותו את העברת המסר האמיתי – שהוא ציוני במהותו. קליגר גם מתח ביקורת על הבאת יוסקה אלמוג, שבכלל לא היה על אקסודוס. אבל יוסקה איש נחמד, עשה את מלאכתו נאמנה והחניכים נהנו ממנו, בדיוק כפי שנהנו מקליגר, ושום דבר מהריב הסמוי לא הגיע אליהם.

"אני חושבת שזה נחמד", אומרת אלית בת ה־15 מארצות־הברית. "אני אוהבת את האוניה, אני אוהבת את הביחד ואת השירה. יש יותר מדי דיבורים לטעמי, אבל הכרתי המון אנשים ואני כבר לא יכולה להתאפק מרוב רצון לראות את הארץ. יש לי קרובים בפתח־תקווה ובראשון־לציון". אולי לא לזה התכוון גרבץ בסימולציה שלו, אבל זה בהחלט חיובי.

אדם קיי, מדריך בן 22 מארצות־הברית, מתכוון אפילו לעלות לארץ. "זה רעיון גדול", הוא אמר, "להתחיל את התנועה הישראלית בגיבוש קבוצתי־חינוכי באקסודוס". גרבץ אולי לא יהיה מרוצה מהדברים. הוא רוצה יותר ריגוש. אבל גם זה חיובי.

כשירדה השבת לבשה אקסודוס פנים אחרות, בהשגחת הרבנות הראשית. אסור לעשן, אסור לנגן, אסור לכתוב, אסור לקנות בכסף. האמריקאים נבהלים. "באמת כולם בישראל דתיים?" שואלת חניכה מודאגת. העיתונאיות המעשנות, גם בשבת, מרגיעות אותה שהדתיים במיעוט בישראל. גרבץ, שהוא לדבריו אתיאיסט גמור, טוען בתוקף ששמירת שבת קולקטיבית אינה "כפיה דתית" אלא בפירוש עסק חינוכי, תוליה חשובה ב"המשכיות היהודית", ובשום אופן לא תנופה לידי הסוכנות ח"כ אברום בורג חובש הכיפה.

בעת המסע קיבל גיל בן־דואב, איש הקול של חברת פלעד, התקף אפנדיציט ורופא האוניה החליט לפנותו לבית־החולים תל השומר. יחידת חילוץ של חיל האוויר הישראלי ערכה מבצע הצלה מרהיב מעל סיפון האוניה, במרחק 45 מייל מחופי הארץ. בעוד החיילים עוסקים במלאכה וגיל מתנדנד על אלונקה בין שמיים וארץ, הודיעו הרמקולים שמדובר בעצם בפינוי מעפיל פצוע על־ידי הבריטים. בלהט הסימולציה הפך הצוות החינוכי את המבצע האמיתי למבצע מדומה. אחר־כך יאמרו לנו שעשו זאת כדי שהחניכים לא יבהלו. האמת היתה שהם לא עמדו ביצר ההדמיה. חלק מהחניכים היו משוכנעים שהם דיברו אמת.

כשהתקרבנו לחיפה הטפה אקסודוס המדומה התקפה בריטית מדומה שכללה פיזור מגשרים ממטוס ששכרה הסוכנות, ובהם נקראו המעפילים המדומים להסגיר עצמם לידי הבריטים. כמו כן נשכרו שתי סירות שסבבו את האוניה והרעישו את העולם בצפירות אזהרה. החניכים צעקו לעבר המטוס והסירות את מה שלימדו אותם, בין היתר את הקריאה המבהילה "בריטים הביתה – פיפי ולישון", ואחר־כך הולת הירידה אל החוף.

נפרדנו מגרבץ בלחיצת יד ותוך קבלת הבטחה, שבשנה הבאה נוזמן לסימולציה של מתן תורה בהר סיני, וזו אינגה בדיחה. מטעמים של נאמנות כפולה, לא יכלו נערים יהודים מבריטניה להשתתף בסימולציה של אקסודוס, ובשבילם מכינים סימולציה יהודית בהר סיני, הכוללת סנפלינג. עדיין לא ברור מי יגלם את משה רבנו. אולי בורג עם זקן מודבק, כפי שמציעה העיתונות, ואולי מישהו אחר. ■

מעפילים מדומים, באקסודוס מדומה, במאבק מדומה נגד בריטים מדומים. צילום: פלאש 90

שיטוט במבוך עם שמפניה ביד

אהוד תגרי

"הה תוכנית הזו מתחילה כמעט תמיד עם דף חלק, ובמקרה שלי: עם ראש ריק. אני מנסה למצוא זרז שיניע את התוכנית: רעיון כלשהו. ואז קפץ משהו לראש, והופ – יוצאים לדרך" (ג'יימס בורק, "קשרים בריבוע", ערוץ 8).

ההיסטוריה – כפי שאנחנו יודעים – היא בעיקר מה שאנחנו קובעים שהיא תהיה. או: ההיסטוריה היא מה שאנחנו בוחרים להבין ממנה, ועל סמך מה. רוב הנסיונות לפיצוחה הם ליניאריים, מוסדרים, ממוסגרים, וממילא חלקיים. לכל סיבה מסובב, לכל מסובב סיבה משלו. הרציונל שולט בכיפה, והכוונה לרציונל של ההיסטוריון. תוסר־תוחלת כבר אמרתי?

ג'יימס בורק, היסטוריון של המדע, החליט לתקל את ההיסטוריה הפורמלינית הזו במודיום שממש נועד לה: טלוויזיה. אי־שם, בקרבי הגולה האינטלקטואלית של ערוץ 8, בורק מפציץ בתוכנית היסטוריה שנראית ומיועדת יותר מבעסקיות האחים גרים, אקראית יותר מהתנהגות חלקיקי האור. חוצפנית יותר מפירואטים הולנדים, ומגרה את המחשבה יותר מרוב התוכניות שקוראות לעצמן "חינוכיות", אלק.

בורק מבין טלוויזיה. הוא פרפורמר, קצת ולקלק, קצת בתנשא, מאוד מרוצה מעצמו, שנון ואירוני. שפתו משובחת וככל אנגלי בן אנגלי הוא נוטה לסופרלטיבים שהם כמעט סופר־לשטחות. הוא יודע שאנחנו בעידן שבו תקשורת ההמונים היא אי־פריורי תקשורת המונית. שתשומת־הלב של הצופה נמשכת כמידת הזמן שלוקח לגלגל המזל להגיע לפרס רהוט. שהצופה רגיל להקדיש אי־קיו ביחס ישר לשטח המרובע של נתח הבשר האטרקטיבי שנקרא "מנחה", הססטיסטית הזותי ליד הברדן התורן.

דוגמה: האנטיביוטיקה התגלתה במקריות שהסבירות שלה אפסית. הדוקטור המפיר אלכסנדר פלמינג יצא לחופשה. שכח במעבדה צלוחית־תרבית מלוכלכת. השאיר חלון פתוח, וכשחזר – ובזג האוויר בלונדון היה חם – הוא ראה במקרה קצת עובש בצלוחית. כל זה מספר לנו בורק כשהוא יושב בקוינו מהודר – מגלגל רולטה, מגלגל שמפניה בכוס, ומרעיף מבט מצועף על התתיכות מסביב.

הפתרון של בורק, כמו של דניס פוטר (להבדיל), הוא רעיוני־הפקתי. טכנית, הוא משתמש בכל אמצעי־ההמחשה הקיימים: סרטים, וידאו, אנימציה, הצגות, קטעי ארכיון, טבע, מלחמות, טקסטים כתובים, מסך מאופל, מה שנרצה. רעיונית, הוא אישי ומשוחרר, ולוקח אותנו למסע פרטי במבוך של השכל שלו.

שוטטות במבוך שלו – בורק בפפיון ופראק, בורק בבגדי עבודה, בורק בסירה, ספינה או כנסיה, בורק משחק את תפקיד המורה, המהגר, המדען – הוא כשוטטות במבוכים של ה.ל. בורחס. המטרה אינה המטרה. המטרה היא הדרך עצמה. הדרך היא ההרפתקה.

אחותו שנאה רולים

"אני מניח, שהבנת סידרה זו – והצפיה בה, דומות במקצת לתעיה במבוך היסטורי. ואכן בתוכנית יש שפע של פניות יעיקולים מהירים..." (בורק).

הידראוליקה, מים, אמות־מים, רומאים, תחבורה, גלגלים, מטוסים, מטוסים שממריאים אנכית, משוב־חוזר, תגובה גמישה, ריבית־דריבית, פוליטיקה, סחר תבלינים, מאה 14, אפיפיור נואף, תורכים נחמנים, הצלבנים, בריטים שפופים, צרפתים גאוותנים, שפת חירשים, טלגרף, ניהול רכבות משופר, השמל.

נשמע מופרך? להלן תקציר אכזרי של פרק 7: מבישוח לשודדיים ולהימורים והסתברויות, משפת סימנים לשפת חירשים ולקווים רוססים, לקצרנות ואספרנטו, לאירודינמיקה, לאחים רייט, למיסבים־כדוריים ולבסוף בחזרה ל"לוידס" – לא לפוליסת הביטוח, אלא לעט שחותמים איתו. ובעצם, למיסב־הכדורי שבקצה העט.

האם קשרי הסיבה־מסובב לעיל מאולצים? ההיסטוריה האמיתית אירונית ריה. ב־1604 שייטה ספינת־סחר פורטוגלית במיצרים שבין אינדונזיה וסינגפור – מספר לנו בורק. באה ספינה הולנדית ובזזה אותה. בהמשך, ההולנדים לקחו פרקליט בשם הוגו גרוטיוס, שיוכיח שלא שוד היה פה ולא שוים, ושבכלל הים הפתוח שייך לכולם. התוצאה: התורית הבסיס לחוק הבין־לאומי כפי שאנו מכירים אותו היום.

כל עובדה היא מקפצה קדימה, אחורה, הצידה. ה"פרמננט", הלהיט־הפיזי המתוך הזה שנשים עושות לשיער, הומצא ב־1912 על־ידי גרמני בשם נסלר, שחי בלונדון, בשביל אחותו ששנאה רולים. העיסה שמורחים על השיער לפני שמכניסים אותו לקובע־הכבשן, מבוססת על בורקס. המחצב התגלה בבהלת הזהב בקליפורניה באמצע המאה הקודמת, ואחד המתעשרים הגדולים ממנה היה אחד בשם סאטר, שוויצרי שקרלטן, נוכל, ארכי־ביגמיסט, ופגע רע כללי, "אבל כאן סטו ממסלולם חייו של ידידנו סאטר..." מספר בורק בצער מזויף, ועובר לבהלים לזהב, שהספיקו להגיע מהר לקליפורניה בזכות ה"ינקי קליפר", ספינת מפרש שהומצאה 200 שנה קודם לכן, כדי להביא יבולי תה לאנגליה במהירות שיא. כדכן – נזכר בורק – אותו תה שהאנגלים מימנו על־ידי מכירת אופיום בסין, אופיום שהופק בהודו, שהיתה בשליטה אנגלית, את הרווח שנותר מהתה האנגלים השקיעו במלחמות באירופה.

האחים גרים. המכשפות מבושלות בעורן בחיים

שוחט מילים לא־כשרות

בעולם הפוליטיקלי־קורקט, שבו דוברים ומשרדי יח"צנות ממציאים את השפה שלנו, בורק הוא גם משב מרענן של שפה תקינה – המילים מבטאות את מה שמאחוריהן. דאבל־טוק ויופימיזמים (Euphemisms) זוכים אצלו לשחיטה הכשרה שלה הם ראויים. בורק: "1789. זאת היתה עת הפינוי: שם מהודר לגירושים ולהרעבה ולברוטליות ולהרג בהיילנדס בסקוטלנד, בעת שגידשו את התושבים כדי לפנות מקום לכבשים, שהיו ענף רווחי. ובריגע שבעלי הקרקע – שרובם חיו בלונדון – נפטרו מהתושבים הלא־רצויים, נוטרה בסקוטלנד 'חברה גבוהה', גירסת וולט־דיסני להיילנדס של המאה ה־19... אפילו הקילט הקצרה עוצבה על־ידי העשיין בריטי, כי התצאית הארוכה של הסקוטים היתה מסתבכת במכונות המפעל..." וכל המוסיף גורע.

צנזורה? לא בשיעור הזה. בורק: "וכאשר להערה שלי על גירסאות מצונזרות, או במעשיות המקוריות של האחים גרים מנקרים את עיני האחיות המכוערות, המכשפות מבושלות בעורן בחיים, הזאב זולל הן את כיפה אדומה והן את סבתה, רפתזל נכנסת להריון והיפהפיה הנרדמת – זה כבר משגל־מתים..." והתמונה המלווה את הטקסט – תרמבא ליצלן!

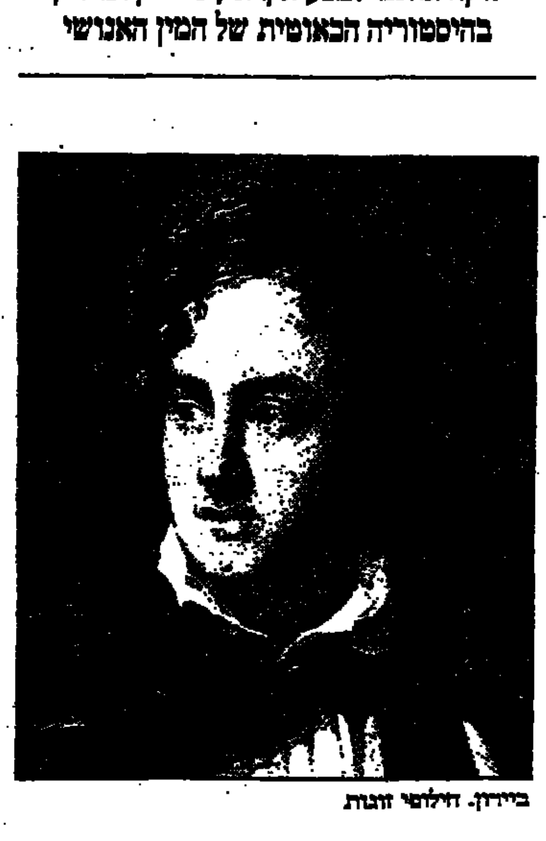
ביירון. הילדים זהבות

מה הקשר בין קצרנות, חרמנות ותחמנות? תשובה: ג'יימס בורק, היסטוריון מדע. ב"קשרים בריבוע", ערוץ 8, בורק שולף את הנפטלין מהפראק של ההיסטוריון העבדקן. בתצוגה תזזיתית של פרפורמר מיומן, הוא לוקח אותנו למסע אקראי, מנומק ומרתק בהיסטוריה הכאוטית של המין האנושי

המיתוסים לא מנופצים ברוע לב – אלא מחוסר יכולת שלא להגיע ל... בעצם, לא כדי להגיע, אלא כדי לעשות את הדרך (וראה רוברט פירסיג, "זן ואמנות אחזקת האופנוע"). המיתוס של רובין הוד והעלמה מריון. או הקשת האנגלית הארוכה, זאת שארוכה היה מטר ושמונים, שחץ ממנה שיפר רוכב לסוס ממרחק 300 מטר, שהיה חודר לעץ אלון בעובי 15 ס"מ. הרי שהקשת הזאת לא היתה אנגלית – אלא וולשית... וכמרכן, הוד כן היה גם היה וכשמו כן היה שודד. אבל העלמה לא היתה ולא נבראה, ויסודה – מומחש לנו במחזה משעשע – "במהתלת פורנו קלה שיסודה בבעיה התברתית של פלנדרס". הקשרים בין הכפריות שגידלו כבשים והטיפוסים העירוניים הזולקלים שהשיגו את הרווח הכבד ממכירת הצמר. וזה כבר מתקשר לנולים, לסכרים, ולריבית דריבית (שקלותה התאפשרה בהמצאה קלה: העברת החישובים משברים מסובכים אל הנקודה העשרונית), ומה השפעת קלות החישוב על קלקלת הכלכלה.

המדען ויקטור ופרנקי הנורא

כמי שהינו ההיפך מפוליטיקלי־קורקט, בורק, כלי־פוליטי, נותן שיעור פרטי בהיסטוריה סובייקטיבית, וביכולת ההיסטוריון לרחן בפוליטיקה בלי לגרום שיעמום ו/או בחילה קשה לצופה הגלמוד – ולהלופין, לכוחות השחור היוצרים את האור, והעז המוציא מתוק. בורק: "מלחמת־האזרחים האנגלית היא דוגמה מושלמת של: 'תהיה נחמד לאנשים בעלייתך, כי אולי תזדקק להם בנפילתך'... כאשר הרפובליקאים־הפוריטנים ניצחו במלחמת האזרחים הם עשו את הצוות למפסידים, המלוכנים של הכנסיה האנגלית. כמה שנים אחר־כך הרפובליקאים הפסידו, המלך מזר, והגיע תורם של הפוריטנים להטוף בחזרה... ההבורה של הכנסיה האנגלית – המנצחים – שולטים במשחק, ולפוריטנים אסור להיות בממשלה, או בצבא, ולא במשרות הוראה, ולא בפרלמנט. הם יכלו לעבוד רק בשני תחומים: מסחר ותעשיה. כל המדענים, הטכנאים, התרשנים והבנקאים החשובים באותה עת נודו על־ידי הכנסיה האנגלית. זו הסיבה שקנאות דתית הוניקה את המהפכה התעשייתית, הביאה את הכימיה שנדרשו לה ואת השפה המסובכת שנבעה ממנה. וכל זה בזכות שודדי שמן בשם ברזליוס, שב־1812 הרס לי את החיים".

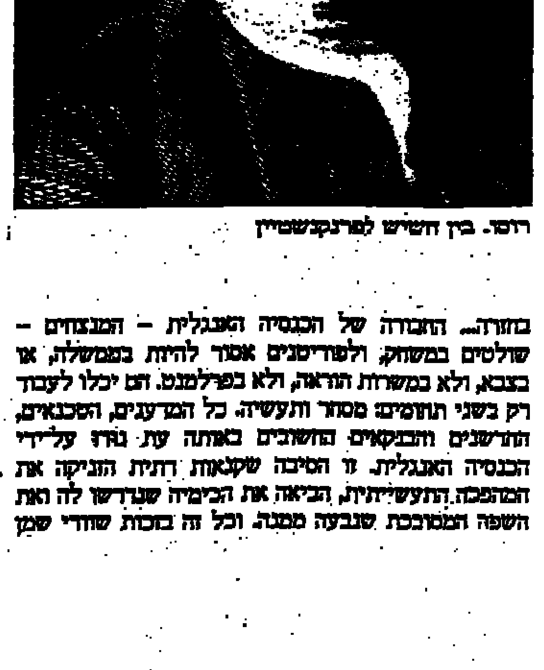
רוסו. בין השישי לפרנקנשטיין

"מבין: קליל, אגבי, לא ממצה, בוודאי לא יסודי. אבל גם מרענן, מאיר־עיניים, מצחיק, ואישי־מאוד.

ובעצם, אני לא מכיר דרך טובה יותר להתחלת דיון בהשפעת חקר מאובנים על תעשיית הנפט מאשר ב"דוורביני בעצם המציא את המיקרו־פליאונטולוגיה, שהיא מילה מסובכת ל: 'חקר דברים קטנים ועתיקים'... דמיינו לעצמכם על מה הוא היה מדבר בארוחת־ערב..." או בפיזיקליות של האור, ב"מצב ההוצאות בסקוטלנד השתנה כאשר בשנת 1828, גיאולוג מאוניברסיטת אדינבורו בשם ניקול, התעסק לו עם גביש פצלת איסלנדית והמציא את הדבר הקרוי 'מנסרת ניקול', שניתן היה להפיק ממנה בכל עת אור מקוטב".

האחים רייט. מה להם ולשודדי ים

ומי יקבע לנו מה חשוב יותר או פחות? מארי שלי, אשתו של המשורר שלי, כתבה את "פרנקנשטיין" – המקרים בשנות־אור את הסייברפאנק – בעקבות ביקור בז'נווה עם בעלה, ועם המשורר ביירון וזוגתו, "שבאו לז'נווה להילוך־זוגות, עישון־חשיש וכולי". וכל זה, כבסיס לדיון במשנתו החברתית של ז'אן־ז'אק רוסו. בישראל, שבה החוקה ג'ינגס בבית יכולה לשלוח בנאים למעצר, טוב לדעת מנין באה ההשראה למדען ויקטור, הלא הוא פרנקי הנורא.

★

בין השורות של "קשרים" רוחות השקפת עולם ברורה ומוצהקת של ליברליות, פלורליזם, גמישות, סובלנות, מבט משועשע על הכאוטיות של העולם. בורק לא מנסה למסמר את הכאוטיות – משימה מטומטמת ממילא – אלא להצביע על כמה שבילי־מחשבה אפשריים במבוך הזה, שנקרא "ההיסטוריה".

בורק: "תוכנית זו (פס' 4. א.ת.) החלה עם נסיונה של הכנסיה, במאה ה־11, לאלץ את כולם להתנהג אותו הדבר. מה שהוביל אותנו, כמה אירוני, לאנתרופולוגיה תברתית, שתהיה כנראה הכלי הטוב ביותר בעולם הרב־גוני של המאה ה־21, שיעזור לנו להבין ולהעריך עד כמה אנחנו שונים. מפני שאם אנו, בעולם המודרני, נרצה למצוא דרך לאיחוד שבכל־זאת של עולם המאה ה־21 שלאחר המלחמה הקרה, דרך זו תיווצר עם משהו שהמורגניסטו אימצו: רשת תקשורת פתוחה וכלל־עולמית, שתעניק לנו הזדמנות לבנות קהילה שבה כולנו נוכל להיות ביחד, בהרמוניה חופשית". ■

מבינים רק כוח?

מידי פן

מה שלא הצליחו לעשות הורי קורבנות אסון צאלים ב' במשך יותר משנתיים, עשה "ידיעות אחרונות" בכתבה אחת בסוף השבוע. הוא העלה מיד את הנושא לראש סדר־יומה של הכנסת, חידד את הספקות והתהיות שכבר היו לכולנו, וחולל סערה ציבורית שלא היתה כמוה מאז נודעו הפרטים הראשונים על נסיבות האסון.

אם עולה מהכתבה, שפרטים שונים בה שנויים במחלוקת, מסקנה אחת הגורפת הסכמה רחבה, הרי זו המסקנה שאין להשאיר חקירה של פרשיות כאלה בידי הצבא בלבד. קריאה־תביעה זו השמיעו ההורים השכולים כמעט מיד אחרי האסון, אלא שקריאת־תביעתם של ההורים לא מצאה אוזן קשבת במיוחד, לא בצה"ל ולא מחוצה לו. הכתבה ב"ידיעות

השבוע הצהיר הפרקליט הצבאי הראשי על נכונות לפתוח את פרשת צאלים ב' לכל חקירה. תובנה מאוחרת. אילו גילו אותה בצה"ל לפני שנתיים, כשההורים השכולים השמיעו את תביעתם בראשונה, יתכן שכמה מן הספקות הקשים כבר היו מאחורינו

אחרונות", שמסתכמת באותה קריאה־תביעה עצמה, הבהילה וטלטלה כמה אנשים. פתאום הפצ"ר תא"ל אילן שיף מצהיר על הסכמה לחקירה חוזרת.

תובנה קצת מאוחרת. לו גילה אותה גורם בכיר בצה"ל לפני שנתיים, כשההורים השכולים השמיעו אותה בראשונה, ייתכן שכמה מהספקות הקשים כבר היו מאחורינו.

היכן היה הפצ"ר עד עכשיו? מדוע, נוכח תביעת ההורים לחקירה חוזרת, התבצרה כל צמרת צה"ל בטענת הכול־מוצה?

הכל מוליך אל המסקנה־קלישאה העגומה: "הם מבינים רק כוח". מקצת הכשל טמון כנראה בחוסר ההבנה המוחלט של אותו מגזר צה"לי כוחני לכל מה שאינו מייצג כוח.

★

אחד מהיבטי הפרשה שאיש לא נתן עליהם את הדעת השבוע הוא מערכת היחסים העדינה־סבוכה בין צה"ל והורי החיילים בכלל, הורי הקורבנות והפצועים בפרט.

נראה שמשהו ביחסים האלה היה משובש מלכתחילה. אמנון הורדי לא היה שם. ההורים חשו שלא מספרים להם את כל האמת. הם תבעו לדעת יותר מכפי שגורמים בצה"ל היו מוכנים לגלות.

האם לא יכלו ליידע את ההורים במירב הפרטים האפשריים על נסיבות האסון? האם הסתירו מפניהם דברים שלא היה נזק בגילויים? בדיעבד נראה שהיה אפשר לגלות יותר מכפי שעשו אותם גורמים בצה"ל שהיו בקשר עם ההורים. חוסר המענה לשאלות ההורים הותיר ספקות רבים מדי. חוסר האמון של כמה מההורים בגרסאות שסיפקו להם גורמי צה"ל על נסיבות האסון, התבטא במעשה חסר תקדים: שכירת שירותיה של חברת חקירות פרטית, שצילמה והקליטה בסתר כל מפגש שלהם עם איש צבא.

לאי האמון הזה יש רקע המעוגן בשורה של אירועים טראגיים, שהתרחשו בתדירות רבה מדי בשנתיים האחרונות. אסון דולפת הרשת והעונשים (הקלים מדי, לטעמם של רבים) שגזרו הערכאות השיפוטיות של צה"ל על האשמים; המאבק הנואש של שולה מלט, אם הקורבן, בממסד הצה"לי, שהסתיים באסון נוסף, התאבדותה; הגילויים על רפרטואר ההתעללויות בחיילים; ההתאבדויות. את אמון ההורים והציבור כולו בצה"ל יש לשקם ולהשיב – בתבונה, בקשב, ברגישות, ולפני כל אלה באמינות ובהיות אמת.

התהיות והספקות שמעוררת פרשת צאלים ב' אינן יכולות להיסתם ב"הכל מוצה". הצלחות צריכות לימוד; כשלונות – כל שכן. אבל טבע האדם, שאפילו גנרלים עתירי קרבות וגבורות "לוקים" בו, אמון על הטיפול בהם על־פי מבחן ההודות. על פיקוד התרגיל, תפקיד "הפרויקטור", התחרו בכירים שבבכירים. משנכשל התרגיל מצאו לו אבות זוטרים: שני קצינים בדרגת סרן ורב־סרן, שרק הם נשאו באחריות ובעונש.

מתמוהות וקלה מדי היא עמדתם של הטוענים, כי יש זיקה בין מינויו של הרמטכ"ל לשעבר אהוד ברק לשר בממשלה ובין עיתוי הפרסום. גם אם נאמין בקיומה של זיקה כזאת, האם יש בה להקל על חומרת העובדות – מגמות הסיוח, ה"דיילים", הגרסאות השונות בוועדות השונות, גלגולי האחריות? אילו נבדנו במניעי העיתוי – הפוליטיים והאחרים – של גלאי הפרשיות למיניהן, ואילו פסלנו את עדויותיהם על רקע זה, איזה אחת מן הפרשיות הטעונות גילוי דחוף היה מגיע לידיעת הציבור?

אם יש משמעות לעיתוי הפרסום – וזו לא היתה כוונת יוזמי התחקיר, מבצעיו, ואף לא של איש מפרשניו – אולי צריך להמציא אותה עכשיו: סמיכותו ליום החייל בצה"ל.

חיילי צה"ל, הנדרשים גם בעידן השלום המשמשמש־ובא־איננו־בא להקדיש שלוש שנים משנותיהם הטובות לשירות, זכאים וחייבים לדעת שאסון כמו צאלים ב' אינו יכול לעבור בלי חקירה מדוקדקת ומוסמכת ביותר, בלי הסקת מסקנות והפקת לקחים. ואם צה"ל לבדו אינו יכול לעמוד במשימה, הרי זו חובתם הציבורית של מוסדות המדינה – ממבקרת המדינה ועד ועדת חקירה בלתי־תלויה. זו חובתה ומחויבותה המוסרית של החברה הישראלית לחייליה. ולעצמה.

איש לא יוכל לישון כאן בשקט ללא הביטחון שאירועים כאלה נחקרים במלוא הזהירות, האחריות והמיומנות, כדי למנוע את הישנותם. ■

אביו ואחותו של ערן הסלבאום ז"ל, מהרוגי אסון צאלים ב', בבית־הדין הצבאי. אמנון הורדי לא היה שם. צילום: אלון רון/ישראל סאן

אירוע קלאסי לרשומון

את הגירסה המלאה ביותר על נסיבות האסון מסר צה"ל לחיילים הפצועים. הם מסרבים להיחשף בראיונות. לגבי כמה מהם התנתקות מן האסון היא תנאי לשיקומם. שיכחה במקרה הזה היא הצלחה. עם אביו של אחד החיילים האלה שוחחתי.

"מה בדיוק קרה לא סיפר לנו איש. עד היום ואני לא שלם עם זה. אין בי כעס או זעם. אני רק חושב שהיה מקום לספר להורים בדיוק מה קרה. חשוב לדעתי להמשיך בחקירה ולבדוק את הדברים עד הסוף, אבל לא לעשות מסע של עריפת ראשים.

"התחקיר ב'ידיעות' לא חידש לנו דבר. אנחנו חיים את זה, מתווכחים על זה, מדברים עם חברים ועם עצמנו. אפילו הידיעה על מטרת התרגיל לא הפתיעה אותי. הימרתי על המטרה ועל האיש, ושלושה חודשים אחרי האסון אישר 'הסנדיי טיימס' את ההימור הפרטי שלי.

"כשבני היה בבית־החולים דיברתי גם עם חבריו הפצועים. רשומונים לא חסרים בסיפורים כאלה. זה אירוע קלאסי בשביל רשומון. מתוך הסיפורים הרבים ששמעתי יצרתי את הסיפור שלי. לא שמעתי על התנהגות חריגה של הרמטכ"ל וסגנו. קשה לי להאמין שאנשים ביחידה כזו נמלטים מהמקום ולא עוזרים. זה נראה לי בלתי־אפשרי בסיטואציה כזאת.

"מה שנראה לי הכי משמעותי אלה הפערים בעדויות. שמחתי על התגובה של הפצ"ר, שיפתחו את הפרשה לחקירה.

"השאלות שמעסיקות אותי הן: מה היה מסלול הפיקוד בפרויקט? האם עדכנו את החיילים שהיו צריכים לירות את הטיל בהבדלי הקוד בין 'רטוב' ל'יבש'?

"אני שואל את עצמי מה המטרה או הרוח מהעמדת אנשים לדין. הרי לא מעמידים לדין רק כדי להעניש, אלא כדי שבעתיד יחשבו פעמיים. או מה? יחשבו פעמיים אם לעשות 'פרויקטים'?

"אני לא חושב שצריך לבטל פרויקטים. אבל יש דברים שמצריכים זהירות מיוחדת. אני חושב שזו שגיאה לעסוק ברצח של מנהיגים. צבא לא צריך לעסוק ברצח פוליטי אלא בהגנה ובהתקפה, כשצריך. התרגיל הזה ומטרתו לא נשמע לי דמיוני יותר מאנטבה, וגם באנטבה היו פאשלות.

"בסך הכל, במה שונה האירוע הזה מאירועים רבים אחרים שבהם ירו כוחותינו על כוחותינו? אם מישהו היה אחראי על כל הפרויקט וזה היה זמן אמת, כלומר הפרויקט עצמו היה נכשל, אז היו צריכים להעמיד לדין? אבל בתרגיל הבקרה חזקה ומשוכללת יותר. לי עצמי אין תשובות על כל השאלות האלה. רק תהיות".

האינקוויזיטור הגדול

יזהר סמילנסקי

ספרו החדש של זאב שטרנהל, "בניין אומה או תיקון חברה?" ("עם עובד") נכתב כנגדי וכדי להרגיז אותי, אותי ואת אבי ואת אחי ואת רבים מאלה שעליהם הוא מדבר ונוזף בהם לאמור: הוי, ציונים לאומיים, איפה הסוציאליזם?

לפני שנים אחדות, התפרסם בכתב העת "קתדרה", מאמר הטוען לפי מסמכים ומפות כי בעמק יזרעאל מעולם לא היו ביצות ושלפיכך כל סיפור ייבוש הביצות אינו אלא רק מיתוס, עוד מיתוס. לשווא זעקו בגליון הבא אנשים רבים, איך זה, הלא אנחנו היינו שם, והלא אנחנו עבדנו שם בפרך, הלא אנחנו קדחנו עד יבושת בשרנו וכל עוד רוחנו בנו, לשווא. וכך היה גם בספרו של בני מוריס על הפליטים הפלסטינים, כשהוא מסביר כי ספרו בנוי רק על תעודות, על מסמכים ועל קבלות ולא על הזכרון הרופס של אנשים. אני לא הייתי בכל המקומות שהוא מתאר וחזקה עליו שתיאר ביושר, אבל במקום אחד הייתי, ומה שהוא סיפר עליו ביום בריחת הפלסטינים, לפי שתי קבלות שבידיו, ומה שאני ראיתי כשהייתי שם באותו בוקר, אינו אותו סיפור. אבל, לשווא.

גם ספרו של שטרנהל מלא תיאורים מוסמכים על תולדות הקשר שבין הציונות והסוציאליזם, ואיך הדיחה הציונות את

איפה כן ניצחה האידיאה הסוציאליסטית לא נאמר. אבל לכל המקומות שבעולם יש סיבות מספיקות למה לא הצליחו, ולמהפכנים שם יש אליבי מכובד, ואילו בארץ־ישראל פשוט בגדו באידיאה החברתית ובהחמצה נוראה הלכו ומסרו נפשם על בניית האומה

הסוציאליזם. ואיך כל הסיפורים שהיו בידינו מן החיים ומנוכחות בהם וממעורבות בתוכם, גם הם אינם אלא רק סיפורי מיתוס, הגיעה העת לחשוף בלי משוא פנים, וכמובן לפי קבלות ורשומות ואפילו עם דף משכורת, ולא בלי זעף לא מוסתר של תוכחה, להוקיע את הצביעות שלנו ולגלות את פרצופנו האמיתי. ואנה נישא בושתנו.

קשה עלי הוויכוח הזה, הייתי שמח אילו מישהו אחר, ידען ממני, היסטוריון ממני, בקי בארכיונים ממני, היה מתווכח עם התיזה ועם כל הראיות. לא כל העובדות ידועות לי, ובוודאי לא כל הפרטים, וגם מראש אני מניח שדבריו של החוקר דברי אמת וטענותיו טענות. וגם הרוגז שהרגיז אותי לא היה מסייע לוויכוח הלא שקול שבין ידען ללא ידען.

לפיכך לא אתווכח על הפרטים כי אם רק על העקרונות שעליהם מתבסס הספר. ונראה כי למחבר הספר יש כמה אקסיומות מוצקות על החברה המתוקנת, על הסוציאליזם הנכון, הדמוקרטי ולא הקונסטרוקטיבי, על המהפכנות ועל הצדק ועל מה שלא עשו בארץ בעניין זה של תיקון החברה, מלבד בהפרחות מליצות על הסוציאליזם ומלבד השתקת זרמים מתקני־חברה, כגון פועלי ציון, שפשוט חיסלו אותם. ויוצא, שבארץ־ישראל מעולם לא טרחו ברצינות בתיקון החברה, והמהפכנות גויסה כולה רק לבניין האומה ולכיבוש הארץ.

ובעוד שבעולם כולו, לפי דבריו, ובאירופה במיוחד, הבינו שסוציאליזם פירושו תיקון החברה על־ידי מהפכה מיסודה, בכל שכתוב בספרים הנבונים, הרי בארץ התחמקו מן המהפכה ומן ההזדמנות הגדולה של שעת הבראשית, והסתפקו בכל מיני סלאים וסיוחים, וכך הופסדה המהפכה.

אבל, מה למעשה יצא מן ההבנה הנכונה והמהפכנית שהבינו בעולם, ובאירופה? על זה הספר לא מספר. באיזה מקום, באיזו ארץ, באיזה עם, קרה הדבר, והתקיים נצחון הסוציאליזם במידה ראויה לשמה? מתי זה היה, כמה זמן זה היה ואיך נגמר הכל ולמה, על זה אין הערה מאירת עיניים. רק לפני שנים לא רבות היתה התשובה מיידית, מוכנה וידועה, היתה לנו ארץ הגשמת הסוציאליזם. עכשיו גם היא איננה. מהו איפוא הדגם ההיסטורי הקיים במציאות, שעל־פיו תובע המחבר מארץ־ישראל ומאבותיה המייסדים את עלבון הסוציאליזם? לא איזה קוריוז סוציאליסטי, לא דגם קיקיוני או ניסיון מעבדתי, ולא אירוע מהיר או מגורי, אלא ממש, בקנה־מידה מדיני. איפה יש מה שהוא תובע מאיתנו, כשניסינו לעשות משהו עוד בימים שכל מעט המשאבים שהצליחו לגייס היו לטיפול של החייאה ולעצם ההישרדות הבסיסית – איפה בעולם עשו יותר? איפה עשו לפי האידיאה היפה הצודקת והמתוקנת עולם? ואם אין דוגמאות – למה אין?

כאמור, אינני היסטוריון, וייתכן שבבורותי אינני יודע, ואף על פי כן, איפה בעולם עשו יותר? איפה מיגרו את הבורגנות הנתעבת וקמו ועשו לפי צו התביעה המהפכנית הצליחו, לפחות לימי דור או שניים? איפה עשו כך לא מפני שכפו עליהם את המהפכה, אלא מפני שזה רצון האנשים, לא בעקיפת רצונם, ולא בחינוכם המשקם, ולא בשלילת רצונם? ואם בשום מקום לא היה כך – הלא דבר הוא?

ממרומי הר סיני של האידיאה הגדולה על תיקון האנושות – אנחנו נראים נורא. וכבראה מגיע לנו שיבוא איש האידיאות הנבונות, זאב שטרנהל, וינזוף בנו ויתבע מאיתנו את עלבון הצדק וההומאניות והשוויונות והקידמה. מזל שאין לו גלגל עינויים, אלא רק ספר תוכחה

שטרנהל. בלתי ראויים לגרשפנקה של סוציאליזם מהפכני, ורק בקושי יכולים להיחשב כסוציאליזם קונסטרוקטיבי
צילום: רובי קסטרו, "ממעריב"

ממה נפשך, או שתביעות המחבר הן בלתי־מציאותיות, כלומר בלתי־אפשריות, או שתביעותיו הן בלתי־אנושיות, כלומר האנשים לא רוצים בהן, והוא, המחבר, כמו הרבה מתקני חברה, מעמיד עצמו כיודע בשביל האנשים ומוכן לתכנן על גבם איך יחיו ומה יעדיפו, אלא שהאנשים, כששואלים את פיהם, וגם החלכאים והנדכאים, אינם נוהרים לעשות כדבריו, למה?

אפילו אלוהים לא כל־כך הצליח

כידוע, יש הרבה דברים מפחידים בעולם, אבל רק מעט מהם מפחיד יותר ממתקני העולם האלה, ממתקני החברה והאדם, שיש להם עוז וחוצפה להיות יודעים מה לתקן בבני האדם ואיך לתקן, ואם רק יניחו להם ילכו מניה וביה לתקן את בני האדם, את החברה ואת העולם. משוכנעים שהם יודעים בשביל האחרים בלעדיהם, בלי לשאול את פיהם, כי כששואלים את פיהם הם אינם ממהרים לבוא. לא רק היום אלא בכל הימים המרובים שמימות עולם, כשהציעו להם שיסכימו להיות מתוקנים. והם, אולי מסיבות גרועות, אולי מנחשלות, או מחשכות, ואולי גם משיחוד ששיחדו אותם בעלי הכוח, ומכל מקום תמיד קראו להם ותמיד לא באו, ואפילו כשהכריחו אותם וגם כשחינכו אותם אחת אפיים, ונסיונות חינוך כאלה איפה לא היו ומתי לא היו ותמיד בכוונות של תיקון מהפכני, מוסרי, חברתי, רציונלי, הומניסטי, שיוויוני. ורק הם לא באו, וכל עוד אינם רוצים אין תיקון, ויכול המתקן הגדול להלום חלומות ולהוציא זעמו על דברים שאין בהם חיים ושאינם בעלי רצון.

האם צריך לשכנע ששוויון הוא ערך גדול, אבל גם חופש הוא ערך גדול, וזה עומד כנגד זה. החופש דוחה את השוויון והשוויון דוחה את החופש, זה מושך לקטב אחד וזה מושך לקטב הפוך, והעולם אינו נשאר לא בקוטב הזה ולא בקוטב הזה, אלא תמיד הוא במתח המטוטלת שביניהם, פעם זה יותר ופעם זה. והאנושי הוא שמירת המידה בלי הגזמה, בלי הקצנה, מפני שגם רעיון השוויון וגם רעיון החופש אינם חדשים בעולם, ואילו המאה שלנו הוכיחה בדרך הקשה ביותר, שבלי הסכמת האנשים מרצונם החופשי, הכל במידות הקשות של החופש בדמוקרטיה, לא יעשו בהם דברים לא לכאן ולא לכאן. ואין רשות לאף בעל אידיאות מופלאות ביותר לבוא ולתבוע מאנשים שום הגשמה של שום אידיאה אלא אם הם רוצים בה במידה סבירה כלשהי של בחירה מרצון ולא בלי הסכמתם. במציאות האנושית הכל מתנודד בין הקטבים וכל תזוזה קלה היא הישג אדיר, בתנאי שהיא תזוזה וולונטרית, במסגרת דמוקרטית, שמורה בלגיטימיות של פתרונות שונים.

ואילו אותם בעלי האידיאות התובעים את תיקון האדם והחברה, יודעים בשבילם בלי לשאול את פיהם, כנביאים שמינו את עצמם ושהאידיאות שלהם תמיד קודמות לאנשים. הם האינקוויזיטורים, בכל הדורות וגם עתה. וספר זה הוא ביטוי של מי שמעדיף את האידיאה שלו על רצון אנשים, ורואה עצמו רשאי לתקן אותם, ולחנך אותם, כדי שלא יישארו פגומים וכדי שיהיו מתקדמים לפי האידיאות המתקדמות, שלו. בשם השכל ובשם המוסר ובשם הצדק, ובשם ההומאניות ובשם הקידמה – בלי לשאול מי שמם, או מה הוכחה שהטוב שלהם הוא טוב, ואיך הוא פועל ועושה, ואיפה בעולם כבר עשה, כדי שנלך לראות איך נראה העולם המתוקן. אלא ששליח האידיאות אינו חייב להוכיח לנו כלום, כולו מחוייב רק לאידיאות שלו, והוא האינקוויזיטור הגדול, שאנשים מחוקים לפניו מפני האידיאות.

להזכיר את העוני ולחסל את הבורות ולהרחיק מן הניצול כבר ניסו כידוע בעולם, ואי כך הכוונות תמיד היו גדולות מן המעשים, וגם כשגייסו לכך את רוב משאבי החברה ואת כל הרצון הטוב, עדיין הכוונות נשארו מחוכות. אין זה אומר כמובן, שלא צריך לעשות בכל האפשר יותר, אבל, עם זה, עדיין אין אף תשובה מהפכנית שהוכיחה עצמה, והמצוקה וסיבותיה עדיין גדולים מכושר התכנון האנושי שבידינו. אולי, בין השאר, מפני שאנשים לא יודעים לתכנן חיי אנשים, וגם לא צריכים, ותמיד האדם הוא גדול מכל גדולי מתכנניו. ופשוט אסור לתכנן בבני אדם, אפילו אלוהים לא כל־כך הצליח. ואין רשות לאף אדם, ויהיה חכם ונבון וידען ולב־זהב בכל שיהיה, אין לו רשות ולא סמכות ולא ידיעה ולא תוכמה כדי לבוא ולעצב את טופס האדם הנפלא שלו. וכשמנסים מצליחים רק להוסיף מכאוב ולהרבות יאוש.

בכיסו האחד התנ"ך ובשני, טולסטוי

ולאחר כל זה, אם היה מקום שאני יודע עליו שאנשים עשו מרצונם את מה שנראה להם כחברה צודקת יותר, פחות נצלנית, אנושית יותר, פחות תוקפנית, סולידרית יותר, זה היה כאן. באף מקום לא השיגו מאה אחוז, אבל בהרבה מקומות השיגו יותר מכפי שהשיגו בשום מקום בעולם, ולא כהצלחה במעבדה אלא כדרך־חיים, שהלכה והקיפה אוכלוסיה ונמשכה כמה דורות עד שהגיעה היום לפרשת דרכים, זמנית או סופית, מי יודע. את נפשם מסרו ואת גופם ואת מחשבתם ואת סיכויי ההצלחה הקלה יותר במקום אחר, ועשו את מיטב מה שהשיגו בעולם עד היום בחיי שיתוף, לא שלמים ולא חסרי פגמים, אבל אמיתיים, ופרי רצונם החופשי ומיטב יצירתם האנושית. קיבוץ לפני דור או שניים או מושב עובדים, כשעוד שמר על כלליו. וגם המושבות הראשונות העניות ההן, או תל־אביב ההיא, לא מתוך נוסטלגיה סנטימנטלית אלא מתוך ידיעה שעד עתה לא הוכחשה – העולם לא ידע ולא עשה טוב מזה, ואם היתה מהפכה בעולם, לא לפי הדוקטרינות שבכתב, היא היתה כאן. דלה, מאויימת תמיד, חוששת לעצם הישרדותה, אבל עשויה כמיטב מה שהסתגן דרך כל דורות היהודים והתגלה כאן במציאות.

אני נוטל לי רשות לרגע כדי להזכיר את אבי. הוא בא לארץ בסוף המאה שעברה (1890), בן שש־עשרה, יישר לחורה, בגלל האדמה השחורה והמים הירוקים שעל פניה. הוא בא ובכיסו זה התנ"ך ובכיסו זה טולסטוי. זה אמר לאן לבוא וזה אמר מה לעשות. שני אחיו נסעו לאמריקה ועשו חיל, והוא כמעט מת במלריה, ואחר־כך קם ועבר בשדה כמו משוגע, ועבד בלילות לאור הנר וכתב בעניין חברה ומשק. הוא לא בא עם דוקטרינה של מהפכה, הוא בא משום שההיסטוריה היהודית דפקה על פתח בית אביו באוקראינה, לא בפוגרומים אלא ברעיונות. וקודם כל: לך עבוד. רעיון העבודה, מעשה העבודה (ואפילו אמרו דת העבודה), חברה עובדת, אדם עובד, עם עובד, תחי העבודה. זה היה הדבר, והוא היה חזות הכל.

ואילו מה שנעשה בארץ, לפי תיאורי הספר, בכל ימי ההתחלה, מתואר כרצף של מעשי קנוניות בין עסקנים מתוחרים, ולא כתנועה צעירה ורעננה, וולונטרית וספונטנית, ומלאה פוריות, שכמעט שלא נזקקו להנהגה. אבל בספר מתרוצצים כל מיני עסקנים מתקטטים והם שהוליכו את תולדות ארץ־ישראל לקראת כיבוש והתפשטות, במקום לבנות חברה למופת. מנהיגים פרובינציאלים אלה, דלי השכלה ונבערים מאידיאולוגיה מדעית, דחפו לקראת הקמת מדינת היהודים, וככה הפסדנו והגענו למעמד של בלתי ראויים לגרשפנקה של סוציאליזם מהפכני, ורק בקושי

או שתביעות המחבר הן בלתי־מציאותיות, כלומר בלתי־אפשריות, או שתביעותיו הן בלתי־אנושיות, כלומר האנשים לא רוצים בהן, והוא, המחבר, כמו הרבה מתקני חברה, מעמיד עצמו כיודע בשביל האנשים ומוכן לתכנן על גבם איך יחיו ומה יעדיפו

יכולים להיחשב כסוציאליזם קונסטרוקטיבי, אוי לנו.

לא פתרנו את העוני בארץ, מספר המחבר, קורע שקרים, ומגלה אמיתות. לא חינכנו את נוער המצוקה. לא קלטנו את המהגרים שנסחבו לכאן, לא נתנו להם הזדמנויות טובות. ורק התנשאנו על המזרחים, ורק דיכאנו את הפלסטינים. כששמש באותו זמן, בעולם, ובאירופה במיוחד, פרח הסוציאליזם והגה דעות יפות, אף כי עקרות, על החברה הצודקת, ההומאניסטית השוויונית. וגם כל ההסתדרות, מפעלי העובדים, הקואופרציות ומפלגות הפועלים לא שימשו אלא רק כהסוואה להכנות הלאומיות לכיבוש הארץ, אחוזי תזזית לאומית, במקום להתחזק ולבנות לנו חברת מופת אידיאולוגית למהדרין.

בספר "בניין אומה או תיקון חברה?", אין "ו" אלא "או", עם ההדגשה על תיקון החברה שהוחמץ, ועל האידיאה היפה של סוציאליזם שלא התממשה, מפני שנסחפו לכיבוש הארץ וללאומיות. ואיפה כן ניצחה האידיאה הסוציאליסטית – לא נאמר, אבל לכל המקומות שבעולם יש סיבות מספיקות למה לא הצליחו, ולמהפכנים שם יש אליבי מכובד, ואילו בארץ־ישראל פשוט בגדו באידיאה החברתית ובהחמצה נוראה הלכו ומסרו נפשם על בניית האומה. כעת באים ונוזפים בנו ובהיסטוריה שלנו בארץ־ישראל. איך לא עשינו את הטוב, איך התנהגנו כידי טועים, ואיך הוחמצה ההזדמנות הגדולה. רשימת העוולות שנעשו בארץ ארוכה בספר ומפורטת למדי, רשימת ההטעיות והולכות השולל אינה שוכחת דבר ואינה מוחלת כלום. מלבד מפלגה אוורירית כפועלי־ציון, שמוצגת לנו כמופת, האיל ובשום מקום אין צורך במופת מעשי, ודי באידיאה גדולה, עקרה ככל שתהיה.

משם, מעל מרומי הר סיני של האידיאה הגדולה על תיקון האנושות – אנחנו נראים נורא. וכבראה מגיע לנו שיבוא איש האידיאות הנבונות וינזוף בנו ויתבע מאיתנו את עלבון הצדק וההומאניות והשוויונות והקידמה. אנחנו, מגיע לנו אינקוויזיטור – והוא בא. מזל שאין לו גלגל עינויים, אלא רק ספר תוכחה. ■

هكذا من الاصل

חידמיצר

חידה מס' 216

מי המפקד כאן?

הוראות לפיצוח: לפניכם חידה מצויירת, שפתרונה עשוי לזכות אתכם בפרס מיוחד: עותק חתום של ספר הקריקטורות של מושיק לין "מתים לעשות שלום", בהוצאת זמורה ביתן מודן. הזוכה ייבחר מבין הפותרים שתשובתם הנכונה תגיע אלינו תוך עשרה ימים מיום פרסום החידה.

פתרון משימה 214: עוד ועוד כבוד – כי בחידה איור של ארבעת העו"דים שהיו מועמדים לראשות לשכת עורכי הדין. זכה בפרס תיאודור אורין. הספר יישלח לכתובתו.

המען למשלוח תשובות: מוכירות מערכת "דבר", רח' שינקין 45, תל־אביב. מיקוד: 65233.
נא לציין על המעטפה את מספר המשימה.

טלוויזיה מגוייסת

אנטנה
אלון גל

הפריים־טיים של ערוץ 1 נדרס בגעל צבאית גסה. זה קרה ביום ראשון. שידורי הטלוויזיה הולאמו. המסך הקטן גוייס. אף אחד לא שאל אותנו.

פתאום נחת עלינו אולפן עם סידורי פרחים: דליה מזור, כתבתנו בשטח, דיווחה בשידור ישיר מהעצרת בהר הצופים. חיים יבין שנתקע, מסכן שכמותו, באולפן התגיגי, ערג: "קצת מקנאים בך, שאת שמה, ברוח המדבר הנעימה, הנושבת בהרי ירושלים". וזה לא מערכון של הגששים.

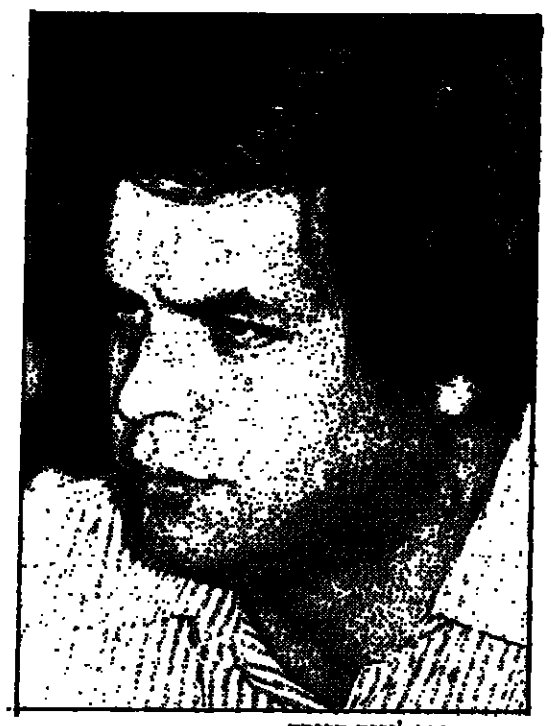

קימור. ניסה לגנוב תגובה

מה הם בדיוק עושים שם, אנשי מחלקת ההדשות של הכללית: עיתונאים – "שומרי הסף של הדמוקרטיה" – או עובדי משרד הביטחון ולשכת הדובר במשרד ראש הממשלה? שיחליטו.

שירותרום לא היה השנה. דו"ת, של אלוף, אמר ששירותרום זה לא טוב. אז מה. התחכמו לו והמציאו את "יום החייל". צבא קטן וחכם, ראש קטן וחכם. זרקו אותם מהדלת, נכנסו מהחלון. ואנחנו משלמים את האגרה.

השנור הלאומי תגג כרגיל. אותם ח"י שקלים מאוסים, אותה פרסומת בלתי סמויה לתורמים, אותה להקת טלפניות ברקע. יבין התפייט: "אני ממש מרגיש כמו בימים הטובים, לפני שנה שנתיים". כאילו לא היה דו"ת. מדינה של קבצנים.

אני תוהה, כמה מחיילינו בחזית אכן הגיעו לאולם בהר הצופים. אלף קרביים? אלפיים, כולל ג'ובניקים ופקידות? וכמה מהם היו מעדיפים להמיר את התג הכפוי הזה באפטר חפוז? הרוב, תאמינו לי. ואם כבר, אז גם הם מעדיפים דן שילון.

גם במציאות מרובת־ערוצים יש מקום לערוץ ממלכתי, אבל שלפחות יבין את תפקידו בכוח. כלליותה של הטלוויזיה הכללית (אפרופו טורו האישי של אמנון אברמוביץ'), מתבטאת בכך שתשמש במה לכל רעה, ניחוח וצבע, ללא הבדלי וכו', ולא בהכללה חסרת ייחוד של הכל לתוך אולפן אחד עם פרחים וחיים יבין. כלליות, היא בשום אופן לא חישוב ממוצע מתמטי. תפסת מרובה – לא תפסת: התוצאה היא בדרך־כלל דייסה פתטית ונפוחה. משדר "יום החייל", לדוגמה.

טלוויזיה מחפפת (1)

"מבט שני" יצאה לחופשה. אבל זה לא מה שיפריע לייצר קצת פסאודו אקטואליה. שלא ידגישו. במשבצת הפנויה, החל בשידורה של "מנגנון", סדרה תיעודית בריטית על האף.בי.אי. יופי. ומי מופיע אחרי כותרות הפתיחה? דין קימור.

מחלקת התעודה של הכללית התלבשה על הסדרה, והחליטה לא לוותר בלא הקדמה. איסר הראל, השושואיסט של המדינה, זומן לאולפן הזכתר כ"אדגר ג'יי הובר הישראלי". מנגד, עדכן שלומי אלדר, מדי כמה דקות, מבית המשפט בבאר־שבע, שם, בעיקר, לא היה כל חדש בעניינו של הפושע האטומי, ועננו.

יבין. נתקע באולפן. צילום: שרית עוזיאלי

[illegible]

מה לוענונו ולאף.בי.אי? שששששששש. קימור ניסה לגנוב תגובה מהראל הסמכותי. הראל, צלול וחריף שכמותו, התעלם: "שום דבר לא נאמר פה". קימור הנבון, שחש שהישגו העיתונאי חומק לו, הקשה: "זה... חשוב לוענונו". רוחו של הראל התקצרה במהירות: "הייתי רוצה להקדיש את זמני כאן לנושא שאליו הוזמנתי". קימור: "אז אנחנו נכבד את רצונך".

למה אנחנו צריכים את תרגילי העיתונאות האלה? ועננו הוא אולה אייטם, הראל שווה סרט, ומעל לכל, כל מערכת השידורת הנושאי שלנו זכאית למבט שני, שלישי ורביעי. כמה שצריך. התייחסות רצינית, לו היתה כזאת, יכולה לתת כלים טובים יותר לניהול דיון ציבורי בטאבו הזה. קצת יותר הבנה מצד כל הצדדים, והדיון יהיה ענייני יותר, לא ברמת הסיסמאות – שב"כ רע, שב"כ טוב.

טאוב. אין חידושים. צילום באדיבות "מעריב"

מה קיבלנו? סלט ועננו ברוטב "לא רוצה לענות", נסיונות לא מבוססים להשוות את הראל להובר, ומראיין שממהר לשאול את השאלות ולהבוק את שללו, כי זמננו קצר ויש לנו סרט של צ'אנל 4 על הראש.

הסוכנים של האף.בי.אי, אגב, החליפו את המגבעות בקסדות. ומה אצלנו, במוסד?

טלוויזיה מחפפת (2)

במוסף הספורט של מהדורת "מבט", יום רביעי, דיווח אודי לוי על שחקן חיזוק חדש למכבי תל־אביב, רון אנדרסון. ולא סתם שחקן; הכי טוב בליגה הצרפתית, מלך הסלים, כוכב אן.בי.אי. משה גרטל, מצידו, נשלח למסיבת העיתונאים שערכה מכבי וכישכש קצת עם רלף קליין.

נו, אז איך הוא נראה השחקן האימתני הזה, שבטח יש יופי של ביצועים שלו בארכיון הטלוויזיה הצרפתית? הוא כושי? קשה, קשה היה לזהות מפיסת העיתון המצהיבה שהוקרנה על המסך. הלו, זה טלוויזיה?

טלוויזיה מסורבלת

דוגמנית הוא לא. גם לא סמל מין. יש לו מטען תרבותי, הוא סופר, הוא דעתן, ובאחרונה, גם מודן לא קטן. אז למה, בגילגולו החדש, מוכיר גדי טאוב דווקא את רם עברון?

תוכנית התרבות של ערוץ 2, "כרטיס ל־2", הושקה בחמישי שעבר, אי־שם אחרי חצות. השעה והנושאים שנבחרו העידו על צליפה לעבר קהל יעד ברור: קוראי מדורי הספרות בעיתוני הבוקר. הנחת היסוד היתה, שמי שכבר יצפה בה – העשירון הנבון – מעורה היטב. לגיטימי.

אבל למה לצפות בתוכנית של טאוב, ולא לקרוא על זה, ובהרחבה, בעיתונות המתובה בינתיים, אין לי תשובה. התפריט של "כרטיס ל־2" היה צפוי: ספרות, תיאטרון, עוד תיאטרון, אופרה, קולנוע ומחול. הרבה הגשה מהאולפן, כמה קטעים מצולמים, כתבת סמי־שטח אחת. אין חידושים. טאוב הבטיח בפתיחה "גם המלצות וגם ביקורות". ביקורות לא היו.

ברוב המקרים, העידו היוצרים על עיסתם. אורלי קסטל־בלום נתנה מונולוג על ספרה, הלל מיטלפונקט ענה לשאלות טאוב על מחזותיו המשוחקים עכשיו, את הקטעים מהאופרה "יוסף" ליוו שבבי ראיונות עם יוצריה ומבקר שלא ממש המליץ ולא ממש ביקר. להקת המחול ההולנדית רקדה את עצמה אל תוך כותרות הסיום. כך שגם "המלצות" לא היו פה מי יודע כמה. היחיד שהמליץ (ואולי זה היה גם סוג של ביקורת), היה מבקר הקולנוע דני מוג'ה, שסרט הצביע איזה סרט בדיוק, לטעמו, כדאי לראות בפסטיבל הסרטים בירושלים. המלצה חשובה.

התוכנית לא התיימרה ואכן גם לא פתרה את בעיית ההגשה הטלוויזיונית של האופרה, או התיאטרון. מה שווה, למשל, קטע תיאטרון מצולם פלוס ראיון מלומד באולפן? האם זה עושה חשק לראות את ההצגה? לא, כי קטע מצולם של הצגה כמעט תמיד מסרס את האורגינל. לא ברור איפה ההתחלה, איפה האמצע, ואיפה הסוף, ולמה הם תמיד זועמים, צועקים ומתנשפים. התפלפלות עם המחזאי התבררה כחלק נפרד לגמרי. המראיין לא הגיב על מה שנראה על המסך, והשאלות – המכוונות לכשעצמן – לא ריפרדו למה שראינו.

לא משנה כמה הוינו בדרך לשידור הראשון, אני חושב שיוצרי התוכנית עשו לעצמם עבודה קלה. תוצרי תרבות הנחשבים "גבוהים", לא בהכרח מגביהים את איכות התוכנית המביאה אותם. רוצים ביקורת? בקרו! רוצים להמליץ? תעשו לנו חשק, תגידו מה כדאי. אל תעבירו סתם חצי שעה יענו אינטליגנטית. זה לא מספיק. ■

יותר קולי מבוב דילן

בכל שעובר יותר זמן, קורים דברים טובים יותר ביצירה של ניל יאנג. בשבוע שעבר יצא אלבומו החדש יחד עם להקת פרל ג'אם והביקורות חוגגות. ואף־על־פי שצלילית הוא כלל אינו מפתיע, לא נעים לומר, שהאלבום הזה הוא קצת מפתיע

טל סילבר

כולם אוהבים את ניל יאנג. כמעט כולם. הרבה אנשים. בואו נסתפק בזה שגם אם יותר מדי אנשים לא מכירים את ניל יאנג, הוא אחד מאמני הרוק המוערכים ביותר על הכוכב. בואו נסתפק במשוואה השחוקה, שבה אם היה ניתן לתרגם לכספים את גודש ההערכה שחש לו כל אחד ממעריכיו, משפחת קברי היתה מתכתכת בגרונה עם הישמע שמו של האיש הזה. האיש שהצליח לשמור על מראה פשוט, שמטפח את עצמו כמה שפתות ושוכה בצירוף המופלא של גוף בשרני ועבה ושל קול דקיק ועדין, כמעט מתקתק, בטח ביחס לזמרים שאותם הוא שר.

בשבוע שעבר יצא "מירורבול", אלבומו החדש של ניל יאנג, וכמות התשבוחות שהציפה אותו, כפי שהתרגלנו עם יציאת כל תקליטיו בשנים האחרונות, היתה מסוגלת גם הפעם להקים איזה אוקיאנוס קטן של ויברציות חיוביות. מאז 1989, אז הוציא יאנג את יצירת המופת שלו "חירות", הוא תוקף כמעט מדי שנה עם אלבום מפתיע בעוצמתו, שמסוגל לגרום למרבית אמני הרוק של אותו זמן להצטער שהם לא חיפשו את הסטנדרטים שלהם קודם.

יאנג, שכבר קרוב ל־30 שנה, מחבר ומבצע את שירי העם של הדור שחווה שלבים בהתפתחות של הרוקנרול, ומשנה את סגנונות ההבעה שלו מקצה לקצה, אוהב בשנים האחרונות להגיש מדורים אפויים־למחצה, להשקיע את המאמץ בהבנת המוצר הסופי, במקום להעיף וללטש אותם, כמו שנהוג ברוב סטנדרטי ההקלטות של היום. הוא אוהב להשאיר את היתוך החי בבשר של הגיטרה. ככל שעובר יותר זמן, הוא מתעלם מיותר כללים או אמנות אופנתיות, ולא במקרה כשניל יאנג עושה בשנים האחרונות מוסיקה, זו מוסיקה של חופש.

ב־1991, תקופת השיא של התרחשות הגראנג'ית באה"ב, הוא הוציא את "זולד", אלבום הופעה מחשמל, ולימד את כל מי שחשב שסוניק יות' המציאו את הדיסטורשן והפידבק, איך גיטרות של שנאה עושות אהבה. סוניק יות', כמו יותר תלמידי הכיתה המתרחבת לנצח שלו, רואים בו אלוהים וחבר, ישות עליונה שאפשר לנהל איתה שיחות נפש. אגדה לא פחות מבוב דילן, למשל, אבל הרבה יותר קולי ונגיש ממנו, מדוע ומחובר לאהבותיהם הנוכחיות של בני מוצית גילו, ומצד שני גורו שאליו ישובו כדי לראות בבהירות יותר את הדרך, גם כשהוא זה שינק מהם.

הבחירה בגיטרות חשמליות מכוסחות, בגישה הרוקית פורקת העול, לא היתה מפתיעה, אם כן, כשיצא האלבום החדש, "מירורבול". מה שמפתיע הוא הליהוק: מלבד לשירה ולגיטרה המובילה, אחראים לכל שאר כלי הרוק הבסיסיים חברי להקת פרל ג'אם, חמישית מעריצים מתלמדים, שהיא גם במקרה אחת מלהקות הרוק המצליחות בעולם. הצליל של הצירוף הזה הוא בשרני ומחוספס, דומה לזה שאיפיין את אלבומיו הקודמים, והנגינה אינטנסיבית. זה היה יכול לשרוף את המערכת שלכם, רק חבל שהלחנים הם, איך לומר, ממוחזרים קצת, בעיקר מיאנג עצמו, וגם אלה שלא, נוטים להיעצר ללא פאנצ'. תכנן שעודף יאנג אחד על עשרות צעירים אחרים, אבל על היאנג הזה, יסלח לי אלוהים, אפשר לוותר. יותר מדי מאמצים נעשים ללא הצלחה כדי לחדור אל אולם המראות הזה, ואף־על־פי שכניסה אל דף הטקסטים מעודדת רצון להיכרות עמוקה יותר, זה לא מספק, במיוחד לא כשהוא משלב מדי פעם, באופן לא שכיח אצלו, שימוש בסיסמאות. יש חופש, יש עוצמה ויש כיף, אבל לא בטוח שיש לכם מספיק כסף. לכו לקנות את "ישן עם מלאכים", האלבום המושלם מהשנה שעברה, שבו משתלחות אגרסיות של רוק עד לקיצן בשירים כובשים. יותר טוב – יש לו הופעה בחודש הבא בבריכת השולטן. כן, גם לו. לא בטוח שכדאי להסתפק במקרה שלו רק בתקליט. ■

יאנג. היתוך חי בבשר של הגיטרה

'הלבנים' ו'השחורים' של עגנון

יצחק לבטוב

בימים אלה ראה אור הספר "אתם, ראיתם" שהוא הכרך ה-13 בסדרת הספרים מעזבונו של ש"י עגנון. ספרים אלה מכונים בעגת אנשי הספרות "השחורים" בשל עטיפתם הכהה, בעוד שסדרת הספרים הקאנונית שהופיעה בחייו של עגנון ב-1953 בעטיפה לבנה, קרויים "הלבנים" – אומר פרופ' דן לאור בשיחה על ספרו שלו "ש"י עגנון – היבטים חדשים" שהופיע גם הוא בימים אלה □ פרופ' לאור מספר כי ברל כצנלסון הזמין את עגנון להשתתף בגיליון הראשון של "דבר" ובו פורסם סיפורו 'ברית אהבה' □ בהמשך פרסם עגנון ב"דבר" סיפורים רבים וידועים, כמו 'פנים אחרות' וסיפורים מ'ספר המעשים', ששינו את פני הפרוזה הישראלית והזניקו אותה אל לב המודרנה.

בימים אלה ראה אור ספרו של פרופ' דן לאור "ש"י עגנון – היבטים חדשים" (הוצאת "ספריית פועלים). בספר שבע מסות שבהם נדונה יצירת עגנון תוך נסיון להציב לה זוויות ראיה לא שגרתיות וחדשות. הספר בא לבחון את עולמו של עגנון בהקשר היסטורי, אידיאולוגי, ביוגרפי ותרבותי. בספר פזורות הארות לאישיותו של עגנון ותהליכי התפתחותו כיוצר ונחשפות מערכות יחסים מורכבות עם אישים כש.ז. שוקן ומרטין בובר.

למרות שמדובר במחקר ספרותי, הרי שמשובצים בו כבר אבני יסוד לביוגרפיה עתידית של עגנון – ביוגרפיה חסרה ומתבקשת מאוד. הקטעים מן היפים והקריאים ביותר לטעמי, הם אלה הכלולים במסה "בחצותו של מר שוקן" שמתוכם עולה דמותו של עגנון כאביר המאוהבים של כתבי-היד הספרים היהודיים לדורותיהם, ומי שמצא לו חבר לאהבה זאת בדמותו של ש.ז. שוקן. תיאור אהבתם המתמשכת של השניים לכתבי-יד ולספרים יהודיים הוא מסיפורי האהבה הנאצלים שקראתי.

דן לאור, פרופסור לספרות עברית חדשה באוניברסיטת תל-אביב, מבקש להשקיף על הספרות בהקשרים היסטוריים וסוציולוגיים כחלק מתרבות שלמה ולא כיישות אוטונומית-אסתטית מנותקת ממציאות החיים. נפגשתי עם דן לאור לשיחה על ספרו החדש. בידיעה שדברים אלה אמורים להתפרסם בעיתון "דבר", ייחד, חלק מהם, ליחסי ש"י עגנון ועורכו הראשון של "דבר" ברל כצנלסון. לפיכך החל את דבריו בהערה על גיליון ה-70 שיצא בחודש שעבר:

"עותק גיליון 'דבר' הראשון, שהוצא לציון שבעים שנותיו, הוא גיליון חסר. לא הופיעו בו העמודים הפנימיים, בהם השתתפו שני סופרים לפי הזמנתו של ברל כצנלסון, שהיה בעל טעם ספרותי מעודן. האחד היה אורי צבי גרינברג, שהיה באותם ימים איש תנועת העבודה, והשני ש"י עגנון. עגנון פירסם בגיליון הראשון של 'דבר' את הסיפור 'ברית אהבה' ובו התייחסות לזיקה שבין עם ישראל לבין ארץ-ישראל, שברית אהבה כרותה ביניהם. הקשר בין ברל כצנלסון לבין עגנון קדם לסיפור. שניהם נפגשו ביוזמת ברנר בפתח-תקווה עוד בשנת 1909, ולאט נרקמו ביניהם קשרים שהיטיבה מאוד לתאר אניטה שפירא בספרה על ברל. בדברים שספר עגנון לברל הוא מזכיר את שיחתם הלילית בקבוצת כנרת, (אגב, שם הקבוצה כנרת ניתן לה בהמלצת עגנון) ועל אותה שיחה אומר עגנון, שהבין דברים על הקשר שבין אדם לארצו ולאדמתו – שלא הבין קודם לכן".

"קשרי ברל ועגנון התחדשו והתהדקו אחרי שובו של עגנון לארץ ב-1924, ואופיינו בהערכה הדדית עמוקה מאוד. ברל הוקיר מאוד את עגנון ואת אופקיו הרוחניים ועל רקע זה הזמינו להשתתף ב'דבר'. עד למועד בו רכש ש.ז. שוקן את עתון 'הארץ', היה 'דבר' לאכסניית קבע לעגנון בה פרסם לראשונה סיפורים רבים ובכללם ידועים מאוד, כמו 'פנים אחרות' והסיפורים הראשונים של 'ספר המעשים'. אלה סיפורים ששינו את פני הפרוזה הישראלית והזניקו אותה אל לב המודרנה", אומר דן לאור.

לדבריו, "חוליית קשר בין 'דבר' לבין עגנון היה רב שטוק, לימים דב סדן, שהיה חבר המערכת ובשלב מסויים מופקד על הדף לספרות של העיתון. דב סדן טיפח מאוד את הקשר בין 'דבר', לבין עגנון ודוגמה לכך הוא מוסף מיוחד של 'דבר' שהוקדש לעגנון עם הופעת כתביו בברלין בהוצאת 'שוקן' ב-1932".

דן לאור מוסיף כי "ברל ועגנון השתוקקו לפרסם את 'סיפור פשוט' בהמשכים 'בדבר' אבל ש.ז. שוקן מנע זאת מעגנון. עגנון היה תקופה ארוכה 'סופר הבית' של 'דבר' וזאת מבלי שהיה פורמלית מזוהה עם תנועת העבודה – עובדה היכולה להעיד על רוחב דעתו של ברל, שהעניק אכסניה לסופר שומר מצוות הכותב ספרות יהודית לא סוציאליסטית. אף כי עגנון ידע והעריך את תנועת העבודה. הפרידה של עגנון מ'דבר' היתה אילוץ וכורח נסיבות שכפה

פרופ' דן לאור צילום: כרמית שי

עליו זלמן שוקן, מיטיבו, פרידה שגרמה עגמת נפש וכאב לעגנון, סדן וברל".

לאור אומר כי שוקן, שהיה פטרונו של עגנון, העניק לו מכל טוב הארץ ומשמניה, ועגנון גמל לו בין היתר, בשירותים חיוניים שאחד מהם היה תחום רכש הספרים וכתבי-היד. ש.ז. שוקן היה ביבליופיל ואספן ספרים מושבע וענף מרכזי באוסף הספרים המיוחד שלו היתה היודאיקה. בעניין זה היה עגנון מכשיר חיוני מאד לשוקן, שכן עגנון מראשית דרכו היה לא רק סופר ברוך כישרון, אלא גם איש בעל השכלה ושליטה במקורות הספרות היהודית וביבליופיל בעצמו. ההתמצאות של עגנון בשוק הספרים היהודיים וכתבי היד-הנדירים, טעמו ושיקול דעתו והקשרים שיצר עם מוכרי ספרים, היו בעלי חשיבות עצומה לש.ז. שוקן.

רכישת הספרים ע"י עגנון לספריית שוקן התחילה עוד בגרמניה בשלהי מלחמת העולם הראשונה, ובכל מקום ששהה הקדיש עגנון חלק לא מבוטל מזמנו לרכישת ספרי יודאיקה נדירים וכתבי-עת יהודיים. עגנון רכש למען שוקן ספריות שלמות מבעליהן שרצו להשתחרר מהן מסיבה זאת או אחרת. גרמניה היתה באותה עת שוק תוסס לספרים נדירים שהגיעו מן המזרח. חלק הגון מאוד מספרייתו הנדירה של ש.ז. שוקן הוא פרי הרכישה של עגנון. כך, למשל, נסע עגנון לחברון ורכש לספריית שוקן בין השנים 34-1924 כתבי-יד מן הספרות השומרונית. חלק משמעותי מאוד בהתכתבות הענפה שבין שוקן לבין עגנון עניינה רכישת ספרים וכתבי-יד. ב-1938, במלאות לש.ז. שוקן שישים שנה, מוציא עגנון לכבודו את הספר "ספר, סופר וסיפור" – אנתולוגיה של סיפורים מתוך המקורות שעניינם "הספר, הסופר ומלאכת הכתיבה". עגנון מייעד את הספר לכבודו של שוקן בשל זיקתו לספר ולתרבות הספר. בשיח בן עשרות השנים שבין שוקן לעגנון תרבות הספר הוא עניין משמעותי ביותר.

דן לאור אומר כי המפתח להבנת יחסו של עגנון לבעיה הערבית טמון, כמו לגבי אנשים רבים אחרים בדור ההוא, במאורעות תרפ"ט (גם עמדתו של אצ"ג עוצבה בצל המאורעות האלה – אם כי בכיוון שונה). מאורעות תרפ"ט היו לעגנון התנסות אישית קשה. שכונת תלפיות בה גר הותקפה ע"י פורעים ערבים, דירתו נפרצה, רכושו הושחת ועם תושבים אחרים הוא חולץ בעור שיניו. לאחר הפרעות כותב עגנון לשוקן מכתב מפורט ופורש לפניו את תפיסתו בנושא היהודי הערבי ושעיקרה הוא שצריך להגדיל את היישוב עד חצי מיליון יהודים ולנקוט מדיניות תקיפה כלפי הערבים. עגנון מבקר את מדיניות "ברית שלום", למרות שכמה מראשי הברית היו ממיטב ידידיו וביניהם ר' בנימין והפרופסורים גרשום שלום, ש.ה. ברגמן ורא.ע. סימון. עגנון התנגד מאז בחריפות למדיניות פייסנית כלפי הערבים ואפשר לאפיין את עמדתו כעמדה אקטיביסטית התואמת את האקטיביזם המבוקר של תנועת העבודה. הסיפור מ"אויב לאוהב" מכיל את תמצית הפילוסופיה המדינית שלו.

לדברי לאור, הדים ללבטים הפוליטיים של התקופה ולעמדות עגנון בנושא זה ניתן למצוא גם ברומן "שירה", וביצירות רבות אחרות שכתב, כמו הסיפור "תחת עץ". עגנון נקט עמדה חד-משמעית ובלתי מתפשרת עקרונית בכל מה שנוגע לזכותו הבלעדית של עם-ישראל על ארץ-ישראל. אחרי מלחמת ששת-הימים חתם עגנון על הכרוז של "התנועה למען ארץ-ישראל השלימה". הוא לא היה פעיל אמנם בתנועה, אבל היו לו התבטאויות ששיקפו גם בשלהי חייו עמדה "ניצית" בנושא היהודי-ערבי.

דן לאור מזכיר, כי בימים אלה ראה אור הספר "אתם ראיתם" – אנתולוגיה מהספרות היהודית המדרשית לחג מתן תורה, שערך והתקין עגנון. זהו הכרך ה-13 בסדרת הספרים שראו אור מעזבונו של עגנון. ספרים אלה מכונים בעגת אנשי הספרות "השחורים", בשל עטיפתם הכהה, בעוד שורת הספרים הקאנונית מכתבי עגנון שהופיעה בחייו ב-1953, אופיינה בכריכה ועטיפה לבנה, ולכן קרויים ספרים אלה "הלבנים" של עגנון. הסדרה השחורה, מוכרת פחות לקורא המצוי ובתוכם גם מי שהם בעלי עניין בעגנון. מכלל זה יש להוציא את הרומן "שירה" – אף הוא מהעזבון, שראה אור ב-1971 והיה לרב מכר, והוא עדיין מן המקובלים והאהובים על קוראי עגנון בקרב הדור הצעיר.

מאז הופיעו שבעת הכרכים של המהדורה הקאנונית של כתבי עגנון ב-1953 הוא היה נתון בתנופת יצירה גדולה מאוד. עם זאת, נמנע עגנון באורח שיטתי מלפרסם ספרים חדשים עד לפטירתו ב-1970. בתו אמונה ירון טוענת, כי היתה לו תחושת מצוקת הזמן האוזל והוא לא רצה לאבד זמן יקר בתהליך המתיש של הכנת ספרים והבאתם לדפוס. ייתכן, גם שאחרי גיל שישים וחמש ולאחר שעבר שני התקפי לב נפגמו במידה מסויימת כושרו וכוחו להשלים את ספריו ולערוך אינטגרציה של החומרים שנוצרו על ידו. לפיכך, ספרים רבים שעגנון כתב לא הגיעו בסיכומו של דבר לגמר והשלמה.

ספרים כ"שירה", או "בחנותו של מר לובלין", או ספר מופלא כמו "עיר ומלואה", שעניינו העיר בוטשאטש עירו בטרם החורבן, וכן גם הסאגה המשפחתית "קורות בתינו" – הם מעמודי התווך של ה"הספרים שחורים", שעגנון כתב ולא השלים בהם את מלאכתו. מחמת העובדה שהספרים מן העזבון לא זכו להגיע לכלל גימור וליטוש על ידו – להם זכו ספריו הקודמים – מעמידים הספרים "השחורים" קושי מסויים בפני הקורא למרות שיש בהם עושר רוחני וספרותי – עושר המעורר לא אחת השתאות, הגם שהוא מעמיד לעתים חיץ בינו לבין קהל הקוראים. גם רוב פרשני עגנון משועבדים עדיין ל"סדרה הלבנה" וטרם עיכלו והפנימו את אגף כתבי עגנון מעזבונו. ספרים שבלעדיהם, על הטוב והרע שבהם, אי-אפשר לראות את עגנון השלם. בשנים האחרונות לחייו כתיבתו של עגנון, לפחות בחלקה, היא "סיפורית" פחות ויותר בעלת אופי "אנתרופולוגי". טקסטים רבים שנכתבו על ידו כמו "עיר ומלואה" "קורות בתינו", האנתולוגיה "ספר, סופר וסיפור", או הסיפור "הדום וכסא", עשויים במתכונת של ילקוטים שנועדו לשמר בזיכרון הקולקטיבי גושים שונים של תרבות יהודית, ובתור שכאלה הם, לפחות, בשלב הנוכחי פחות אטרקטיביים לצרכני עגנון, סבור דן לאור.

דן לאור סבור שאפשר לדבר על "סינדרום עגנון" – עגנון הוא מאוד "אין" בחברה הישראלית וביטויים רבים לדבר. כמו ההצלחה הגדולה לה זכה ערב סיפורי עגנון שביצע שלמה ניצן, ריבוי אדפטציות לתיאטרון של יצירות עגנון, סיורים בירושלים בעקבות עגנון, שעורכים הלל וויס-חיים באר, ולאחרונה נפתח אפילו בית קפה ירושלמי בנחלת שבעה הנושא את השם "תמול שלשום".

בתחום המחקר והביקורת בספרות, הרי היקף המיגוון והמורכבות של השם עגנון עולים גם בכמותם על כל עיסוק בסופר אחר. רק לאחרונה ראו אור שני קבצי מחקרים – האחד בהוצאת אוניברסיטת בר-אילן והשני בהוצאת מאגנס.

"נסיוני כמורה באוניברסיטה בא להעיד – אומר לאור – שסטודנטים ברמות שונות מגלים עניין רב ומיוחד בקורסים שדנים בעגנון. בהקשר זה אזכיר את העניין והסקרנות שמעורר גם ספרי 'ש"י עגנון' – היבטים חדשים' זאת 'בזכותו' ולא רק 'בזכותי'. ברור לעין כל שמכל הסופרים העבריים שנחשבים אצלנו כקלאסיקנים עגנון הוא הסופר הנדרש ביותר בהשוואה לסופרים כמו ברדיצ'בסקי, ברנר, הזז ואפילו ביאליק.

"חלק מסינדרום עגנון הוא כתיבתם של סופרים על עגנון ואזכיר כאן את משה שמיר, יזהר סמילנסקי יצחק אורפז, חנוך ברטוב, א.ב. יהושע וא. מגד – שעל כתיבתם אני דן בהרחבה בספרי.

"באשר לפן האחר של הנושא, באיזה מידה יש לעגנון היום קהל קוראים הקורא בו להנאתו, כחלק מאורח חיין בלא מחוייבות חיצונית של לימודים בביה"ס התיכון או באוניברסיטה, אני מלא ספקות. מוכרים לי אמנם אנשים הנוטלים פה ושם את כתבי עגנון, אבל אלה, כנראה, אינם רבים. נראה שעגנון אינו קורבן יחיד של תרבות הקריאה של הקורא הישראלי המאופיינת בהצטמרות למיידי, למתהווה לחדש ובהתנתקות מן הקלאסיקה בכלל ומסופרי דורות קודמים. אני מטיל ספק אם הקוראים של היום חוזרים מרצונם החופשי לא רק לעגנון, ברנר, הזז או גנסין, אלא אפילו לסיפורת של שנות ה-40 וה-50, למיטב ביצירתם של שמיר, מוסינזון יזהר ואחרים. ואם נחזור לעגנון יש ודאי חוג קוראים המסתכם באלפים מעטים שעגנון הוא חלק מעולמם – אבל אין לומר שקהל קוראים בהמוניו נוהר אחריו".

דן לאור מציין כי בכל מה שנוגע לפרשנות ולביקורת שפר מאוד חלקו של עגנון, גם בחייו וגם לאחר מותו. לאורך כל השנים הרבות גילו מיטב האנשים עניין במחקר, בפרשנות ובביקורת זו. כתבו עליו, אהדו אותו ותרמו רבות להבנת יצירותיו ולהרחבת תפוצתם. החל מן הראשונים כברנר, א.מ. ליפשיץ, י. קרויאנקר וסוכנר, וכלה בסדן, קורצווייל, שקד ואחרים, שתרמו לא מעט למעמד ההגמוני שלו בתרבות ישראל.

לאור מדגיש כי בניגוד גמור למה שמספרות האגדות, עגנון דווקא טיפח את מבקריו וקרב אותם וידע להכיר בחשיבות הרבה של עבודתם ליצירתו. מן המפורסמות הוא ידידותו לקורצווייל סדן וסוכנר, אבל הוא קירב אליו גם חוקרים צעירים כאליעזר שבייד, או חוקרים בארה"ב כאברהם בנד.

עם זאת היו לאורך כל השנים האלה גם מי שניסו לערער על המגמה הזאת, הסופר א.א. קבק מחבר "במשעול הצר", היה עויין לעגנון, שלמה צמח יצא נגד פולחן עגנון, עמנואל בן-גוריון, כנראה מתוך אהדה לאביו ברדיצ'בסקי, קבל על היחס המועדף ממנו נהנה עגנון, וכך היה גם הסופר יהושע בר-יוסף ביחסו לעגנון – אבל כל אלה היו כבגדר התפרצויות מקומיות שבסיכומן לא הצליחו לערער את מעמד קואליציית המבקרים שהתייצבה לצידו של עגנון. לפני כמה שנים ניסה המחנך משה גרנות בספרו לטעון שעגנון הוא בעצם סופר קלריקלי, פונדמנטליסטי וריאקציונר, שכתיבתו עלולה לגרום נזק לתלמיד שאותו מבקשים לחנך ברוח ליברלית חילונית. טענותיו של משה גרנות הן בסך הכל קלושות למדי ולא היה בהן כדי לעורר ויכוח של ממש על ערכו של ש"י עגנון. יש מקום לשער שנוכח ההתלהבות הבלתי פוסקת של פרשני עגנון ונוכח פולחן עגנון שעדיין רווח במקומותינו, צפוי שיקום יום אחד גם מישהו שינסה לקרוא תיגר על הסופר ומפרשיו, אומר דן לאור בסיום שיחתנו.

פתיחתא

מציצנות צדקנית

"המטבע הרע – אומר הפתגם – דוחק את המטבע הטוב". רציתי דווקא לומר כאן השבוע כמה מילים טובות על שירה, שיצאה הקיץ להתאוורר בחוצות עיר (וכוונתי לעמוד האחרון של עיתון 'העיר' אותו הקדיש בשבוע שעבר עוזי וייל לתרגומים משיריו היפים ריימונד קארבר, וכן לספר שיריו החדש והמשמח של איתן גלס "אני סימון נחמיאס") ובא הטעם הרע של תחקיר 'ידיעות אחרונות' על אסון צאלים ב' ודחק את הטעם הטוב.

אינני בקיא בפרטי הפרשה עצמה ולא אתייחס אליה, אבל אין לי ספק, כי אותו קטע על התנהגות הרמטכ"ל שנוספה אליה, הוא מופת של טעם עיתונאי רע. בציטוט מפי אחד החיילים מוסר העתון: "...היה שם גם הרמטכ"ל, אהוד ברק. הוא עמד אולי חמישה מטרים ממני בידיים שלובות, בתנוחה האופיינית לו, הביט מסביב ולא עשה כלום. המוח התפוצץ לי. לא שלטתי בעצמי. צעקתי לו – 'מה אתה עושה יא' מנאייק, בוא תעזור, החברים שלי מתים פה'. אבל הוא לא זז". לדעתי, זוהי מציצנות צדקנית אל זירת האירוע, אשר בלי כל קשר לעובדות עצמן (ועל אחת כמה כמה בהקשר אליהן כפי שהן הולכות ומתבררות) עושה שימוש בהופעתו החיצונית של אדם ("עמד בידיים שלובות, בתנוחה האופיינית לו...") ובלשון אמוטיבית של הדובר ("יא' מנאייק, בוא תעזור...") כדי להגביר ולהעצים את התגובה הרגשית של הקורא. העמותה לאיכות השלטון, בראשות עו"ד אליעד שרגא, עטה גם היא על המציאה ותרמה בהודעתה, כי יש בהתנהגות הרמטכ"ל 'מעשה בלתי מוסרי, בלתי אתי ובלתי פיקודי', לליבוי הזעם הקדוש והמתחסד הזה.

דברים אלה נכתבים עוד לפני שפורסמה תגובתו של ברק עצמו, אבל כבר ביום שני פרסם עיתון "דבר", מאת כתבו הצבאי אמן לוי, תמונה שונה לחלוטין, המפריכה אחת לאחת את כל הטענות הללו על התנהגות הרמטכ"ל. כאמור, אינני דן בפרשה עצמה, אלא בלשון הדיווח עליה, כאשר מילים טעונות (כמו 'הפקיר פצועים' ו'עמד מהצד', המושמעות, אגב, היום בפי מתנחלים כלפי ראש-הממשלה) ולא טיעונים שקולים, הן המעניקות את הצבע העיתונאי לדברים. יש כאן יותר מאבק חנופה כלפי הקורא וזאת דווקא במקום בו אנו מצווים על זהירות מירבית. "לא תהדר דל בריבו" – פסק כבר ברוב חוכמה המשפט המקראי, אבל הוא, כידוע, היה פסוק משיקולי רייטינג.

ע.ל.

יעקב בסר משוחח / על סיפורי "מרק צבים לארוחת בוקר"

ראובן מירן: מרק צבים לארוחת בוקר – האבסורד של החיים

ראובן מירן צילום: עידו מירן

ראובן מירן, ספרך "מרק צבים לארוחת בוקר" (הוצאת כתר, צד התפר) יצא לא מכבר. מיהו זה המגיש מרק צבים לארוחת בוקר?

אני לא מתכוון להסביר את הסיפור. מרק צבים לארוחת בוקר, זוהי תמצית החיים. מרק צבים הוא הרי מעדן. זוהי התרומה של האנגלים למטבח הצרפתי. הם הביאו את זה מהאיים הקריביים – ג'מייקה והסביבה, לפני כמה מאות שנים, והוא חדר למטבח הצרפתי דרך הספנים. כמובן שהמרק הזה לא מתאים לארוחת בוקר. מה שנפש האדם רוצה בארוחת בוקר זה כוס קפה ואולי משהו אחר. למה אני אומר תמצית החיים? מפני שבחיים, הדברים מגיעים בסדר הלא נכון.

אחרי מרק הצבים, האוכלת הולכת לעולמה. זה רמז להרעלה? בכל אופן זה סוף החיים, ואתה אומר: טעם החיים.

אני לא מקבל את הפרשנות שלך. לדעתי הוא לא מרעיל אותה. מדובר בבן של המאהב שלה, שבחר, משום מה, ללכת איתה ולא עם אמו. הוא מנסה להביע את האהבה שלו, אבל הוא שלומיאל.

הוא מרצה, בעצם, במסגר.

נכון. כתוצאה מהטראומה הנוראית שהוא עבר, וגם אולי, מהבחירה שבחר, שהיתה אמוציונלית מאוד ויצרה אצלו סתירה פנימית קיומית עמוקה, שהיא אולי גם זו של המחבר. אבל זו איננה הרעלה. הוא רוצה לתת לה את המיטב, והוא חושב שהמיטב זה להכין לה מרק צבים לארוחת הבוקר. הוא פשוט לא מבין שמרק צבים לא אוכלים לארוחת בוקר. את זה אני אומר בצורה פשטנית ואני די נרתע מלהסביר. אני לא אוהב ללעוס פתרונות.

לטעמי, זהו הסיפור היפה ביותר בספר. האשה אמיתית, נוגעת ללב. המרק הזה מסיים את הסיפור. החיים שלה עמדו לקבל מפנה, אילו הפזמון שכתבה היה מתקבל לפסטיבל. אבל הוא לא התקבל.

אני אוהב לסיים את הסיפורים על סף התהום, שמעבר לה הכול אפשרי. ככה גם אני מרגיש. הסיפור מסתיים אצלי בצורה טבעית, לא מתוכננת. אני כותב בצורה רגשית מאוד. לא רציונאלית. אני מרגיש מתי זה נגמר. ובסיפור הזה, מה שהוא עושה, זה שיא השיאים. פסגת האבסורד של החיים. ומרק צבים לארוחת בוקר, זה האבסורד של החיים.

סיפוריך הראשונים התפרסמו ב"קשת"?

אני חושב שסיפורי הראשונים התפרסמו דווקא ב"משא". הסיפור הראשון התפרסם אצל אהרן מגד. הייתי אז בן 18, על סף הגיוס לצבא. ובמקביל, באותה שנה התפרסם סיפור שלי ב"עכשיו", אצל גבריאל מוקד ודן מירון. זה היה ב-62. ב"קשת", אצל אהרן אמיר, התחלתי לפרסם בשנת 64-65.

דמות המספר – ראובן מירן, מבחינתי, הופיעה לראשונה ב"קשת", כתב-עת בעל גוון אידיאי מסוים. הוא היה די פלורליסטי ופתוח, אבל הורגשו יד וראש של עורך, והאלמנט הכנעני לא נעלם ממנו. זה כלל גם אותך?

לא. בפירוש לא. אני הייתי אז בן 20. בבעיות הפוליטיות או בחלוקה הגדולה שבין שמאל וימין, שגם היא מטושטשת, אני לא השתייכתי דווקא לימין. אם בכנעניות יש איזה מובן של ימין ושמאל (ואהרן אמיר הוא יותר ימין משמאל) זה לא בא לידי ביטוי אצלי. שלחתי סיפורים ל"משא" כי אהבתי לקרוא את "משא". אהרן מגד עודד אותי מאוד. גם אהרן אמיר מאוד עודד אותי. מה שנכון, הוא שבתוך הישראליות, כפי שחוויתי וחשתי אותה, ב"קשת" היתה רוח של ישראליות מול היהדות. וזה קסם לי. שלילת הגולה. אבל את זה אני יכול להגיד ברטרוספקט. כשסיפור שלי הופיע ב"עכשיו", תקפו אותו במוסף הספרותי של "קול העם". הביאו אותו כדוגמה לסיפור דקדנטי וריאקציונרי. הסיפור נקרא "מונולוג בן זמננו" מתוך "ציפור העופרת". מדובר בסיפור על שני אנשים שמתכננים שוד בנק, וזה היה דבר נורא.

וגם לא מוסרי.

כן.

יש בסיפורים שלך אכזריות קשה, מרהיבה מאוד. למשל, בסיפור האחרון, על הילד המוכה ורצח האב, זאת ישראליות? זה מתרחש בקיבוץ, בלב לבה של ארץ ישראל העובדת...?

זאת שאלה מאוד מעניינת ונוגעת בלב לבם של הסיפורים. בסיפור הראשון "מרק צבים לארוחת בוקר", הילד הזה, שהוא מפגר, אבל איננו מטומטם, מבין, לפחות ברגש, שהאשה, פאולינה פינק, הפסנתרנית, היא זו שאמללה את חייו. לא שהיא עשתה את זה בכוונת זדון, אבל בגלל היחסים שהיו בינה לבין אביו, חייו נהרסו. למה הוא בוחר ללכת איתה, סיבת אומללותו, אחרי שאביו התאבד? זה ההבדל בין סיפור למציאות. בגלל זה אני סופר ולא עיתונאי. הסיפור הזה בדוי לחלוטין. הילד נשאב למערכת היחסים של האב, וממשיך אותה בצורה שהיא, אולי, לא רק אכזרית, אלא גם מזוכיסטית, באיזושהי צורה. ובעניין האכזריות. לדעתי, החיים הם תופעה אכזרית. בחליפת מכתבים של צ'כוב, שואלת אותו אשה – מה הם החיים? והוא משיב – זה כאילו שהיית שואלת אותי מה זה גזר. גזר זה גזר וכל מה שמחוץ לזה, אנחנו פשוט לא יודעים. החיים הם חיים. בחלק גדול מהסיפורים שאני כותב, יש קושי, אבל אין הנחות. אני לא מצליח. יש גם הרבה חמלה בסיפור האחרון "כל שבת אחרי ארוחת בוקר". זה סיפור שכתבתי בהולנד, והוא התפרסם ב"קשת", ב-65'. הסיפור הזה מתרחש בקיבוץ. מדובר במיכאל אטלס, נער מרוקאי. את התווייה הבסיסית חוויתי בילדותי. יש שם סצנה, בה הילדים המבוגרים יותר הורגים כלב. במקרה, זו סצנה שראיתי בילדותי, בקיבוץ. כל האניגמה שמסביב, דמותו של מיכאל אטלס, זה כבר הבדיון. באחד מכתבי העת של התנועה הקיבוצית, נכתב שאני משמיץ את הקיבוץ ושונא את הקיבוץ. אני רחוק מלשנוא את הקיבוץ. אבל הכאב שכאבתי, (חייתי מספר שנים בקיבוץ) הוא מתוך אהבה. אי-אפשר היה להתעלם בכך שהקיבוצים היו כמו עולמות סגורים בפני עצמם. ואני זוכר, שהיה מקרה של בחור מההכשרה המרוקאית, שמת בנסיבות מסתוריות. את כל השאר אני בניתי. כל פעם ששאלתי מה קרה לו, תמיד היה מסך של שתיקה. וכנראה הרישום הזה של אכזריות שהיה לי בילדות, גרם לסיפור הזה. לגבי תפיסת חיים כוללת, החיים הם אכזריים אבל גם נפלאים, הם גם מרק צבים, רק לא בארוחת בוקר.

גם הסיפור "שותפים" – מין סיפור של מערב פרוע (שאהבתי מאוד) – וגם בסיפורים אחרים, אפילו ב"חקירה בארכיון", מה שמעניין אותך זה הסטרוקטורה של העלילה. הסיטואציה. פחות מעניינות אותך הדמויות.

אם זה נראה מתוכנן, אני מקבל את זה כמחמאה. אני כותב בצורה מאוד לא מודעת. לפעמים, אני נתקע עם כתב-יד כי אין לי יותר משוב מהנייר. לגבי "שותפים". אמרת נכון, יש עניין בסיטואציה. מבחינתי, הסיטואציה היא מרכז הכול. ניקח את "מחכים לגודו", זה הרי לא משנה מי זה גודו או מה זה. ההמתנה, הציפיה, היא בעצם מה שמשנה. הדמויות אצלי כפופות לסיטואציה והמעשים שלהן נגזרים ממנה. גם העניין של הבחירה החופשית קיים – הגיבורים, במרבית המקרים, כאילו מתגברים על הסיטואציה – אבל אחר-כך, הכול חוזר לקדמותו. בסופו של דבר, הסיטואציה תמיד יותר חזקה, כמו שהחברה תמיד יותר חזקה, כמו שהעולם תמיד יותר חזק מהיחיד. ההצטרפות של היחיד לאותה כוליות, נעשית במין הכלה מהירה, ואז זה נסגר. ב"שותפים", הרעיון הוא שבסיטואציה הזאת של שותפות, השותפים האמיתיים הם לא היהודי והיהודי, אלא היהודי והערבי. גם ב"אדמה". וזה אומר שהסיטואציה יותר חזקה מהקווים שבדרך כלל מפרידים בין בני אדם.

יש דרך כתיבה בה הדמויות יוצרות את הסיטואציה ואחר-כך משתעבדות לה. אצלך התהליך שונה.

נכון. הכתיבה שלי מינורית. הרדוקציה אצלי היא אותו שבריר שניה שבו הגיבור מצליח, איכשהו, להתרומם מעל הסיטואציה ולהטביע את עצמו בתמצית האמיתית שלו. אני מנסה כאן, בדיעבד, לשרטט איזה מכנה משותף. בסופו של דבר, זה הרי הכול אני.

כמה מלים על הסיפור "חקירה בארכיון". זה על גבול ההלצה...

הקובץ הזה מגוון מאוד. כתבתי כ-60 סיפורים. כאן יש מבחר שנעשה על-ידי העורך, יגאל שוורץ, שלקח מתוך כל מה שכתבתי, 42 סיפורים מייצגים. "חקירה בארכיון הקיסרי" הוא אחד משלושה סיפורים שאני מכנה – 'סיפורי הסבא שלי'. סבא שלי, בהתקף של סניליות, בגיל 85, פלט סיפורים בלי סוף, שאף אחד לא יודע אם הם אמיתיים. אין בסיפור הזה שום דבר שהוא אמיתי, אבל יום אחד כשהייתי בווינה, חשבתי על הדבר הזה, ושיש צורך בחקירה. החקירה מובילה בעצם לכך שכל מה שסבא סיפר זה קישקושים. אבל זה לא משנה את הסיפור. זה סיפור שיש כאלה שלא אהבו אותו ויש כאלה שהתפעלו. יש בו מין אירוניה עצמית. עובדה שיש עולם שלם שאתה מאמין בקיומו, אבל כשאתה בודק ועורך חקירה, אתה רואה שלא היה ולא נברא. אבל מה זה משנה בעצם?

הסיפורים שלך מצביעים על כתב-יד אחיד של סופר בעל תפיסה מגובשת אישית. לא הולך שבי אחרי אופנות כתיבה, והסיפור טרי וחדש. לא ליטרורי. לקוח מחומרי חיים. מדוע אתה לא כותב רומן?

כתבתי רומן בשם "התוכי שתק פעמיים". זה רומן קצר של 161 עמודים. כתב עליו מי שכתב, כי זו היתה צריכה להיות נובלה. כתבתי גם את "לילה על העיר", נובלה ארוכה או רומן קצר. אני קצר נשימה מטבעי. אני קצר רוח. את רוב הסיפורים כתבתי ב-15-20 שעות כתיבה רצופות. אני משליך את כתב היד למגירה, חוזר אליו אחרי כמה חודשים, עוד מגע קטן של מעבר, ובזה גמרתי. מעט כתבי-יד תקועים אצלי שנים. זה נובע גם מדרך החיים שחייתי. עזבתי את הארץ בפעם הראשונה ב-1965 ומאז לא הייתי בארץ יותר משלוש שנים רצופות. מ-1990 הייתי כאן יותר משלוש שנים. וזה אולי קובע. את ה"תוכי שתק פעמיים", הרומן היחיד שכתבתי, כתבתי בעשרים ושישה ימים של חופשה שנתית. ועוד דבר. כבר שאלו אותי כמה פעמים את השאלה הזאת. ואני תמיד משיב – סיפור קצר זה לא טוב? ועונים לי – סיפור קצר זה מצוין. יש מין מחשבה, שאחרי הרבה סיפורים קצרים צריך לבוא רומן. אולי זה נכון. יכול להיות שאכתוב רומן. יש לי רומן בתכנון. כבר חמש-שש שנים אני מפנטז שאני כותב אותו. הפעם, החומרים יהיו מהחיים אבל התקופה היא אחרת. מדובר במסע הצלב הראשון. אני רוצה להתמודד עם רומן היסטורי. האמת, שאני אף פעם לא יודע מה אכתוב. ביקשתי עכשיו לנסוע ליאריננסון, כדי שיהיה לי שקט באותו מקום כמה חודשים. אני מקווה שאתגבר על קוצר הרוח. בשביל רומן נחוץ אורך רוח.

יש טיעון שספרי סיפורים לא נמכרים היטב. יש לך אינדיקציה מבחינת המכירה?

אני מאוד אשמח אם ספר שלי יימכר בהרבה עותקים ולא רק מסיבה כלכלית. אני רוצה שכמה שיותר אנשים יקראו את הסיפורים. יחד עם זאת, כשאני כותב, זו לא המטרה שעומדת מול עיניי. לגבי סיפורים קצרים, אני לא יודע. אולי דווקא סיפור קצר – ולא כמובן של קליפ, ואפינג וקוצר הנשימה של הצרכן – הוא ז'אנר שעונה על מגבלות האילוצים של האדם המודרני. האדם שיש לו כל-כך מעט זמן וכולם מתחרים עליו. הספרות היא רק אחד מרבים. ואם מתוך הקובץ, הקורא הזה יקרא רק חלק מהסיפורים, מבחינתי זה טוב מאוד. ושוב, זה לא סותר את זה שקוראים גם רומנים, ולרומן יש יתרון, שלא צריך לעבור כל פעם ולשנות סיטואציות. לגבי הספר הזה, אומרים בהוצאה שהדפיסו הדפסה שנייה, ואני רואה בזה דבר מאוד יפה.

תודה!

هكذا من الأصل

סאגה ציונית־קומוניסטית

איזה פרליס

קלארה סרני: "משחק המלכות". מאיטלקית: מירון רפפורט, הספריה החדשה/הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1995.

הסאגה המשפחתית של קלארה סרני, "משחק המלכות", היא מסע לְעָבָר לְשֵׁם גילוי השורשים והזהות. מסע מפרך זה בתחילת הספר, הביא לחידוש הקשרים עם קרוביה בארץ, שנותקו אחרי מלחמת ששת־הימים. המחברת ביקשה לדובב עדים וכן חיפשה בארכיונים ובעזבון אביה, אמיליו סרני, ממנהיגי המפלגה הקומוניסטית האיטלקית. חיפוש עקשני זה הניב פרי שאיננו מחקר היסטורי "טהור" ולא קובץ ביוגרפיות של בני משפחה לדורותיהם, אלא רומן מיוחד במינו. "תפרתי ורקמתי אריג שרירותי, ואת חוטיו בחרתי אחד לאחד על פי גוונים שתאמו את נקודת־ההשקפה שלי", אומרת המחברת. הספר הוא שילוב של תיעוד קפדני ודמיון יוצר. הקטעים התיעודיים, כמו מכתבים, יומנים, פרקי זכרונות, מודפסים באות שונה ומשובצים בין פרקים קצרצרים של העלילה הבדיונית. הסאגה מקיפה שלושה דורות של משפחת סרני, מן העתיקות והמיוחסת ביהדות איטליה. יהדות זו, השונה מהמוני היהודים במזרח אירופה, השתלבה בחיי הארץ ותרבותה, תוך כדי שמירה על זהותה.

הסיפור מתחיל ברמזים של הסב והסבתא של המחברת, דוקטור סמואלה סרני, רופא משפחת המלוכה האיטלקית ורעייתו אלפונסה. בני הזוג חיים בבית גדול ונאה ברומא, כראוי למעמד עילית. באורח החיים נשמרת המסורת היהודית, כמו סדר פסח או בר־מצווה, אבל הילדים מתחנכים בבתי־ספר כלליים, ברוח תרבות המערב. לזוג סרני שלושה בנים: אנריקו (1900), אנצו (1905) ואמיליו, המכונה מימו (1907). שלושתם מצטיינים מילדותם בכשרונותיהם, בסקרנותם האינטלקטואלית ובשאיפותיהם הנעלות. שלושתם קורצו מאותו חומר: "שלושת האחים בקעו מאותה ביצה, יש ביניהם דמיון רב, שמאפשר לזהות בהם שלבים שונים של דמות אחת ויחידה". אולם כל אחד מהם עתיד ללכת בדרכו שלו ומכאן המתח והקונפליקט הבלתי נמנע. אנריקו הבכור הספיק להשתתף במלחמת העולם הראשונה לאחר מכן היה למדען. אנצו ואמיליו היו תחילה במחנה אחד של הציונות. אמיליו הוסיף אפילו שמירת מצוות. אבל במהרה נפרדו הדרכים: אנצו בחר בחלוציות בארץ ישראל ואחיו בקומוניזם. בתו של אמיליו, קלארה, שנולדה אחרי מלחמת העולם השנייה ושהכירה את אביה כמנהיג מפלגה, מגלה בחיפושיה, ש"לא תמיד היה אבי קומוניסט". היא חושפת את כל המורכבות של חיי האחים ויחסיהם ההדדיים וגורלם הטראגי. בילדותם שיחקו האחים ב"משחק המלכות", הקימו מדינה על כל אביזריה ומוסדותיה. אנצו היה ההיסטוריון של "דברי ימי המלכות". משחק זה, שעל שמו נקרא הרומן, ניתרגם לשפת המציאות. כל אחד משני האחים הקים לו ממלכה משלו וטיפל בה כל חייו. אהבתם ויריבותם של אנצו ומימו באו על מימושן במשחק סמלי זה.

במקביל לסיפורה של משפחת סרני, מתפתחת עלילה שנייה – זו של המהפכנית הרוסית בשם קסֶניה. קסניה פעלה במחתרת, יחד עם בעלה היהודי לב זילברברג. לאחר שלב נתפס והוצא להורג, ברחה קסניה עם בתה התינוקת בארצות אירופה. לבסוף התיישבה ברומא ופתחה פנסיון קטן, שרידיו ותוכחתו על פוליטיקה. הבית הדל של קסניה הוא היפוכו של בית סרני ודומה ששני קווים מקבילים אלה לעולם לא ייפגשו. אולם אנצו ומימו מצאו דרכם לביתה של קסניה, שפיתחה פעילות ציונית בשיתוף עם משה בילינסון. המעבר של המהפכנית הרוסית לציונות אינו מוסבר די צרכו, אבל העובדות מדברות בעד עצמן. כידוע, הגיעה קסניה לארץ, הצטרפה לקיבוץ גבע ושם היא קבורה.

באחת האסיפות הציוניות בבית קסניה שאל סטודנט כחוש וממושקף, הלוא הוא אנצו: "מה צריך לעשות בשביל לנסוע?" ועניין הנסיעה כבר היה אצלו מוחלט. אכן אנצו ורעייתו הסורייה עדה, עלו לארץ וסיפורם ידוע, אבל האח הצעיר לא הגיע. לשווא כתב לו אנצו מכתבים. "את מכתבי אחיו הניח מימו בצד באהבה קנאית ושב וקרא בהם לאחר שכבר חדלו להתראות, ואחר כך הפקיד אותם בידי הקיבוץ שלו בישראל, כדי שעקבות שאנצו הותיר אחריו יהיו ממשיים יותר". על קונפליקט טראגי זה בין שני אחים, משקיפה המחברת מפרספקטיבה של זמן, מנקודת ראות של ההווה שלנו, שבו התקפלו דגלים אידיאולוגים שנים הועם זוהרם. "ציונות, קומוניזם...שנות העשרים של אנצו ומימו, שנות העשרים הקודחות של מי שנולד עם המאה שקרבה עתה לסיומה, מצא במלים אלה ובאחרות מכנה משותף: התקווה לעולם שונה, צודק ואנושי יותר".

בבית המהפכנית הרוסיה מצא מימו את אהבת חייו – את בתה הצעירה, ששמה כשם אמה: קסניה. בת שש היתה קלארה כשהתייתמה מאמה והיא בונה את דמותה על פי העדויות שהגיעו אליה. קסניה הבת מתוארת כנערה, שליבה מלא טינה והתרסה כלפי אימה (סבתה של קלארה, הקרויה גם היא קסניה) שהביאה אותה לעולם כבת בלי ארץ, בלי שורשים ומעמד. לכאורה היא שואפת להסתדר כמו כולם, ונשבעת לעולם לא להתעסק בפוליטיקה, אלא לחפש את נסיך חלומותיה. אולם כשהנסיך מתגלם בדמותו של מימו הקומוניסט הקנאי, חל מהפך קיצוני בדרכה של קסניה. נגזר עליה לחיות את גורל אמה, כאילו היא הכפילה שלה. בעלה המהפכן נרדף על ידי המשטר הפאשיסטי ונידון לחמש עשרה שנות מאסר (מהן ריצה חמש) והיא נשארת בודדה עם תינוקת. בשנות המלחמה שב מאסר, עינויים ונדודי־ן מחדש. מימו ניצל בנס, עם קריסת הנאצים והפאשיסטים ואז התהפך הגלגל: הוא היה לשר בממשלת איטליה החדשה ואחר־כך היה סנאטור. קסניה המשיכה עד סוף חייה הקצרים להיות פעילה במפלגה.

אף כי הספר עוסק בגבורה של לוחמים אידיאולוגים, כמו אנצו ומימו, יש בו גם דמויות נשים, המפגינות את גבורתן אפילו בין כותלי ביתן. כוח סבלן של נשים, כמו שתי הקסניות, האם והבת, מתבטא בעיקר במצב של בדידות, כשהן מאבדות את יקיריהן וממשיכות באותה הדרך. כך גם עדה סרני, שהיא דמות משנית בעלילה. בסצינה קצרה מופיעה עדה, מארגנת ההעפלה מנמלי איטליה, בבית גיסה, הסנאטור, מימו. הוא מתחמק משאלות על פעילותה ורק לוחש לה: "תיזהרי, תיזהרי". לאותה גלריה של נשים חזקות ואמיצות שייכת גם אם הבנים אלפונסה. היא שחינכה את בניה "להיות הגיבורים הראשיים של העלילה" ומשלמת את המחיר הכבד של אבדנם.

הסיפור מתחיל בסב ובסבתא של המחברת, דוקטור סמואלה סֶרֶני, רופא משפחת המלוכה האיטלקית ורעייתו אלפונסה □ לזוג שלושה בנים: אנריקו (1900) אנצו (1905) ואמיליו, המכונה מימו (1907). אנריקו הבכור היה למדען, אנצו בחר בציונות ובארץ־ישראל ואמיליו בקומוניזם □ קלארה, בתו, שנולדה אחרי מלחמת העולם השנייה, חושפת את המורכבות של חיי האחים וגורלם הטראגי.

קלרה סרני

בחלקו האחרון של הרומן משחזרת המחברת את אחרית ימיה של אמה, שלקתה בסרטן ומתה בטרם עת. הקורא, שעקב אחרי גורלות גיבורי הספר בהערצה ויראת כבוד, מתמלא בשלב זה זעם אין־אונים. התנהגותם של בני הזוג, שהועמדו במבחן עליון זה, מוכיחה כי אמונה מוחלטת היא עיוורון מוחלט, והתעלות על־אנושית הופכת לבלתי־אנושית. במכתב אל מזכירות המפלגה הקומוניסטית האיטלקית (1950) מודיע מימו על מחלת אשתו. את התכשירים הנחוצים לטיפול אין להשיג באיטליה, אלא רק באמריקה, "מה שכמובן לא בא בחשבון במקרה של חברתי לחיים". הוא מבקש על כן הסכמת המזכירות לטיפול בברית המועצות. החולה שמה את מבטחה במדע הסוציאליסטי, המסוגל לכופף את החומר. הבת מוסיפה ממרחק השנים: "בשביל קסניה לא היה מימו מסוגל לעשות דבר, רק להפקידה בידי המדע של ליסנקו וחבריו".

מימו לא יכול היה לסעוד את אשתו בחולייה, כי היה טרוד בענייני המפלגה, אבל כתב לה, שאם זה נחוץ, "מספיק שתבריקי לי מילה אחת 'בוא'". היא חשבה שענייני הכלל קודמים. במכתב הפרידה יעצה לו לשאת אשה שנייה, 'בחורה אמיצה'. ואכן, מקץ שנה עשה זאת.

כשקלארה מסכמת את דרכו הנפתלת של אביה, היא רואה אותו בבדידותו ההולכת ומתעצמת, בעולם המשתנה. "הוא מעולם לא הודה שחדל להאמין; לא בזמן הפלישה להונגריה ולצ'כיה ולא במלחמת ששת הימים, כאשר 'בגד' בעקרונות המפלגה והתכחש לעקרונות הלב". אולם היא מייחסת התנהגות זו לסתירה פנימית ולא ללחץ חיצוני. בעיניה היה האב אלישע בן־אבויה המודרני. אכן, בפתיחת הרומן מספר הסבא לנכדיו את סיפורם של אלישע בן אבויה, שכפר בעיקר, ואף־על־פי־כן אסר על תלמידו רבי מאיר לחלל תחום שבת. מימו מספר אותו סיפור לקסניה בגירסתו האישית. בחתימת הרומן מסופר על מותו של בן אבויה, שדבריו, על אף הכל, היו לחלק מן התלמוד. מוסר השכל ברור.

מסע הגילוי של קלארה סרני הופך את רוחות הרפאים של הוויה הדרי הוריה ליצורים אנושיים, שאת מניעיהם אפשר להבין, אם כי לא תמיד להסכים עימם. מעל לכל זהו גילוי עצמי של המחברת, שהצליחה להתקשר מחדש אל שורשיה המנותקים.

אמילי דיקינסון

אהבה יכולה הכל

התירגום לתמי

אַהֲבָה יְכוֹלָה הַכֹּל, לְבַד מִלְּהַחֲיוֹת מֵתִים
מְסֻפְּקַנִי אִם אַף זֶה נִבְצָר
מֵעֲנָק כֹּה רָם וְאַדִּיר
שֶׁוֶה עֵרֶךְ לְבָשָׂר.

אַךְ הָאַהֲבָה עֲיֵפָה וְחַיֶּבֶת לָנוּם,
רְעֵבָה וְלִרְעוֹת מְכֻרְחָה הִיא עֲדַיִן
וְכָךְ מַסִּיעַת לְצִי הַקְּסָמִים
עַד הֶעָלְמוֹ מִן הָעַיִן.

מאנגלית: רפי וייכרט

מתוך האנתולוגיה "תרגומי אהבה" שתראה אור בהוצאת "עכשיו".

פיליפ לוין

לבנה מאוחרת

לִפְנוֹת בֹּקֶר.
דֶּצֶמְבֶּר, וַעֲדַיִן אֵין לְבָנָה
מִתְנַשֵּׂאת מֵהָהָר.

אִמִּי
שָׁבָה הַבַּיְתָה מִבִּסְטָן הַבִּירָה
עוֹמֶדֶת לִפְנֵי אֲרוֹן הַבְּגָדִים הַפָּתוּחַ
[illegible]
יָדֶיהָ עוֹדָן פּוֹעֲמוֹת
הִיא מַחֲלִיקָה אֶת צַוְארוֹן הַפַּרְוָה,
הַסְּוֶדֶר, פּוֹתַחַת אֶת הַכְּסָיוֹת

מְעַכָּה אֶת הַמִּכְתָּבִים,
שׁוּם דָּבָר לֹא הָלַךְ לְאִבּוּד
הִיא אוֹמֶרֶת לַחֲשֵׁכָה, שׁוּם דָּבָר.

סוֹף־סוֹף הַלְּבָנָה מֵעַל לָעִיר.
הָאֲרֻבּוֹת חֲסֵרוֹת־הַנְּשִׁימָה,
עֲרֵמוֹת הַפֶּחָם,

הַמְּכוֹנִיּוֹת הַשְּׁקֵטוֹת
לְבַסּוֹף הִלְבִּינוּ
יָדָהּ הַקְּטַנָּה הָעֲגֻלָּה מַלְבִּינָה,

יָד שֶׁעָר הֶחֱזִיק
וְשִׁחְרֵר
בְּעוֹד הַמּוּסִיקָה הַפּוֹלָנִית נָשְׁמָה בַּכְּבָרִיּוֹת.

אֲנִי שְׁתוּיָה, הִיא אוֹמֶרֶת,
וְיוֹדַעַת שֶׁאֵינָהּ. בְּכִסְאָהּ
מַתִּירָה חֲזִיָּה וּבִירִית,

הִיא נֶאֱנַחַת
וּמְחַכָּה לַצֹּרֶךְ
לָזוּז.

הַלְּבָנָה יוֹרֶדֶת
בְּעֶזְרַת כֶּסֶף
תּוֹלֶשֶׁת אֶת דֶּלֶת הָרֶשֶׁת,
עֵינֵי הָאֵשׁ
טוֹבְעוֹת בַּנָּהָר הַשּׁוֹקֵט,
וְהִיא חוֹזֶרֶת לְעַצְמָהּ.

אַבְנֵי־הַחֵן הַקְּטַנּוֹת
עַל לֶחְיֵי וְסַנְטֵר
מִתְכַּהוֹת וְכָבוֹת,

וּבַחֲשֵׁכָה
דָּבָר אֵינוֹ נוֹשֵׁר
וּמַכְתִּים אֶת חֵיקָהּ.

מאנגלית: משה דור

פיליפ לוין זכה בפרס פוליצר לשירה לשנת 1995, אות־כבוד מן החשובים שמשורר אמריקני יכול לזכות בו. הוא נולד ב־1928 בדטרויט, מישיגן, ועבד בצעירותו כפועל בבית־חרושת הבונה משאיות. לימד במכללת פרזנו. פרסם, בין השאר, בבתי־הוצאה הידועים קנופף, הוטון מיפלין ואתניאום. מספריו: "אבקות" (שזכה בפרס ג'ונסון הנרי בקמן) ו"לא תחזור זהו".

איתותים מעידן האורות

דב בר־ניר

Rene Pomeau: «L Europe des Lumieres», Editions Stock, 1994

פתח בריגרסיה: מה אומר הפוסט־מודרניזם האופנתי־תורן? הוא אומר שאין כלל קידמה בהיסטוריה, אין כלל היסטוריה, אלא היסטוריות שונות ומשונות, ללא קו מנחה ביניהן, ללא אמיתות אוניברסאליות, ללא רציפות אידיאית, אפילו ללא מחזוריות או מעגליות, ממילא אין חזונות בני־קיימא, אלא כולנו חיים מן היד אל הפה וכל יום הוא חדש תחת השמש. מכאן מסתבר, כי הכל כמעט הבל הבלים, כל האידיאולוגיות בנויות על חול, ודברי וולטר ב"קנדיד" ש"יש לעבד את הגינה שלי" היא תשובת החכמה לאיוולת ולמהומה החברתית מסביב.

הספר המונח לפני איננו תמים עד כדי הפיכת קורות העתים למעשה חד־סיטרי של התקדמות, אך הוא מספר סיפור אחר, ואף הפוך, מן הסיפור הפוסט־מודרני, סיפור על הרפתקה היסטורית ששמה אירופה המודרנית, זו המתהווה אמנם לאיטה, אך המגיעה לליבלוב עשיר וראשוני במה שנקרא "תקופת האורות" של המאה ה־18, והעשויה לשמש, לדעתי, בשורה אפשרית, גם לאירופה העתידית בשחר המאה ה־21 לאחר אסונות המאה ה־19 וה־20. ואמנם זה הלקח העולה מן הספר הזה בדעת הקהל הנאורה, במסגרת שאיפה שאני מגדירה כ"שיבה לנאורות", נגד חכמת־הכזב של הפוסט־מודרניזם.

אירופה לא נולדה, כמובן, במאה ה־18. היתה אירופה רומית, היתה אירופה ביזנטית, היתה אירופה נוצרית, היתה אירופה הומאניסטית. במאה ה־18 נולדה אירופה הקוסמופוליטית, שניתן להגדירה בקווים כלליים, כאירופה הֶגוּתִית, תבונית, מוסרית משוחררת משררת הכנסייה, מכתבי המסורת, ממשקל העופרת של הדעות הקדומות, ומעלה יותר ויותר את העקרון הכפול של חירות האדם וחופש המצפון.

להופעת "תקופת האורות" היו סיבות מרובות המצטרפות זו לזו. ללא סדר חשיבותן ניתן למנות כמה מהן: ראשית, הפילוג בעולם הנוצרי לקאתולים, פרוטסטנטים, ואורתודוקסים שגרם להתרוצצות רוויית־דמים שהביאה לאינקוויזיציות, מלחמות־דת, בריחה המונית ובקשת ארצות מקלט. שנית, לפלוגתה הדתית התלוותה פלוגתה אחרת, בין מלכים וקיסרים לבין אפיפיורים ונסיכי כנסייה, כאשר השלטון החילוני גובר על חוקת הכס הקדוש. שלישית, לקרע זה התלווה קרע רוחני, כאשר האינטליגנציה העולה, ואף מעמד האצולה בחלקו הרב, לא רק התרחקו מן הדוגמה הכנסייתית אלא נעשו "דאיסטיים", כלומר, מאמינים באל פילוסופי, שאינו עומד בסתירה לדרישות ההגיון, גם אם עדיין הוא מוכתר בכתר הנצרות. עם זאת, התוצאה היתה חותכת. אומר המחבר: "בפעם ראשונה בהיסטוריה הפלישה הפילוסופית היא גם ראשונה בתולדות האנושות שהעזה להגדיר את חזונה מבלי להיוועץ באלים". חילוניות חדשה זאת יש לה השלכות מרחיקות־לכת בחיי החברה והאדם, לדבריו: "החידוש של המאה ההיא הוא בכך שאין היא ניזונה עוד מן הדת. לחיות טוב יותר, להרחיב את תחומי הידע מבלי לדאוג עוד יותר על המידה, למה שיתרחש בעולם האחר – הפילוסופיה דוחקת לפינה את המיסטיקה של הגאולה". הצד המעניין הוא שמלכים וקיסרים, עדיין שליטים בעמיהם במסגרת מה שקראו "דספוטיזם נאור", החל ממלך פרוסיה ועד לצאר של כל הרוסים, הם מקיפים עצמם בפילוסופיה, ומעמידים פנים "פרוגרסיביות", בעוד שהם מדכאים עמים ואף יוצאים למסעות כיבוש, כקריעת פולין לרסיסים.

דיברנו על הרחבת תחומי הידע. וולטר, למשל, בספר מיוחד שהוא מקדיש לניוטון אומר עליו שהוא גדול המדענים בכל הזמנים, בכך שפיענח את חוקי הקוסמוס. אך המהפיכה הרוחנית של תקופת האורות היא רבת־פנים, דיקארט מעמיד את הכל על קלף הראציו, ואילו פרנסיס בייקון וג'ון לוק משתיתים את הכל על הנסיון האמפירי (דרך מימצאי החושים, ולאחר מכן הניסוי המדעי) ומחברנו מוסיף, כי "יש בכך לא רק הסבר אלא גם נורמה, כלומר, מעתה יש להכפיף הכל לנסיון גם בתחומי המוסר, הפוליטיקה והפדגוגיה".

מסתבר כי אנגליה צועדת בראש בתחום ההגות, ויש לכך סיבות היסטוריות משמעותיות. ללוק יש להוסיף את ברקלי,

שער הספר "אירופה של האורות"

יום, בנטהם, אדם סמית, האחרים, כדי להבין את הבכורה הפילוסופית של אנגליה על פני אירופה. אין מגיעים לפילוסופיה מן האוויר, אלא על יסוד תשתית חברתית מסייעת. ואמנם, אנגליה הקדימה את שאר הארצות במהפיכת 1688, שעירערה את השררה המלכותית ופינתה מקום לחיים פרלמנטריים חדשניים. אנגליה גם מקדימה את עמיתיה בעצם הכניסה לחיים כלכליים ותעשייתיים מודרניים. היא כבר סוחרת עם העולם כולו, 2000 אוניות מחברות אותה עם ארבע יבשות ורוח של יוזמה מנשבת בה, אף כי מספר תושביה עדיין צנוע מאוד (9 מיליונים, לעומת 26 מיליונים של צרפת, ו־29 מיליונים בלבד של רוסיה). וולטר, שבילה שנתיים באנגליה מתפעל עד אין קץ מאורחיה, ורואה בהם אנשים חופשיים, פעילים, אישיים, פטורים מדעות קדומות, מקיימים עיתונות ענפה, עוסקים להנאתם בספורט ובמירוצי סוסים. בנימין קונסטאן, גם הוא הוגה דעות צרפתי בעל מוניטין אז, אינו מוצא מלים לתאר את החירות המורגשת באנגליה בימי שלטון־היחיד של לואי ה־14 ולואי ה־15 בצרפת: "יפי הארץ, אווירת האושר, שלטון התבונה, הם לכל נוסע המתבונן בארץ זו מקור להנאה מתמדת".

עד כאן, אנגליה, ומה בצרפת? ובכן, צרפת, כולה מלוכנית, כולה עדיין חצי־פיאודלית, כולה מאגר של עושר קרקעי ודוחקי עצמם לכנסייה, הדוחקת עדיין את "המעמד השלישי" לקרן־זווית, ועם זאת מושלת בכיפה, כלשונה, בגינוניה, בהקרנתה התרבותית, הספרותית, האמנותית, על פני אירופה. וולטר, רוסו, דידרו, ד'אלמבר, בומרשה, הולבאך ועוד־ועוד, והכבוד תרבותה מפעל האנציקלופדיסטים, לצד גרעיני ההגות שיביאו להתפרצות־ענק במהפיכה הצרפתית – כל אלה עדיין אינם ממצים אותה. במשך חצי־מאה הצרפתית היא שפת העילית האירופית כולה. במשך חצי־מאה כל רעיון חדש נולד בטרקליני פאריס, בבתי־הקפה שלה, ואיש הימים ההם אומר: "פאריס היא בבל חדשה. פאריס היא העולם, וכל שאר העולם איננו אלא פרבר שלה". כל אלה לא היו עדיין מולידים את "עידן האורות" אלמלא שתי ארצות זעירות שלרוב אינן נלקחות בחשבון התקופה ו"הריונה". הכוונה היא להולנד ושווייצריה. אלה היו אז שתי הרפובליקות היחידות ביבשת, וכבר דבר זה אומר דרשני. שכן יש בהן צביון נוסף: שתי הדתות הנוצריות הנאבקות ביניהן עד חורמה מוצאות אצלן מקלט, מתקבלות בסבר־פנים, כקרבנות הרדיפות, בארצותיהן ומגיעות ביניהן לדרקים של סובלנות ודרך־ארץ, אפילו היהודים מקיימים באמסטרדם 13 בתי־כנסת מרווחים. הולנד ושווייצריה נחשבות לארצות החופשיות ביותר באירופה. בשווייצריה מוצאים וולטר ורוסו מקלט מפני רודפיהם. בז'נבה מוציא מונטסקייה לאור את "רוח החוקים" ומניח יסודות להפרדת הרשויות, כיסוד־מוסד של כל דמוקרטיה ראוייה לשמה. בז'נבה מוסר וולטר לדפוס את ספריו "התערנים" שיוברחו לצרפת. בהולנד מפרסם שפינוזה את "האתיקה" שתקים נגדו את כל אירופה "המהוגנת" בשל הטפתו "המחוצפת" לאתיאיזם, מוסווה או גלוי.

אשר לגרמניה, הרי במאה ה־18 היא נותנת כמעט עד דק בין תריסר מלכויות ועיירות נסיכויות מכל המינים והמידות. היא תתעורר ללאומיות מודרנית ותאחד את שטחיה רק בעקבות כיבושה ההמוני על־ידי צבאות נפוליאון. לפי שעה בהעדר איחוד פוליטי וסיכוי להגשימו, בשל חולשתה הפנימית, היצירתיות שלה "תופנם", כלומר, תתבטא בספרות, באמנות ובמוסיקה בעיקר. די להזכיר את גתה, שילר, הרדר, ווילנד ואחרים, באמנות המלה, או את באך, הנדל, היידן, מוצארט, בטהובן, באמנות הצליל, כדי לעמוד על הגאון הגרמני, של מה שקראו תקופת "השטורם אונד דראנג" (הסער והפרץ). יש ביצירה הגרמנית של אותה עת גם מתווה עמוקה ל"עידן האורות" הצרפתי, אך הדבר כרוך גם בנימה מלאנכולית של חוסר אונים – דבר שימצא את ביטויו בעצב ההתאבדותי של "וורטר" לגתה. הוא הדין, אגב, ברוסיה, השופעת מעין קידמה טרקלינית של עילית מצומצמת, על רקע נחשלות כללית של מיליוני איכרים מרי־רעב. אחרי כל אלה עולה השאלה: מי הוא הנושא החברתי של "תקופת האורות", ומה הגשר המגשר בין אנשיה ומחולליה לבין שוחרי אירופה המתקדמת בימינו?

המייצג האותנטי של "תקופת האורות" הוא מי שהצרפתים כינוהו L'honnete homme, משמע, האורח הנאור, אך מאיזו שכבה חברתית הוא בא? מסתבר, אולי להפתעת הקוראים, שאורח נאור זה בא בעיקרו של דבר מחוגי האריסטוקרטיה שלא בעקירה ממקורותיה הפיאודליים – לורדים אנגליים, אצילים צרפתים שמלבד הכנסותיהם מאחוזות מתוספות אליהן גם הכנסות מפיננסים וממסחר. הללו חרגו מזמן מסגירות הדת הקונפורמית, והם מגלים פתיחות אינטלקטואלית בכל שטחי המדע, הספרות והאמנות. הם אינם מעלים על דעתם מהפיכה דראסטית או אלימה, אך רואים עצמם כ"אזרחי העולם". הם חדורים רוח קוסמופוליטית, נוסעים הרבה ומתקבלים בזרועות פתוחות על־ידי עמיתיהם מעבר לגבול. כולם חברים בהסתדרות האירופית של "הבונים החופשיים", ומהווים קאדרים שכל ממשלה מעוניינת לקלוט כפקידים בכירים במנגנון הממשלתי. הם אמנם אריסטוקרטים בחלקם הגדול, אך אינם שמים עוד דגש על ייחוס מלידה ומקבלים לשורותיהם כל אדם בעל יכולת הבא אליהם מחוגי הבורגנות הצעירה, בלי שים לב למוצאו ולדרכונו. רק לאחר הכיבוש הנפוליאוני והאיבה כלפי הצבא הצרפתי הכובש, תתפתח אצל פיכטה ואחרים בגרמניה תחושת הלאומיות והעמידה על הזהות העצמית. עם זאת לא פסקה הקוסמופוליטיות באירופה מעולם והיא תתבטא בתוכניות שונות, בשלב זה אוטופיות, לאיחודה של אירופה, בצורה פדרטיבית זו או אחרת. מדאם דה־סטאל ובנימין קונסטאן, שחיו בימי המהפיכה הצרפתית ולאחריה, אך היו צאצאי האנציקלופדיסטים, התנגדו לכיבושי נאפוליאון ועם זאת חייבו את איחודה החופשי של אירופה בדרך פדרטיבית. רק הרוזן דה סן־סימון, סוציאליסט ואוטופיסט של שחר המאה ה־19, הוא שישרטט לראשונה תוכנית לאיחודה של היבשת, תוך כינון פרלמנט אירופי, ביצוע עבודות ציבוריות בהיקף אירופי לטובת הכלל, הקמת מוסדות חינוך והשכלה ועיבוד של קודקס מוסרי המשלב פטריוטיזם ואינטרנציונליזם. ואמנם, הרשן מופלא זה – הוא ההוגה את חזון אירופה המאוחדת מאה וחמישים שנה בטרם קרם עור וגידים.

גם המאה ה־20 תדע תוכניות אירופיות המובאות לפורומים בינלאומיים שלא זכו להתגשם. שר־החוץ הצרפתי, למשל, מגיש ב־1928 תוכנית לחבר הלאומים לקונפדרציה אירופית, כלומר, מספר שנים לפני שאדולף היטלר יכבוש את השלטון בארצו בדרך לכיבוש אירופה כולה תחת שלטון "הרייך השלישי".

הפעם, בימינו, כל הנתונים השתנו. איחוד אירופה הפך אובייקטיבית לכורח כלכלי, אם אירופה אינה רוצה להיות נדרסת בין שני ענקים – ארצות־הברית ויפן. לאחר העקידה העצומה של מלחמת העולם השנייה נמשכות ברוב היבשת, מרוסיה ועד בוסניה, מלחמות גרילה, של דיכוי עמים ושאיפות שוורות. אירופה חייבת להחליט אם היא פונה מחדש לנאורות של "תקופת האורות", אם היא נכונה לא רק להתאחד אלא גם להקים כוח התערבות צבאי שיפעל נגד כל מתנכל לזכויות האורח, המפר את כללי הצדק הטבעי והבינלאומי. לכל אלה קוראים בימינו "סדר עולמי חדש", והדגול, קצרי־ראות, אף סומים בארובה, מלגלגים ומגנפפים במלה "אוטופיה", אך כבר אמר ויקטור הוגו בשעתו ש"האוטופיה היא האמת של מחר".

עם השקט הזה ועם מה שבא אחריו

יאיר מזור / על שירת יעקב בסר*

להורי: רחל ויצחק, לזכרם.

"...אָז אֲנִי עוֹרֵךְ הֶכֵּרוּת מְחֻדֶּשֶׁת עִם עַצְמִי, אֵבֶר אַחַר אֵבֶר..." ("כשמנהרת הלילה נגמרת" יעקב בסר).

אני מבקש לפתוח כאן, במשהו אישי, וידוי קטן על תקן של פתח־דבר. לפני עשרים ושבע שנים, כאשר הייתי תלמיד הכיתה השביעית בתיכון, פגשתי לראשונה במשורר. משורר העומד על במה, בבית־העם בגבעתיים, וקורא משיריו. היה זה יעקב בסר והוא עמד שם במכנסי ג'ינס, טי־שירט שחורה, לא גבוה, צנום, ועל פניו ארשת של נחישות, שהמלה 'עוצמה' היא היחידה התואמת אותה.

ואת הזיכרון הזה אני מביא איתי עכשיו, כאשר אני כותב על שירתו. החיבור בין עוצמה לעידון, חיבור שחשתי בו כבר אז, חוזר ומשתחזר מהשירים ומהשורות המאכלסים את ספריו הלא מעטים: "עופרת שבירה", "גם אם לא", "מאחורי הריסות", "דאגה", "ממשות כפולה", "מישהו כבר מכסה בחצר", "שדה סקילה", והאחרון עד כה "אגרופלב".

כאשר מנסים לשרטט מיפוי פואטי של משורר, חייבים ללכת לכיוון של הכללות. והכללות, כדרכן של הכללות, ככל שהן יכולות לקלוע לאמת כללית, הן יכולות לחטוא לפרטיה. 'האני הדובר' בשירת יעקב בסר מפגין בדרך כלל נוכחות חזקה ובולטת, כך בשירתו המוקדמת וכך בשירתו המאוחרת. עם זאת, ניתן לאבחן תהליך של תמורה במעמדו של 'האני הדובר' בשירתו לאורכו של קו אבולוציוני מצטבר. בעוד שבכתיבתו המוקדמת של בסר מעוצב 'האני הדובר' יותר במצבים של עימות עם "העולם", הרי בכתיבתו המאוחרת יותר, הוא כמו עובר תהליך הפנמה ומתעצב בעיקר מתוך תצפיותיו ומגעיו עם עולמו שלו, המעוגן בשטח שיפוט אישי יותר, מופנם וכמוס.

כך, למשל, בשירים מוקדמים יחסית כמו 'כאשר פרצה המלחמה' או 'תוף הים באל עריש' ('עופרת שבירה') 'האני הדובר' מעוצב בעמדת עימות עם המלחמה. לעומת זאת, בשירים מאוחרים יחסית ('אגרופלב') 'האני הדובר' מתכנס במפלס פנימי יותר, החוצץ בינו לבין העולם החיצון. נציגיו של אותו עולם פנימי, הם ילדותו, אביו, אמו, חוויות לידה, 'התכתבויות' עם עבר אישי. גם כאשר המוטיבים התמטיים אינם מעוררים רושם ראשון של מוטיבים אישיים (כמו איש ואשה, נהר, ציפור, בגד ועוד) קריאה קרובה בהם, במהלך פרשנות השיר מראה אחרת: הם משמשים מוליכים המובילים את הקורא לחביוני עולמו הכמוס והנסתר. בטרמינולוגיה של חקר הספרות ניתן לכנות אותם מוטיבים מטונימיים – אלמנט מוחצן המייצג יסוד אחר, סמוי אך לא חסוי.

תהליך דומה של תמורה במעבר ממוקדם למאוחר, מזוהה במפלסים נוספים של האסתטיקה של שירתו, ובראש וראשונה בלשון. בעוד ששירתו המוקדמת כמו מבקשת להפתיע במטאפוריקה מקורית, צבעונית ומצודדת, שירתו היותר מאוחרת נוקטת מדיניות של 'לשון מאופקת' יותר, מרוסנת ומסוגפת (ואין כאן כל הבעת דעה שיפוטית, כאילו צביעות לשונית עדיפה על פני צבעוניות, או להפך. לכל עיצוב לשוני, איכויות ואפקטים משלו, ורק הקשר הפואטי של השיר השלם מנמק נקיטת מדיניות לשון כזו או אחרת).

השינוי במישור הלשון מתקשר לשינוי נוסף בשירתו. שירתו המוקדמת של בסר מפגינה העדפה של רטוריקה 'מכופתרת' מעט, רטוריקה המעידה על מודעות למעמדה הרהוט, והמפגינה פה ושם גילויים וגינונים של חגיגיות מבוקרת היטב, וכמו 'מתכתבת' עם קהל־יעד רחב באמצעות מיקרופון באולם תיאטרון. לעומת זאת, שירתו היותר מאוחרת של בסר מפגינה איפוק רטורי והפנמה, הפונה אל הנמען במישור האישי, כמו וידוי ברמה של אחד על אחד, בגובה העיניים, לא אחת במפלס העשב. רטוריקה שהשקט הכבוש הוא הטריטוריה הפואטית המועדפת שלה. תמורות אלה באות על ביטויין היותר מובהק בספר שיריו האחרון 'אגרופלב' (הקיבוץ המאוחד 1990) עליו נתעכב כאן.

בחטיבת השירים המגובשת מאוד בספר זה, כמעט ניתק 'האני הדובר' מהניסיון לנהל דרישה עם המציאות החיצונית, ומעגן את עצמו בעולמו הפנימי, עולם של מחשבות אישיות ומשקעי חוויות, וכן הורים המתכתבים אליו מן העבר, התייחסויות לחיים ולהתנסויותיו בהם, המובילות אותו למעמקים הקיומיים ביותר. וכך אף הרטוריקה ב'אגרופלב' פונה פחות אל נמען פוטנציאלי, ויותר לדובר עצמו, בטון דיבורי כמו מעצמי אל עצמי, כמו וידוי המוותר על קהל רחב ומבכר הרישיות שלווה, מה שמכנים באנגלית soliloquy כלומר, מונולוג פנימי, שאינו מבקש לתקשר עם שום מאזין חיצוני, להוציא את נושא המונולוג עצמו.

כך שאפשר לאבחן כאן תהליך כפול של הפנמה, מסעו של אדם אל עצמו, בניסיון עיקש לבקש אחר שורש נפשו: בשלב הראשון הוא מבקש לשוב ולחבור אל עברו, ובשלב השני החבירה לעברו המקרבת אותו אל עצמו, אינה מסתפקת במפלס ההתכנסות והמעמקים של הפרט, אלא חותרת לקרקעית עמוקה יותר, ומגששת אחר ראשוניות בראשיתית במפלס האוניברסלי של ההוויה: האדם, העולם, חידת הולדתם ושורשי בראשיתם. כמו, למשל, בשיר 'מימי הדינוזאורים הגדולים', בו חתולת הדובר מדלגת ב"זינוק גואל" מההוויה המבויתת שלה "אל תוך שיחי הלילה הפראיים/ הזכורים לה, כנראה, מימי הדינוזאורים החשוכים". ודרך אותה חתולה, המגלמת בדילוגה את הגילגול לאחור של רבבות דורות, מבקש הדובר לגלות את הגרעין העוברי של העולם כמו דרך אלף ואחד טלסקופים.

כאן אולי אפשר לזהות ולשחזר נקודת מפגש והשקה בין שירת יעקב בסר לבין שירת דן פגיס, כי אותה מגמה מופגנת של חקירה פנימית, של התחקות אחר שורשי האישי והאנושי, של שחזור זכרונות מן העבר, משוחזרת אף בשירת דן פגיס. אמנם נקודת ההשקה בין שני המשוררים היא אף נקודת ההתפצלות. דן פגיס, למשל, מפגין בשירתו 'המדעית' התוהה והחוקרת, מינון גבוה של אירוניה. אצל בסר ההתחקות אחר נתוני המחקר פחות קרירה ומרוחקת והאירוניה מתונה יותר, כאשר הרגש אינו גולש אצלו מגבולות השיר. ובכל זאת לא תמיד זה בהכרח כך. האירוניה בהחלט יכולה להתגנב בשירתו ובשנינות מרשימה. כמו בשיר שהקנה לספר את שמה:

אגרופלב

הוּא עָדִין
מֵעֵבֶר לַקִּיר הַכָּבֵד
מַכֶּה
בְּאֶגְרוֹפְלֵב זָעִיר

מֵעֵבֶר לַקִּיר
שׁוֹמְעִים קוֹל הַכֹּסֶף שֶׁלּוֹ
חֲסַר הַסַּבְלָנוּת

וּפֹה בְּצַד זֶה שֶׁל הַחַיִּים

אֵם מְנַעֲנַעַת בִּשְׁקִידָה
אֲרוֹן קָטָן עַל אַרְבָּעָה גַּלְגַּלִּים

לפנינו תיעוד של תהליך לידה. ניסיון לסמן את התפר שבין טרום־לידה לבין לידה. את קו־התפר שבו בוקעים החיים, ופוסעים בהססנות לקראת העולם הממתין להם. וכמעט כתבנו: על סף מפלס הכיסופים. אך כאן, כאשר מיתר הציפייה כמעט ופוקע, מסתנן פרדוקס מצמרר ומפתיע כמו צפע: "אם מנענעת בשקידה/ארון קטן על ארבעה גלגלים". אותו "ארון קטן על ארבעה גלגלים", יותר מאשר מסתמנת בו עריסת תינוקות, יש בו כדי להעלות על הדעת ארון קבורה וארון מתים.

משום שההפתעה מעוגנת בשורה האחרונה של השיר, היא זורעת לאחור אור חדש על השיר השלם, ומתוך כך כופה על הקורא/ת לשוב לאחור ולקרוא את השיר מחדש. התמימות הראשונה של הקורא נושלת ונשמטת עתה: הקריאה השניה שונה באורח מכריע מהראשונה – התקווה והאופטימיות שליוו את הקריאה הראשונה (תינוק עתיד להיוולד) מומרות בקריאה השניה באכזבה מפוכחת עד כאב (מות התינוק כהרף עין).

יעקב בסר — צילום: מוטי קיקיון

שני השירים הפותחים את הספר הם 'אושר' ו'תורת העשב והגרעין', ואין כאן כל מקריות. בעוד השיר הראשון מבקש אחר שורשיו האישיים של 'האני הדובר' ("בין גרוטאות עליית הגג של ילדותי...") השיר השני ממשיך רחוק ועמוק יותר, בחקירה עיקשת אחר שורשיו וראשיתו של האדם (גיבורי השיר הם אדם וחוה, רגע לאחר הגלייתם מגן עדן). כך שהמפנה הוא כפול: מן החוץ אל הפנים, ומן הדובר הפרטי אל המפלס האוניברסלי.

אני מבקש להתעכב כאן דווקא על השיר השני, ומעט, בעקבותיו, אף על השלישי, המהווים יחידה פואטית אחת המושתתת על שני אברים שחוברו יחדיו: שניהם כאחד מבקשים לשחזר את הוויתו של רגע אחד בחייהם של אדם וחוה, הרגע הראשון לאחר שהוגלו והודחו מנצחיות גן העדן והוטלו ארצה, אל אותה אדמה צחיחה ובוגדנית שמעתה תהיה להם בית ובית־עלמין כאחת, כי בחטאם ציוו על עצמם את המוות.

תורת העשב והגרעין

הֵם גִּלּוּ זוֹ אֶת זֶה, נִתָּן לוֹמַר
לְגַמְרֵי בְּמִקְרֶה.

בְּהִצְטַלְּבוּת שׁוֹשַׁנַּת הָרוּחוֹת
עָמְדוּ נִרְעָשִׁים וּבִמְבוּכָה
הֶחֱלִיקוּ עַל שְׂעָרָם הַשּׁוֹפֵעַ
וְהָרוּחַ טָרְקָה, לְפִי דַּרְכָּהּ,
דַּלְתוֹת הָעוֹלָם

וְהֵם בִּשְׁלָהֶם. שׁוּב לֹא שָׁאֲפוּ לְשַׁנּוֹת דָּבָר.
גַּם לֹא לִפְנוֹת לְכֹהֵן כְּסָמִים. שֶׁיִּהְיֶה
אָמְרוּ, וַיֵּשְׁבוּ לָנוּחַ
תַּחַת עֵץ טוֹב וְיָפֶה לְמַרְאֶה, הָרִאשׁוֹן
שֶׁנִּקְרָה לָהֶם בַּדֶּרֶךְ.

יָשְׁבוּ וְהִשְׁקִיעוּ יְדֵיהֶם בְּתוֹךְ סִיבֵי הַדֶּשֶׁא
שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם הַמֻּשָּׂג הַקַּל בְּיוֹתֵר עַל טִיבוֹ

עַכְשָׁו הֵם כְּמוֹ בַּבַּיִת, יוֹשְׁבִים וְלוֹמְדִים
אֶת תּוֹרַת הָעֵשֶׂב וְהַגַּרְעִין.

צריך לציין, כבר בתחילה, כי אין בשיר, מראשיתו ועד תומו, שום נתונים מפורשים המקשרים בין הגבר והאשה שבשיר לבין אדם וחוה התנכ"יים. להפך: הבית הפותח מעורר את ההנחה, כי לא ייתכן שאדם וחוה הם הדמויות המתוארות והמדווחות כאן: "הם גילו זו את זה, ניתן לומר/ לגמרי במקרה". והמשך: "בהצטלבות שושנת הרוחות/עמדו נרעשים ובמבוכה..." ללמדך, כי רק עכשיו, על האדמה הזרה, נערך, כביכול המפגש הראשון ביניהם "לגמרי במקרה". ובכל־זאת, למרות החסך המסתמן בזיהוי ישיר ומפורש, מפצה אותנו השיר ברמזים עקיפים. ראשית, ביחס לנחיתה "האסטרונאוטית" שנסיקתה בגן־עדן וסיומה בארץ שמתחת באותה ארץ גזרה, הרי ניתן לומר, כי לא הנסיקה היא העיקר כאן, אלא שפת הגוף (כל פסיעה, כל תנועת יד, כל מבט נבוך, מהוסס וספקן, של אותם גבר ואותה אשה "בהצטלבות שושנת הרוחות") המעידה כמאה עדים, כי כמוהם כשני אובדי דרך, שנחתו נחיתת אונס בארץ לא נודעת ולא נושבת. וכך, אדם וחוה, שאך עכשיו נפלו משמים ארצה, הם זרים ואחוזי חרדה, אובדי כיוון ודרך, מביטים זה על זה משתאים ומשתוממים: "בהצטלבות שושנת הרוחות/עמדו נרעשים/במבוכה/החליקו על שערם השופע..." תנועת ההחלקה על השיער השופע מתרגמת לשפת הגוף את מבוכת הנפש (עצם השיער "השופע" מעלה על הדעת טבעיות בראשיתית, כמעט חייתית) כלומר, משהו שבהחלט מיישר קו עם דימוי אפשרי של אדם הראשון וחוה. קל וחומר העובדה שהם נקלעו ל"הצטלבות שושנת הרוחות", מטאפורה מופגנת לפרשת דרכים, לחיפוש הססן וספקן אחר הדרך הנכונה (לאחר חטאם הקדמון ועונשם, שהוא פרשת דרכים בחייהם, בין מה שהיה ולא יהיה עוד לבין מה שיהיה ועדיין אינו ידוע). הרוח הטורקת "לפי דרכה/דלתות העולם", מקנה לתמונה כולה סממן קוסמי, מעין מחזה אשר זירת התרחשותו היא העולם כולו.

ובהמשך אנו קוראים: "והם בשלהם. שוב לא שאפו לשנות דבר". אף כאן כמו צפות ומסתמנות דמויות אדם וחוה, לאחר שקודם "שאפו לשנות דבר" – בכך שמרדו בדבר האלוהים ולאחר שכבר נענשו ולקו וגלו מגן־עדנם – עתה שוב לא נותרה בהם שאיפה "לשנות דבר". לאחר הדרמה שחוו, הם בהחלט בחיפוש אחר מנוחה נכונה (ככתוב בספר איוב "כעבד ישאף צל") וכך, יגעים ונטולי מטרה, הם יושבים לנוח "תחת עץ טוב ויפה למראה, הראשון/שנקרה להם בדרך", הרי אלוזיה לטקסט מקראי אחר (טקסט 'מיובא' המסתנן למפלס 'הטקסט המארח') לסיפור גן העדן המקראי, הזירה בה התרחש המחזה שגיבוריו הם גבר, אשה ונחש.

הבית הרביעי שבשיר ממשיך ומאשש אותו קשר: "ישבו השקיעו ידיהם בתוך סיבי הדשא/ שלא היה להם המושג הקל ביותר על סיבו". כאן מופגנת התנהגות אשר אפשר לכנותה 'פרימיטיבית', לא במובן שלילי, אלא במובן ראשוני, והחוט המקשר בין הגבר והאשה שבשיר לבין אדם וחוה המקראיים ממשיך ומתהדק. "עכשיו הם כמו בבית, יושבים ולומדים/את תורת העשב והגרעין". אכן, עכשיו הם כמו בבית, כי אותה אדמה רחוקה, צחיחה וזרה, אותה ארץ גלות אשר נגזרה עליהם מחמת חטאם, תהיה מעתה ביתם. ודאי, לא כמו ביתם הקודם, כי כמו זה לא יהיה להם עוד. אך בינתיים אינם מרגישים ממש כבבית, ולכן הם עושים את הדבר היחיד שיש בידם לעשות: "יושבים ולומדים/את תורת העשב והגרעין". כאן קולעת השורה השירית לעונשם המקראי של אדם וחוה: "ואכלת את עשב השדה..." (בראשית, ג', י"ח) לכן זה הדבר היחיד שנותר להם לעשות, ובידיעתה של אותה תורה תלויים עתידם וקיומם. כך שכל שורה בשיר, כמעט כל מלה בו, שבות ומקשרות בין הגבר והאשה שבשיר לבין אדם וחוה שגלו מגן עדנם האבוד לעד.

אך בכל זאת, עדיין נשאר הקושי הראשון אשר דומה כי הוא מחבל בקישור האפשרי הזה – אם הגבר והאשה האמורים הם גילום שירי של אדם וחוה המקראיים, איך מתיישב הדבר עם העובדה שבשיר, כי "הם גילו זו את זה, ניתן לומר/לגמרי במקרה./ בהצטלבות שושנת הרוחות/עמדו נרעשים ובמבוכה..."? אלא שבשאלה כבר חבויה התשובה. שכן, כתוב "גילו זו את זה" ולא פגשו, או הכירו זו את זה. ודאי, בגן עדן הם פגשו זו את זה, הכירו זו את זה, ידעו זו את זה (בעיקר במשמעות המינית הנקשרת בפועל 'לדעת' במקרא) ובכל זאת: לגלות זו את זה הם גילו מאוחר יותר, לאחר שנתמה ונשלמה מבחינתם פרשת גן העדן. רק מאוחר יותר, במפגש למטה, על אותה אדמה שהמתינה להם, באותה ארץ זרה שהיתה מעתה בעבורם גם ארץ גלות וגזרה וגם בית, רק אז ורק שם, הם "גילו" לראשונה זו את זה.

כלומר, קודם גלו, ורק־אחר כך גילו. כי בגן־עדן יותר מדי דברים הבדילו ביניהם. החומה החוצצת בין אדם לחוה בגן עדן נוצרה מחמת העובדה שאדם נברא ראשון. אדם זכה בעליונות מופגנת נוספת מכוח העובדה שהוא הפך שותף לאלוהים בתהליך הבריאה, כי כך כתוב: "ויצר ה' אלוהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו" (בראשית, ב', י"ט). וכך אמנם קרה: "ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה". ולעזר שכנגדו הוא מעניק אפילו שני שמות: בהתחלה 'אשה' (שם, כ"ג: "לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת") ומאוחר יותר 'חוה' (שם, ג', כ': "ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי"). נשוב עתה לטיעון הנבקע בשיר: "הם גילו זו את זה" כמו לראשונה, רק לאחר הגירוש וההגליה מגן־עדן. כי לגלות אחד את השני פירושו לראות את השני באור חדש, וגילוי הדדי כזה מתאפשר רק באותה טריטוריה גלותית, רק באותה ארץ גזרה המזוהה מעתה עם ביתם, כי רק כאן, הפער המעמדי שנבעה ביניהם בגן־עדן שוב אינו בה עמוק כמקודם. ולכן, רק כאן, מתאפשר לראשונה לאדם וחוה לתקשר אחד עם השניה 'בגובה העיניים', ללא אותו פער קודם, ולכן רק כאן הם "גילו זו את זה".

העובדה ששניהם נפגשים לראשונה על מישור אחד רק לאחר החטא, נחשפת גם באורח הלשוני שבו מתנסח עונשם. לה נאמר: "הרבה ארבה עצבונך" (בראשית, ג', ט"ז). ולו נאמר: "ארורה האדמה בעבורך בעיצבון תאכלנה" (שם י"ז). התיבה 'עיצבון', הנקשרת בשניהם, משמשת אנלוגיה המגשרת ביניהם. לפיכך, רק עכשיו מתאפשר להם להתגלות הדדית זה לזו. מתוך כך נמחקת הסתירה שהסתמנה לכאורה בקביעה המאבחנת את הגבר והאשה שבשיר כגילום פואטי של אדם וחוה המקראיים. כי גם אדם וחוה המקראיים, כמו הגבר והאשה שבשיר, אף הם התגלו לראשונה אחד לשניה רק לאחר שכבר 'ידעו' אחד את השניה, רק לאחר שנכשלו בחטא משותף, רק לאחר שנושלו וגלו מגן עדן. ואת רגע הגלות וההתגלות הראשון הזה, מבקש לזהות ולשחזר השיר. ואולי בהקשר זה אפשר להבין את התיבה 'גרעין' ('תורת העשב והגרעין') לא רק במשמעותה הבוטנית, אלא אף במשמעותה המדעית, ואף המטאפורית. הגרעין הוא היסוד העמוק ביותר, שאפשר להעלות על הדעת. כך אפוא, בחתירה לקראת הגרעין, מפגין השיר שלפנינו את מגמת ההפנמה בשירתו המאוחרת של יעקב בסר ובמפלסה היותר אישי, או אם תרצה: במצב הצבירה היותר מוקצן. השיר העוקב 'ואז' דבק בעקבו של הראשון.

ואז

בֹּקֶר אֶחָד גִּלִּיתִי
שֶׁשּׁוּב קָשֶׁה לִי לְהַבְחִין בָּךְ
אֵיפֹה, אֵיפֹה אַתְּ, שָׁאַלְתִּי אֶת עַצְמִי
וְלֹא עָנִיתִי.

אָז, כִּמְעַט בְּהִסֵּחַ הַדַּעַת נָגַע מַבָּטִי בַּמַּרְאָה
וְרָאִיתִי אוֹתָךְ צוֹפָה בִּי
מֵעַצְמִי. אֵיךְ שֶׁאַתְּ צָמַחַתְּ אֶל תּוֹךְ גּוּפִי
חָשַׁבְתִּי, כָּכָה צוֹמְחִים רַק אֶל תּוֹךְ הָאֲדָמָה,
חָשַׁבְתִּי מְעַט בְּחֶמְלָה
וְלֹא יָדַעְתִּי אִם זֶה טוֹב אוֹ רַע, אֲבָל
כְּשֶׁרָצִיתִי לְהַגִּיד לָךְ מִלָּה, דִּבַּרְתִּי
אֶל עַצְמִי. וְאָז עָנִיתִי.

הָיִית בִּי, וּבַיָּם, וּבַזְּכוּכִית, וּבֶעָלֶה, וּבַכֹּל
וּכְשֶׁרָצִיתִי לְהָנִיחַ אֶת כַּף יָדִי עַל הַלּוּחַ
הַבּוֹהֵק וְהֶחָלָק שֶׁל הַשֻּׁלְחָן
לֹא הֵנַחְתִּי כִּי חָשַׁשְׁתִּי שֶׁאֶפְגַּע בִּבְשָׂרֵךְ הַמָּתוּחַ שֶׁמִּתַּחַת
לְעוֹרִי.

כבר בשורה הפותחת את השיר 'ואז' מופגנת אנלוגיה לשונית הקושרת אותו לקודמו – "בוקר אחד גיליתי" – במקביל לשורה "הם גילו זו את זה". אבל לא רק אנלוגיה לשונית קיימת כאן, אלא אף אנלוגיה תמטית. בשיר 'תורת העשב והגרעין', הגבר והאשה המגלמים את דמותם של אדם וחוה שבתנ"ך, מגלים לראשונה אחד את השניה, ובשיר 'ואז' "האני הדובר" מגלה לראשונה כי "היא", האשה שאיתו, היא בשר מבשרו, עצם מעצמיה: "איך שאת צמחת אל תוך גופי, חשבתי, ככה צומחים רק אל תוך האדמה..."

והיא עד כדי כך בשר מבשרו ועצם מעצמו, שהיא מצויה מתחת לעורו: "וכשרציתי להניח את כף ידי על הלוח/ הבוהק והחלק של השולחן/ לא הנחתי כי חששתי שאפגע בבשרך המתוח שמתחת/לעורי".

בדיוק כך, נוכח לדעת האדם הקדמון המקראי: "ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי, לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה". ומוסיף המספר המקראי: "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד" (בראשית, ב', כ"ג). הדמיון הזה רוכש אישוש נוסף משום שבשני המקומות מדובר באדמה באותו הקשר (בשיר: "חשבתי, ככה צומחים רק את תוך האדמה..." ובמקרא: "כי עפר אתה", כלומר שמו אדם, כי נעשה מן האדמה).

בשני המקרים כרוך הגילוי בהכרה חדשה של האשה שאיתם ובשני השירים, ובמקרא כאחד, מדובר בגילוי המשמעות העמוקה הגלומה בקשר הקיומי בין האדם לבין האשה. וכאן גם מתחוור הקשר הנביעתי (ולא רק האנלוגי) שבין שני השירים: הגילוי שאדם מגלה בשיר הראשון ('תורת העשב והגרעין'), מתואר בפירוט מוקפד בשיר השני, העוקב ('ואז'). ואותו גילוי, כאמור, היותם בשר אחד, אך לא רק זאת: "היית בי, ובים, ובזכוכית, ובעלה, ובכל"... ('ואז') כלומר, לא רק בי, אלא אף בסובב אותי, בכל הקיים מכל עבר סביבי. משמע: אני יכול לתקשר עם המציאות, ועם עצמי – רק באמצעותך. אפשר, לכאורה, לפרש את השיר השני ('ואז') כמבע יהיר, מצד אדם, כאילו אין לאשה קיום עצמאי. אבל אפשר לפרשו באורח הפוך לחלוטין: כווידוי של ענווה מצד אדם – שקיומו מקובע בקיומה של האשה, בהיותם בשר אחד. וכאן בהחלט נשקפת פרשנות חדשה לעונש המקראי שהוטל על האשה: "ואל אישך תשוקתך והוא ימשול בך" (בראשית, ג', ט"ז). ההפך כמעט מתפרש מהשיר שלפנינו: אם האשה היא המתווך בין הגבר לבין כל נתוני המציאות, הרי שתלותו בה עולה על תלותה בו. מכל מקום דבר אחד ברור: הוא דבק בה, היא דבקה בו, כמו צומחת מגופו, כצמח מן האדמה, כמו חוה מצלעו של אדם הנתון בתרדמה. וזה הגילוי שראשיתו בשיר 'תורת העשב והגרעין' והמשכו בשיר העוקב 'ואז'. גילוי שראשיתו האמיתית והשראתו הראשונה בגילוי שגילו אדם וחוה, רגע לאחר החטא שחטאו, לאחר שנגסו מבשר התפוח והפלח עדיין בין שיניהם: "ותיפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירומים הם"... (בראשית, ג', ז'). וכך, ההתגלות האנושית שראשיתה במקרא, מתגלגלת ומיתורגמת ללשונם הפואטית של שני השירים שלפנינו. כי בשניהם מדובר בהתגלות הדדית שהיתה כנראה מנועה עד כה, בשניהם 'האני הדובר' מתחקה אחרי מעמקי קיומו, בשניהם הוא מגלה כי קיומו אינו נבדל ואינו בלעדי, אלא רתוק לקיום אחר. כמו שכתוב: בשר אחד. כך שהשיר השני אינו מקושר לקודמו רק על רקע נביעתי: אלא אף הוא, כקודמו, מפגין את מגמת ההפנמה שבשירתו המאוחרת של יעקב בסר, את החתירה הקשובה והעיקשת לעומק מלפנים עומק, אל שורשם של דברים, אל ראשיתם ואל בראשיתם.

וקיבועם העוקב של שני השירים בראשית הספר אינו משולל משמעות: הוא בבחינת תמרור המעיד על ההכרעה והכיוון האידיאיים המקובעים בתשתית הספר כולו. מעבר לתבונה, מעבר לאידיאה המעובדת ברקמה קלועה, מסתמן ומתגנב בספר מפלס אסתטי, שכדי לאפיין אותו אני מגייס כאן את שירתו הישנה והטובה של נתן זך: "ראיתי ציפור רבת יופי". ולא רק בספר שלפנינו. אף בקודמיו. בכולם. ותמיד בשקט, שכזה. שקט שאפשר להמשילו ללחישה באפלה. שקט המשיק לצליל ממושך, חרישי, המתנגן לאיטו, בטון אינטימי. שקט רגיש מאוד, אך אף פעם אינו שביר, או פריך. להפך. כי יש משהו מחושל בשקט הזה, כי זה שקט המשדר משהו נחוש, שקט המשדר משהו גבישי. קרא לו שקט המשדר רושם של כוח כבוש. עוצמה עצורה, נצורה, ומאוד מודעת לעצמה. כי כזאת היא שירתו של יעקב בסר. המוקדמת והמאוחרת כאחת. בהתחלה שקט. תמיד בהתחלה שקט. אחר־כך ההמשך. תמיד אחר־כך ההמשך. וכל מה שבא אחריו.

* פרק מספר העומד לראות אור בהוצאת 'ספרים'. פרופסור יאיר מזור מלמד ספרות עברית באוניברסיטת ויסקונסין במילווקי.

רוטינה

סיפור מאת יעל גובר

היא התחילה במרק. חותכת בצל לקוביות גדולות, מוסיפה קמח לרביכה, בוחשת ביד לא בטוחה ונרגעת רק כשמתחיל להתפשט הריח המוכר, שהיא משמרת בתוכה מהמטבח ההוא, הראשון. שם, בין התבשילים המתהווים במהירות שיא לנגד עיניה המשתאות, מבעד למסך דביק של ריחות מתחלפים, טעמה סיפורים וליקקה באצבע קטנה חוויות ילדות של הוריה מתוך קערות פלסטיק גדולות. אבא מרכיב על אופניו את אמא, פעמיים בשבוע, מרחוב סירקין עד הצריף של התנועה. בדרך חזרה הוא מגלגל ביד אחת את אופניו וביד השניה אוחז בעדינות ביד של אמא. בימי שלישי יחזיר אותה מיד הביתה ובשבתות יטיילו ברחובות תל אביב, יד אחת זועקת מכאב, השניה מעונג. ארבע שנים, פעמיים בשבוע, ריח של ים מתערבב, בשנה האחרונה לפני הצבא, בריח הגובלס של אבא.

בתבנית מרובעת היא מסדרת פרוסות של תפוחי אדמה. שורות שורות של חיילים צועדים במדים צהובים, מחזיקים ידיים ושרים. היא מתעשתת, שופכת מלמעלה שמנת מתוקה, קצת יין, מתבלנת בזהירות ומכניסה לתנור הלוהט. "תוך שעה זה מוכן", אומרת לעצמה, מציצה בשעון ומחשבת זמנים. השעה שש. הוא אמר שיבוא בערב. "בשבע?", שאלה. והוא ענה "בערב". אין לו שעון. פרק כף ידו חלק ומגולח. צבע אחד לעורו. ידה שלה שחומה ועליה מוטבעת כוויית השעון, עיגול בהיר חיוור. מזה שנה הם גרים יחד, הוא והיא, ואין שעה דומה לקודמתה. מחוגי השעון נעים בקצב זר לה, פותחים וסוגרים מסכים צבעוניים, חושפים תמונות שלא נקלטות אף פעם בשלמותן. קליפ מהיר חותך בעיניה ללא רחמים ורכות. שני אנשים משוטטים ברחובות אמסטרדם. ידיהם שמוטות כצידי גופם ועיניהם חלמניות. התמונה נקטעת. יושבים בקפה הודרדר, שואפים בזה אחר זו מסיגריה אחת דקיקה. ברקע מנצחת המוסיקה, הראש מתפוצץ, אישונים גדולים בולעים את העשן הוורוד. פריים אחרון. סקס אל תוך בוקר אפלולי. תריסים מוגפים. קאט.

היא מתיישבת בסלון. הסלט כבר מוכן וברגע האחרון תיצוק את הרוטב. הם היו זוג צעיר ויפה, אביה ואמה. בבקרים ליווה אותה לבית הספר, מביט מזווית עיניו בעיניה השחורות, מכיר כבר את הליכתה הגאה, את כפות ידיה החזקות והחמות, שרק עם רדת חושך תתיר לו לאספן לשלו. כשיהפכו למשפחה, תקצוץ סלט חתוך דק, כל יום, ברבע לשבע בדיוק.

בעשר תטפס על כיסא ותוריד תיק יד כחול. בתנועות מאומנות תסדר בתוכו מעט בגדים, כלי רחצה הכרחיים ואולי גם ספר. את הסלט תשליך לפח, המרק יישאר על הכיריים ותפוחי האדמה ישחימו מדי בתנור. הכעס הזעור יתערבלו, תחת מיקסר רועש, ובלילת הכאב תיספג באבריה. באחת עשרה אולי הוא יבוא. יעזור לה להחזיר את הבגדים לארון ויזמין לשניהם פיצה זוגית. או שתחזיר אותם לבדה, כמו שכבר התרגלה לעשות, מאז שהחליטה להנהיג ארוחות ערב בביתם המשותף. את העלבון והאכזבה יחליפו התשישות והרעב.

בשתיים־עשרה, עם פסוקו של יום, יכבו את הטלוויזיה, אמא תניח שתי כוסות מים על השידה, אבא ינעל את דלת הכניסה, ישים קביית שוקולד על הלשון וימיס אותה לאט לאט. אחר כך יכבה את כל האורות.

יעל גובר היא בוגרת החוג לספרות ומורה לאמנות.

כותרים חדשים

■ איתן נ. גלס: "אני סימן נחמיאס", הספריה החדשה לשירה, ספרי סימן קריאה הקיבוץ המאוחד / סימן נחמיאס דובר בספר בכמה קולות ואיתן גלס מציץ מאחורי גבו. קולות, מבעים והדים של מציאות ישראלית אחרת.

■ שלום עליכם: "מלה כנגד מלה", מיידיש: אריה אהרוני, סדרת כתבים, ספרית פועלים, ידיעות אחרונות, המועצה לתרבות לתרגומי מופת, 381 עמ' 1995 / כרך נוסף במפעל התרגום של אהרוני הכולל ממיטב הסיפור ההגבלה, המוקדמים והמאוחרים, של שלום עליכם. בכרך זה סיפורים על תחרות בין שני העיתונים היידיים של כתרליבקה ושל וארשה.

■ מיכל אהרוני: גיורא, ציורים: עמוס בידרמן, הוצאת ידיעות אחרונות ספרי חמד, 95 עמ' 1995 / 'גיורא' הוא סיפורם של נעמי, אראלה, יונתן ואמיר – ארבעה ילדים בקבוצת 'אלה' בקיבוץ 'אלהר' שהם גם חברים וגם יריבים, היוצרים יחד חבורה מיוחדת מאד.

■ "עיתון 77" גיליון מס' 185 עורך: יעקב בסר, יוני 1995 / הגיליון החדש מוקדש לילדות, כלומר לספרות על ילדות, שהעיסוק בה תופס מקום בולט לאחרונה. בחוברת שירה וסיפורת שנושאם ילדים, וכן מסות ומאמרים על יצירות ספרות שגיבוריהם הם ילדים.

■ "משירי היינריך היינה" מתורגמים מגרמנית בידי יוסף צור, הוצאת עקד, 62 עמ' 1995 / מבחר שבחר ותרגם יוסף צור חבר קיבוץ שובל ויליד גרמניה עם מבוא מעניין ושני תרגומים מאנגלית, משירי לונגפלו ומתיו ארנולד, בפתח החוברת ובסופה.

זה קורה

יום הזיכרון לח"נ ביאליק יתקיים ב־19.7.95. בשעה 19:00 עלייה לקבר בבית העלמין ברחוב טרומפלדור שם ישא דברים המשורר רוני סומק. בשעה 20:00 בבית ביאליק ירצה מנחם פרי על "ביאליק – האני והאחר" ● "כיתת שירה 96" מטעם הליקון ובשיתוף משכנות שאננים תתקיים בשנה הקרובה למשוררים בראשית דרכם. המשוררים שייבחרו יהיו פטורים מתשלום. מועמדות – 6 שירים בצירוף קורות חיים ו־35 ש"ח – יש לשלוח עד ה־31 ביולי אל: "כיתת שירה 96" הליקון, ת.ד. 6056, תל־אביב 61060 ● הפרס מטעם חברת התוכנה ראשטוב בשיתוף אגודת הסופרים הוענק השנה למשוררת מיכל הלר על קובץ הביכורים שלה "זמן הרימון" ● יעקב איילי קורא משירי החול – מסעות יעקב, יפתח ואליעזר בארץ־ישראל. ב־13.7.95 בשעה 20:30 ב'צוצר' שבמרתף 'עקד' בת"א (רח' בר־כוכבא 29) ● "אסירים מדברים אמנות" – תערוכת ציורים של אסירים מוצגת בגלריה עמליה ארבל בת"א (שער ציון 3 בכניסה לנמל) ● פרס חולון ע"ש קוגל שיוענק השנה יועמד על מחצית פרס ישראל. על המעוניינים להגיש ספרים שיצאו בחמש השנים האחרונות, בארבעה עותקים, עד ה־28.9.95 לעיריית חולון (רח' ויצמן 58).

בולים / אריה לינדנבאום

אחים מארקס בגמביה – ה"פוקהונטס" בגויאנה

מדי שבוע, גדלה רשימת הבולים שהוקדשו השנה למאה שנות הקולנוע, ולא רק בשל היובל, אלא גם בהקשרים אחרים, כמו למשל, בעילה של מלחמת העולם השנייה.

בגמביה שבאפריקה, הופיעה זה עתה סידרה גדולה של בולים עם כוכבי קולנוע, כשהעילה להם – סיום מלחמת העולם השנייה. המדובר בכוכבי קולנוע בסרטים מתקופת מלחמת העולם השנייה. כך הופיע גליון עם 8 בולים ואיור רקע גדול כשבכל בול כוכב קולנוע אחר מאחד הסרטים של התקופה.

כמי שמתעקש לחפש גם את הנקודה היהודית מצאנו, כמובן, אפילו יותר מאחת... ארבעת האחים מארקס, מופיעים בגיליון הזה בשני בולים – בבול אחד צ'יקו והאפו מארקס ובבול האחר – גרוצ'ו והרפו מארקס (!). ששת כוכבי הקולנוע האחרים הם: פיטר לאופורד, ג'ין טירני ודאנה אנדריוס, ג'ימי סטיוארט, מירנה מאור, קארי גרנט, ואינגריד ברגמן, וורוניקה לייק.

במרכז הגיליונית מופיעים – אנה ניגל בסירטה משנת 1942 "כנפיים ואישה"; אורסון ויילס – ב"אורח קייך" משנת 1941 ולאורל והרדי (השמן והרזה) בתמונות עם חיילים.

בנוסף הנפקה, גיליונית זיכרון עם פוסטרים לסרטים מתקופת מלחמת העולם השנייה: "ניצחון המדבר" (1943); "גברת מזוינה מלחמה" (1944) ו"ספינת הצלה" של היצ'קוק משנת 1944, סרט המבוסס על תסריט של ג'ון סטיינבק שעתיד היה לזכות מאוחר יותר בפרס נובל לספרות.

"פוקהונטס"

מסירטי מלחמת העולם השנייה נעבור לסרט האנימציה הפופולרי מאד באחרונה, שנקבע במקום ה־33 ברשימת הפופולריות שלו, הלא הוא "פוקהונטס".

תמונות מסרט זה מופיעות בסידרה החדשה של גויאנה, גם כן 8 בולים וגיליונית זיכרון.

דואר גויאנה, בהסכם מיוחד עם חברת "דיסני וולד" מקליפורניה, מנפיק את סידרת הבולים המתארים את סרט האנימציה – "פוקהונטס", הראשון בין סרטי דיסני שלא גבר עומד במרכז העלילה, כי אם אישה (!).

אגדת פוקהונטס אומנם עברה שינויים בסרט, אך אולפני דיסני עשו מאמצים

גדולים כדי להעביר לצופים בצורה אותנטית את תקופת ההתיישבות באמריקה בראשית המאה ה־17.

זהו סיפור אהבה גדול בין פוקהונטס האינדיאנית לבין ג'ון סמית האנגלי ומתאים לכל צופה בעולם.

לחידוש אופנת מי"ר

מעטפות יום ראשון (מי"ר) חדלו להיות להיט ורבים התאכזבו מן ההשקעה בהן. פה ושם מורגשת התעוררות מסוימת בעניין זה ואפילו בממסד הבולאי, המכתיב לא מעט את חוקי האספנות, שומעים באחרונה נימה שונה מעט לגבי ההתייחסות למעטפות "יום ראשון"; שלעתים המעיטו בחשיבותן בתערוכות בולים.

בארה"ב הפיצה חברת "יוניקובר" קטלוג מיוחד עם רשימת מעטפות אמריקאיות של דואר ארה"ב, שניתן לרכוש, החל משנת 1926 (!). הכל בתקוה שהענף יתעורר מתרדמתו...

במבצע מיוחד, לכבוד חצי יובל האו"ם, יספקו מעטפות ארה"ב או האו"ם להשלמת אוספים קיימים ובהזמנת מינימום של 20 פריטים, או במה"כ 50 דולר, יצורף ע"י חברת "יוניקובר" שי בצורת גלויות בצוון מן ה־2.9.45 – יום כניעת יפאן, לאחר שבעלות הברית הבטיחו לא לפגוע בקיסר (!). (כל השטחים שכבשה יפאן מאז 1894 נלקחו ממנה).

הכתובת להזמנות:

FLEETWOOD, ONE UNICOVER CENTER CHEYENNE, WYOMING 82008 – 0001 U.S.A.

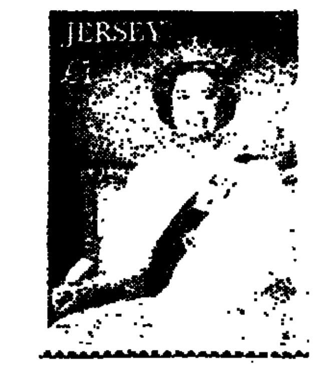

המלכה בהדפסה חדשה

דואר איי ג'רסי הודיע על הדפסה חדשה של שני בולים מן המניין, גם משנת 1989 (19 פני) ודיוקן המלכה (1 ל"ש) משנת 1993.

שני הבולים בהדפסה החדשה יוכנסו למחזור ב־1 בספטמבר 1995, ועל פי הכלל הם חייבים להיות זהים בכל למהדורה המקורית.

לאסירי ציון

בשבוע שעבר (9.7.95) ניתן ביטוי ממלכתי להערכת העם לאסירי ציון והרוגי מלכות שנאסרו או הוצאו להורג על אדמת נכר, בשל פעילות ציונית. בטקס, שנערך בהיכל התרבות במעמד הנשיא עזר וייצמן ושר הקליטה יאיר צבן, הוגש לאסירי ציון שנתקבצו מכל הארץ, דף מזכרת בולאי בצרוף תעודה מטעם המדינה.

מאז הקמתה, הכירה "הרשות לאסירי ציון", ביותר מאלפיים אסירי ציון ובשלושים וארבעה הרוגי מלכות.

הדף הבולאי המיוחד מראה בהגדלה את בול "שלח את עמי" שהונפק בדואר ישראל ומותתם בחותמת אירוע מיוחדת ליום הענקת עיטור "אסירי ציון".

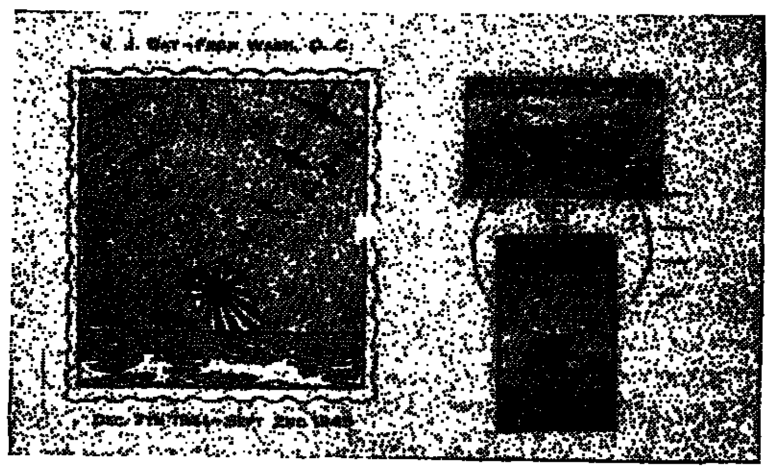

3 ל"ש בצבע בטחוני

דואר בריטניה הודיע על הנפקת שני בולים חדשים בסידרה מן המניין – 1 ל"ש ו־3 ל"ש, שניהם בהדפסת צבע חדש, שכפי שנמסר, הוא מרשים יותר ובטחוני יותר. יום ההופעה הוא 22 באוגוסט 1995.

שחמט / רונן הר־צבי

שחמט בעולם

באליפות הולנד שנסתיימה לפני כשבועיים זכה איבן סוקולוב בתוצאה מצויינת של 9.5 נקודות מ 11 משחקים אחריו אלוף השנה שעברה ירואן פיקט עם 8.5 נקודות, המתח הגיע לשיאו בסיבוב האחרון בו שיחק פיקט בלבן נגד איבן סוקולוב כנצחון היה מקנה לפיקט את התואר אך המשחק הסתיים בתיקו (יש לציין שעניהם פיקט ואיבן סוקולוב היו היחידים שצלחו את התחרות ללא הפסד). תוצאות התחרות:

1. סוקולוב איבן 9.5 נקודות מ 11 משחקים
2. פיקט ירואן 8.5 נקודות
3. ריינדרמאן דימטרי 7 נקודות (אמן בינלאומי המתעת התחרות שגם עשה ציון לרב־אמן)
4. ואן האלי לוק 6.5 נקודות
5. ואן דר סטרן 5.5 נקודות

6־7. ברנינקמאייר ג'ורים ו ניבורייר פריסו 5 נקודות כ"א

8־9. סיפאבטס רוברטו ו רימרסמה ליפברן 4.5 נקודות כ"א

10. ואן דר ויל ג'ון 4 נקודות (הופעה מאכזבת לרב אמן חזק זה)

11. סוסנקו גנאדי 3.5 נקודות

12. וידסמה אלקה 2.5 נקודות.

ב 1.7.95 התפרסמה רשימת מד הכושר הבינלאומי החדשה להלן עשרת הגברים הראשונים וחמשת הנשים הראשונות:

גברים:

1. גארי קספארוב 2795
2. אנטולי קרפוב 2775
3. ואסילי איבנצ'יק 2740
4. גאטה קאמסקי 2735
5. ולאדימיר קרמניק 2730
6. ויזואנאתן אנאנד 2725
7. אלכסי שירוב 2695
8. בוריס גלפנד 2685
9. האולרי סאלוב 2685
10. ארתור יוסופוב 2680

נשים:

1. יהודית פולגר 2635
2. זוזה פולגר 2565
3. שיה יון 2540
4. פיה קרמליגק 2510
5. מאיה צ'יבורדניזה 2500

השבוע הולטתי להביא בפניכם מספר משחקים ללא ניתוחים והערות מתחרות שח האוקטיבי שהיתה בניו־יורק (משום אני רוצה להראות לכם מכסימום משחקים מתחרות זו ולא משחק אחד עם ניתוחים)

חצי גמר

לבן: גארי קספארוב
שחור: ולאדימיר קרמניק

1. 43 ג5 2. פג3 ג6 3. 31 רז7 4. רז6 פג6. 5. א3 א6 6. צב1 צב8 7. 42 גב4 8. אבב4 בב5 9. גב5 אבב5 10. פז3 רז5 11. 4ד 6ה 12. רז4 צב6 13. הד4 פז6 14. הז5 פז4 15. פז6 דפ6 16. פר2 ט0ט 17. דה3 5ד 18. הר דז6 19. פזה4 הד4 20. ט0ט ה5 21. דז5 פזה 22. צג1 רב7 23. מהג2 צד7 24. מהד2 מהא 25. מהד3 פד5 26. מהבג פג3 27. צפ רצ 28. פז6 צבז6 29. דצ מהד 30. דצ מהד 31. מהז6 מהד והוסכם לתיקו.

שמינית גמר

לבן: מיכאל אדאמס
שחור: גארי קספארוב

1. זה 4ה 2. 5ג 5ד 3. פז3 ד6 4. רגא 4ז פז6 5. ד3 ה6. רבג פג6 6. 3ג 5ג 7. 5ה 7ד 8. פז7 7ד 4ה 9. רזה 5ב 10. ט0ט 11. צהז רב7 12. פבד2 אז5 13. 4א 4ב 14. דגא 4ז 15. פגגא 4ג 5גד 16. ט0ט 17. רד מהה פד4 18. פגד 5פ 19. צג1 רד5 20. ראמ 21. פהד 3ה רד 22. צפ צגג8 23. צבב מהד 24. 8ה מהד 25. צד1 מהבב 26. ח8 צד7 27. 8 צד7 28. צאגפ 29. פגד 8 29. רד5 מהז 30. מהג1 מהג 31. רג6 צא7 רז 32. אד פז8 33. ב6 מהג5 34. מהד 4 מהבג 35. צד7 צו 36. מהג בב 37. פז6 מהג7 38. מהזז ז6 39. מהז6 40. מהז7 8ז 41. 31 בב והלבן נכנע.

רבע גמר

לבן: איבנצ'וק ואסילי
שחור: קרצ'נוי ויקטור

1. רד 4ד 2. 41 ג6 3. פגג 6ז 4. פז3 פז6 5. מהג2 פז6 6. ג6 גד5 7. רז5 פז6 8. רפ הר 9. 3ח רזה 6 10. רזה רד6 11. 0ט 0ט 12. צגג8 13. מהד1 מהד7 14. פזו 15. צד8 רזד 16. רזב 8 17. פד3 ה5 18. צבב1 19. 4ה 43 מהג7 20. ג31 31 הג 21. 52 הזג 22. 7 פז 40 23. רפ גבגד5 24. מהג 7ה 25. 3פה 25 פז4 26. מהד7 27. פד3 צנ8 28. 2ל מהד5 29. פג5 צג 30. מהד3 פז5 31. צב בב 32. פז4 מהז6 33. מוד מהז 34. 33 מהב2 35. 3ג 35 צמ1 36. 23 36 37. מד2 צג8 37. פג5 והשחור נכבע.

חירום

ליום שישי 14.7.95

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
פרמקסי – ירמיהו 41 – 5442050
אחוה – דיזנגוף 165 – 5224717
ירושלים
ארגונה – לייב יפה 9 – 731901
פתח־תקוה
מכבים – שטמפר 73 – 9303555
רמת־גן
רמת־יצחק – שד' ירושלים 96 – 6777506
בת־ים
קפ"ח – קדושי קהיר 20 – 5004141
חולון
חודי – סוקולוב 70 – 5042433
רחובות
כללית – רמז 8 – 445111

● עכו 04־912333
● עפולה 06־593334
● פתח־תקוה 03־9311111
● קראון 03־544442
● קרית־ביאליק 04־761062
● קרית־שמונה 06־944333
● ר"ג, ב"ב, גבעתיים 5793333
● רחובות 08־451333
● שדרות 051־897074
● תל־אביב 03־5460111

● זמני נחיתות מטוסים. תקליט: 03־9731111
● מודיעין נמל התעופה 03־9712484
● רכבת זמני נסיעה ותעריפים באמצעות "טלמסר" טלפונים: 03־5652200, 04־303133.

מרפאות שיניים

תל־אביב
● דיזנגוף סנטר שער 3 או 5 טל' 294869, 03־285822
● טיפולי חירום בבי"ח אסותא– טל' 5201515־03, 5201432/1, 24 ש'. גם בשעות היום. הצות (בכל שישי־ושבת). 03־5436696.
● תורנות 24 שעות – ה' באייר 20 (כבר המדינה) טל' 254397, 03־452173; יהודה המכבי, איתורית 03־5449911, מנוי 4318.
יפו: יפת 99, 13.00־09.00, 02.00־16.00, טל' 864256.
בגבעתיים: וייצמן 12, טל' 324547 איתורית 5193193 מנוי 3743.
ירושלים: צפת 28, טל' 251794, 02־253767.
ב"ח משגב לדך – טל' 02־633788, 08.00־16.00, ו' 08.00־19.00.
בת־ים: מרפאת שיניים לטיפולי חרום – קניון בת־ים רח' יוספטל טל' 5531505 – 24 שעות ביממה.

עזרה רפואית ונפשית

● ער"ן, עזרה ראשונה נפשית. ת"א 03־5461111, לילדים ולנוער 03־6961113, ים 02־610303. ק' בזוסית 02־661122, חיפה 04־672222/3, ק' בזוסית 04־672225. כרמיאל 04־9888770, ק' בזוסית 04־9889499. נתניה 09־625110, ק' בזוסית 09־828755. ב"ש 07־281128, ק' בזוסית 07־275871. מגוי הגליל 04־9988410. כ"ס 09־974555. חדרה 06־346789. ק' בזוסית 06־348269.
● המרכז להתגוננות בישראל, 03־5614144 לאנשים להתגוננות מ...
● מגם, יעוץ למשפחות נפגעות סמים. א"ה 09.00־14.00. 03־829970.
● אנוש – יעוץ למשפחות נפגעי נפש, 5400474־03, 03־3400672.
● יד ביר, אוזן קשבת לילדים לנוער ולהורים 24 ש'. 03־226027, 04־229488, 04־922222, 02־243358, אילת 09־76366, לחיל 222732, מ־17 עד 24.
● "אוזן קשבת" לנוער ולהורים. מרכז עירוני ר"ג. 6728697, 6734752, ג' 8.00־13.00, ד' ה' 16.30־19.00.
● "אלומה" – רח' פקיעין 7, ימים א־ה. 16.00־20.00. טל. 5463587, 54620276, 02־663902, 02־663828.
● המשר למלחמה באיידס, מידע וסיוע לחולים ת"א. 03־566380, 03־614576. ת.ד. 33602.
● אלי, אלימות כלפי ילדים, 03־430879, 03־261070 מ־08.00 עד 22.00.
● "הקו הלבן", אוזן קשבת להומוסקסואלים ולסביות. 03־292797. ימי א', ג', ה' מ־19.30 עד 23.30.
● קשת־חולים – מוקד מידע רפואי. א־ה: 08.00־19.00, ו': 08.00־12.00. טל' 03־6393355.
● מר"א – שירות רופאים לביקורי־בית, ובתמצית מד"א, שעות: 19.00 עד 07.00. טלפון חירום 101.
● הוד מיון פרטי הרוחן, מר"מ. קהילת סלוניקי 9 (ליד ביתן) ת"א, 499978.
● אלכוהוליסטים אנונימיים. הפניה לפגישות: 03־319281, 03־202951, 03־319845.
● אלכוהוליום (24 שעות) 03־721161.
● אלכוהוליסטים אנונימיים ירושלים. 02־630524, 02־850092.
● "קשב לקשיש", א.ב.ל. 03־299089. א־ה 09.00־14.00.
● אוזן קשבת לגיל המבוגר רמת השרון ימים א־ה' 16.00־20.00, טל' 5493244.
● נשים במצוקה. קו ארום 09־505720.
● ארגון הורים ארצי, אוזן קשבת לילדים ונוער. 24 שעות ביממה. 03־621515.
● "יד שרה" – שיקום הפלה. ים 02־244242, ת"א 03־812304; חיפה 04־381704.
● "תהל"ה" – תמיכה בהורים של לסביות והומוסקסואלים: טל. 09־587779.
● תמיכה נפשית לעולי פרסן. 02־435316.
● שירותי חירום פסיכיאטריים כולל ביקורי בית. טל' 09־344615, 03־6750750, בינר 35888.

נפגעי אלימות

● סיוע לקורבנות אונס: ת"א (24 שעות) 234819־03, ים 02־514455. חיפה 04־382611. אילת 059־31977.
● ויצ"ו – לנשים מוכות – טל' 5461133; טל' 08־550506 – 24 שעות – 02־514111 – 07־376310.
● מסל"ן – קו פתוח לנשים – נפגעות אלימות מינית – מרכז סיוע לנשים בנגב. 08.30־12.00, 16.00־19.00, טל' 057־74907.
● אור ארום – למען נפגעי אלימות שהורים התעמרות, בתוך האגודה לזכויות האזרח בישראל. טל' 03־663162/3.
● נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה, א־ה, 9־16, 03־231675, 03־235922.
● מכורים אנונימיים (N.A.), מידע תמיכה וסיוע 24 ש'. 03־5131046.
● זכויות הגבר במשפחה. 24 ש'. 04־322003, 04־256417, 03־378572.
● האגודה להגנת הילד: 03־6961070, 03־6956763.
● האגודה לנפגעי תקיפה מינית. טל' – קו חירום 6850041, קו גברים 6850036.

טיפול נמרץ לב

● לב 1 – שירות 24 שעות – 03־5618791
● שח"ל – 03־5625555
● נטל"י – 177־022־4224, 03־5757788

ניידת טיפול נמרץ

● אשדוד 08־551333
● בית־שאן 06־587223
● בת־ים 03־5511111
● הרצליה 09־541333
● חדרה 06־322333
● חיפה 04־512233/4
● טבריה 06־790111
● ירושלים 02־523133
● כפר־סבא 09־53222
● כרמיאל 04־988555
● מגדל העמק 06־540062
● מעלות 04־979333
● נהריה 04־823333
● נצרת 06־573335
● נתניה 09־623333

ליום שבת 15.7.95

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
בס – פרישמן 66 – 5237326, גם מוצ"ש
כפר מילאנו – יהודה המכבי 1 – 6042308, גם מוצ"ש
ירושלים
שטראוס א' – אבינדורי 3 – 706660
סבוי פארם – יד חרוצים 20 – 731475 מוצ"ש
פתח־תקוה
פינסקר – פינסקר 2 – 9310505
רמת־גן
היגיה – ארלוזורוב 81 – 6721489
בת־ים
גני בת־ים – הנביאים 3 – 5515671
רחובות
ברק – הרצל 155 – 473660

תחבורה

● קווי אוטובוס "דן" טל': 5614444.
● "אגד" – טל': 03־5375555

מטבעות / אריה לינדנבאום

צ'רצ'יל, רוזוולט וסטלין... במטבעות כסף חדשים

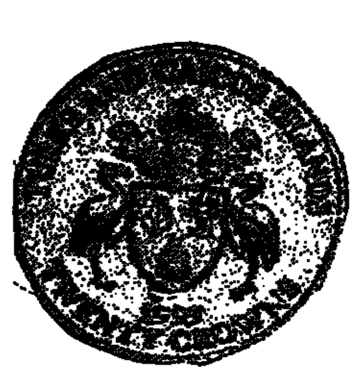

מלאות 50 לסיומה של מלחמת העולם השנייה מהווה עילה למיני הנפקות עם זיכרונות המלחמה, שלדאבוננו כולם קשים ולא ניתנים לשיכחה.

גם בתחום המטבעות היו כבר כמה הנצחות ואחת מהן צפוייה בימים אלה, אי־שם באיי טורקס וקייקוס (באיי הודו המערביים, באיזור הים הקאריבי).

המטבעות החדשים הופיעו כמטבעות זיכרון בשתי מתכות, בעריכים שונים: הופיעה סידרת 4 מטבעות כסף 999, קשוט, בעריכים של 20 כתר; סידרת 4 מטבעות קופרניקל בעריכים של 5 כתר. פני המטבעות זהים ומראים את סמל האיים. בצידם השני, הוטבעו מיני תמונות מן המלחמה והנצחון, לרבות תמונת שלושת הגדולים בועידת יאלטה, צ'רצ'יל, רוזולט וסטלין. במטבעות הוטבעו המלים V-E DAY, 8 MAY 1945 (האותיות V.E פרושן "ויקטורי אירופה").

במטבע אחר תמונת מסוסי קרב של ארה"ב ובריטניה; במטבע אחר מופיעה תמונת המפגש של חיילי ארה"ב וחיילי ברית המועצות על נהר אלבה בגרמניה ב־25 באפריל 1945. בתמונה הרביעית איפיונים לארבע הבירות – ואשינגטון, לונדון, מוסקוה ופאריס, בצורת בניינים כמו הבית הלבן, הפרלמנט בלונדון, הקרמלין ושער הניצחון.

כל מטבע כסף הוא במשקל אונקיה אחת, בקוטר 39 מ"מ. מחיר מטבעות הכסף – 49.95 דולר כל מטבע, ו־10.5 דולר מטבע קופרניקל. אלה שירכשו את כל סידרת המטבעות, צפויים להנחה של עד 20 אחוז, כך שסידרת מטבעות הכסף, תעלה 160 דולר ואילו סידרת מטבעות הקופרניקל תעלה 33.5 דולר. (כמובן שהתיחוד והמיקשלות ייקרו את המטבעות).

מדלייה למינויים בטקס חגיגי

החברה הממשלתית למטבעות הנפיקה עתה מדלייה מיוחדת, שי למינויים. המדלייה, שהיא הנפקה בלעדית לחברי "מועדון המתמידים", הוטבעה ב־3 גירסאות: מנוי זהב, מנוי כסף, מנוי מתמיד.

בתיאטרון רמת־גן התקיים טקס חגיגי למנויי החברה וחולקו פרסים לאמנים מצטיינים בבחירת מטבע השנה ומדליית השנה.

הטקס התקיים במעמד יו"ר הדירקטוריון, עוזי נרקיס, מנכ"ל החברה שלום פרי, סגן ראש עיריית רמת־גן ואורחים רבים.

החברה הבטיחה למינויה שורה של הטבות שיינתנו על־ידי מוסדות שונים, לרבות הנחות בתיאטרונים, מלונות, ומרכזים רפואיים.

מטעם החברה למטבעות הוזל בהפצת ריבעון מיוחד למטבעות ואמצעי תשלום בעריכתו של יקיר צור. בגיליון הראשון שפע חומר הדרוש לאספן בתחומי הנומיסמטיקה השונים.

פועלי כל העולם: שתי אצבעות של גאולה כהן כבר מכפר־סבא

נמצא פתרון למשבר החמור בסוגיית המים

השיחות בין הישראלים לפלסטינים הועברו מפירנצה לונציה.

דעת יחיד

למה צריך לתרום כסף לתושבי שורש שנשרף להם הבית? האם תושבי שורש חיו מעלים על דעתם לתרום כסף למישהו, למשל, מבת"ים שנשרף לו הבית? אלא מה, תגידו, שלתושבי שורש לא נשרף רק הבית, אלא נשרף להם גם היער שמסביב לבית.

אז אני שואל: האם רק בגלל שלהוא מבת"ים אין יער מסביב לבית, רק בגלל זה לא אוספים לו כסף?

●

כשאני נוסע במכונית, אני תמיד שומר מרחק מהמכונית שלפניי. זאת הסיבה שאת הפירסום "אם שותים לא נוהגים" על אחורי האוטובוסים אני תמיד רואה ממרחק של כמה מטרים. זאת גם הסיבה שעד עכשיו הייתי בטוח (ואני נשבע לכם בחיי אדוני, הורי וילדי על ספר התורה) שהאיש במדי גנרל המצולם בפירסום "אם שותים לא נוהגים" על אחורי אוטובוסים, זה שלמה בר־אבא ב"חייל האמיץ שווייק".

השבוע, כשהתברר לי, שהאיש המצולם הוא אביהו בן־נון שהצטלם במדי אלוף, נתתי גז ונכנסתי באוטובוס שלפניי. ככה הרגתי שתי ציפורים במכה אחת.

●

אי של הבנות באצבע הגליל

ההבנות בין צה"ל לחיזבאללה הגישו בקשה לעבור לגור באצבע הגליל, כי הן יודעות שצה"ל ישמור עליהן יותר מאשר החיזבאללה.

ד. יחיד

ברגע האחרון

חבר המושבעים במשפט סימפסון עדיין לא הגיע להחלטה בעניינו של ין גרנט

ראשי המתנחלים הוכיחו בגרות

ראשי המתנחלים נפגשו עם רבין ואמרו לו: אנחנו כמו שתי רכבות שיוצאות אחת מחברון והשנייה מירושלים בשעה 9.30. עדיין לא נקבע מתי ייפגשו שוב.

התשובות המלאות של הבגרות במתמטיקה, היום בעמ' 8.

נשיא סוריה בראיון בלעדי: "זה לא שכל כך איכפת לנו שישראלים יאיישו את תחנות ההתראה בגולן, אבל יש גבול למחיר שאנחנו מוכנים לשלם בעד השלום. לא איכפת לנו להחליף שם מגבות כל יומיים, אבל ברזים?!"

אלף בית

א: תגיד, קראתי שהרבה בתי מלון מציעים לנופשים הצעה קוסמת: לשכן ילד או שניים חינם בחדר ההורים... אז מי בכל זאת משלם בעד זה?

ב: ההורים והילדים.

"זה היה כיף אדיר. אף פעם בחלומות הכי רטובים שלי לא דמיינתי לעצמי שזה כזה כיף לחלל שבת. עכשיו אני מבין את החילונים הרבה יותר טוב".

קרא ראיון עם יהודי שקיים את מצוות חילול שבת במסגרת פעולות מחאה נגד פלסטינים.

אלף בית

א: קראת שצעיר דרוזי זומן לקורס טיס?

ב: קראתי.

א: נו, ומה אתה אומר על זה?

ב: אני שואל בשביל מה צה"ל צריך טייס דרוזי?

א: אם יצטרכו פעם להפיל מטוס בשבת.

החלום ושיברו, החזון ורסיסיו

עם ישראל הוא עם למוד כמיהה ושאיפה ובעל תקוות וחלומות. אך יחד עם זה הוא עם חסר מזל לחלוטין, יען כי לעיתים קרובות מדי הוא זוכה לראות איך חלומותיו מתגשמים ממש לנגד עיניו המאוכזבות והמזועזעות.

במיטבם הגווה הזרכה שבעיירה קטנה בפולין, ישנו הורי שינה יהודית־ציונית בריאה: אבי נחר ציונה ואמי חלמה גם ורגל. באותם ימים רחוקים וגלותיים קרם השוד לשבר, ואכן אחרי פוגרום או שניים, מלווה בשוד ובביזה, מצאו את עצמם הורי ישנים על מיטת סוכנות בתל־אביב הקטנה והענייה, חלומם שבור ומנופץ, או במילים עירנות יותר: חלומם התגשמו וחייהם נעשו קשים מיום ליום, משנה לשנה.

אדם חייב שיהיה לו חלום לחלום בשביל שלא תהיה שנתו טרופה וזמה. מכיוון שאני ושכמותי נולדנו בארץ ישראל, לא יכולנו יותר לחלום כהורינו על עלייה לארץ, ואילו חלומות על ירידה עלולים להסתיים בהרסכה, מה גם שירידה מסכנת את שלמות החלום הציוני. לא נותר לנו אלא להצטרף לחלום הקולקטיבי למען שלום אמת בין ישראל לבין שכנותיה־אויביה, לחלום החזוני למען עלייה יהודית מברית־המועצות נעולת השערים, לחלום למען יישוב הנגב והפרחת השממה, וכן לחלום למען איחודה מחדש של ירושלים בירת הנצח. נדמה היה שאגרנו לעצמנו שק כה מלא בבקשות ובחלומות, עד שהבקשות תספקנה לנו, לבנינו אחרינו ואף לבנינו אחריהם.

איש מבני דורי לא חלם בחלומו החלומי ביותר שהוא ייאלץ להמציא לעצמו חלומות חדשים כאשר הישנים יתגשמו במפתיע. לחלום זה עניין מסובך למדי. זה קצת דומה לרווק מושבע שמחפש לו בכוונות בתיזוג למטרות רציניות, אך ככל שהוא מחפש יותר, מתגברת אצלו המנטליות הרווקית. וכאשר הוא מוצא לבסוף אשה כלבבו, וחלומו מתגשם לכאורה, הוא לא מבין פתאום מה רע עולל ולמי, שאשה זרה חדרה לחייו והיא ממררת אותם בחביבותה ועירנותה. הוא מגן בגופו על מישחת השיניים שלו כאילו היתה רימון שניצרתו נמשכה והוא עושה הכל כדי להשיב לעצמו את החופש הנעלם. מה אני רוצה להגיד בעצם? אני רוצה להגיד שחלום זה כמו הרגל: קשה מאוד לשבור אותו ואם הוא נעלם, כלומר מתגשם... הוא יכול לשבור אותך.

הנה חלמנו למשל את החלום על השלום! חלום יפה הוא מאין כמוהו, אך במקביל, כאותו רווק, אנחנו התרגלנו למלחמות ואין אנו מסוגלים בלי מלחמה. המלחמה היא ברמנו ודמנו הוא במלחמה. והנה לחרדת חלומותינו, יצאה מצרים ממעגל המלחמה האיומה והמוכרת והמאחדת. אחרי מצרים יצאה ירדן ממעגל הלוחמה וגם סוריה כבר מאיימת על שלוות מלחמותינו בשלום. אפילו הפלשתינאים, למרות כל הקשיים, מחפשים אף הם דרכים לפתרון הסיכסוך הארוך בדרכי שלום. לא ירחק היום שבו נעמוד חשופים בצריח בלי אף איום של מלחמה. היתכן הדבר?! האם זה אפשרי והאם זה מוסרי? האם ניאלץ והאם נוכל לסמוך על הנשק האטומי של איראן? או אולי על ההתעצמות המחודשת של עיראק? האם בצר לנו נצטרך להרחיק עד לובו?

למולנו הרב האופציה של השלום, כולל הויתורים הטריטוריאליים, וזה לחלק ניכר מהעם, כך שיש מקום לתקווה שצפויה אולי מלחמת אחים. באין מלחמת טילים, גם מלחמת אחים יכולה להיות תחליף סם המלחמה.

הצרה היא שבמלחמת אחים אין שטחים לכבוש ולא שבויים לקחת ולא צבא זר למגר, ככה שבתום המלחמה גם לא יהיו מנצחים וגם לא יהיו לנו שטחים חדשים כקלף למיקוח בשביל השלום הנכסף עם האחים. מצד שני, אין רע בלי טוב. מלחמת אחים תמוטט את תהליך השלום, וכאשר תהליך השלום יתמוטט, אין בכלל ספק שתפרוץ מלחמה בין ישראל לבין מדינות ערב. מלחמה נוראה ואכזרית זו תאחד את כולנו לעם אחד עם לב אחד וכאשר נהיה שוב מאוחרים ושותתי דם נוכל לחזור לחלום על שלום ולקוות בסתר ליבנו המאוחר שהמציאות לא תשוב ותהרוס את חלומנו.

תשאלו בוודאי: אם כך, מדוע לא נחדש מיד את המלחמה עם שונאינו הערבים ונחסוך לנו את קטע הביניים המביך של מלחמת אחים? התשובה היא פשוטה לחלוטין: הרי אנחנו עם אוהב שלום ורודף שלום וצורך שלום וצמא שלום ושותה שלום (בתנאי שהחברים מוכנים לנהוג) ועל כן אנו לא נצא בשום פנים ואופן למלחמה אכזרית שלא נכפתה עלינו וכרגע לרוע המזל איש לא כופה עלינו מלחמה.

אם מישהו מהקוראים לא השתכנע מהגיונו הריב, ולדעתי המושלם של הקטע הזה, יכול להיות שהוא חריג ובאמת לא אוהב מלחמות ולכן כותב שורות אלה מציע בזאת לקורא שורות אלה לקרוא אותן בעיון מחדש ובמקום שבר חלום השלום, להשתמש בדוגמה של העלייה מברית המועצות או באיחור ירושלים או בהפרחת שממת הנגב. מיד יגלה כי אכן כל חלומותינו התגשמו, רק כנראה שפשוט לא חלמנו טוב.

ויפה שעת אחת קודם.

מסביב לעולם בקרוניקה

בת יגאבר

שלום חלוצות, "נא לשמור על קדושת המקום". (שם, שם)

כרב בכיר ולוחם מן השורה באוהלה של תורה שטכן את מוחולא בזם ולא פרצתים בסוגיות כבדות ומסובכות מאין כמותם ושהצליח את נפשו מנגד ורק בקלל שכלו החד ומשענת כי רבה זו מאוד ושר יושב על כסא חנאים מולו סטרים עוי כרס ושתי רגליו על קודק מולקה וזה בחושך צלמות התגר על האותיות הקטנות שבקטעי וכאשר שלש פסח הוא בחלבא הכוח אפילו קוצו של יוד"ת אני קרנט חד וחלק כי מבחינה מקודשת שהורה מחללה הממשלה הנזאת את קדושת הגעה ושוב מגשה אם תשבר תעשה מאיר את כח ההרגיעה שלה גם בעזה ובירית בחוץ להולכים והמש המרים האמריקאי ומאקנה ולצאן לרוב ולבנים כוחות לנכבאין ולחי ולאכרה ורבת עמון לגזויה בדגות הבטיחה מגה שבעיר לאשר עומש משואה בום־בום קרה ובדמשק וחלונו ונגלים בגוולה אשמה והשלמה ע"י האשם והמגן ואשר מעשה לבקנו באותנו לאתובע לביקיאו בגלובאו ואמרי תחיית המגים והקפזו ורגנו שוכני עפר והוצא בענכם והלכנו קוממיות והגבה נקד לבגבזכ לשהרן ונרחיב את גבולה ארצנו הקדושה זוז וזוז וזוז כי רק באותה ישראל נביא את הגורן — אל"א"ה.

(בזה למאולא־מיאמין)

שלכם א' שאנרי-ישראל

טורישי

מאחר שיום מישאל העם בסוגיית השלום עם סוריה הוכרז כיום חג, יצאנו, סוף הצבעה, לחגוג מחוץ לעיר, בפיצריה "השלום". היה יום בהיר וצח, אחד מאותם ימים חפים מענן ונקיים מעב, בהם אדם שואל עצמו אם השלום המנשמש לא ישכיח מליבו את מספר הישראבים.

המכונית נסעה היטב, יום קודם הוצאנו אותה מסוסך "השלום", שם עברה טיפול עשרת אלפים, תוכורת מרה לקורבנות שהקריבנו בדרך הנכספת לשלום הסיוחל. הרמזורים פעלו כסידרם ועצבנות הנהגים היתה מובנת. כבלות הכל, מדינה למורת מלחמות וסבל שריק פעם שלישית עשה שלום.

התנועה התנהלה פגוש אל פגוש. נהג אחד במיצובישי, שהיפנה לרגע מבט אל אשתו כדי לומר לה "לכי תזדייני יא שרמוטה", פגע קלות בפגוש האחורי של פיאט אונו. נהג האונו לא התעצל, יצא ממכוניתו עם מפתח שוודי ורוצץ לבעל המיצובישי את הגולגולת. המוח של המיצובישי ניגר על הכביש ב"דרך השלום", ונדרשו שתי כבאיות מתחנת כיבוי "השלום" כדי לנקות.

לא חלפו שעתיים והגיע אמבולנס שפינה את השפוך לבית חולים "השלום" בקריית־שלום. הנהג קצר־הרוח נעצר והובא בפני שופט שלום להארכת מעצר.

הפיצריה המתה אדם, ורק בבעיטות ובנשיכות פילסנו לנו דרך אל השולחן. הזמנו שתי פיצות משפחתיות, אחת פפרוני ואחת "השלום", אמרנו שלום ל־200 שקלים ושבנו העירה למלא חובתנו ולהצביע, לא טרם ששתינו משקה בקפה הדלהפה.

בערב התיישבנו מול הטלוויזיה והמתנו בכוחות. התוצאות, כפי שהבריז חיים יבין, היו חד־משמעיות: 51 אחוז בעד, 49 אחוז נגד ו־6 אחוז נמנעים. האשה והבן יצאו לכיכר מלכי ישראל, לרקוד, להתחבק ולשיר משירי שלום ותורה. אני והבת נשארנו בבית לשמוע את דבריו של ראש הממשלה, שהכשיר שתוצאות משאל העם לא יגררו אותנו למלחמת אחים, ושפיצי ההתנחלויות ייעשה בלא שיהודים ישפכו דם יהודי. "לשם כך", הכריז ראש הממשלה, "הובאו ארצה 3000 בוסנים מסרביה ו־3000 סרבים מבוסניה. כל עוד אני ראש ממשלה לא תהיה יד איש באחיו".

רגועים הלכנו לישון והתעוררנו מדפיקות חוקות. השכנים ממול הקימו גדר הפרדה בין פתח הבול שלנו לשלהם, ברוך שפטרנו, אמרנו, ובתבנו על המזוזה, ליד מספר הבית, "אשפת שלום". אם פעם אחת הם יורקו זבל שלהם לפח שלנו, אני שורף להם את הבית, ושלום על ישראל.

אליהו שרייבר (תהרולי)

פועלי כל העולם: כולנו פרוייקטורים

דבר אחר

חמערכת:
דני קרמן, שלמה ניצן, יאיר גרבוז, אביב אלחסיד, תומר קרמן, אורי קרמן, אלי שרייבר (חתולי), תרזה איזנברג ואבנר כץ – אלא מה.

המוסף הסאטירי הנפוץ ביותר במדינה • גליון מספר 595 • 14 ביולי 1995 • ט"ו בתמוז תשנ"ה • מוקדש למסיבת העיתונאים שאהוד ברק ערך כשחזר מסין, שהיא כלום לעומת המסיבה שהעיתונאים עשו ער שברק הגיע

צה"ל יוצא הטירור נכנס

ראש הממשלה נפגש השבוע בלישכתו עם הרמטכ"ל ומיד אחר כך נפגש שם עם ראשי המתנחלים

קונצנזוס

יפה שעה אחת קודם

הוא לא הסתיר דבר.
הוא לא הדיח עדים.
הוא לא בידה ראיות.
הוא לא השאיר פצועים בשטח.
הוא לא הפריע למחלך החקירה התקין בפרשת צאלים ב'.
ימונה אריה דרעי לשר הפנים.
ויפה שעה אחת קודם.

מי יגיש לברק סולם?

חשיפה:
אהוד ברק הגיע ארצה כבר בתחילת השבוע, אולם בגלל העיצומים בנתב"ג, ברק לא יכול היה לרדת מהמטוס הגבוה אליו טיפס.
בתמונה: אהוד ברק מצולם על כנף המטוס ביחד עם האצבע המאשימה המסמנת את מקומו בתמונה הכללית.

ילדי פועלי כל העולם: מי גיבור ומי חזק, מי שאוכל את הברק

ברגע האחרון

שיפור ניכר במצב יושרו האישי של קיסר בעקבות הפירסומים על אהוד ברק

עמירם לך הביתה

אבא ואמא של אלעד, אריה, ערן, שימרי ושרון לא סולחים לך

הצורך

אהוד חזור הביתה

אבא ואמא של אלעד, אריה, ערן, שימרי ושרון לא סולחים לך

אייבי נתן בשורש:

„חבל ששמחה הולצברג ז"ל לא זכה לזה"

מתארגנת קבוצת תמיכה של ילדי דור שני לבת השטן

הבטיח לאוס וקיבל עבודות שירות

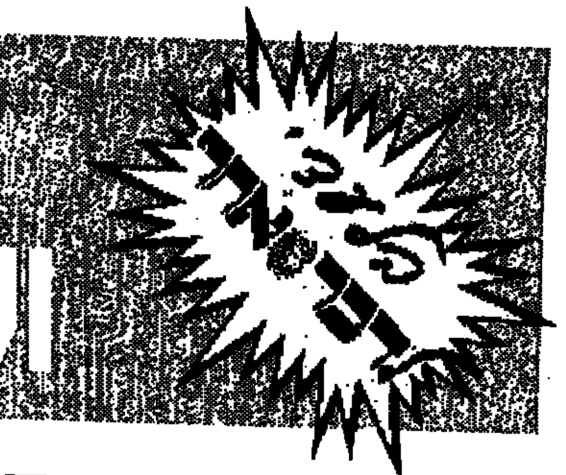

החיים בצפון חזרו למסלולם
הבליסטי

אלף	בית

א: קראת שאמיר אברמסון, זה שנפצע קשה בפיגוע קו 405 ונשאר מאה אחוז נכה לכל ימי חייו, טוען שהוא לא הוזמן לאזכרה בגלל שהוא תומך גלהב בתהליך השלום?
ב: קראתי.
א: נו, ומה אתה אומר על זה?
ב: אני שואל מה טוענים אלה ששלחו את ההזמנה.
א: הם טוענים שהוא לא הוזמן רק בגלל שהוא לא נהרג.

אלף	בית

א: תגיד, השריפה ביערות ירושלים מוכיחה לדעתך מה היה קורה אילו נשארנו בגבולות 67?
ב: לא.
א: אתה בטוח?
ב: בהחלט.
א: אז חבל על העצים.

אלף	בית

א: קראת ששופט נתן שישה חודשי עבודות שירות לאנס בגלל שהיה לו עבר נקי?
ב: קראתי.
א: נו, ומה אתה אומר על זה?
ב: שעכשיו כבר אין לו עבר נקי.
א: למי?
ב: לשופט.

אלף	בית

א: תגיד, שמעת ששוורצנגר פתח מסעדה בתל־אביב?
ב: אז מה? בשביל זה צריך להיות שוורצנגר?
א: כן! כי המסעדה היתה סגורה.

אלף	בית

א: יו גרנטו!
ב: אי גרנטו? יו גרנטו!!!

קרא ראיון עם המאמן החדש של הפועל חיפה

„בתי הקברות מלאים באושים שלא היה להם תחליף... לכן הם נאלצו להשתמש בסמים המקוריים..."

[illegible]

הרבנים דיברו עם פרס, פרס ביקש מערפאת, וערפאת הסכים לדחות את הי"ז בתמוז ל־16 ביולי

דובר ארגון העל של ארגוני הגברים:

זה נכון שנשים מרוויחות רק 58% משכרם של גברים באותו תפקיד, אבל אסור לשכוח שהן חיות יותר שנים. אם הן רוצות להרוויח יותר כסף, קודם שיקצרו את תוחלת החיים שלהן, ואז נדבר

אם עובדים - לא משתכרים

חוקרים עדיין לא מצאו קשר בין העובדה שנשים מעורבות פחות בתאונות דרכים, לבין העובדה שהן משתכרות רק 58% משכרם של גברים באותו תפקיד

„...החיים חייבים להימשך! העצים שנשרפו לא היו רוצים שבגלל השריפה האיומה אנחנו נפסיק לעשות מנגל בהרי ירושלים השלימה בירת הנצח של ישראל...

כך אמרו לכתבנו משפחות נופשים שצלו בשר בתוך יער [illegible]

טדי קולק הזהיר את מובארק:

"מי שלא ממנה לעצמו יורש, עלול לקבל אחריו את אהוד אולמרט."

„...הלכתי לפאב לשתות... כי ידעתי שיהיה איתי שם שני חברים שלי שלא שותים והם הבטיחו לקחת אותי הביתה. לאט לאט השתכרתי, השתכרתי והתחלתי לראות הכל כפול. כשביקשתי מהם לקחת אותי הביתה הביתה, ראיתי שארבעת הברי רוצים לנהוג בשתי המכוניות שלי. אז הבנתי הבנתי שיותר מדי חברים זה גם כן לא כל כך טוב..."

קרא ראיון בעמ' 10

חדשות חוץ - סיפור קצר

„...קבוצה של אורחים תל־אביביים חשו לפתע בריח המיוחד של גן חורר לנחיריהם. הם החלו לחוש ברע, חלק נתקפו סחרחורות, אחרים קיבלו בחילות ורובם סבלו מראייה מטושטשת. בקושי רב הם עלו במדרגות הנעות המקולקלות של הרכבת התחתית וחיפשו מונית שתסיע אותם לחדר המיון, ואז הם נזכרו פתאום שבתל־אביב אין רכבת תחתית וגם אי אפשר להשיג מוניות... אז הם הבינו שגם הגז זה רק אסוציאציה והמשיכו בדרכם לשוק הכרמל..."

„איזה מזל ואחס, היה לי ביטוח חיים, אבל דווקא הבית נשרף לי."

קרא ראיון עם אחד שלא מפסיק לבכות

صكنا من الاجل

גלובוס יפתח 13 בתי קולנוע בחיפה

מאת אודי שרון

הקולנוען ובעל אולפני ג.ג. הפקות, יורם גלובוס, מנהל בימים אלה מו"מ להפעלת 13 בתי קולנוע ורשת מסעדות במרכז הקונגרסים ובקניון חיפה, המוקמים במבואותיה הדרומיים של העיר. את שני הפרויקטים יחבר גשר עילי.

בקניון חיפה, ש־70% משטחיו המסחריים כבר הושכרו, מתכנן גלובוס להפעיל שמונה בתי קולנוע, ובמרכז הקונגרסים – חמישה נוספים.

מבואותיה הדרומיים של חיפה יהפכו את האיזור להומה פעילות תיירותית, עיסקית, מסחרית ומדעית. באיזור יוקמו גם מלון "הילטון", בניין המשרדים הראשי והארצי של חברת החשמל וכן "מגדלי חוף הכרמל". אלה יתוספו אל קריית הספורט ואל מרכז העשיות המדע הקיימים באיזור.

סוריה החלה לספק חשמל לצפ' לבנון

(עתיים מזרח) סוריה החלה לספק חשמל לצפון לבנון, בעקבות הסכם החשמל בין שתי המדינות בעת חיבור הרשתות של שתיהן.

תחנת השנאה בדיר נבוח קיבלה חשמל מסוריה בהיקף של 30 מגווט, ועד סוף אוגוסט תגדל הכמות ל־80 מגווט, אמר בכיר בחברת החשמל.

הבכיר אמר, כי איזור הצפון מקבל חשמל בכמות של 50 מגווט מתחנת דז'וק למשך חמש שעות, ולאחר מכן ישנה הפסקה של 10 שעות. לאחר קבלת כל כמות החשמל מסוריה ניתן יהיה לספק חשמל בהיקף של 12 שעות ביממה.

בנק ישראל: נמשכת התרחבות הפעילות הכלכלית במשק

מאת אמנון אמד

הגידול בפעילות הכלכלית במשק נמשך גם ברבע השני של השנה. כך עולה מסקר החברות התקופתי שעורכת מחלקת המחקר של בנק ישראל.

מדובר בסקר רבעוני המתבסס על תשובות של כ־660 חברות ועסקים בענפי התעשייה, המסחר, הבנייה, המלונאות, התחבורה והתקשורת. השאלות בסקר אינן כמותיות, אלא איכותיות בלבד, והחברות מתבקשות לדווח על כיווני השינויים ועל עוצמתם.

למרות שהסקר מצביע רק על מגמות, לא מהסס בנק ישראל לקבוע בצורה חד משמעית, כי שיעור הגידול בפעילות גבוה ברבע השני של השנה מזה שנרשם ברבע הקודם.

פרסום הבנק עצמו שזור משפטים פחות נחרצים. כך, למשל, נאמר בו כי בתקופה הנסקרת נמשך הגידול בתפוקה ובמכירות ענף התעשייה. אולם מייד לאחר מכן נכתב כי גידול זה הוא עונתי בעיקרו, ובהמשך נטען כי גם בניכוי ההשפעה העונתית – נמשך הגידול המהיר.

הדיווח על גידול מהיר זה, אגב, עומד בסתירה גמורה לטענות על קיפאון בענף, שהועלו לפני כשבועיים על ידי התעשיינים עצמם.

צבן: יש לרסן בחקיקה את שכר המנהלים

מאת אמנון אמד

שר הקליטה, יאיר צבן, קרא אתמול לממשלה לבלום את המגמה המסוכנת של התרחבות פערי השכר בחברה הישראלית.

צבן הגיב על נתוני הלמ"ס שפורסמו שלשום, מהם עולה, לדבריו, כי פערי השכר בין העשירון העליון לעשירון התחתון גדלו בשנה שעברה ב־23 אחוז.

נתונים אלה, אמר שר הקליטה, חייבים להדיר שינה מעיניה של הממשלה, שכן הם עלולים לשים לאל את הצעדים שננקטו לצמצום ממדי העוני.

לדעת צבן, ניתן לבלום את התרחבות הפערים רק על ידי נקיטת צעדים חריפים לריסון שכר המנהלים, כולל צעדי חקיקה. מן הצד השני הוא מציע לקדם את שכר המינימום. תנאי להעלאתו, לדעתו. שר הקליטה מעריך כי להליך כזה תהיה משמעות חיובית לגבי העולים החדשים, הנמנים ברובם על מקבלי שכר המינימום.

עוד אומר צבן, כי מי שעומד בחיבוק ידיים מול תופעה של גידול של 26 אחוז בשכר מנהלי החברות הציבוריות, לא יוכל להטיף מוסר לעובדים שיתבעו העלאות שכר.

זאת כאשר השכר הממוצע לשכיר הסתכם אשתקד, על פי דוח הלמ"ס, בכ־3,630 ש"ח ברוטו לחודש בלבד.

במכרז לרכב השרים יוכלו להשתתף גם מכוניות אמריקאיות

מאת אמנון אמד

מינהל הרכב הממשלתי יפרסם בקרוב מכרז למכוניות השרים, שבו תוסר לראשונה ההגבלה על נפח המנוע.

החלטה זו מצטרפת להחלטה נוספת של האוצר, לשנות את שיטת חישוב שווי הרכב לצורך רישוי ושווי השימוש ברכב לצורכי מס הכנסה, ולקבוע אותה על פי שווי הרכב ולא על בסיס נפח המנוע.

ההחלטות אלו התקבלו בעקבות לחצים שהפעילו נציגי המימשל האמריקאי על ראש הממשלה. "אפשר גם ליצרני הרכב האמריקאים להשתתף בבכרזי הרכב הממשלתיים.

המכרז הזה יתייחס לכלי הרכב שירכשו החל מה־1 בינואר בשנה הבאה. במקום הגבלה על נפח המנוע, יגביל המכרז את מחיר הרכישה. כן יילקחו בו בחשבון פרמטרים כלכליים, כגון עלויות התחזוקה השוטפת של המכוניות ובדיקות סכנות שונות.

פתיחת המכרז למכוניות בעלות נפח מנוע גדול וזולות יחסית, עשוי לבטל את המונופול הכמעט מוחלט של מכוניות וולבו בשירות שרי הממשלה.

בשנים האחרונות זכתה במכרז למכוניות השרים מכונית וולוו בנפח מנוע של 2,000 סמ"ק.

את השינוי המוצע אמור שר האוצר, אברהם שוחט, להביא לידיעת השרים בישיבת הממשלה הקרובה.

בורסה / איתן יעקבסון

עליות מתונות עקב עליית הישראליות בנ"י

אתמול נרשמה מגמה של עליות שערים מתונות בשוק המניות. העלייה הוזנה בעליות החדות במניות הישראליות בניו יורק ביום רביעי בלילה. המסחר במניות נפתח בביקושים ערים למניות המשתנים והכר"מ.

עם פתיחת המסחר במשתנים זינק מדד המעו"ף לרמה של 195, אולם החל מהשעה 13:00 השוק נחלש במקצת ומדד המעו"ף ירד לרמה של 194.

בסיום המסחר נקבע מדד המעו"ף על 194.46, בעלייה של 0.45%.

מדד המשתנים נקבע על 192.51, בעלייה של 0.54%. מחזור המסחר הכולל במניות הסתכם בכ־107 מיליון ש"ח.

מחזור בולט של כ־11.4 מיליון ש"ח נרשם במניות טבע, אשר נסגרה בעלייה של 2.5% במחיר של כ־40.7 דולר, בהשוואה למחיר סגירה של 41.1 דולר בניו יורק ביום רביעי בלילה.

עלייה של 2.75% נרשמה במניות כלל אלקטרוניקה, בתגובה לעלייה החדה במניות אי.סי.איי טלקום בניו יורק ביום רביעי בלילה.

ירידה חדה של 3% נרשמה במניות בזק, מחשש שהנפקת מניות החברה בניו יורק לא תתבצע בטווח הנראה לעין.

ירידה של 2% נרשמה במניות עלית 5. אנליסטים מתקשים להעריך את הרווח הנקי הצפוי לעלית בשנת 1995. ירידה מתונה נרשמה גם במניות ארסם, כי"ל ומפעלי ים המלח.

מנגד, נרשמו עליות מתונות במניות לאומי, פועלים, שופרסל, הדיבוע הכחול והתעשייה לישראל.

מדד המעו"ף מקבל התנגדות ברמה של 195 ומתקשה לפי שעה לפרוץ מחסום זה.

[illegible] נרשמה עלייה ב"קולים" [illegible] העלייה ב"שלים" [illegible] המסחר לעומת תחילתו, בתגובה להיחלשות השוק.

בשוק צמודי־מדד נרשמו עליות מתונות. ירידות מתונות נרשמו בשוק צמודי הדולר.

השער היציג של הדולר ממשיך להיות "תקוע" ברמה הנמוכה של 2.95.

ירידות נרשמו באגרות הלא צמודות מסוג "גילון".

הירידות נרשמו בשל השינוי הצפוי בהוראות המס על "גילונים", שיכלול את ביטול הפטור ממס על הריבית.

שוקי הון בעולם / ביל כספי

הדאו ג'ונס בשיא חדש

אתמול הופיע ביקוש גדול למניות אמריקאיות, בהמשך לביקושים הגובים שהופיעו שלשום במחצית השנייה של יום המסחר, ואשר הובילו את מדד הדאו ג'ונס לשיא חדש של 4,734.01 נקודות.

הביקוש במחצית השנייה שלשום הפתיע את השווקים, שכן במחצית הראשונה הופיעו היצעים. עם זאת, שוק ניירות הערך של צפון אמריקה איתן, בגלל הירידה בשערי הריבית הדולריים וגם משום המודדים הכלכליים הטובים שפורסמו בימים האחרונים בארה"ב.

גם אתמול פורסמו מודדים כלכליים טובים: מספר מקבלי דמי אבטלה יציב ונשאר ללא שינוי – 370 אלף איש. הנתונים על ההתייקרויות היו גם הם חיוביים: ביוני ירד מדד המחירים ליצרן ב־0.10 אחוזים, והדבר אומר ששערי הריבית הדולריים עשויים לרדת עוד.

שוק ניירות הערך של ניו יורק קיבל נתונים אלה בשמחה, והמניות שוב התחילו לעלות. בשעות הצהריים של המסחר עלה מדד הדאו ג'ונס ב־3.36 נקודות, ל־4,730.65 נקודות.

גם בקרב המניות הישראליות הנסחרות בניו יורק הופיעו ביקושים טובים מאוד. המדד שלהן שוב רשם שיא חדש – 159.52 נקודות, עלייה חצי יומית של 0.92 נקודות.

בבורסות חשובות אחרות במערב אירופה ובמזרח הרחוק היו היצעים קלים. בפרנקפורט ירד מדד הדקס ל־2,199.09 נקודות, ואילו בטוקיו ירד מדד הניקי ב־100.1 נקודות – ל־16,505.60 נקודות.

בהונג קונג הופיעה מגמה הפוכה בעקבות מכרז המקרקעין של הממשלה, שהפתיע לטובה את הממסד העיסקי ושהשיג מחירים טובים. מודדים אלה מוכיחים שמצב המשק ההונג קונגי טוב, ומשום כך עלה מדד ההנג סנג ל־9,742.44 נקודות – עלייה של 102.82 נקודות.

בשוקי המטבע נרשמו היצעים דולריים קלים, לאחר שהוא עלה בשוקי המטבע של אירופה והמזרח הרחוק.

ההערכה היא כי ירידת הדולר נבעה מהנתונים על ירידת רמת האינפלציה.

המטבע האמריקאי ירד אתמול לשפל יומי של 1.3885 מארק, 1.1595 פר"ש, 87.20 ין, 4.836 פר"צ, ואילו הליש"ט נסחרה ב־1.6026 דולר.

שערי מטבעות חוץ לתאריך 13.07.95

המטבע	שער יציג	לאומי מזומנים קניה	לאומי מזומנים מכירה	לאומי העברות והמחאות קניה	לאומי העברות והמחאות מכירה	הפועלים מזומנים קניה	הפועלים מזומנים מכירה	הפועלים העברות והמחאות קניה	הפועלים העברות והמחאות מכירה	דיסקונט מזומנים קניה	דיסקונט מזומנים מכירה	דיסקונט העברות והמחאות קניה	דיסקונט העברות והמחאות מכירה
1 סל	3.4238	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1 דולר	2.9500	–	–	–	–	2.88	3.02	2.9257	2.9730	2.88	3.02	2.9245	2.9723
1 ליש"ט	4.6979	–	–	–	–	4.60	4.82	4.6593	4.7345	4.58	4.80	4.6537	4.7299
1 מארק גרמני	2.0984	–	–	–	–	2.05	2.15	2.0741	2.1076	2.05	2.15	2.0794	2.1133
1 פרנק צרפתי	0.6031	–	–	–	–	0.58	0.62	0.5957	0.6054	0.58	0.62	0.5973	0.6071
1 גולדן הולנדי	1.8739	–	–	–	–	1.83	1.92	1.8595	1.8896	1.83	1.92	1.8560	1.8863
1 פרנק שוויצרי	2.5085	–	–	–	–	2.46	2.58	2.4953	2.5356	2.46	2.57	2.4936	2.5346
1 כתר שוודי	0.4088	–	–	–	–	0.40	0.42	0.4062	0.4128	0.40	0.42	0.4051	0.4121
1 כתר נורבגי	0.4725	–	–	–	–	0.46	0.48	0.4672	0.4748	0.46	0.49	0.4681	0.4759
1 כתר דני	0.5386	–	–	–	–	0.53	0.55	0.5349	0.5436	0.53	0.56	0.5341	0.5428
1 מרק פיני	0.6860	–	–	–	–	0.67	0.70	0.6790	0.6901	0.67	0.70	0.6792	0.6911
1 דולר קנדי	2.1802	–	–	–	–	2.13	2.23	2.1632	2.1982	2.13	2.23	2.1608	2.1962
1 דולר אוסטרלי	2.1660	–	–	–	–	2.07	2.23	2.1471	2.1818	2.09	2.22	2.1485	2.1837
1 ראנד דרא"פ	0.8075	–	–	–	–	0.65	0.82	0.8008	0.8139	0.68	0.80	0.8010	0.8144
10 פרנקים בלגיים	1.0213	–	–	–	–	0.98	1.05	1.0097	1.0260	0.99	1.04	1.0109	1.0274
10 שילינג אוסטריים	2.9836	–	–	–	–	2.90	3.04	2.9508	2.9985	2.91	3.05	2.9560	3.0043
1000 לירטות איטלקיות	1.8261	–	–	–	–	1.77	1.89	1.8080	1.8372	1.80	1.89	1.8111	1.8409
100 יינים יפנים	3.3407	–	–	–	–	3.27	3.43	3.3210	3.3746	3.26	3.42	3.3122	3.3662
1 דינר ירדני	4.2775	–	–	–	–	4.06	4.34	–	–	–	–	–	–
1 לירה מצרית	0.9588	–	–	–	–	0.83	0.89	–	–	–	–	–	–
ECU	3.8896	–	–	–	–	–	–	3.8473	3.9094	–	–	3.8556	3.9185
1 פאונד אירלנד	–	–	–	–	–	–	–	4.7691	4.8461	4.71	4.93	4.7759	4.8539
100 פזטה ספרד	2.4551	–	–	–	–	2.40	2.57	2.4296	2.4689	2.41	2.53	2.4277	2.4673
1 ניו זילנד	–	–	–	–	–	–	–	1.9750	2.0070	–	–	–	–
100 דרכמה יוונית	–	–	–	–	–	1.27	1.40	1.2794	1.3001	–	–	–	–
100 לירות לבנוניות	0.1840	–	–	–	–	0.20	0.30	–	–	–	–	–	–
1 דולר הונג קונג	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1 דולר סינגפור	–	–	–	–	–	–	–	2.0883	2.1221	–	–	–	–
1000 לירה טורקית	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1 לירה קפריסין	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

מגדלי ההדרים: ההסכם הכלכלי עם ירדן – רע

מאת דן הלוי

בכנסו השנתי של ארגון מגדלי ההדרים ביקר מנכ"ל הארגון, יוסי אונגר, את ההסכם הכלכלי בין ירדן לישראל שנחתם לאחרונה בראשי תיבות, בטענה שהוא מקפח את החקלאים הישראלים.

חולשתו העיקרית של ההסכם, לדעת אונגר, היא בכך שהוא מקפח את החקלאים הישראלים בהשוואה לירדנים.

כך, למשל, קובע ההסכם שישראל מתחייבת לקנות מירדן 50 אלף טונות פירות וירקות טריים, בעוד את ירדן אין הוא מחייב לרכוש אפילו טון תוצרת מישראל, והיא אף אינה מחויבת לאפשר לישראל סחר טרנזיט דרך תחומה – למדינות המפרץ, למשל.

ההסכם אף אינו ממסד את יצוא ההדרים מרצועת עזה לירדן באופן שיחייב אותה לקיימו. מנכ"ל ארגון מגדלי פרי ההדר חושש, שהירדנים עלולים להשתמש בפירצה זו כאיום ביחסים עם הרשות הפלסטינית – על גב הפרדסנים בישראל, שעודפי התוצרת מעזה יורידו את התמורה עבור יבוליהם במקרה של חסימת נתיב היבוא לירדן.

שערי קרנות הנאמנות ליום 13.7.95

שם הקרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	יומי בנקודות	יומי באחוזים	באחוזים מתחילת החודש	באחוזים מתחילת השנה	חודשי ממוצע
מניות							
אוחדרין מניות*	114.86	112.37	+1.16	+1.04	+2.14	+12.65	+1.87
אוצר מניות	79.25	77.86	+0.52	+0.67	+1.87	+4.81	+0.73
אחריות מניות	264.21	259.28	+1.37	+0.53	+1.09	−2.31	−0.36
אייל מניות המירים*	104.82	104.20	+0.69	+0.67	+2.39	+4.46	+0.68
אילנות שחקים	51.20	50.87	+0.50	+0.99	+0.99	+0.02	–
אליסט מניות	851.13	831.00	+6.08	+0.74	+1.18	+7.48	+1.13
אנפה	216.90	212.87	+0.34	+0.16	+0.72	+1.09	+0.17
אנקור	624.62	621.87	+4.25	+0.69	+1.04	+1.99	+0.31
אפיקים מניות	207.43	204.67	+2.35	+1.16	+1.28	+0.37	+0.06
אפסילון 36	66.28	67.38	+0.62	+0.93	+2.43	−4.59	−0.73
אפסילון מניות	136.25	134.44	+1.40	+1.05	+1.70	−10.13	−1.65
ארז	240.79	239.78	+1.97	+0.83	+0.88	+1.89	+0.29
אש	583.12	570.91	+5.20	+0.92	+2.10	−2.43	−0.38
אתגר	116.47	114.32	+0.43	+0.38	+2.20	+6.49	+0.98
בטוחה מניות	3625.22	3575.68	+24.35	+0.69	+2.27	+3.30	+0.51
ברוז	154.64	153.98	+1.27	+0.83	+1.57	+1.78	+0.27
דוברת שדם מניות	78.96	77.29	+0.75	+0.98	+2.48	+7.86	+1.18
הראל–לביא מניות חומ'	102.28	100.31	+1.05	+1.06	+2.85	+0.56	+0.09
זכיר	608.30	601.50	+3.93	+0.66	+0.46	−0.08	−0.01
יער	65.53	65.13	+0.58	+0.90	−0.56	−6.21	−0.99
כוכב	123.22	120.88	+0.95	+0.79	+1.14	−1.25	−0.20
כללי מניות המירים	125.33	123.68	+0.78	+0.63	+2.04	+20.56	+2.95
מבריק	223.45	219.32	+2.52	+1.16	+0.81	+4.25	+0.65
מיקב אופציות	41.71	41.04	+0.37	+0.91	+1.33	−9.24	−1.50
מיקב מניות	156.01	154.24	+1.35	+0.88	+1.17	+0.40	+0.06
מעגל	70.40	69.76	+0.49	+0.71	+2.41	+9.29	+1.39
מפתן	90.46	89.68	+0.73	+0.82	+2.68	+4.49	+0.68
מרכזית מניות והמירים	56.77	56.26	+0.36	+0.64	+1.13	−3.30	−0.52
נילי	769.31	758.59	+5.85	+0.78	+1.15	+3.25	+0.50
נמרצת	65.46	64.25	+0.42	+0.66	+3.03	+6.44	+0.98
נסיכה קונטיננטל	50.26	49.31	+0.44	+0.90	+1.05	−4.60	−0.73
נשואה מניות	302.74	300.83	+2.79	+0.94	+1.87	+5.16	+0.79
סימורן מניות והמירים*	108.68	107.06	+0.45	+0.42	+1.51	–	–
ספנות מניות	63.92	63.66	+0.52	+0.82	−0.19	−0.42	−0.07
עדיף	102.53	100.68	+1.04	+1.04	+0.30	+0.21	+0.03
עמדה פז	131.60	130.12	+1.28	+0.99	+1.85	+5.64	+0.86
עמדה שלהבת	164.41	163.19	+1.46	+0.90	+0.36	−6.12	−0.98
עמדה שני	77.98	77.52	+0.58	+0.75	+2.66	+3.53	+0.54
פיא אודם	844.85	829.49	+7.05	+0.86	+1.40	+5.00	+0.76
פיא זינק	52.63	52.30	+0.32	+0.62	−0.04	−0.78	−0.12
פיא יהלום	815.21	800.28	+6.82	+0.86	+1.15	+1.98	+0.31
פיא מכלול	545.76	535.87	+4.11	+0.77	+1.51	+6.79	+1.03
פיא מנוף	117.17	115.00	+0.69	+0.60	+0.03	−3.72	−0.59
פסגות נבט לשלום	88.92	87.24	+0.48	+0.55	+2.29	+6.09	+0.92
פסגות מניות	563.70	560.06	+3.81	+0.68	+1.47	+5.27	+0.80
פסגות על	65.91	64.66	+4.94	+1.48	+3.09	+8.86	+1.33
ציון משאבים מניות והמ'	118.95	118.08	+0.48	+0.41	+1.75	+6.44	+0.97
צמיחה מניות	459.39	456.29	+2.73	+0.60	−0.29	+5.52	+0.84
קפיטל מניות	73.32	72.29	+0.41	+0.57	+1.13	+1.90	+0.29
קרן זהב מניות	47.55	46.48	+0.40	+0.87	−0.28	−15.61	−2.60
רעם 90	197.72	193.46	+2.01	+1.05	+2.66	−11.97	−1.96
ששק	681.35	668.79	+6.24	+0.94	+1.44	+6.07	+0.92
תשואות–סופה	113.09	110.33	+0.87	+0.79	+0.85	+10.33	+1.54
מניות לפי שיטת מסחר							
אגמיה	96.83	96.25	+0.69	+0.72	−1.51	−14.94	−2.48
אומגה	99.90	99.60	+0.56	+0.57	+0.51	−0.15	−0.02
אילנות כר"מ	142.73	141.86	+1.24	+0.88	+0.57	+3.13	+0.48
אליסט אגרסיבית	110.69	108.07	+0.78	+0.73	+0.94	+7.69	+1.16
בל	81.89	80.78	+0.55	+0.69	+1.39	+8.88	+1.33
דובדבן	1904.72	1869.82	+12.46	+0.67	+2.24	+6.04	+0.92
דוברת שדם כר"מ	98.09	96.84	+1.88	+1.14	+1.39	+4.92	+0.75
זיק	332.51	324.74	+2.22	+0.69	−0.06	+0.91	+0.14
מרכזית משתנים	214.09	213.36	+0.61	+0.29	+1.37	−2.33	−0.37
מרץ	366.65	363.52	+2.07	+0.57	+3.29	+8.95	+1.34
עמדה כר"מ	1619.10	1612.94	+16.66	+1.04	+0.73	+1.59	+0.25
עמדה משתנים	1472.88	1455.99	+11.81	+0.82	+3.04	+8.59	+1.29
פיא בדולח	681.84	677.73	+4.99	+0.74	+2.17	+9.71	+1.45
פסגות לימיט	228.98	225.84	+1.26	+0.56	+2.55	+10.07	+1.50
ציון משאבים – כר"ם	95.42	94.78	+0.67	+0.71	+1.42	+4.23	+0.65
תור	301.93	300.79	+1.69	+0.57	+2.21	+4.54	+0.69
מניות ענפי							
אורדן חו"ל	77.07	75.44	–	–	−0.22	+3.57	+0.55
אחדיות נדל"ן	197.36	193.20	+1.62	+0.85	+0.81	−2.18	−0.34
אחריות נפט וגז	127.25	124.61	+0.72	+0.58	−4.03	−22.94	−3.97
אילנות פיננסים	64.91	63.63	+0.42	+0.66	−0.09	+0.54	+0.08
אילנות תקשורת ומ	64.82	63.61	+0.79	+1.26	+2.14	+12.54	+1.85
אליסט תעשיות	263.76	257.50	+2.06	+0.81	+1.24	+7.37	+1.11
בריאות	59.05	58.23	+0.67	+1.16	−0.17	+4.54	+0.69
דקל	2180.99	2167.68	+19.35	+0.90	+1.98	+10.23	+1.53
הון מק"ן	67.52	66.27	+0.34	+0.52	−1.06	−3.13	−0.49
זינגר ברוק פיננשל	80.59	79.03	+0.34	+0.43	−2.56	−5.69	−0.91
כימיקל מק"ן	84.50	82.95	+0.75	+0.91	+2.27	+8.32	+1.25
להב סלעית	103.53	102.37	+0.48		+0.39	−3.72	−0.59
להב שנשת	73.10	71.76	+0.76	+1.07	+0.59	+2.79	+0.43
להב תיירות	52.98	52.02	+0.51	+0.99	−2.44	−7.63	−1.23
מבנה	286.35	283.89	+2.85	+1.01	+1.26	+1.96	+0.30
מגוד פיננסי	76.73	76.09	+0.21	+0.28	+0.81	+3.86	+0.59
מור	1180.92	1170.50	+9.00	+0.77	+2.95	+8.03	+1.21
מזון	91.81	90.56	+0.86	+0.96	−0.13	+3.12	+0.48
משאבי טבע	57.23	56.21	+0.26	+0.46	−0.74	−4.44	−0.70
עמדה יצוא	66.09	65.28	+0.74	+1.15	+3.14	+6.96	+1.05
פיא 2000	65.74	64.55	+0.86	+1.35	+2.38	+13.25	+1.95
פסגות מקום	70.35	69.90	+0.78	+1.13	+3.65	+11.75	+1.74
צמיחה תעשיה	190.63	188.33	+1.20	+0.64	−0.07	+8.25	+1.24
מניות המעו"ף							
אילנות מעוף	137.45	136.78	+0.59	+0.43	+2.76	+9.70	+1.45
כללי–מעו"ף	163.04	162.42	+0.70	+0.43	+2.81	+12.02	+1.78
מד מעוף	140.39	139.51	+0.56	+0.40	+2.71	+9.49	+1.42
מעלה מעו"ף	132.61	130.16	+0.45	+0.35	+2.50	+8.90	+1.33
מרכזית מעו"ף	137.91	137.60	+0.52	+0.38	+2.69	+13.35	+1.97
עמדה מעוף	145.71	144.42	+0.63	+0.44	+2.76	+9.18	+1.37
פיא מעוף	137.28	134.75	+0.58	+0.43	+2.54	+10.07	+1.50
גמישות							
אבוקה	1559.59	1531.10	+9.35	+0.61	+0.53	+0.43	+0.07
אביר	158.81	155.92	+0.50	+0.32	+0.69	+2.38	+0.37
אוחדרין גמישה	80.92	79.21	+0.76	+0.97	+1.33	−7.66	−1.23
אוצר גמישה	70.80	69.58	+0.22	+0.32	+1.27	+3.77	+0.58
אחריות גמישה	391.38	384.11	+1.29	+0.34	+0.70	−3.61	−0.57
אילנות 90	183.84	180.42	+1.27	+0.71	+1.40	+7.69	+1.16
איפקס גמישה	109.34	107.45	+0.62	+0.58	+1.43	+11.01	+1.64
אליסט גמישה	545.66	532.70	+3.10	+0.59	+1.17	+7.15	+1.08
אסף	171.69	169.64	+0.87	+0.52	+0.41	−0.52	−0.08
אפיקים גמישה	132.47	130.66	+1.34	+1.04	+0.50	+2.34	+0.36
אפסילון גמישה *	103.17	102.69	+0.07	+0.07	+1.12	+2.95	+0.45
ברוסון גמישה	70.09	69.54	+0.45	+0.65	−0.06	+3.37	+0.52
בזק גמישה	195.09	193.39	+0.86	+0.45	+0.63	+1.12	+0.17
בטוחה 30 פלוס	136.33	134.49	+1.45	+1.09	+1.58	+4.24	+0.65
בטוחה גמישה	2065.75	2037.21	+7.15	+0.35	+0.78	+2.39	+0.37
בלק–רוק גמישה	119.71	117.16	+0.99	+0.85	+1.99	+7.65	+1.15
דוברת שדם גמישה	128.05	125.32	+0.80	+0.64	+0.89	+6.78	+1.32
דוכיפת	554.49	544.36	+2.49	+0.46	+0.63	+1.99	+0.31
ולף אבלנן גמישה	96.99	95.94	+0.51	+0.53	+0.32	+1.73	+0.27
יסודות	2406.58	2362.10	+27.33	+1.17	+0.93	+3.82	+0.58
יעד גמישה	79.40	78.61	+0.30	+0.38	+0.03	+8.03	+1.21
יצרים גמישה*	100.85	100.64	+0.55	+0.55	+0.64	+0.64	+0.10
כללי גמישה	1000.36	987.01	+5.35	+0.55	+1.30	+8.45	+1.27
למשקיע	424.20	419.12	+1.90	+0.46	+2.01	+8.19	+1.23
לגיד	1313.12	1289.39	+7.37	+0.57	−1.51	–	–
מגוון	1467.77	1455.30	+3.04	+0.21	+0.98	+5.18	+0.79
מד דיקלה	108.78	107.86	+0.41	+0.38	+1.63	+5.03	+0.77
מוקד	2490.15	2468.72	+8.95	+0.36	+1.70	+7.39	+1.11
מיקב גמישה	1641.09	1622.66	+14.20	+0.88	+0.85	+2.65	+0.41
מירב	119.77	119.21	+0.03	+0.03	+2.21	+9.42	+1.41
ממון	204.19	202.43	+0.82	+0.41	+1.76	+8.21	+1.23
מעופים גמישה 50	107.46	105.52	+0.66	+0.63	+1.13	+3.53	+0.54
נווה	593.92	585.70	+2.44	+0.42	+1.07	+5.01	+0.76
נץ	186.37	183.58	+0.60	+0.33	−0.49	−4.39	−0.70
נשואה גמישה	1909.11	1896.80	+10.66	+0.57	+0.95	+4.95	+0.75
סיגמא גמישה	86.08	85.20	+0.45	+0.53	−0.36	+7.93	+1.19
סייד	161.75	159.49	+1.21	+0.76	+1.42	+12.36	+1.83
סער	142.35	140.68	+0.75	+0.54	+0.96	+3.59	+0.55

שם הקרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	יומי בנקודות	יומי באחוזים	באחוזים מתחילת החודש	באחוזים מתחילת השנה	חודשי ממוצע
שומר מקד	159.27	158.61	+0.45	+0.28	+0.83	+4.40	+0.67
עידית	3034.00	2999.43	+19.95	+0.67	+2.23	+1.72	+0.27
פיא היובל	160.15	159.17	+1.40	+0.89	+1.68	+3.59	+0.55
פיא קלע	637.25	634.08	+3.55	+0.56	+1.24	+6.29	+0.95
פמד	394.52	391.00	+1.37	−0.35	+1.06	−1.67	−0.26
פסגות 100	220.33	218.37	+1.76	+0.81	+1.73	+10.22	+1.52
פסגות גמישה	432.74	429.51	+2.88	+0.68	+2.55	+9.67	+1.45
ציון משאבים גמישה	12297.28	12210.93	+53.79	+0.44	+0.94	+0.73	−0.11
צמיחה	2269.70	2257.95	+11.00	+0.49	−0.19	+4.05	+0.62
רקע גמישה	148.59	146.60	+1.84	+1.27	+1.78	+4.64	+0.71
שקנאי	135.66	133.18	+1.32	+1.00	−0.20	−2.68	−0.42
הדהד	2316.14	2304.42	+12.17	+0.53	+1.04	+5.72	+0.87
ני"ע ישראליים נסחרים בחו"ל							
אפלס ב.ע.פ	107.26	106.30	+1.17	+1.11	+3.37	+20.05	+3.88
ישראל אמריקה	136.73	135.80	–	–	+2.94	+11.89	+1.76
להב רום	85.86	83.88	+0.62	+0.74	+3.77	+19.28	+2.78
מגדיאל	132.58	131.02	–	–	+3.02	+15.39	+2.25
עמדה כחי	77.65	76.44	–	–	+3.90	+21.41	+3.06
פיא עולמית	84.06	83.39	–	–	+5.03	+19.80	+2.85
פריצה	97.12	94.64	+0.60	+0.64	+2.28	+15.16	+2.22
ניירות ערך זרים							
אילן $	173.28	168.70	–	–	–	+12.23	+1.61
אוליסט אירופה	122.56	119.76	+0.06	+0.05	+0.80	+6.54	+0.99
אפיקים חו"ל	152.91	149.30	–	–	+3.04	+23.63	+3.38
בטוחה חו"ל	147.83	145.44	+1.26	+0.87	+2.93	+32.11	+4.42
דולר	182.55	181.95	–	–	+0.20	+0.57	+0.09
חו"ל	223.57	218.46	–	–	–	+16.04	+2.34
כחל	317.18	311.14	+0.26	+0.08	+0.16	+3.72	+0.57
להב קוסמוס $	111.02	110.71	+0.07	+0.06	+0.36	+9.98	+1.49
מגדיה $	142.54	141.66	+0.75	+0.53	+2.04	+15.05	+2.20
מט"ח	189.53	186.95	+1.66	+0.98	+1.15	+11.06	+1.64
ספנות נדל"ן חו"ל	84.31	82.74	–	–	+1.09	+0.35	+0.05
פיא הול	338.61	331.84	–	–	+1.46	+8.66	+1.30
פיא יורגים $	141.41	139.35	–	–	+0.95	+6.38	+0.97
פיא פריים $	104.11	102.73	–	–	+0.88	+8.18	+1.23
פיזור חו"ל	100.51	97.58	–	–	+0.22	+3.94	+0.60
פסגות חו"ל	115.71	114.79	–	–	+5.44	+25.13	+3.55
קפיטל חו"ל	102.39	101.11	−0.08	−0.08	–	+7.06	+1.07
רזון קונטיננטל	152.86	152.20	+0.49	+0.32	+1.06	+8.89	+1.33
רשף	418.88	413.24	+0.56	+0.14	+0.77	+6.77	+1.02
תבל	967.11	954.05	–	–	+1.83	+8.41	+1.26
מט"ח							
אוצר יוניברס *	104.38	102.48	+0.03	+0.03	+0.29	+2.74	+0.42
אילנות גלובוס	96.42	94.46	–	–	–	+23.12	+3.29
דולב	698.53	685.62	+0.61	+0.09	+0.39	+3.25	+0.50
חוזית	452.36	444.01	+0.12	+0.03	+0.16	+1.29	+0.20
מגד	712.35	706.39	+0.07	+0.01	+0.27	+3.55	+0.54
מיקב מטח	217.77	215.88	+0.57	+0.26	+0.14	+1.28	+0.20
ענבל פקן	136.34	136.07	+0.04	+0.03	+0.21	+2.65	+0.41
פיא עבר	125.12	122.79	−0.12	−0.10	−1.02	−5.65	−0.90
פסגות מט"ח	393.00	385.71	+0.30	+0.08	+0.69	+4.22	+0.65
פסגות עולם	134.43	131.96	+0.95	+0.73	+3.13	+12.87	+1.90
צבר	242.80	238.17	+0.40	+0.17	+0.44	+5.38	+0.82
מעורבות							
ברק	1948.51	1912.48	+7.43	+0.39	+0.82	+4.80	+0.73
מעיין	1001.80	993.68	−0.01	–	−0.21	−2.16	−0.34
עמדה כולבת	166.02	165.38	+0.48	+0.29	+1.22	+3.89	+0.60
פיא	5760.93	5655.03	+22.04	+0.39	+0.94	+4.37	+0.67
פסגות יצירה	414.99	412.51	+1.54	+0.37	+0.32	+3.38	+0.52
פסגות משולבת	455.16	446.92	+2.03	+0.46	+1.34	+7.62	+1.15
צופית	531.38	521.60	+1.11	+0.21	+0.79	+2.94	+0.45
תפדיק ב.פ.ק	78.21	68.91	+0.48	+0.58	+0.09	+0.20	+0.03
מדד ומניות							
אורן	2971.11	2952.53	+4.59	+0.16	+0.97	+3.80	+0.56
ברוש	1364.58	1320.77	+9.11	+0.39	+0.93	+5.31	+0.81
תאנה	1089.73	1069.46	+3.90	+0.37	+0.59	+3.46	+0.53
אג"ח קונצרני							
אגש	330.85	324.80	+0.41	+0.13	+0.46	+5.53	+0.84
אוחדית אג"ח	136.01	133.49	+0.27	+0.20	−0.78	+1.51	+0.23
אייל אגח חברות*	102.57	101.95	+0.18	+0.18	−0.16	+2.71	+0.34
אמירים	91.93	91.13	+0.27	+0.30	+0.35	+0.86	+0.13
אליסט חברה	207.72	203.83	+0.50	+0.25	+0.09	+2.55	+0.39
אפסילון אגח חברו	91.27	91.13	+0.16	+0.18	−0.36	−8.45	−1.36
הסדה	852.18	842.75	−3.83	+0.46	+0.20	+1.10	+0.17
ולף אבלנה אג"ח ציבור	98.12	97.64	+0.13	+0.13	−1.75	−2.12	−0.33
כללי אגח ח	151.23	150.02	+0.25	+0.17	+0.83	+6.22	+0.94
מיקב אגח חברות	105.03	104.12	+0.48	+0.46	−0.31	+4.38	+0.67
מגורה אג"ח להמרה	98.45	97.63	+0.25	+0.26	−0.46	+1.84	+0.28
מרווח	453.30	449.46	+0.45	+0.10	+0.21	+1.85	+0.29
נשואה אג"ח חברות	124.10	123.33	+0.36	+0.29	−0.75	+0.77	+0.12
עמדה שנהב	75.02	74.56	+0.29	+0.39	−0.25	−1.86	−0.29
פיא אוד	796.07	791.13	+4.05	+0.51	+0.36	+4.06	+0.61
פיא תנופה	282.69	277.44	+0.16	+0.06	+0.23	+0.91	+0.14
קשת	317.94	312.10	+0.46	+0.15	−0.13	+1.10	+0.17
שלדג	174.00	171.43	+0.39	+0.23	−0.17	−0.79	−0.12
אג"ח							
אודנין סקולה	105.55	105.09	+0.09	+0.09	+0.52	+2.78	+0.43
איתן	248.70	244.02	+0.55	+0.23	+1.16	+4.92	+0.75
אפיקים אג"ח	285.09	281.37	+1.49	+0.74	−8.32	+5.78	+0.88
אחזית	740.34	735.85	+1.95	+0.27	−0.39	+1.00	+0.15
בונד	133.98	132.19	+0.48	+0.36	+0.09	+1.26	+0.20
בטוחה אג"ח	2224.58	2194.65	+8.67	+0.40	−0.54	+0.71	+0.11
בלק–רוטשילד אג"ח	112.26	110.68	−0.02	−0.02	+0.21	+6.48	+0.96
גיא	480.82	474.33	+1.21	+0.26	+0.35	+4.07	+0.62
הילה	397.71	396.13	−0.42	−0.11	+0.69	+5.04	+0.77
הראון לביא	164.64	162.39	+0.68	+0.42	+0.72	−0.67	−0.10
חלמיש	223.95	221.44	+0.30	+0.14	−0.67	−6.47	−1.03
יעד	197.27	195.54	+0.15	+0.08	+0.52	+4.08	+0.62
סיגורן אג"ח	117.83	115.43	+0.46	+0.40	−0.25	−0.69	−0.11
עמינל אג"ח	96.16	95.38	+0.11	+0.12	–	+1.97	+0.30
פיא אופיר	432.09	429.59	+0.16	+0.04	+0.60	+4.28	+0.65
פיא יוזמה	170.78	167.65	+0.24	+0.14	+1.07	+2.37	+0.36
פיא שמיר	1038.02	1019.03	+0.89	+0.09	+0.70	−1.68	−0.26
פיל	210.09	208.05	+0.82	+0.40	+0.42	+0.24	+0.04
צנק	259.18	257.89	+0.41	+0.16	+0.55	−0.79	−0.12
ציון משאבים אגח הקסם	1431.44	1420.38	+1.24	+0.09	−0.67	+0.85	+0.13
קפיטל אג"ח	108.00	107.18	+0.26	+0.24	+0.59	+7.68	+1.16
שחר	171.89	168.72	+0.09	+0.05	+0.71	+4.96	+0.76
שקולה	115.40	114.65	−0.03	−0.03	+0.78	+8.32	+1.25
תשואות–חן	107.22	106.35	+0.04	+0.04	−1.45	–	–
מדד ומט"ח							
אודית	156.20	153.34	+0.01	+0.01	+0.54	−1.04	−0.16
אלון	1589.03	1559.94	+0.84	+0.05	+0.59	+3.13	+0.48
אשל	554.32	544.06	+0.72	+0.13	+0.72	+4.38	+0.67
גורן	523.06	513.21	+1.01	+0.20	+0.56	+3.93	+0.60
דוברת שדם אג"ח	115.47	113.60	+0.34	+0.30	−0.87	+4.39	+0.67
מבחר	417.05	413.70	−0.04	−0.01	−0.68	+4.82	+0.73
מימד	325.57	322.86	+0.13	+0.04	+0.22	+4.37	+0.67
מלכוית	222.97	220.46	+0.27	+0.12	+0.97	+6.55	+0.99
ערמון	147.43	144.75	+0.11	+0.08	+0.56	−2.51	−0.39
פיא נכ"ס	4896.45	4806.33	+12.50	+0.26	+0.88	+3.97	+0.61
פיא סגולה	250.92	246.35	+0.03	+0.01	−0.24	−1.94	−0.30
פסגה כל החודש	103.08	101.23	−0.07	−0.07	+0.75	+0.04	+0.01
שקד	244.68	240.25	−0.03	−0.01	+0.61	−2.33	−0.37
75% אג"ח מדינה							
אגוז	838.17	822.79	+0.49	+0.06	+0.55	+5.37	+0.82
אוצר אג"ח מדינה	114.55	112.46	−0.03	−0.03	+0.72	+4.96	+0.75
אחריות אג' מד'	316.18	312.05	+0.14	+0.04	−0.44	+3.78	+0.58
אלמוג	306.30	300.58	+0.01	–	+0.73	−3.99	−0.63
אליסט אג"ח	303.73	299.55	+0.35	+0.12	+0.72	+3.17	+0.49
אפסילון אג"ח	142.34	140.67	+0.11	+0.08	+0.26	−0.71	−0.11
בטוחה אג"ח מדינה	1755.13	1731.49	−0.01	–	+0.78	+4.02	+0.61
גבע	309.09	304.93	+0.29	+0.10	+0.70	+2.80	+0.43
דוכס	179.02	177.06	+0.03	+0.02	+0.86	+4.92	+0.75
דונג	907.62	891.78	+1.44	+0.16	+1.56	+12.50	+1.85
הוק אג"ח מדינה	188.69	186.76	+0.28	+0.16	+0.04	−3.81	−0.60
זוהר	370.05	365.08	+0.27	+0.07	+0.72	+4.83	+0.74
זיו	451.86	445.69	+0.82	+0.18	+0.79	+3.79	+0.58
י.ל.ר אג"ח מדינה	107.47	105.61	+0.11	+0.10	+0.89	+3.19	+0.49
יובל	539.04	536.90	+0.13	+0.02	+0.87	+4.63	+0.71
יקדה	436.02	434.30	−0.28	−0.06	+0.99	+5.49	+0.83
כללי אג"ח מדינה	364.10	357.65	+0.46	+0.13	+0.81	+6.61	+1.00
לשם	1117.31	1104.74	+0.61	+0.06	+1.39	+4.36	+0.67
מבטח	1261.53	1251.23	+0.33	+0.03	+0.78	+4.22	+0.64
מיקב אג"ח	3609.41	3578.78	+3.60	+0.10	+0.67	+5.38	+0.58
מרום	4496.49	4459.17	−0.34	−0.01	+0.76	+4.12	+0.63
מרכזית אג"ח מדינה	101.13	100.40	−0.01	−0.01	+1.54	+4.69	+0.72
נשואה אג"ח מדינה	1009.59	1003.45	+0.15	+0.01	+0.76	+5.44	+0.83
סיגמא אג"ח מדינה *	106.62	105.27	+0.08	+0.08	+0.56	+5.54	+0.84
סלע	1038.59	1029.71	+0.87	+0.08	+0.72	+3.91	+0.60
סנונית	489.57	484.23	−0.04	−0.01	+1.04	+5.50	+0.84
ספנות אג"ח מדינה	110.87	110.48	−0.08	−0.07	+0.45	+4.23	+0.65
עבודה אג"ח מדינה	888.93	881.14	+0.03	–	+0.47	+1.82	+0.28
עפרוני	432.20	424.28	+0.05	+0.01	+0.84	+2.23	+0.34
פיא צמיד	3417.14	3354.14	+3.05	+0.09	+0.61	+3.53	+0.54
פיא קשע	193.35	191.66	+0.23	+0.12	+1.02	+2.88	+0.44
פיא תרשיש	144.40	141.75	−0.06	−0.04	−0.71	−3.85	−0.61
פסגות מדד	404.99	397.52	+0.36	+0.09	+0.82	+5.38	+0.82
פסגות מלכי"ד	331.14	328.30	+0.21	+0.06	+0.71	+2.81	+0.43
פסגות תאגידים	395.71	388.57	+0.39	+0.10	+0.74	+5.62	+0.85
צמיחה אג' מד'	1480.28	1460.33	−0.33	−0.02	−0.12	+3.50	+0.54
שבים	522.86	513.12	+0.66	+0.13	+1.13	+5.04	+0.77
שחף	147.89	147.38	+0.04	+0.03	+1.01	−1.37	−0.21
תמנן	794.67	780.07	–	–	+0.94	+3.27	+0.50
תפוז	530.58	527.63	+0.15	+0.03	+0.69	+4.20	+0.64
שיקלית							
אליסט כספים	108.52	108.24	−0.16	−0.15	+0.87	+8.33	+1.24
הון	408.26	408.26	−0.79	−0.19	+0.99	+8.41	+1.36
כללי זמינה	120.35	120.35	−0.82	−0.82	+0.99	+10.87	+1.61
להב יסעוד	126.01	125.71	−0.21	−0.17	+0.82	+8.71	+1.31
פיא חליפית	362.54	361.63	−0.40	−0.11	+0.73	+8.56	+1.29
פסגות כל רגע	155.10	154.71	−0.10	−0.06	+0.86	+8.65	+1.30

המשתנים ליום 13.7.95

החברה	שער בנקודות	שינוי בנקו'	שינוי ב%	שער יומי נמוך ב%	שער יומי גבוה ב%
אבגיק	12.1	−0.6	−5.0	94.00	94.00
אי"ש	2257.0	+39.0	+1.8	101.00	102.00
אגן	4755.0	+47.0	+1.0	100.00	101.25
אהרונוב	2395.0			101.00	101.00
אביב	7476.0	+19.0	+0.3	100.75	101.75
אורון 0.1	460.0	+7.0	+1.5		
איתמר 1	594.0	+1.0	+0.3	99.00	100.50
אידיג 1	3685.0	+63.0	+1.8	100.25	102.00
אידי בי אחזקה	981.0	+5.0	+0.5	100.25	101.25
אידיבי פיתוח	5045.0			100.00	100.50
איזנוב 1	941.0	+25.0	+2.8	102.50	103.00
אלביט 3	23389.0	+570.0	+2.5	102.50	103.00
אלביט אג"ח ב'	102.5	+1.5	+1.3	101.50	101.50
אירוי החזקה	9769.0	+49.0	+0.5		
אלון 3	10242.0	+225.0	+2.3	102.00	103.00
אמש	2405.0	−6.0	−0.2	98.00	98.25
אפריקה אג"ח 4	104.0	+0.5	+0.3	100.25	100.25
אפריקה ישראל 1	348174.0	+4298.0	+1.3		
אפריקה ישראל 0.1	382035.0	+7491.0	+2.0	101.25	101.25
אקשטיין תעשי'	403.0			100.00	100.00
בזק 1	766.0	−24.0	−3.0	96.75	100.25
בינלאומי 1	37248.0	+185.0	+0.5	100.25	100.50
בינלאומי 5	36098.0			100.00	100.00
ברוש	2128.0			100.00	100.50
גדות השקעות	5985.0	+146.0	+2.5		
גדות 1	531.0			100.00	100.00
גזית אג"ח 2	113.0			100.00	100.00
דגון 1	885.0				
דיסקונט השקעות	18944.0	+234.0	+1.3	100.50	101.50
דלק 0.1	8992.0			100.00	100.00
דנבאר 5	2386.0				
הכשרת הישוב	938.0	+16.0	+1.8	101.00	101.50
חברה לישראל 1	24382.0	+182.0	+0.8	100.00	101.25
חברה לישראל 5	23376.0	+345.0	+1.5		
חל"ן 1	5.0		−1.0	98.75	99.00
כיכן 1	120061.0	+2928.0	+2.5	102.50	102.75
טמבור 1	1416.0	+28.0	+2.0	100.00	101.50
טפחות הגליל 1	179305.0			100.00	100.00
יואל 1	118.5	−0.5	−0.5	98.50	99.00
יואל אג"ח 2	70.0			101.00	101.00
ים המלח 0.1	847.0	−4.0	−0.5	99.00	99.75
יצוא חקלאי 1	1456.0	+29.0	+2.0		
ישראמקו	2.7	+0.1	+2.0	101.75	105.75
כבלים 0.25	1999.0	+20.0	+1.0	100.50	101.50
כור 1	24515.0	−61.0	−0.2	99.50	100.25
כור אג"ח ד'	111.0	+0.5	+0.3		
כור אופ' 2	6048.0	+60.0	+1.0	101.00	101.00
כימיקלים לישראל	229.0	−2.0	−0.7	99.00	99.75
כיתן	728.0	+4.0	+0.5		
כלכלית ירושלים	957.0	+9.0	+1.0	101.00	102.50
כלל אלקטרוניקה	34712.0	+929.0	+2.8	102.00	102.75
כלל ביטוח	1125.0	−9.0	−0.7		
כלל ישראל 10	7673.0	+95.0	+1.3	100.50	101.25
כלל סחר 1	783.0	+8.0	+1.0	101.00	101.00
כלל תעשיות 1	1782.0	+18.0	+1.0	100.75	101.50
כללי 1	8444.0	+104.0	+1.3		
לאומי	362.0	+1.0	+0.3	100.00	101.00
לפידות	200.0	+4.0	+2.0	102.00	102.00
מאיר עזרא 1	1612.0	+8.0	+0.5	101.00	101.00
מבטח שמיר 1	1532.0	−4.0	−0.2	98.50	99.75
מבני תעשיה	396.0	+4.0	+1.0	99.75	101.00
מהדרין 1	8084.0				
מטבעים	1669.0	+8.0	+0.5	100.25	100.50
מליבו 5	784.0	−2.0	−0.2	97.50	97.50
מגן 1	783.0	+8.0	+1.0	100.25	100.50
מפעלי פלדה	288.0	+4.0	+1.3	100.50	101.00
משכן מחשי 1	451.0	+10.0	+2.3	103.50	103.50
משכן ב 1	32252.0	+398.0	+1.3	101.00	101.00
נייר חדרה	16345.0	+162.0	+1.0	101.00	101.50
נכסים ובנין	19418.0	+145.0	+0.8	100.00	100.00
סונול	590.0	−1.0	−0.2	99.00	99.00
ספא	509.0			100.50	108.50
סקטא בזק אג"ח 5	112.5	+0.5	+0.3	100.00	100.00
סהנת 1	1778.0	+35.0	+2.0	102.00	102.00
סקום	333.0	+4.0	+1.5	101.75	102.00
עלית 5	1289.0	−26.0	−2.0	97.25	100.50
פולימותר 5	6610.0			100.25	100.50
פלגת 2	259.0				
פועלים השק' 1	8660.0	+170.0	+2.0	102.00	102.00
פועלים	484.0	+6.0	+1.3	100.25	101.25
פורמולה 1	1456.0	+25.0	+1.8	100.50	102.00
פטרוכימיים	1802.0	+4.0	+0.3	100.00	100.75
פיבי	44570.0	+111.0	+0.3	100.00	101.25
פנטאורס	66.0	−0.5	−0.5	99.00	99.25
פקר פלדה 1	14624.0	+216.0	+1.5	101.00	101.00
פריגו 0.2	10175.0	+126.0	+1.3	100.50	100.50
פרקלאס 1	1923.0	+10.0	+0.5		
קווי אשראי	107.0			100.00	100.75
קרדן השקעות 5	288.0	ה פ ס ק ת	מ ס ח ר		
קרור והספקה	2020.0	+40.0	+2.0	101.50	101.50
רב בריח	1118.0			100.00	100.00
רמזור 1	2914.0	+139.0	[illegible]	101.50	105.25
רשת הרבוע הכחול	1639.0	+8.0	+0.5	100.50	101.00
שופרסל ב'	5785.0	+29.0	+0.5	99.25	101.00
שיכון א 1	8866.0	+66.0	+0.8		
של	192.0	−2.0	−1.0		
שקם בזק אג"ח 4	134.5				
תאת 10	1253.0	+6.0	+0.5		
תאת 5	364.0	−19.0	−5.0	93.50	95.50
תדיראן	954.0	+12.0	+1.3	99.25	102.00

ה/ב בש"ח ת.ב.	מחזור בש"ח ע.נ.	מחזור באלפי $ ת.ב.	שינוי ב-%	שינוי בוקר	שער בנקודות	המניה
+3300	200	2.1	+0.3	+4.0	3020	אמורה
					182	אביב
					100	אביב אג"ח
-1153	1150	3.9	-0.5	-5.0	בה 987	אבן
					222	אבן אג"ח 1
+822200	1574598	18.2			בה 3.4	אבנר 1
+74556	9840	23.9	+4.0	+28.0	717	אברבנך
	24463	1.5			18	אברבנך אופ' 1
+10115	13300	20.1	+1.0	+4.0	445	אברות
-5000	10000	3.5			104	אברות אג"ח א
+2059	2391	3.0	+0.3	+1.0	375	אג"ש אופ' 3
-1091	1686	5.1			933	אג"ש אופ'
					436	אג"ש
-78528			-54.5	-1.2	בה 1	אג"ש אופ' א
-13673	14394	12.3	-0.5	-0.5	148.5	אגרי
ה פ ס ק ת	מ ס ח ר				36.5	אדאקום 1
ה פ ס ק ת	מ ס ח ר				13.8	אדאקום אופ' 2
+31299	16694	7.9	+1.0	+1.5	140	אדגר 1
-2100	2100	1.0			137	אדגר אג"ח 2
					111	אדגר אלבני
+409	7140	8.2			7	אדגר אלבני אופ' א'
-720	500	0.4			בה 233	אדומים 1
+1524	5449	4.3			232	אדמר 1
-46258	21568	6.8	-2.0	-2.0	בה 93	אדמר אופ' 1
-1	1	1.2			363114	אדנים 0.1
-1000			-1.2	-4.0	310	אדיסה
-6676			-1.0	-1.0	94	אדיסה אופ' 1
-5000	5000	4.7			278	אהוד
+1			+0.5	+690.0	138700	אהוה
+20515	1137	1.2	+2.0	+8.0	309	אורגניק שוקי בון
+3990	1210	1.5	+2.0	+11.0	599	אוליבקי
-19	19				31	אוליבקי אופ' 1
-5000	3956	3.5			בה 257	אומניסק
-1497	1497	1.6			310	אוניברסל 1
+4121	3350	4.9	+0.3	+1.0	434	אוניסול
-2501	2501	0.4	-3.0	-1.5	47.9	אוניסול אופ' 1
+209	180	3.0	+1.0	+49.0	4982	אוניקו א 10
	38000	16.2			125.5	אוסיף אג"ח א
+83080	62612	32.4	+0.5	+1.0	152.5	אוסיף אג"ח ב
+1115	2100	16.3	+2.0	+45.0	2289	אוסיף אופ' 1
+5039	3507	1.8	[illegible]	+8.0	בה 151.5	אופטימה
+2800	1200	2.7	+4.0	+26.0	670	אופיס 1
+126004	44685	51.8	+4.0	+13.0	בה 342	אופיר 1
+972	1000	0.8	+1.3	+1.0	244	אופנהיימר
-258	118	1.1			2679	אוקסובה
+100	100	0.9			2772	אוקי דוק
					104	אורביטה
+6000	5000	5.8	[illegible]	+17.0	348	אורבית 1
+19396	11691	68.0	+1.5	+25.0	1715	אורדע פרי
					130	אורדע פרי אגח 1
-6639	26725	24.6			271	אורות
-7720	7700	2.4	-2.0	-2.0	בה 93	אורות אגח א
+9259	8450	20.7	+0.8	+5.0	721	אוריקל
	2001	0.2			26.7	אוריקל אופ' 1
+8102	2397	3.1	+1.5	+6.0	384	אוריאלי
+11829	22500	2.5	[illegible]	+1.6	32.8	אוריאלי אופ'
+186418	33243	45.5	[illegible]	+19.0	404	אורלייק
+157480	52520	17.1	+0.5	+0.5	בה 96	אורמת אג"ח ד
-5976	6181	8.3			397	אורמת אופ' 5
+1078	78	1.1	+1.5	+61.0	4098	אורטיס
-369	4006	20.4			1499	אורטיס אופ' ס
+330	12481	17.1			405	אוטוס
+430	1000	1.8	+0.3	+1.0	544	אטמר
+1358	1385	1.3	+1.3	+9.0	בה 278	אי.טי.אקס
					110	אי.טי.אקס. אג"ח
-175	1		-0.5	-0.1	11.8	אי.טי.אקס. אופ' 1
+41880	7696	16.6	+1.0	+6.0	637	איאמאי
+90921	3836	5.2	+2.0	+8.0	396	איטונג אג"ח ב
+45997	50487	42.6	+0.3	+1.0	249	איי.אי.אם
-3174	2319	3.0	-1.7	-7.0	385	איכות
-10669					מ 1	איכות אופ' 1
-300	299	0.5	-0.5	-3.0	530	אילן בטוח
-7932	11454	17.7	-1.5	-7.0	456	אילן גז
-25879	6070	2.1	-1.5	-2.5	108	אילן גז אג"ח
+10000	5000	8.0	+2.5	+12.0	473	איסקו 1
-1089	962	9.4	-0.7	-22.0	2866	אינטר-גמא 1
-200	2123	19.7			2740	אינטר-גמא 5
+10044	3059	9.9	+2.5	+23.0	959	אינטרקוסמא
-8381	1805	0.4	-5.5	-3.5	62.5	אינטרקוסמא אופ' 1
+1070	3230	[illegible]			[illegible]	[illegible]
-5000	3000	3.8	-2.5	-9.0	370	אינן ביטוח
+23755	20001	14.2	+0.3	+1.0	210	אינן ביטוח אג"ח א
-6136	5233	6.0	-2.0	-7.0	340	אל איי אם אם
					27	אל איי אם אם אופ
+10591	2604	4.9	+1.5	+8.0	551	אל קווית
+69999	1		+0.5	+0.5	117.5	אל קווית אג"ח א
+836	275	10.8	[illegible]	+581.0	10680	אלביט אופ' 2
-325	325	0.3	-0.2	-1.0	230	אלבן
-18973	23000	5.9	-0.5	-0.5	76	אלבן אג"ח א'
-48615			-50.0	-1.0	בה 1	אלבן אופ' 1
+4199	1007	14.4	+1.5	+43.0	4253	אלגד 1 קי'
-3248			-0.5	-0.2	49.1	אלדן-סק
-5773	1571	2.0	-1.2	-5.0	379	אלה
					103.5	אלה אגח א'
+4174	1326	1.1	+3.3	+7.0	235	אלטאף
-18	21	0.8			11483	אלוסים 1
+86900	7545	5.7	+3.0	+7.0	224	אלוני 1
-15514	15124	4.2			81	אלוני אופ' 2
+24035	8243	2.2	+2.0	+2.0	80	אלוני חץ
-10000			-2.0	-2.0	106.5	אלוני חץ אג"ח א
+6381	2712	10.3	+0.5	+5.0	1042	אלייאנס
+1813	2603	3.4			384	אלייקט העש' 77
-2525			-5.0	-18.0	352	אלישב
+16493	20507	8.6	+0.5	+0.5	123	אלעד 1
+103188	40000	13.1	+1.3	+1.0	96.5	אלעד אג"ח ב
+29600			+1.5	+2.0	139.5	אלעד אגח א
-2230	3325	0.5			45	אלעד אופ' 3
-5512	8941	20.1			663	אלק' צריכה אופ' 2
+150	505	10.6			6200	אלקו תעשיות
+1900	800	22.0	+1.0	+80.0	8104	אלקטרה 1
+20000			+0.5	+1.0	275	אלקטרה אגח 4
+8073	10898	97.2			2631	אלקטרה צריכה
-5595	3197	8.1	-3.0	-23.0	מ 743	אלקטרוניקס ליין
+9698	10233	57.9	+1.0	+17.0	1670	אלרוב
+854	657	10.5	+0.8	+35.0	בה 4737	אלרון אופ' 2
+12307	300	4.0	+3.5	+134.0	3963	אלרון 1 קי'
+82836	6096	11.7	+3.3	+18.0	568	אמאיל
+1506	1651	2.2			399	אמגיק
+2999	3200	10.3	+0.5	+5.0	952	אמבת
+13364	6300	10.2	+2.3	+11.0	479	אמות אופ' 1
+86	58	16.9	+3.0	+2911.0	99952	אמפא הסק' 0.5
+35274	7822	15.4	+3.8	+21.0	581	אמות מיחשוב
+65873	10905	18.5	+1.5	+7.0	499	אנאמסי
-95	176	5.0			8289	אנגל קלמה
-19491	25285	45.9			536	אנגל בנייה
					129.5	אנגל בנייה אג"ח א'
-4028	4000	2.1			בה 155.5	אנגל משור
-10013	13				99	אנגל מסחר אג"ח
-2549	2500	0.5	-0.5	-0.5	בה 63	אנגל מסחר אג"ח ב'
+3302	88		[illegible]	+2.7	50	אנגל מסחר אופ' 2
+2417	6583	15.7	+0.3	+2.0	702	אנליטיס
+63730	5150	14.8	+4.8	+38.0	846	אסטיני
+4000	4000	1.0	[illegible]	+7.0	76	אסטיני אג"ח
-27947	27848	0.3	-5.0	-0.1	2.7	אסטיני אופ 1
ל א	נ ס ח ר				2224	אספניד
ה פ ס ק ת	מ ס ח ר				424	אספר 1
ה פ ס ק ת	מ ס ח ר				112.5	אספר אג"ח א
+381	4301	8.0			545	אפיקים
-2778	2778	0.5			47.5	אפיקים אופ 1
+23785	17287	16.5	+1.0	+3.0	282	אפק
+13102	6402	10.8			496	אפריקה אג"ח 2
+239	119	38.1	+1.0	+689.0	69556	אפריקה אופ' 7
+7657	7123	7.8	+2.0	+6.0	321	אקסטרא
-45010					מ 1	אקסטרא אופ' 1
	4950	19.8			1180	אקולגס
+56763	8735	33.6	+4.0	+44.0	1133	אקריטס 1
+58450	122686	79.7	+3.5	+35.0	1036	אקריטס 5
+33000	3000	1.2	+0.8	+1.0	122	אקרשטיין העש אגח ב
	114400	26.2			536	אר אם אל
-4029	2600	3.4			342	ארגמן 0.8
+498	250	0.7	+0.5	+4.0	825	ארדיטי
					100	ארדיטי אג"ח א
+13475	13032	2.8			61.5	ארדיטי אופ' 1
+7793	6475	4.5	+2.0	+4.0	206	ארזים 1
-1	1				176	ארזים אג"ח 1
+13470	10568	10.1	+0.3	+1.0	בה 287	ארית 1
-34227	60782	10.8	-0.2		בה 52.5	ארית אג"ח 1
-1308	1026	4.7			1339	ארלדן
+20000	2273	1.3	+1.3	+2.0	166.5	ארמל
+6887	1727	2.6	+2.8	+12.0	448	אשד רוב' 0.5
-68301	2220	3.1	-9.7	-44.0	407	אשירום נכסי'
+110000	65000	27.5	+0.5	+0.5	125	אשירום נכסי אג"ח
+62212	34317	71.0	+2.8	+16.0	610	אשירום תעשי'
	111500	50.7			134	אשירום תעשי אג"ח
+600			+1.0	+4.0	432	אשלד
-75000	84500	27.1	-1.0	-1.0	94.5	אשלד אג"ח א
					189	אשנבה 1
-1600	1600	2.4	-3.0	-14.0	441	באמגל
-7625	3000	2.3	-3.1	-8.0	בה 224	בבים
-2639	2639	0.6	-9.2	-7.5	72	בבים אג"ח א
-1658	1657		-11.0	-0.6	4.5	בכ"ס אופ'
+50377	19788	12.7	+2.3	+4.0	190	בלוס
+2080			+1.3	+2.0	200	בלוס אג"ח
-287	774	0.7			254	בלוס-נד
+21777	39277	9.4			70.5	בלוס-נד אג"ח א
-552	71	0.1	-0.5	-1.0	279	בנזיר
-17777	2800	0.1	-30.0	-5.2	12.2	בנזיר אופ
	9764	20.5			620	בני תוכנן
+6733	6733	1.0	[illegible]	+4.0	44.4	בני תוכנן אופ' 1
-33667	73806	56.3			233	בנק אופ' ב
					505	בילד
					105	בילד אג"ח
-1312	1200	2.3	-3.0	-18.0	567	ביטוח
+268	2532	8.5	+4.0	+2.0	55	ביטוח אופ' 1
-161	61	9.0	-1.5	-664.0	43599	בילאומי משכנתאות
+2425	1900	1.3			בה 206	בירד
+63	1137	0.1	+0.3	+0.1	בה 37.4	בירד אופ' 1
+41175	40249	22.4	+1.0	+3.0	164.5	בירון
-3258	1358	0.1	-4.0	-0.4	10	בירון אופ' 1
+455	455	0.4	+0.5	+1.0	288	בית הזהב 1
+250000			+0.3	+0.5	195	בית הזהב אג"ח 1
-3342	3800	5.7	-2.5	-14.0	בה 556	בלנגן 1
	9545	6.6			204	בלנגן אופ'
-1124	985	4.0			בה 1205	בלנדן
+13999	13999	4.1			86.5	בלנדן אג"ח א'
+580	4465	8.9			589	בלנדן אופ' 2
-6497	1372	6.3	-0.2	-3.0	1349	בלרון
-1342	1347	0.9			187	במפסף
					103	במפסף אג"ח א
	400	2.1			1630	בן יקר גת 1
-5066	25066	3.3			38.8	בן יקר גת אג"ח ב
+10169	9815	2.8	[illegible]	+5.0	בה 85	בן יקר גת אגח א
					418	בן יקר גת אופ' 1
	100	0.1			403	בן יקר גת אופ' 2
+9	4	0.8	+3.0	+1608.0	55196	בזק 2 ב
+131129	56683	44.7	[illegible]	+20.0	231	בר
+10779	77671	18.0			68.5	בר אג"ח א
	5007	0.8			45	בר טל
	1000	0.8			237	ברוש 1
+110402	54469	27.3	+2.5	+3.5	148	ברטל
+14313	13503	0.9			בה 19	ברטל אופ' 1
-2	2				140	בריל
+648	6180	50.0			2385	ברן 1
-6341	5480	2.6	-3.0	-4.5	בה 141.5	ברנד
+14967	22373	3.0	+1.8	+0.7	בה 40	ברנס אופ 1
+7318	524	1.3	[illegible]	+41.0	בה 752	ברנוביץ 1
+120000			+0.3	+0.5	123	ברנוביץ אג"ח
-382	382	0.3			220	ברעך
-1626	3690	8.5			677	ברקן
+1813	621	65.4	+1.0	+308.0	31081	גב-ים 0.1
+655	560	59.9	+0.5	+157.0	31548	גב-ים 0.5
-56697	54588	33.1			172.5	גב-ים אג"ח 1
-3504	3504	2.2			186.5	גבור סבורט
-795191	166152	1.4	-9.5	-0.3	בה 2.4	גבעות
+1078	522	3.6	[illegible]	+138.0	בה 2046	גולד בונד
+3508	4214	11.2	+0.3	+2.0	782	גולן
+757	6243	3.7			176.5	גולקס
+2398	1474	2.5	+3.3	+16.0	509	גזית
	23				283	גזית אג"ח א'
-5	5				111.5	גזית אג"ח ב'
+209548	2500	0.7	+0.8	+0.5	79.5	גזית אג"ח ג
+3148	2682	2.4	[illegible]	+14.0	271	גזית אופ' 1
-1500	1500	0.6	-7.0	-8.5	111.5	גזית אופ' 4
-12394	11394	13.0	-2.7	-9.0	336	גיבור סבי
+199000	12517	3.7	+2.5	+2.0	88	גיבור סבי אגח 1
-3889	3889	0.9	-57.5	-97.8	71.5	גיבור סבי אופ' 2
+700	700	0.8	+4.8	+14.0	318	גילת סודה
+2200	6540	10.2	+0.3	+1.0	458	גילוק
-24087	2400	0.7	-5.0	-4.5	83.5	גילוק אופ'
+3795	8500	5.1	+0.5	+1.0	176.5	גלבוע עץ
+44701	6477	2.8	+2.3	+3.0	128.5	גלקום
+600	2476	7.5			891	גלרן 1
					396	גמא
+142962	46219	0.6	[illegible]	+2.5	בה 3.5	גמא אופ 1
+6518	1130	2.8	+2.0	+14.0	724	גמנולוגיק
-1803	9045	3.6			118	גמביק
+55419	14910	22.3	+3.3	+14.0	442	גן שמואל
+7577	3000	0.2	+0.3		19	גן שמואל אופ 2
+11150	6676	6.9			304	גרופית
+1500	1567	1.7	+0.5	+2.0	בה 312	גרין
-2435	2435	3.1	-1.0	-4.0	380	גרינברג
+46476	45862	17.3	+0.3	+0.5	111.5	גרנית אגח 1
-22350	35878	10.8			89	גרנית אופ' 2
					12937	דובק מבכר' ם
-69	69	3.0			12748	דובק מבכר' ש
+2556	5627	18.0			522	דוכבות שוקם
+311688	20000	6.2	+1.0	+1.0	91.5	דוכבות שוקם אגח א'
-1239	1196		-12.0	-0.6	4	דוכבות שוקם אופ 2
+2571	2567	2.5	[illegible]	+25.0	בה 285	דוכבות שוקם אופ 3
-4000	4000	1.6			116.5	דולב
+100000			+0.3		99	דולב אג"ח א'
-12339	5000	8.6	-0.5	-3.0	505	דוביקר
+85500	8800	3.0	+0.8	+1.0	110.5	דוביקר אג"ח א
+2274	5475	8.1	+2.0	+9.0	437	דומי
-1203	6771	2.0			89	דוראה
+52884	8167	5.3	+1.3	+2.5	193	דורי הנדסה
-22543	10588	2.9			80	דורי הנדסה אג"ח א
-324719					מ 1	דורי הנדסה אופ' 1
+5298	1561	5.0	[illegible]	+45.0	בה 939	דטה 1
-831	1142	2.7			701	די סי אל
+1080	1000	1.6	+1.3	+6.0	481	דיג
+7000	6500	3.7	+2.0	+3.5	168.5	דיול נבטסיים
+1258	930	61.4	+1.5	+280.0	19481	דיסקונט השק'
+8162131	979878	9.3	+4.3	+0.1	בה 2.8	דלק השקעות 1
+100	52	0.5	[illegible]	+227.0	בה 2554	דלק ח. נפט 1
+107832	79584	45.1	+0.3	+0.5	167	דלק ספנות
+2315006	310231	3.8	+4.3	+0.1	3.6	דלק קידוחים
+11681	2950	15.7	+2.0	+31.0	1569	דלתא-גליל 1
+1800	3000	5.3			1556	דלתא-גליל 3
-1582	1100	6.4			1713	דן
-2975	1025	1.2	-0.5	-2.0	337	דן רכב
+30000	10530	4.1	+0.8	+1.0	114	דן רכב אג"ח א
+4170	7460	37.0			1461	דנאל
-14447	29181	6.6	-1.0	-0.5	66.5	דנאל גרופ
+310642	132073	22.4	+0.3		50	דנאל גרופ אג"ח 2
-163562	60000	11.5	-0.2		56.5	דנאל גרופ אג"ח א'
-211630					מ 1	דנאל גרופ אופ' ב'
-2907	1080	9.8	-3.0	-55.0	2489	דנבאר 1
					215	דנבאר אג"ח
-47266			-0.5	-8.5	126.5	דנבאר אג"ח ב
+1138	298	2.5	+2.3	+54.0	בה 2468	דנבאר סבבי
+338	18662	6.6			בה 103.5	דנבאר סבבי אג"ח
+792	615	10.8	+1.3	+59.0	4812	דנבאר משאבים
	6000	3.3			162	דנרוד
					847	דנלי 1
+10546	1772	8.1	+0.3	+3.0	1350	דנקור 1
+27637	18863	10.5	+0.3	+0.5	164	דנקור אג"ח
+55000	55000	18.5	+0.3		99	דנקור אג"ח 2
-305	305	1.4			1376	דסטיני
-2654	1626	2.0			369	דסירון
+273	559	0.4			בה 223	דסירון אופ 2
-1	1				2131	דפרון 1
					184	דפרון אג"ח 1
+1595	3522	21.4			1795	דרבן
+26000			+1.3	+1.5	124.5	דרבן אג"ח א
+10303	19001	22.6	+2.0	+7.0	351	דריה אופ'
+224	5390	3.1			בה 168.5	דרכן
-25048	16548	9.7	-2.0	-3.5	172	דשנים 0.1
-1956	818	3.4	-8.0	-106.0	בה 1118	דשנים 0.1
	3000	11.6			1136	דשנים 0.5
-844	1369	1.2	-3.0	-8.0	בה 250	דשנים אופ' 1
+42323	17304	34.6	+3.0	+17.0	589	הד ארצי
+8650	21350	1.6	[illegible]	+1.7	36.4	הד ארצי אופ' 1
+1546	11905	28.7	+0.3	+2.0	710	הדר 1
+3459	8536	19.4	+0.5	+3.0	670	הדר 5
+55756	44244	24.2	+4.0	+6.0	161	הכשרה ביטוח
+26570	23430	6.4			80	הכשרה ביטוח אגח א
+56493	35068	1.6	[illegible]	+2.0	13.2	הכשרה ביטוח אופ 1
+112873	19000	12.3	+1.0	+2.0	190.5	הכשרת הישוב אגח 6
	3191	6.4			593	המלט
-3580	3580	17.7	-1.0	-15.0	1461	המשמר-הראל 1
-2325	2415	11.7	-0.2	-4.0	בה 1434	המשמר-הראל 5
	9550	6.9			212	המשמר-הראל אגח
+142	94	22.3	+2.0	+1371.0	69945	וולפסון 0.1
-973	973	0.7	-1.0	-2.0	223	וולקן
+250000			+0.3	+0.5	171	וולקן אג"ח 1
ה פ ס ק ת	מ ס ח ר				92.5	ויראנסטריקס
ה פ ס ק ת	מ ס ח ר				2.8	ויראנסטריקס אופ 1
					444	וילסון 1
					82	וילסון אג"ח א
	10000	0.1			3.8	וילסון אופ א
-1675	1709	4.1			711	וילאר
					106.5	וילאר אג"ח
-10531	1		-1.0	-5.0	479	ווילי-פוד
-32642	11358	3.9	-1.0	-1.0	101	וילינג
+552	10048	2.2			בה 63.5	וילינג אג"ח
+23600	14750	22.9	+3.6	+17.0	457	ולפמן תעש 1
+53011	16881	23.6	+3.8	+15.0	413	ולפמן תעש 5
+553	89	5.0	[illegible]	+783.0	16448	ורדינון 1
	10000	3.8			110.5	ורדינון אג"ח אופ'
+75000	2725	1.2	+1.3	+1.5	131.5	ורדינון אגח א
+436	118	2.8	[illegible]	+483.0	6919	ורדינון אופ' 3
+4000	2619	2.0			221	זגר
+10050	1100	1.5	+2.0	+8.0	389	זגר תעשי' 1
+29500	12711	7.0	+0.8	+1.0	102	חקי
+8935	2935	3.8	+2.8	+18.0	380	חד
+6892	2500	14.4	+0.5	+8.0	1698	חיקה 1
+2817	8733	49.1	+0.3	+4.0	1657	חיקה 5
+84	881	10.5			בה 3877	חיקות 1
+1376	768	9.3	+2.5	+87.0	3576	חיקות 5
+15307	5485	16.7	[illegible]	+51.0	בה 898	חלד אבלבן
-16621	11621	3.8			97.5	חלד אבלבן אגח ב
+62914			+0.5	+0.5	107	חלד אג"ח א
-8795					מ 1	חלד אופ'
+101233	5451	4.6	+1.5	+4.0	251	חלבל 1
+10165	16000	21.0	+1.0	+4.0	388	חמה
-589	189	0.1	-0.5	-1.0	173	חנ
+12873	15627	0.8	[illegible]	+0.7	14.8	חז אופ' 1
-1000	500	8.6	-7.2	-25.0	בה 325	ט.אלקטרוניקה
+3315	984	0.2	+3.3	+2.0	71	ט.אלקטרוניקה אופ
+431	735	7.2			2904	טבב
+108000	11500	3.4	+2.0	+1.5	86.5	טבב אג"ח 1
+1910	1601	2.1			381	טמי 1
					138	טמי אג"ח א
-33332	12904	4.2	-2.0	-2.0	96	טמי אג"ח ב
	3307	0.8			73	טמי אופ' 1
+20840	13196	19.6	+0.5	+2.0	439	טר מתכת
+17574	2601	13.5	[illegible]	+73.0	1532	טגנר האלומג 0.1
+134737	40367	26.3	[illegible]	+9.0	192	טמפו
-18654	15020	4.1	-0.5	-0.5	119	טייון
+1079	100	3.1	+1.5	+133.0	9011	טירון 1
-11	11	0.3			8477	טירון 5
-61	166	1.7			2926	טל שירותים
-21287	7796	3.5	-0.5	-8.5	132	טל שירותים אגח
-3471	471	0.2	-1.0	-1.5	126.5	טל שירותים אגח 2
+120000			+0.5	+0.5	110	טל שירותים אגח 3
+2997	80	0.1	+2.8	+11.0	402	טמפיסת יוד 1
+60000			+0.8	+0.5	82.5	טמפיסת יוד אג"ח 2
	767732	4.2			1.6	טל אופ' ה
+12576453					מ 1	טל אופ' 1
-3651	12501	13.8			325	חסון
+2274	4322	19.2	+0.3	+3.0	1308	חסין אש
-281	281	0.4			412	טובאס
+10417	4144	7.5	+1.8	+9.0	537	טופמוד
+873	4796	0.7			44.1	טופסטר אופ 1
-5034	13000	14.5	-0.2	-1.0	329	טופלין 1
+113999	10001	3.1	+0.3		90	טופלין אג"ח א
+2550	16500	5.4			בה 96.5	טופר
+37448	77552	12.0			בה 45.6	טומר אג"ח 1
+22732			[illegible]	+5.4	35.4	טומר אגח 2
-1800			-2.0	-10.0	504	טיב
-42	42				224	טיבון וול אונוק'
+28045	26144	83.2	+2.0	+18.0	939	טכם
+6278	13094	4.8	[illegible]	+7.0	107	טכם אופ 1
-91	90	0.3			957	טכנופלסט
	1101	1.6			429	טכנופלסט אופ 2
+49531	4755	4.5	[illegible]	+13.0	279	טל בכלים
-90000			-2.8	-1.0	56	טל בכלים אגח א
+7687			+0.3		70	טל בכלים אופ 2
-329	2130	4.4			602	טלדור
+7248	4532	0.8			52.5	טלדור אופ' 1
+30077	9357	39.2	+1.5	+18.0	1237	טלסיס
+50497	51173	137.6	+1.0	+8.0	793	טמבור
-1673	1673	1.2			210	טסה
+462	573	1.4			בה 698	טעם ישראל
+178	1	0.6	+2.5	+4054.0	166126	טפחות מבכר 1
-7063	3448	3.3	-2.8	-6.0	282	טפרון
+66	108	0.6			בה 1714	טרידיאנה
-6190	7519	6.2			242	יאד
	8365	30.5			1076	ידע מחשבים
-3811	3363	8.8	-0.2		בה 69.5	ידע מחשבים אופ 1
+23903	12371	25.9	[illegible]	+29.0	בה 618	יהב
+4837	4800	2.0	[illegible]	+6.0	בה 124	יהב אג"ח א'
+16609	60850	0.7	+1.5	+0.1	3.5	יהב אופ' 1
+2947	5345	8.8	+0.5	+2.0	486	יהודה
-67269	53519	29.6			163	יואל 1
					168	יואל אג"ח 1 א'
+25128	21579	1.8	+0.3		13.5	יואל אופ' 3
-1	38347	14.8			129	יובל הנדסה
-68	240	1.2			בה 1493	יונה
-4886	9419	17.9			559	יונה מלונות
+16000	4000	1.5	+0.3	+0.5	108.5	יונה מלונות אגח
					1240	יוניבר 1
+547	3		+2.0	+9.0	434	יוניבר 5
					397	יוניטוס
-2200	1200	0.5	-0.5	-0.5	119	יוניקורן 1
ל א	נ ס ח ר				104	יוניקורן 5
-17190	8000	3.8	-1.5	-2.0	בה 141.5	יוניקורן אגח 1
+54496	8917	5.4	+1.3	+2.0	177.5	יוקי סרים
-7327	327	0.6	-2.7	-15.0	525	יחל
-3360	12450	22.5			534	ים פזו
-3642	6447	4.3			196	ים תיכון
-53335	10190	2.4	-0.5	-0.5	68	ים תיכון אג"ח
+2999	3000	1.5	+3.0	+38.0	1092	יסקל
-4595	22098	42.4	-0.5	-3.0	566	יעד 1
+3000	3000	1.3	+1.0	+1.0	123	יעד אג"ח א'
-200					1609	יעד אג"ח 1
-7429	4000	1.7	-5.0	-6.5	125.5	יעקוב 1
-19707	150264	27.0			53	יעקוב אג"ח א'
					9.1	יעקוב אופ' 2
	7832	4.4			164	יקוקומיקה
+24312	15965	50.3	+2.0	+18.0	930	ימאווה
	30000	21.3			309	ימאווה אג"ח
+83424	7984	5.9	+1.0	+2.0	219	ימנא אג"ח 4
+1300	900	1.7	+1.3	+7.0	562	ירדן 0.1 א
+5000	5000	1.7			98.5	ירדן אג"ח 2
-3243	3243	4.0			362	ירדן אופ' 5
+9591	35448	23.8			198	ירושלים
+140000			+0.5	+0.5	127.5	ירושלים אג"ח 16
ל א	נ ס ח ר				45	יש כר
-1329	1329	0.6			127.5	ישפק הן
-433	432	4.3			2964	ישפרו 0.1
-310	310	2.1			1972	ישראלום 1
					221	ישראלום אג"ח
-100	100	1.8	-1.0	-54.0	5347	ישרס 1
					4987	ישרס 5
-21999	49999	32.2			190	ישרס אג"ח א'
+39696	40048	59.1	+1.0	+4.0	435	כבלי ציון 1
+137857	2143	1.0	+0.5	+0.5	135	כבלים אג"ח 1
	7808	8.7			330	כבלים אופ' 3
+6700	1250	1.4	+2.0	+6.0	325	כדורי
-2300			-10.0	-1.9	16.8	כדורי אופ 1
					188.5	כהן נבי
-8270					מ 1	כהן נבי אופ' 1
+2820	1683	2.2	+0.5	+2.0	378	כהן ח.ה
-23909	13084	2.6	-6.2	-4.0	58.5	כהן ח.ה אופ1
-3251	4325	8.3			563	כהן פיתוח 1
+22770	10981	15.2	+1.5	+6.0	487	כים גד
+29958	10901	5.2	+0.3	+0.5	140	כיתן אגח א
+275	7	0.1	+0.3	+19.0	7605	כלל ישראל 50
-460	1030	33.5			9584	כלל מחשי 1
					160	כלל מחשי אג"ח 1
+150	99	12.7	+2.0	+1809.0	בה 37780	כלל רשתות 0.1
+651333	286400	174.3	+0.8	+1.5	179.5	כלל תעשי אגח 8
+24615	6529	8.7	+2.8	+11.0	בה 395	כמיפל
	11436	1.3			34.4	כמיפל אופ 1
+26516	3803	15.4	+1.8	+21.0	1198	כנפיים
-172	856	0.3			85	כנפיים אופ 1
-12042	12144	11.0			מנ 268	כנרת
+203419	9828	1.5	[illegible]	+13.0	בה 44.5	כנרת אופ' 1
+910	2492	12.1	+1.0	+14.0	1436	כפרית
+165	188	0.1	+0.8	+0.5	88.5	כפרית אג"ח א
+9676	20000	3.2	+0.3	+0.1	בה 47.5	כץ אג"ח
ל א	נ ס ח ר				110	כץ תעשיות
-7258	7175	14.6	-7.5	-49.0	בה 599	כרמל 1
-500	2000	1.9	-0.2	-1.0	275	כרמל ש"ה 3
-1790	1000	1.9			551	כתר ש"ד 1 ש"ח
	117	19.8			49949	לאומי משכ
+88496	88496	34.1	+0.3	+0.5	173.5	לאומי משכ אגח 154
+15	1	0.1	[illegible]	+803.0	16867	לאומי משכ אופ' 1
-469	292	2.0			2039	לבידי אופ'
+2580	2300	1.4			בה 178.5	לבידי אופ' אגח 1
					128	לבידי אופ' אגח 2
+345	600	2.0	+0.5	+5.0	1001	לבלב
+1005	5		+4.8	+18.0	402	לגו
-9398	8775	1.9	-1.2	-1.0	64	לגו אופ 1
+2130	130	0.4	[illegible]	+72.0	1378	לודזיה 0.1
+2300			+3.0	+36.0	1227	לודזיה 8.4
ל א	נ ס ח ר				151.5	לוזנטל
ל א	נ ס ח ר				5	לוזנטל אופ' 1
-2027	22618	6.8			בה 89	לוחות הגליל
+14000	33000	9.3	+0.3		83.5	לוחות הגליל אג"ח
+4456	8324	6.8	[illegible]	+14.0	בה 240	לוי
-36202	33202	9.2			82	לוי אג"ח א
+11201			+0.3		13.9	לוי אופ' 1
-956	1066	3.0			בה 823	לוינשטיין
+3272	2850	31.3	+2.0	+63.0	3237	לוסור 1
	8990	8.8			189	לנוק סוחר
					78	לונק מסחר אג"ח א'
-2750	2750	2.0			209	לונק תעש
+10800	10000	2.6	+0.5	+8.5	78	לונק תעש אג"ח א
+7847	2679	5.5	+2.0	+12.0	601	ליבר
-3188	12620	1.0			23.5	ליבר אופ' 1
+4013	1487	4.8	+0.5	+5.0	952	ליגד
					126.5	ליגד אג"ח 1
+1919	2955	18.0			1800	לידן 1
-11435	10520	33.3			935	לידן אופ' 1
+7876	1631	3.3	+4.8	+27.0	בה 595	לידר
	1				343	לידר אגח ב'
+12154	1388	0.1	[illegible]	+1.6	9.7	לידר אופ' 1
+11589	4911	2.2	+2.8	+3.5	130	ליווים
+5686	1616	9.1	[illegible]	+152.0	בה 1667	ליוסן
+1194	4150	33.1			2356	ליפסקי 1
+33093	3107	1.3			124.5	ליפסקי אג"ח א
+800	800	1.0	[illegible]	+18.0	384	ליפסקי אופ' 1
+14824	10083	4.9	+1.0	+1.5	143.5	ליפסקי 5
+33035	7700	52.0	[illegible]	+152.0	1992	לירד 1
+414002	252008	83.3	+1.0	+1.0	97.5	לירד אגח א'
+49	50	0.5	+0.5	+14.0	2779	לכיש 1
					529	לכחות
+304230	306806	137.8	+2.0	+2.5	132.5	לפידות
+105055	44366	12.4	[illegible]	+6.5	82.5	לפידות אגח 1
+72652	40000	12.6	+2.0	+2.0	93	לפידות אג"ח 1
+501020	242099	6.2	[illegible]	+0.4	בה 7.6	לפידות יהש
+243378	53477	0.4	[illegible]	+0.1	2	לפידות יהש אופ א
+28500	1000	2.2	+2.3	+14.0	637	מאגמה תעש'
-1641	2083	1.5			360	מאגמה תעש' אופ 1
+2317	1401	12.9	+2.5	+66.0	2730	מאור ביתר 1
-10981	11981	6.9			170	מאיר קורא אגח 3
-8	8				תב 214	מאקפל
-20	20				72	מאקפל אג א'
-12500	2500	0.5	-1.0	-0.5	63	מאקפל אג ב'
-5698	59		-2.5	-0.2	9.4	מאקפל אופ 2
-12994	4600	16.0	-0.5	-5.0	1025	מבטח ביטוח
+32345	40826	30.6			74.5	מבטח ביטוח אופ' 1
+8050	15356	14.9	+2.0	+6.0	325	מבטחון
+37856	30107	17.2	+4.0	+6.5	בה 168	מבטחון אופ 1
+20148	7470	11.8	[illegible]	+22.0	445	מבנ סכור' 1
+9853	4800	1.3	[illegible]	+9.5	77	מבנ סכור אופ'
+18189	6994	22.9	+1.5	+14.0	964	מבנות עוד'
+180	180	1.3	[illegible]	+140.0	2144	מגבר 0.1
+420	420	2.9	[illegible]	+115.0	2037	מגבר א 0.5
-780	724	2.1			843	מגור עומר
-20501	4000	5.7	-1.0	-4.0	417	מגן 1
					131.5	מגן אג"ח
+4000	3360	1.1			בה 92.5	מגן אגח ב'
+8568	4712	34.3	+1.5	+32.0	2146	מדן 1
+126106	18442	26.1	+2.8	+11.0	417	מדיטכניקה 1
-33041	36041	11.3			92.5	מדיטכניקה אגח א
+36981	2000	3.5	+4.5	+22.0	520	מדיטכניקה אופ' 1
+2095	2485	8.4	+0.3	+3.0	1031	מדל
+465120	361841	10.9	[illegible]	+0.5	8.9	מודיעין
+277078	214315	1.5	[illegible]	+0.1	בה 2.1	מודיעין אופ 2
+811	300	0.4	+0.3	+1.0	433	מולט
-73071	131695	37.1			83	מופת
	13950	4.9			104.5	מופת אג"ח אופ
	211432	7.3			10.2	מופת אופ' 2
+26500	11500	20.7	+3.0	+15.0	530	מוצרי עמבזות
	1				16.1	מוצרי עמבזות אופ
-14694	13896	17.7	-1.0	-4.0	376	מורקוביץ
-708	848	0.9	-0.2	-1.0	303	מורקוביץ אופ' 2
+53868	3000	4.6	+4.5	+20.0	455	מוסק
	307	7.3			6984	מזרחי השק'
-2115	955	1.0	-3.0	-10.0	321	מחי
-46	17	1.5			26219	מטעי הדר 1
-3	23	1.7			21769	מטעי הדר 5
-1120	2120	9.3			1296	מי עדן
-1366	1				763	מיטבית
+2815	1662	1.8	+1.3	+4.0	בה 310	מיטודי
-30115	21		-20.0	-2.2	8.8	מיטודי אופ' 1
-8421	8400	16.1			בה 565	מילומר
+176080	30000	8.4	+4.5	+3.5	82.5	מילומר אג"ח א
-41876	4339	1.5	-10.7	-12.0	100	מילומר אופ'
+2374	3198	4.9	+2.0	+9.0	447	מיני לייף
+25376	10000	3.5	+1.8	+2.0	102.5	מירב
-9500	10000	2.8			81	מירב אג"ח א'
-7	6961	1.3			53.5	מירב אופ' 1
-119345	29312	2.7	-4.2	-1.2	26.8	מירומית 1
-2742	16689	27.5			486	מיסוד השק
+54600	16000	4.8	+0.3		87.5	מיסוד השק אג"ח 2
+3299	5621	2.4	+0.3	+0.5	125	מיסוד השק אופ 3
[illegible]	[illegible]	[illegible]			193.5	מיסמטל 5
-38675	35675	8.5	-2.0	-1.5	70	מיסמטל אג"ח
-6180	5600	10.7			566	מלונות אמר'
	99992	34.4			101.5	מלונות אמר' אגח
	17598	1.3			22.1	מלונות אמר' אופ
+72024	12530	16.2	+2.5	+9.0	382	מלונות הכשר
+7979	3000	1.2	+4.0	+4.5	120	מלונות הכשר' אגח
+150	1250	5.7	+0.5	+7.0	1339	מלט
+12841	8456	2.2	+1.8	+1.5	בה 78	מלי
+603	1153	3.0	+0.3	+2.0	773	מליבן 1
+43500	67631	27.6			120.5	מליבן אג"ח ב'
+4429	14178	43.7	+0.3	+2.0	909	מליסרון
+17785	13300	13.0	+3.0	+8.0	288	מליסרון אופ' 2
-16	6474	6.0			בה 271	מלל
					162	מלל אג"ח א'
+30312	10000	2.9	+1.0	+1.0	85.5	ממן
+216573	108364	23.9	+2.5	+1.5	65	מם אג"ח א'
+187277	8125	0.1	[illegible]	+0.2	2.3	מם אופ' 1
+10000	10000	0.9	[illegible]	+2.5	27.5	מם אופ' 2
+2500	500	0.9	+0.3	+1.0	504	מסר
+25952	27000	38.4	[illegible]	+35.0	420	ממטרי
+1547	1501	0.8	+1.0	+1.5	165.5	מן 1
+3589	8		+2.0	+3.0	142	מן אג"ח א'
+21469	2221	3.4	[illegible]	+28.0	458	מנדלסון
+12999	24901	10.7	+2.5	+3.0	בה 127	מנופים
-1658	1200	3.9	-0.2	-2.0	968	מנורה 1
+11248	1072	3.5	+2.3	+21.0	950	מנורה 5
-250	180	3.2	-1.0	-95.0	9406	מנוע 5
+3088	1650	3.7	+0.3	+2.0	657	מסוף 1
+20996			[illegible]	+16.0	קן 176	מסוף ש"ה א'
+1078	78	0.2	+1.0	+8.0	779	מסוביב
-43001	60001	14.4			71	מסוביב אג"ח א'
-802					6.9	מסוביב אופ' 1
+2757	543	1.8	+4.0	+37.0	962	מספיל
+152435	69233	31.1	+1.0	+1.5	132.5	מעבדי פלדה אגח
					406	מעוף המדיסקה
+5988	3726	16.8	+2.3	+29.0	1327	מקסימה 1
+4748	1260	5.3	+2.5	+30.0	1245	מקסימה 5
-4899	2051	6.3	-2.0	-18.0	984	מר תעשיות
+46991	47000	34.6	+1.8	+4.8	217	מרגל
-1006	1006	1.8	-0.5	-1.0	278	מריו לנטק
+3994	6		+1.3	+1.5	102	מריו לנטק אג"ח
+28284	12000	3.1			74.5	מריו לנטק אג"ח 2
+1369	581	2.7	+2.3	+30.0	1355	מרכז הקבלנים
-358	367	0.3			249	מרכבית אופ 2
+3030	230	0.4	+0.5	+2.0	472	מרכבית ג"ש
+26756	3244	0.6	+1.3	+0.5	50.5	מרמון
	192924	8.7			תב 1	מרמון אופ' 1
+335235	188897	40.7	+1.0	+0.5	63.5	מרמון סופ
+2020	2841	5.2			540	משב
-1300	1300	0.7	-9.5	-16.5	158	משוב שיווק
+428	1745	0.5			בה 92	משוב שיווק אופ' 1
-782	116	0.7	-2.0	-35.0	1735	משכן אופ 4
+7663	2099	28.2	+0.5	+14.0	2832	מטרב
+5	500	3.5			2069	מתמ
+1531	154	0.7	+3.3	+43.0	1373	נאות אביב 0.5
+25042	8482	17.0	+4.0	+23.0	590	נביאים
-39285	35348	3.7			30.7	נביאים אופ 1
-1009	1020	0.5			134.5	נבינגר גרלין
+4692	15000	5.4			107	נבינגר גרלין אגח 1
-171250	10000	1.9	-3.0	-1.5	55	נבינגר גרלין אגח 2
-50			-0.5	-12.0	2438	נבינמר
-8300	32913	4.6	-0.5	-0.2	41	נבינמר אגח א
+569	1		[illegible]	+39.0	298	נבינמר אופ 1
+1488	2912	12.9	+4.0	+50.0	בה 1310	נבינוה 1
+149251	106038	137.3	+3.0	+11.0	382	נגב קרמיקה
					509	נגה
					210	נהר הירדן
-632	632	0.4	-0.5	-1.0	207	נהר הירדן אג"ח א'
+7500	1500	0.6	+0.3	+0.5	118	נוה ארבל
-5897	3092	1.7			160	נוי
+742	700	2.0	+4.8	+39.0	בה 852	נורדן טכנולוגיות
+62701	69383	7.5	+3.3	+1.0	בה 32	נורדן תקש
					1025	נחלק
+75805	64995	23.9	+0.3	+0.5	108.5	נחלק אג"ח א
+57	1213	4.8			בה 963	נחשון 0.1
+26152	10433	25.5	+4.0	+28.0	722	נחשון 0.5
					150	נחשון נכס
-7500	5000	1.4	-0.5	-0.5	80.5	נחשון נכס אגח א'
+127106	133550	26.3	+0.3		58	נחשון
+1031	8000	9.7			בה 350	נ"א
+11934	17383	114.1	+1.8	+33.0	1936	ניר 1
+3057	1897	27.8			4205	נייר חדרה אופ
+1048	1620	1.4	+2.0	+5.0	258	ניסן
+4649	10963	69.7	+0.3	+5.0	1875	ניסקו
-63261	33665	5.2	-9.7	-4.9	45	ניסקו אופ' 1
+1215	1785	7.5	+4.0	+48.0	1245	נר
+4175	2055	5.3	+1.5	+11.0	762	נקבה מחשי' 1
-15001	16280	30.0			546	נכסי אמרים
-5	5				264	נכסי אמרים אגח 1
-13547	8547	3.7	-1.5	-2.8	128	נכסי אמרים אגח 3
-270	115	2.4			6185	נכסי הדייס 1
+4253	5747	2.7	+4.5	+4.5	136	נטל
-18000	10000	3.3			94.5	נטיול אג"ח א'
+22823	23000	34.3			466	נסיול בבורה
+22598	24400	2.0	[illegible]	+2.2	24.3	נספא חיפוש
-34501	48989	0.5	-4.0	-0.2	3.2	נספא חיפש אופ' ב'
					30912	נקה 1
					198	נקה אג"ח א
-800	533	0.9			515	נשואה
-1322	3819	3.9			299	סאני
-232	232		-1.0	-0.4	44.3	סאני אופ 1
+2500	1053	2.5	+1.0	+7.0	783	סהר ביטוח
					490	סהר נ"ע
-1741	1741	8.6	-8.5	-9.0	95	סהר נ"ע אופ'
-300	500	3.3			1936	סהר פיתוח
-1000	1010	2.1			600	סולגו
-1713	1713	5.8			998	סולומון
+1935	5				389	סולמון אחזי
	20000	8.6			9.2	סולמון אחזי אופ' 1
+1000	837	3.0	+1.8	+18.0	בה 1062	סונר ים
-8595	5230	3.3	-0.2	-0.5	187.5	סונר ים אגח א
					105	סי איי
+9500			+2.0	+4.0	213	סידב
+11661	2539	2.3	+2.0	+5.0	268	סידיאו
	7194				1.6	סידיאו אגח 1
+1500	1500	1.8	+2.0	+4.0	285	סינמפריס
+20000			+0.3	+0.5	103	סינמפריס אג"ח א
-3	3				203	סיטקן
					275	סינו
+60000	12000	3.8	+0.8	+0.5	92.5	סינו אג"ח א'
					1	סיני הפז אופ' 1
+199	208	1.8	+4.0	+54.0	1415	סנו 1
+3952			+1.3	+16.0	1286	סנו 5
+1000	1000	0.6	+3.0	+5.0	170	סנופי
+150643	36958	9.8	+0.5	+0.5	בה 78.5	סנטר אג"ח 1
+7800	5000	1.5	+2.5	+2.0	86	סנטר אופ' ב'
+703	833	15.5	+0.5	+27.0	5502	סנתרסט 1
-949	949	1.5			452	ספן 1
-2633	1985	6.2			924	ספי הספ' 0.1
+694	1683	4.8			699	ספנות אופ' 6
-2932	6400	1.1	-0.2		51.5	ספנות הספ' אגח 4
+59000	3123	1.1	+0.3	+0.5	101.5	ספנות הספ' אג"ח 3
-2994	55954	29.7			156.5	ספנות ש"ה א'
+217370	52944	18.0	+0.5	+0.5	100.5	ספנות ש"ה ב'
+35134	21879	64.5	+3.0	+25.0	870	סמנקויפ
-2900	2808	2.6			379	ספקטרוניקס 1
+3754	2696	25.4			2778	סקופ 1
-2159	5728	36.2			1866	סקופ אופ' 1
+625	1987	12.9	+2.0	+37.0	בה 1908	סקורפיס 1
-13236	73000	30.1			121.5	סקורפיס אג"ח א
+48784	1179	0.8	[illegible]	+61.0	198	סקורפיס אופ' 1
+10154	5400	1.7	+0.5	+0.5	בה 94	עבודי
-7140	7000	8.1	-14.5	-0.9	בה 5	עבודי אופ 1
+3945	2080	2.0	+3.5	+10.0	299	עוז הידרווליקה
+141027	24950	26.6	+4.5	+14.0	314	עוז השק' ב 0.1
+550	830	40.0	+0.5	+71.0	14225	עופר
-492	792	3.1	-0.5	-6.0	1143	עורב
+26423	9969	6.3	[illegible]	+10.5	185.5	עטיקן 1
+11165	6496	39.7	+1.0	+18.0	1801	עיוי
-1097	1097	2.6			710	על בד
-7371	1514	6.9	-6.1	-90.0	1348	עלית 1
+54598	34743	26.5	+2.6	+6.8	225	עמיגר
+6597	7403	1.3	[illegible]	+6.0	בה 44.3	עמיגר אופ 1
-16680	6000	3.4	-8.0	-14.5	בה 165	עמק 1
+10906	6102	8.2	+2.5	+10.0	395	עין בוקר
+349	68	13.5	+1.0	+658.0	66484	עצאות 0.1
-11120	1489	1.7	-3.0	-10.0	339	עצמון 1
+1256	7179	2.4	+0.3		97.5	עצמון אופ'
-1167	86	1.5	-2.0	-102.0	5020	עקד 3
					161.5	עשות אשקלון
-21295	15000	5.1	-0.5	-0.5	99.5	עשות אשקלון אג"ח
-492	341	9.9	-2.0	-175.0	8570	פויכטוונגר 1
+7746	2800	6.0	+1.0	+9.0	878	פויס אך סייל
-84127	21811	18.4	-1.5	-4.0	249	פולגת א
	26748	16.7			184	פולגת אג"ח
+5000			+0.3	+0.5	189	פולגת אג"ח 4
+20000	50000	21.7			128	פולגת אג"ח ב
-29000	2670		-16.5	-0.7	3.3	פולגת אופ' 4
+11429	5129	12.4	[illegible]	+54.0	658	פולימן 1
[illegible]	3750	1.0	-0.2	-0.5	162.5	[illegible]
-90	90	0.2	-0.5	-4.0	739	פולק
+229997	105926	22.3	+4.0	+2.5	בה 62	פועירון
+61954	5046	1.8	+0.5	+0.5	103.5	פועלים השק' אגח א'
-4694	4701	13.7			859	פועלים השק' אופ 2
-47014	60479	11.3			55	פורד
-172	412	0.5			390	פורמולה אופ' 2
+36406	21952	35.9	+1.5	+7.0	482	פז
+5252	2500	3.0	+2.0	+7.0	351	פזק
ל א	נ ס ח ר				597750	פי חשמ' גב'
					612294	פי חשמ' גז
-131	3131	18.4			1729	פיליפי
-7140	10340	8.4			243	פייטון
+17482	6452	29.2	+1.8	+23.0	1335	פיבה פלסט 1
+15730	4869	4.3	+4.0	+10.0	260	פיגוזס
+43500	12277	4.4	+0.5	+0.5	104.5	פיגוזס אג"ח א
+2499	3599	9.2			755	פיקוני
+31223	13800	6.0			128	פיקוני אופ 2
-19580	6850	4.6	-5.0	-10.5	199.5	פיקוני אופ 3
					11862	פיתוח תעשיה מ'
+278	178	13.1	+2.0	+425.0	בה 21673	פיתוח תעשיה מבנה
	1204	1.7			415	פלוקית
-5489	2382	10.1			1255	פלדמן
+35521	2479	1.5	+2.0	+3.5	181.5	פלדמן ג.
					120	פלדמן ג. אג"ח
+1771	4496	1.5	+0.3		99.5	פלדמן ג. אופ' 3
+183192	57248	120.9	[illegible]	+31.0	623	פלטוב
+200688	43491	4.4	[illegible]	+5.8	30	פלטוב אופ' 1
+60289	11312	28.0	+4.5	+31.0	730	פלסטופק
+17531	37511	3.6			28.1	פלסטופק אופ' 1
-2252	4750	17.8			1107	פמה הסק' א 0.1
+450	1550	6.4	+1.0	+12.0	1222	פנתס
+7526	1683	2.4	+3.3	+13.0	בה 414	פן דוד
+4682	9359	71.0			2238	פנקס 0.1
-2900	3957	29.0			2164	פנקס 0.5
+1319	500	15.7	+2.3	+204.0	9279	פקר פלדה אופ' 2
+6619	17101	8.4			145.5	פר
+5322	10000	0.8	+0.3	+0.1	24.4	פרז אופ 1
+59	60	0.4	+0.5	+9.0	1745	פרודו 1
					1501	פרדס
-2000	2000	8.5	-0.5	-0.5	75.5	פרדס אג"ח א'
+11507			[illegible]	+2.8	43.4	פרדס אופ' 2
-2096	2096	1.8			246	פרופיט
-1450	10750	3.0			82.5	פרופיט אג"ח א'
+686	155	3.4	[illegible]	+595.0	6545	פרי אור 5
+11926	8726	5.6	+2.0	+3.5	בה 189.5	פרי העמק
-2749	20193	6.2			בה 90.5	פרי העמק אג"ח א'
+5670	6330	0.4	+1.0	+0.2	17.2	פרי העמק אופ' 1
+2427	600	8.8	+1.8	+74.0	4329	פריגו אופ 4
-1000	1000	2.0			582	פריגבר
+2999	1		+0.5	+0.5	99	פריגבר אג"ח א
-512	211	0.1			129	פרקן
+11379	1013		+0.3		9.7	פרקן אופ 1
+19072	14200	-16.1	+1.8	+3.0	335	צ'יפס
ל א	נ ס ח ר				124	צבר
ל א	נ ס ח ר				5	צבר אופ
-63308	99520	27.0			80	צור שמיר
-87824	48491	9.7	-1.5	-1.0	59	צור שמיר בנייה
-1600	1600	1.8			184.5	צור שמיר ש"ה א
-115640	227640	48.6			63	צור שמיר ש"ה ב
-25	25	0.9			10751	ציון 5
-1844	5981	2.6			בה 128	ציון קסטיל
+17785	2431	15.6	+1.3	+23.0	בה 1092	ציונטכל
	1608	0.8			149	ציונטכל אופ 1
+17494	10000	28.6	+1.3	+10.0	843	ציוד דוגם
+18620	24215	52.9	+0.3	+2.8	645	ציטוחית
+459	78	1.6	+2.3	+130.0	בה 5911	ציקלון 1
-299	203	2.8	-1.7	-73.0	בה 4077	ציקלון 5
+15000			+0.5	+1.0	164	ציקלון אגח 1
	40800	13.9			102.5	ציקלון אגח 2
					270	צמיתה
					117	צמיתה אג"ח א
+15182	4720	12.5	+2.5	+19.0	בה 782	צמנטכל
+989	9011	1.7			54	צמנטכל אופ
-15078	13319	16.7			369	צרפתי
-21550	11775	4.1			102	צרפתי אג"ח א'
+346	346	7.1	[illegible]	+288.0	6057	קדם כימי
-2249	2249	1.4	-0.5	-1.0	185	קדם כימי אג"ח 2
+6488	5941	4.9	+2.0	+5.0	בה 243	קודמי 1
-301	300	1.3	-2.0	-25.0	בה 1230	קו מנחה 1
-22700	29200	6.7			67.5	קווי אשראי אגח
+87777	75572	2.7	+1.0	+0.1	10.6	קווי אשראי אופ 2
+13443	4893	11.2	[illegible]	+38.0	בה 672	קומטק
					1242	קומפוניס
-544	544	0.1	-22.8	-19.0	64	קומפוניס אופ' 1
+12205	4008	4.1	+2.5	+7.0	בה 300	קונסוליידט
-2000	2800	2.9			431	קונטל
+9789	10619	8.8	[illegible]	+2.0	22.1	קונטל אופ' 1
-20853	7447	5.0	-2.0	-4.0	198	קופל
	4980	2.7			161.5	קופל אג"ח א'
+458	2050	10.8	+0.3	+4.0	1436	קוליגו 1
+19262	5239	18.7	+2.5	+15.0	603	קוליגו 5
+2023	3308	2.9	+2.0	+5.0	260	קיטאל 1
+25370	500	0.2	+0.5	+0.5	105.5	קיטאל אג"ח
	25000	7.0			82	קיטאל אג"ח ב'
-2715	2998	0.8			79.5	קיטאל אופ' 1
-1570	1000	1.9	-8.2	-1.0	571	קיון 1
-35833	4999	2.8	-5.2	-6.5	בה 118.5	קיון
+50000			+0.8	+0.5	99.5	קיון אג"ח
-14	14				12.7	קיון אופ 1
+758	542	10.0	+3.0	+159.0	תב 5449	קיסריה 0.1
+41320	5000	3.1	[illegible]	+10.5	185.5	קיש קידור
-4395	2895	3.3			339	קלדור
-3227	6385	52.9			2473	קליל 1
-7210	8708	78.3			2380	קליל 5
					340	קמור
+16894	65424	20.0			90	קמור אג"ח ב'
+542	8188	5.7			בה 205	קמור אופ' ד'
-2	2				116.5	קמור אופ' ה'
+1998	1825	18.5	+0.3	+7.0	2991	קניאל מז 1
-27954	28798	8.2			84	קניבל
+34954	34198	5.0	+1.0	+0.4	43.5	קניבל אג"ח א
-18565	18565	1.9			29.4	קניבל אופ 1
-9369	2008	2.1	-1.0	-3.0	313	קניסקו
-34					1366	קסטרו מודל 1
+3000			[illegible]	+22.0	330	קפיטל
+145000	5000	1.1	+1.3	+1.0	62.5	קפיטל אג"ח א'
+56400	14100	53.7	+1.3	+14.0	1124	קרול
+90000	12000	11.0	+1.8	+5.0	270	קרול אג"ח
ל א	נ ס ח ר				308	קרדן השקעות 1
+40000	10000	8.4	+1.0	+2.0	148	קרדן השקעות אגח 2
+7816	1058	7.2	+1.0	+20.0	1994	קרוז 0.1
+2280	1679	8.6	+3.3	+48.0	1511	קריסטל 1
-892	7016	10.8			452	קרלין מי"ך
+1107	3107	7.9			751	קשר
+18300			+1.0	+1.0	120	קשר אג"ח
-23078	21920	3.5	-4.7	-2.4	47.5	קשר אופ
-1951	4693	14.3			901	קשרי תקופה
-138324	115470	54.2	-10.0	-15.5	138.5	רב בר
-2090	2090	1.8			248	רבד
+8957	3		[illegible]	+1.7	10.2	רבד אופ א'
+11613	9438	4.1	+0.3	+0.5	בה 128.5	רבינסקס 1
+4335	4335	0.5	+4.3	+1.5	36.9	רבינסקס אופ' 1
+151150	60905	27.4	+3.0	+4.8	בה 132.5	רגיסי
+167000			+3.0	+2.5	98	רגיסי אג"ח א
-69231	79596	1.5			5.6	רגיסי אופ 1
-337			-0.5	-2.0	419	רהיטים
+324			[illegible]	+81.0	1429	רהבון בנייה 1
-187	500	2.3			1343	רהבון בנייה 5
-119000	101000	28.6	-2.0	-1.5	83.5	רהכאר
+1500			+3.0	+4.5	155	רהטל
-7460	2560	2.2	-3.0	-8.0	254	רהטטיין
-29047	76000	25.4	-0.2		98.5	רהטטיין אג"ח א'
-5578	2072	3.3	-0.5	-2.0	בה 465	רומפק
-9504	39504	45.0			336	רותם 1
-6248	4908	2.0	-1.0	-1.0	121	רותם אופ'
+1777	3858	6.5			495	ריבוע אופ'
+3329	6000	6.7			327	ריגנט
+39790	43640	15.7	+0.8	+1.0	106	ריגנט אג"ח א
ה פ ס ק ת	מ ס ח ר				449	ריוביט
+43	2100	2.8			399	רימון
-4700	737	0.6	-0.2	-1.0	בה 239	רם צוד
+697	373	0.4	+0.5	+2.0	319	רמגור 0.1
+3000	3000	2.0			271	רמגור 0.4
-746	1358	7.4			1616	רמקו 1
+11837	3114	18.3	+1.5	+26.0	1734	רמק
-16128	67603	27.8	-0.5	-0.5	121.5	רמק אג"ח
-769	1937	3.9			1119	רמק אופ' 1
+150	800	0.7			בה 262	רז
-1	1				93.5	רז אג"ח א'
-1093951	494218	3.4	-2.5		2	רציו יהש
+22510	18487	4.6	+0.3		73	רשף
+550484	27516	4.3	+1.8	+0.8	בה 46.1	רשף אג"ח ב
-900	4050	1.5			119	רשף אגח א
-162716	2812		-1.5		3.2	שדות נס
+23548	9720	5.5	+2.5	+4.0	166.5	שולמית
-11200	61800	21.2			102.5	שולמית אגח א
					9.9	שולמית אופ 1
+8000	5115	2.9	[illegible]	+15.0	בה 146	שטראוס
					139.5	שיא אופ 4
+979	1162	0.4	+1.5	+3.0	89	שיא אופ' 2
-3597	8317	32.7	-0.5	-6.0	1161	שיא השקעות 0.5
+20873	145690	35.8			72.5	שיא השקעות אג"ח 5
-2122	208	0.3	-4.7	-19.0	379	שיא השקעות אופ 3
+12530	1550	0.7	[illegible]	+6.5	136.5	שלג
+18217	20817	8.1			תב 1	שלג אופ' 1
-5701	5701	2.4			121.5	שלזית 5
+11435	6429	7.0	+2.0	+6.0	332	שם טוב
-36582					מ 1	שם טוב אופ' 1
+343989	185800	56.1	+3.5	+3.0	89.5	שמורה דינר ברנע
ל א	נ ס ח ר				103.5	שמיר
ל א	נ ס ח ר				1.9	שמיר אופ 1
-13520	19000	22.2	-0.5	-2.8	345	שמירה
+171812	188	0.1	+0.5	+0.5	111	שמירה אופ' 1
+18847			[illegible]	+1325.0	קן 14572	שמן
+114569	3000	1.3	+3.5	+4.5	127.5	שמן אג"ח א
+1697	710	12.4	[illegible]	+477.0	בה 5131	שמן אופ 2
+106110	290	0.1	+2.8	+4.5	166	שפ
+1300	1300	0.2	+0.5	+0.5	55	שף אופ'
-4338	5278	5.7	-9.2	-33.0	321	שקד
					122.5	שקד אג"ח
+23023	11363	6.0	+1.8	+2.5	155	שקל
+350000			+1.5	+1.5	95	שקל אג"ח א'
+111091	188817	88.0			137.5	שקם אג"ח 1
-60721	56442	15.7	-0.2		82	שקם אופ' 1
+643	357	0.4	+1.0	+4.0	361	שרותן
+16605	16665	12.4	+0.5	+1.0	219	תאו"ם אג"ח
-2929	3298	6.3	-1.0	-6.0	566	תאום 1
-21099	21000	13.4	-0.5	-1.0	בה 107.5	תאום אג"ח א'
+3274	6409	29.8			1370	תדיראן 1
+1399	1138	1.6			422	תדביק
+42382	14772	28.8	+1.8	+10.0	575	תדיראן מוצרי צריכה
+33800	853	2.1	+2.5	+18.0	731	תהל
+8000	2500	6.7	+2.5	+19.0	785	תוכן
	5584	1.1			61	תוכן אופ 1
+17687	6611	22.8	[illegible]	+66.0	1015	תויה 5
-1047	475	0.4			בה 246	תויה אג"ח א'
+29178	17289	6.0	+1.8	+2.0	103	תויה תקשורת
-3026	3639	26.9	-0.2	-5.0	2179	תוים 1
+6000	6000	3.3	+2.3	+3.5	162.5	תוים אג"ח א'
+8100	3500	4.2	+2.0	+7.0	250	תכבף 1
+7794	9857	5.3	+0.8	+1.8	בה 158	תכבף 5
+20000			+0.5	+0.5	101.5	תכבף אג"ח א'
+38985	26405	14.6	+1.5	+2.5	162.5	תמם
-13	13				78	תמה
-23120	4080	0.4	-3.2	-1.0	בה 30.6	תמנה אופ' 1
+54711	74344	24.2	+0.8	+0.5	96	תעבורה מזג
+9	15	1.6	+4.0	+1183.0	30761	תעל ב 0.2
+41457	20143	34.9	+3.3	+17.0	541	תעשי מלח
	1				1032	תפן
+87156	32939	56.6	+3.3	+16.0	507	תקן
+127296	15638	3.5	[illegible]	+10.5	בה 66	תקן אופ' 1
+3593	6840	11.8	+2.0	+11.0	576	תשלון
+60000			+1.3	+1.5	118	תשלון אג"ח א
+7480	17081	4.5	+2.0	+1.5	78.5	תשלון אג"ח ב
	12451	5.5			129	תשלון אופ 2
-1962	1962	2.5	-2.0	-8.0	382	תשלון נכסים
-37461	18340	2.2	-5.0	-1.8	34.7	תשלון נכסים אופ' 1

אזהרה לקוראים

מערכת "דבר" עושה כמיטב יכולתה לרכז ולעבד תוך זמן קצר את נתוני הבורסה והביאם לידיעת הקורא.

כל שימוש בנתונים המתפרסמים טעון בדיקה ואימות. כל הולטה על ידי המשתמש במידע נעשית על אחריותו. אין המערכת אחראית במקרה של טעות בנתונים.

אין בפרסום הנתונים משום המלצה או חוות דעת למשקיע ויש לאמתם עם יועצי ההשקעות.

בעריכת: ניסן פרידמן

סבי אלנקווה

שורק מי ששורק אחרון

בית הדין העליון ביטל את השעיית השופט סבי אלנקווה וקבע שאיגוד השופטים יערוך תוך חודש שימוע נוסף בנושא

מאת **משה הר־נעם**

בית הדין העליון של ההתאחדות לכדורגל דן אתמול בהשעיית השופט סבי אלנקווה מסגל שופטי הליגה הלאומית. אלנקווה הושעה בידי הנהלת איגוד השופטים, בגלל התנהגותו מחוץ למגרש.

בית הדין העליון ביטל את ההשעיה וקבע, כי איגוד השופטים יקיים שימוע נוסף בו יתאפשר לאלנקווה להשמיע את טענותיו. השימוע יתקיים תוך חודש ובכל מקרה לפני פתיחת משחקי העונה הבאה.

יו"ר איגוד השופטים, יהודה וילק אמר, כי בזמנו מסר לסבי, בשיחה אישית, מדוע הוא הושעה והעדיף לא לתת לכך פומבי.

לדבריו הנהלת איגוד השופטים תחליט באיזה מועד יתקיים השימוע. אלנקווה עצמו אמר כי מאחר והשעייתו בוטלה, לפי התקנון נאסר על השופטים להתראיין לתקשורת.

לפרדון אמר "לא"

הפועל חולון

מאת **משה כהן**

מישקה לפרדון החליט אתמול לדחות את הצעתו של ראש עיריית חולון, מוטי ששון, לנהל את קבוצת הכדורסל של הפועל חולון, לאחר שהתברר לו שלקבוצה אין, למעשה, בסיס תקציבי.

אתמול התברר ללפרדון, שמועצת עיריית חולון אישרה לקבוצה תקציב שנתי בסך 700,000 ש"ח, אבל מסכום זה תוריד העירייה הלוואה של 400,000 ש"ח שהעניקה בעבר לקבוצה ומה־300,000 שקלים שיגיעו בסופו של דבר לקבוצה, יהיה צורך להחזיר הלוואה בנקאית בסך 280,000 ש"ח.

גם במרכז הפועל לא נתנו תשובה חיובית, לבקשת הסיוע שהעביר ראש העיר.

במצב זה, הבין לפרדון שכרגע, אין לקבוצת הכדורסל בסיס כלכלי והוא החליט לדחות את ההצעה. הוא עדיין ממתין להתפתחויות, בעיקר לפניה של אנשי עסקים, המוכנים להשקיע בקבוצה.

אמש סירב לפרדון להתייחס למצוקה הכלכלית של הפועל חולון: "אני לא בתוך העניינים, כך שאין ברצוני לדבר על מה שקורה שם. אומנם קבוצת הכדורסל יקרה לי מאוד, אבל כעת אני לא רואה אפשרות לשובי לפעילות".

נודע, כי מכשול נוסף המונע את שובו של לפרדון, נוצר בעקבות דרישתו להקמת הנהלת גג לקבוצות הכדורגל והכדורסל. מתברר, כי גם בנושא הזה נוצרו קשיים והקמת ההנהלה המאוחדת נראית בשלב זה כבלתי אפשרית.

נראה שבימים הקרובים יימשכו הניסיונות להציל את קבוצת הכדורסל, למרות שמוטי ששון עמד לצאת לפנות בוקר לביקור בסין, שימשך שבועיים.

העתודה הפסידה בשניה האחרונה

משחקי הכנה לאליפות אירופה

יוון – ישראל 89:90

נבחרת העתודה של ישראל ספגה אתמול הפסד צורב במשחק הכנה לקראת מוקדמות אליפות אירופה בכדורסל באיסטנבול, לאחר שנוצחה על חודה של נקודה ע"י יוון – 90:89.

כאשר נותרו שלוש שניות לסיום עדיין הובילו הישראלים ביתרון של שתי נקודות – 87:89, אבל אז פסקו השופטים על שתי זריקות עונשין לזכות היוונים.

שחקן יווני ניצב על קו העונשין וקלע בהצלחה את הזריקה הראשונה. את הזריקה השניה הוא החטיא, אבל למזלה הרע של ישראל השתלטו היוונים על הכדור החוזר וממש עם השריקה לסיום הם קלעו את סל הנצחון והותירו את חניכיו של פיני גרשון המומים ולא מאמינים.

בסך הכל הציגה הנבחרת הישראלית משחק טוב ומהיר ובמרבית הזמן היא אף הוליכה ביתרון קל.

בשורות הנבחרת הישראלית בלט עודד קטש עם 26 נקודות ריצקו – 22.

מכבי יפו חייבת לשחקנים 300,000 ש"ח

מאת **ניל דימל**

הנהלת מכבי יפו חייבת לשחקנים ולצוות המאמנים כ־300,000 שקלים, עוד מהעונה שעברה. חלק נכבד מהחובות הם על מענקי העליה.

יו"ר יפו, יצחק אסא, הבטיח לכולם שעד ליציאת הקבוצה למחנה אימונים בסופיה שבבולגריה, ב־23 בחודש, ישולמו מחצית מהחובות. אסא אמר לי אמש: "אם חס וחלילה, לא נוכל לגייס את הכסף, לא נצא למחנה האימונים".

יפו רצתה מאוד את בלמה הזר של בני יהודה בעונה האחרונה, יורי מורוז, אך היא נתקלה בבעיות מימון. גד סולמי, יו"ר בני־יהודה, דרש 30,000 דולר דמי השאלה לעונה. יחד עם שכרו של הבלם, העסקה היתה עולה ליפו בסביבות 160,000 דולר, עלות יקרה לכל הדעות. לכן, החליטה ההנהלה היפואית לוותר על השאלתו ולחפש בלם זר.

היום אמור יצחק אסא להיפגש עם עופר רגמי ולהעניק לו שחרור מהקבוצה. אסא הסביר אתמול: "אני לא מתכוון להשאיר אף שחקן ביפו בניגוד לרצונו".

עופר וילנצ'יק, שכרטיס השחקן שלו שייך למכבי ת"א, ובהלי פרץ, ששיחק בעונה שעברה בבית"ר ת"א, מתאמנים ביפו ונודע, כי המאמן, משה אוננה, מעוניין בהם.

מורסלי אוחז בארבעה שיאי עולם

האלג'ירי נוראדין מורסלי בורע ברך ב"תפילת הודיה", אחרי שרשם שלשום בלילה שיא עולמי חדש בריצת 1500 מ' – 3:27.37 דקות, בתחרות האתלטיקה בניס, צרפת. מורסלי מחק מהטבלה את שיאו הקודם מספטמבר 1992 (3:28.86), בעיר האיטלקית רייטי. מאחוריו בתמונה חבר לנבחרת, נוראדין באדר. אחיו הצעיר של מורסלי, עלי, משך את הרצים לקצב רצחני, והוביל ב־400 (54.86 שניות) ו־800 מטר. נוראדין מורסלי פרץ בחצי השני בצורה אופיינית וב־550 המ' האחרונים נותר בודד בחוד. את 1200 המ' האחרונים גמא ב־2:47.02 דקות. בסיניש המבודד שלו קבע ב־400 המ' האחרונים 53.3 שניות. השבוע מלאו 10 שנים לקרב הגדול באותו איצטדיון, לאותו מרחק, בין מרוקאי גדול, סעיד אוויטה לבריטי סטיב קראם, שניצח בסיום דרמטי בשיא עולמי – 3:29.67 דקות. גם אוויטה ירד מתחת לשיא הקודם. עתה מחזיק מורסלי ב־4 שיאי עולם: בנוסף לשיא החדש, הוא השיאן בריצת מייל (3:44.39 דקות מ־1993); ריצת 2000 מ' (4:47.88 מלפני שבוע בפאריס) וריצת 3000 מ' (7:25.11 דקות מ־1994).

● **דארן אנדרטון**, שהיה מבוקש ע"י מנצ'סטר יונייטד, חתם על חוזה חדש בטוטנהאם ל־4 שנים. הוא יקבל תוספת שכר של כ־1.5 מיליון דולר.

מנג'ר טוטנהאם, ג'רי פראנסיס: "התחלתי בשיחות עם השחקן הרבה לפני שהחלו השמועות, והוא הבהיר לי שהוא מעוניין להישאר".

טוטנהאם עדיין מעוניינת באנדריי קנצ'לסקיס (כמו גם מידלסבורו), אך אלן שוגר, הנשיא, הבהיר: "איננו יכולים לשלם ששה מיליון לישיס, אנחנו נלהבים להחתים את קנצ'לסקיס, אבל כנראה שיונייטד לא ממהרים למכור אותו, לפני שימצאו לו מחליף".

גאמארה גמר את הסיפור

קופה אמריקה

בנבחרת פאראגוואי הצטיילה לרבע גמר הקופה אמריקה, בנצחון דרמטי על ונצואלה התלשה, 2:3, משער ניצחון של קרלוס גאמארה, 7 דקות מהסיום.

המשחק הנוסף בבית א', בין המארחת אורוגוואי (שכבר הבטיחה עלייתה) לבין מקסיקו, נדחה ב־24 שעות, בגלל הגשם השוטף שירד במונטיבידאו.

פאראגוואי — ונצואלה 2:3

חוזה קארדוזו, חואן וילאמאיור וקרלוס גאמארה, כבשו לזכות פאראגוואי את שלושת השערים בנצחון הקשה על ונצואלה.

גבריאל מיראנדה ולואיס דולגטה כבשו את שני השערים למנוצחת.

ונצואלה נפרדה מהטורניר בצורה מכובדת ובלתי צפויה, אחרי שתי תבוסות.

הונצואלים עלו ליתרון בדקה ה־13 במבצע אישי נאה של מיראנדה, שפרץ היטב ובעט לרשת העליונה.

קארדוזו השווה בדקה ה־34 מבישול של ריצ'ארד באאו.

בדקה ה־63 השלים וילאמאיור את המהפך, אולם ונצואלה לא נשברה ובחלוף 4 דקות השווה דולגטה, ממסירה של הכובש הראשון, מיראנדה.

בדקה ה־83 הבקיע גאמארה את שער הניצחון היקר, בתום פריצה סוחפת ממרכז המגרש.

● פאראגוואי: באטגליה, וילאמאיור, גאמארה, איילה, ארסה, סטרוזי, אקונה, יארה, באאו (סאמאניאגו), קארדוזו (אסטצ'ה), קמפוס.

● ונצואלה: אנגלוצ'י, מרטינס, ה. ריוואס, מאתיאס (ואלבאנה), הרננדז (גווארה), מיראנדה, דיאז, ס. ריוואס, דולגטה.

בית א'

1. אורוגואי	2	1:5	6
2. פאראגוואי	3	4:5	6
3. מקסיקו	2	3:4	3
4. ונצואלה	3	10:4	0

בית ב'

1. ברזיל	2	0:3	6
2. קולומביה	2	1:2	4
3. פרו	2	3:1	1
4. אקואדור	2	2:0	0

בית ג'

1. ארגנטינה	2	1:6	6
2. בוליביה	2	2:2	3
". ארצות הברית	2	2:2	3
4. צ'ילה	2	6:1	0

● **לפנות בוקר** נערכו שני משחקי המחזור השלישי בבית ב':

ברזיל נגד קולומביה, ופרו נגד אקואדור.

כמו כן נערך המשחק הדחוי בין מקסיקו לאורוגואי בבית א'.

● בשבת לפנות בוקר ייערכו שני המשחקים האחרונים בשלב המוקדם, במסגרת המחזור השלישי בבית ג':

ארגנטינה נגד ארה"ב ובוליביה נגד צ'ילה.

ריץ מבורונדי סיכן את השיא של מורסלי

תחרות האתלטיקה בניס

הרץ ונוסטה ניונגאבו מבורונדי נכשל במעט בניסיונו לשבור את השיא העולמי למרחק 2000 מטר, שנקבע לפני עשרה ימים על־ידי האלג'ירי מורסלי.

בתחרות שהיתה בניס עבר הרץ מבורונדי את המרחק ב־4:48.69 דקות והישג הנופל ב־0.81 שניות מהשיא העולמי של מורסלי שנקבע בשבוע שעבר.

כוכבת חדשה התגלתה בתחרות זו, הרומניה יונלה טירלאה, שקבעה את ההישג השני בטיבו ב־400 מ' משוכות לנערות – 55.26 שניות. הוא נופל בשש מאיות השניה מהשיא העולמי של האמריקנית לסלי מאקסי, שנקבע ביוני 1984.

הרץ האמריקני דני האריס, שסיים רק במקום החמישי במבחנים של ארה"ב לקראת אליפות העולם, ניצח ב־400 מ' משוכות בזמן מצויין 47.98 והקדים את אלוף העולם סמואל מאטטה מזמביה.

טור דה פראנס

11: ניצחון לבריטי שאנדרי

בקטע ה־11 של הטור דה פראנס זכה הרוכב הבריטי, מקס שאנדרי, בן ה־27, הוא סיים בזמן של ארבע שעות, 43 דקות ו־15 שניות.

במקום השני סיים הדנאן בונתורה, שב־50 הק"מ האחרונים היה צמוד לשאנדרי, אך לא הצליח לעבור אותו, הוא סיים בזמן שווה לזה של שאנדרי.

במקום השלישי סיים הגרמני, רולף אלדאג, בשתי דקות ו־48 שניות אחרי שאנדרי.

אנדרה טאפי, סיים רביעי.

אלוף הטור, מיגל אינדוראין, סיים במקום השביעי, אך הוא ממשיך להוליך את בדירוג הכללי. אחריו בשתי דקות ו־27 שניות, בדירוג הכללי, מדורג אלכס זולה.

במקום הרביעי טוני רומינגר, 8 דקות ו־19 שניות אחרי אינדוראין.

קשטן ירגל בשווייץ

מכבי ת"א

מאת **פנחס דימל**

בעקבות הגרלת משחקי גביע אירופה לאלופות, שתפגיש את מכבי ת"א מול אלופת שווייץ, תצא האלופה הישראלית למחנה אימונים בהולנד כמתוכנן ב־25 בחודש, ומשם תגיע לשווייץ ישירות מהולנד, יומיים־שלושה לפני המשחק שיערך ב־9 באוגוסט.

המאמן דרור קשטן, בלוויית מנכ"ל הקבוצה, שמעון קורק, ידגלו קודם לכן בשני משחקי ליגה של הדירבה גראסהופרס צירך ב־19 וב־29 ביולי.

קורק מסר אמש, שזל שיבוש בתכנית הגעתו של הזר הנוסף, העומד להיבחן בקבוצה. הוא אמור להגיע לארץ רק ביום ראשון.

בינתיים, ממשיך להיבחן החלוץ הרוסי, אלכסי סיטבריוב, שהגיע לארץ בתחילת השבוע. נודע שהוא מגלה יכולת טובה באימונים, אך מכבי ת"א דוחה את ההחלטה לגביו עד לאחר שיבחן המועמד השני.

גוסייב נשאר בב"ש

מאת **עמוס שרין**

כעת זה סופי: סרגי גוסייב ימשיך גם בעונה הקרובה לחזק את קבוצת הפועל באר־שבע. כך סיכמו אתמול שני הצדדים, לאחר שבימים האחרונים התלבט גוסייב בין הקבוצה הבאר־שבעית לבין עירוני ראשון לציון.

נודע, כי שכרו של גוסייב בהפועל באר־שבע יגיע העונה ל־150,000 דולר, עליה של 50 אחוז לעומת העונה שחלפה.

בית"ר בדשא של וימבלדון

מאת **משה הר־נעם**

קבוצת הכדורגל בית"ר ירושלים המריאה אתמול לאנגליה שם תקיים מחר (17.00) את משחקה האחרון באינטרטוטו נגד וימבלדון. בית"ר לא צברה אפילו נקודה בשלושת משחקיה באינטרטוטו ונוצחה בשלושה המשחקים. הקבוצה לא תשוב לישראל ותמשיך להולנד שם תקיים מחנה אימונים במסגרת ההכנות לעונה החדשה.

הנציגה השניה של ישראל באינטרטוטו, הפועל פתח תקוה לא תשחק מחר ותסיים את משחקיה במסגרת זו בשבוע הבא במשחק נגד שטרסבורג הצרפתית.

לבינסון "חצי אלוף"

הגולש אמיר לבינסון ממשיך להוביל באליפות העולם לנוער בגלשני מפרש, המתקיימת בברמודה, אחרי ששה שיוטים, מחצית התחרות.

עתה, טובים מאד סיכוייו של הגולש הישראלי לזכות בתואר אלוף העולם לנוער בפעם השלישית.

רומאריו 1: "הפסקת אש" זמנית

כוכבה הנוצץ של פלאמנגו ריו, רומאריו, ומאמנו, האנדרלאי לוקסמבורגו, מכריזים על "הפסקת אש".

בפגישה פרטית, שנערכה ביום שלישי, בין השניים הוחלט, כי הכוכב ומאמנו ישימו קץ לסכסוך ביניהם וינסו להתרכז במשימות הניצבות בפני הקבוצה.

בסוף הפגישה לחצו השניים ידיים, והמאמן הסיר את איומו לעזוב את הקבוצה.

רומאריו מסר אחר־כך, ש"דרכי החשיבה, והעמדות שלנו שונות, אך פלאמנגו נמצאת מעל לכל".

ולוקסמבורגו הוסיף: "יש הבדל בדעות שלנו, אבל זה חלק מהחיים".

המשבר בין השניים פרץ, לאחר שפלאמנגו הפסידה את אליפות ריו לפלומיננזה. רומאריו לא היה אפקטיבי באותו משחק. אומנם הוא הבקיע שער, אך זה היה ב"גארבג' טיים" (זמן מת), כשהכל היה גמור. מלבד השער, רומאריו פשוט לא עשה כלום.

כוכבי פלאמנגו בעבר, זיקו ואלדאיר ביקרו קשות את משחקו וגישתו של רומאריו. בלי להתייחס לביקורת עליו, הגיח הכוכב בן ה־29, רשימת דרישות, לא הגיוניות, והחזיר שבמידה והקבוצה לא תמלא אחריהן הוא יעזוב.

בין דרישותיו: מינוי צוות מאמנים חדש, שיאפשר לו, לא להגיע לחלק ממחנות האימון ומשחקי הראווה; שיותר לו להגיע לאימונים בליווי שומרי ראש פרטיים.

רומאריו ביקש, למעשה, לנהל את הקבוצה כרצונו.

זה היה יותר מידי עבור לוקסמבורגו, שזכה בשתי אליפויות בראזיל בשנתיים האחרונות, עם פאלמיראס וסאו פאולו. הוא הודיע לקבוצה: אני או רומאריו!

נשיא פלאמנגו היה בבעיה. האם הוא צריך לשחרר את הכוכב הגדול ביותר של בראזיל, וההשקעה שעלתה לפלאמנגו חמישה מיליוני דולרים תרד לטימיון, או שעליו לתת למאמן לעזוב, ואולי לראות את הקבוצה מאבדת את המשמעת, הדרוח שלה.

הנשיא, קלבר לייטה, ניסה לפשר בין השניים ובינתיים הצליח. השניים הבריזו, כי הם ימשיכו לשחק בקבוצה. אך לא בטוח שהפסקת האש הזו תחזיק מעמד. כבר ביום רביעי בשבל שחקני פלאמנגו נסעו למשחק מול סאנטוס, רומאריו לא היה איתם. לטענתו, הוא סובל מכאבים בברך.

הכוכב אם כן נשאר בריו, באישור הקבוצה.

בעת ניתן להבין טוב יותר. כיצד יוהאן קרויף הסכים לשחרר את הכוכב בבוז קלות. הפעם הגיים הכוכב הברזילאי, אך כנראה שבברזיל. רומאריו יותר גדול מפלאמנגו, לפחות בינתיים.

הוא היה מורד גם בברצלונה ובאיינדהובן

רומאריו כבר יצר מצב כזה בקבוצתו הקודמת, ברצלונה, אך שם המאמן, יוהאן קרויף, שלח את הכוכב הביתה. קרויף אינו נקי מאשמה. הקש ששבר את גב הגמל, היתה דרישת המאמן שרומאריו יגיע לאימוני הפתיחה של ברצלונה ימים ספורים לאחר תום משחק המונדיאל. רומאריו חש עדיין בעננים, וקרויף הסביר, שרומאריו הודיע על איחורו רק ברגע האחרון.

גם מאמנה האנגלי של איינדהובן, בובי רובסון, החליט לוותר על הכוכב האינדיבידואליסט, כיוון שנהג לאחר לאימונים ולפסוח על תרגילים. רובסון אמר: "הוא שחקן ענק, אבל הגיע הרגע שהוא גרם נזק לגיבוש ולמצב החברתי. שאר השחקנים, רובם כוכבים בזכות עצמם, השקיעו המון ונאלצו לראות איך הוא חוגג".

רומאריו 2: על כוונת שלטונות המס בהולנד

שלטונות המס של הולנד הודיעו, כי הם נתונים לכוכב הכדורגל מברזיל, רומאריו, יומיים כדי ליצור עימם קשר, להמשך חקירתו על תקופת משחקו בהולנד.

רומאריו, ששיחק באיינדהובן בין השנים 88 ל־93, עבר לברצלונה הספרדית, שמכרה אותו לקבוצתו הנוכחית בברזיל, פלאמנגו ריו.

חינקי לוגט, דוברת שלטונות המס בהולנד, מסרה כי, רומאריו לא שילם מס הכנסה ומס בריאות בין השנים 91־92, וכי הכנסותיו בהולנד מוערכים ב־1.3 מיליון דולר בשנה.

לוגט הוסיפה עוד, כי השלטונות אינם יודעים היכן נמצא רומאריו, ושהוא אינה מוכנה למסור כמה בסף חייב הכוכב.

מתיאוס יחמיץ את פתיחת העונה בגלל ניתוח

חוזרו למגרש של לותר מתיאוס, קפטן נבחרת גרמניה ובאיירן מינכן, תדחה בכמה שבועות, בגלל ניתוח להסרת ציסטה, שהשחקן צריך לעבור. כך מסרו מקורות בקבוצה.

הפציעה השביתה את מתיאוס בחלקה השני של העונה. אך לקראת סוף הליגה חזר מתיאוס, אך לא שותף במשחקי הקבוצה, למרות שהצהיר שהוא בשיר להלוסין. כעת מתברר שהוא זקוק לניתוח, ולכן יחמיץ את פתיחת אימוני הקבוצה, ביום שני הקרוב, לקראת הבונדסליגה.

באיירן תפתח את אימוניה עם המאמן החדש, אוטו ריהגאל, ובמה שחקנים חדשים כמו, יורגן קלינסמן ואנדי הרצוג. העונה תיפתח ב־12 באוגוסט.

שטפי גראף (משמאל) אוחזת את צלחת וימבלדון בצחוק רחב ומקבלת את ברכת המפסידה סאנצ'ז. גראף גרפה יותר מחצי מיליון דולר בתחרות

מס ההכנסה רודף את גראף

הונה נאמד ב־72 מיליון דולר ● החקירה תימשך שבועות

אלופת וימבלדון, שטפי גראף, ואביה נחקרים בחשד להעלמת מס.

עיתונים בגרמניה מסרו, כי חוקרי מס ערכו חיפוש בוילה של משפחת גראף בגרמניה, ב־23 במאי, שישה ימים לפני תחילת אליפות צרפת הפתוחה בטניס, שבה זכתה גראף.

גראף, בת ה־26, מרוויחה סכומים גדולים של כסף, מטניס ומפרסומות.

לעומת כוכבי ספורט גרמניים אחרים, שעזבו את גרמניה למדינות כמו מונאקו, על מנת להתחמק מתשלום מס גבוה, גראף החליטה להישאר בבית.

קרטונים רבים של מסמכים נלקחו בראיות מהוילה של משפחת גראף.

פטר והאסונג, תובע במנהיים, סיפר לעיתון הגרמני "בילד". כי "אנו חוקרים את שטפי ופטר גראף בחשד להעלמת מס. אינני יכול להגיד משהו על הסכום".

עיתון בקארלסרואה ציין, שנערך חיפוש גם ברכוש נוסף של משפחת גראף, וכי בדיקה של כל המסמכים שנתגלו תיקח מספר שבועות נוספים.

להערכת עיתון ה"בילד", שווה גראף יותר מ־72 מיליון דולר.

גראף הרוויחה, במהלך 13 שנותיה כטניסאית מקצוענית. כ־16 מיליון דולר בפרסים בספים, ומיליונים רבים מפרסומות.

התאחדות הטניס הגרמנית מסרה כי, גראף פרשה ממשחקה של נבחרת הטניס הגרמנית מול ספרד, במסגרת חצי גמר גביע דיוויס בסוף החודש, בגלל בעיות גב.

ג'ורג' גרהאם נמצא אשם בנטילת שוחד

ג'ורג' גרהאם, לשעבר מנג'ר ארסנל, נמצא אשם על־ידי ועדת המשמעת של ההתאחדות האנגלית, בכך שקיבל כספים מהסוכן, רנה הוג, עבור רכישתם של פאול לידרסן וג'ון ינסן הדנים.

לאחר שהחלה החקירה בנושא, החזיר גרהאם את הכסף לארסנל בתוספת ריבית.

דובר ההתאחדות מסר, כי "הוועדה בטוחה שכאשר קיבל גרהאם את הכסף הוא ידע כי זה קשור להעברות שביצע".

הוועדה הוסיפה: "לא גרהאם היה זה שביקש את הכסף, ולא הוא ביצע את ההעברות על מנת להשיג רווח אישי, אלא הסוכן הוא זה שהציע לגרהאם את הכסף וגרהאם לקח אותו, לטענתו, כמתנה בלבד".

הוג, שהעיד מטעם גרהאם, מסר שנתן את הכסף כמתנה לגרהאם. גם האוורד וילקינסון, מנג'ר לידס, נתן עדות אופי לטובת גרהאם.

הוועדה תתכנס, לקראת מתן פסק הדין היום, בעברו הנקי. הוא עלולה להשעות ולקנוס את גרהאם. המאמן איים, כי אם יושעה יפנה לבית הדין העליון של אופ"א.

נאפולי עורכת מגבית להצלת הקבוצה

ראש עיריית נאפולי פנה למשקיעים ואוהדים, במטרה לגייס 5.5 מיליון דולר להצלת קבוצת הכדורגל של נאפולי.

ראש העיר מסר שהקבוצה, שזכתה באליפות איטליה בשנים 1987 ו־1990 עם הכוכב הארגנטיני, דייגו מראדונה, התאוששה במעט, לאחר שמכרה כמה מכוכביה כמו המגן פאביו קאנאוורו לפארמה והחלוץ בניטו קארבונה לאינטר, אך עדיין שרויה במצב קריטי וזקוקה ל־7.3 מיליון דולר.

הוא ציין, כי בעל המניות העיקרי בקבוצה, קוראדו פרלאינו, ישקיע בקבוצה עוד כ־1.8 מיליון דולר בקבוצה, וכי הקבוצה זקוקה לתורמים נוספים.

היוונים מאיימים לתבוע את מאמן מארסיי

שחקני ואנשי קבוצת הכדורגל א.א.ק. אתונה מכחישים את האשמות, שמכרו את משחקם מול מארסיי, לפני שש שנים בגביע האלופות.

תגובתם של אנשי הקבוצה באה לאחר שז'אן פייר ברנס, שהיה אחד ממאמני מארסיי, טען בראיון עיתונאי, כי קבוצתו שילמה לפני שש שנים, לקבוצה היוונית כ־360,000 אלף דולר, כדי שהללו יפסידו את משחקם מול מארסיי בגביע האלופות.

תוצאת המשחק היתה 0:2 למארסיי.

הודעת הקבוצה היוונית: "א.א.ק. עם ההיסטוריה שלה והמסורת שלה, תמשיך בגאווה לעבר הצלחות נוספות".

בעל הקבוצה, מיכאליס טרוכאנאס, שרק לאחרונה רכש את הקבוצה, תיאר את האשמות: כ"מטופשות".

סטיליוס מאנולאס, אחד מארבעת שחקני א.א.ק. בהווה, ששיחק במשחק ההוא, אמר, כי יבדוק את הנושא ויגיש תביעה נגד ברנס.

האורוגוואי סילבה מפנארול לקאליארי

החלוץ האורוגוואי, דאריו סילבה, מצטרף לקאליארי האיטלקית.

סילבה עבר מן הקבוצה האורוגוואית, פנארול מונטבידאו, במטרה להחליף את דיילי אולדו, שעבר לפאריס סן ז'רמן.

סילבה יצטרף לאימוני הקבוצה עוד השבוע, כך מסרה הקבוצה.

באור, מהליגה האיטלקית הראשונה, התחתימה את הקשר לואיס אבל אקסטייר, בן ה־23, מבנפיקה ליסבון. השחקן הוחתם לשנת השאלה עם אופציה לשנה נוספת.

שוער נבחרת ארה"ב הוחתם בסנדרלנד

סנדרלנד, מהליגה הראשונה באנגליה, החתימה את שוער נבחרת ארה"ב, בראד פרידל. סנדרלנד תשלם להתאחדות הכדורגל האמריקאית כ־960,000 אלף דולר.

פרידל היה אמור להצטרף בשנה שעברה לניוקאסל, אך העסקה נפלה, מכיוון שמשרד הפנים האנגלי סירב להעניק לפרידל אישור עבודה, בטענה שאין לא מספיק הופעות בין לאומיות.

מאז ערך פרידל עוד הופעות בנבחרת וכנראה שכעת, אחרי הקופה אמריקה, יוכל להשיג אישור עבודה.

● **הייקו הרליך**, כוכב הכדורגל הגרמני, נמצא במאבק משפטי עם קבוצתו, בורוסיה מנשנגלדבאך. הכוכב בן ה־23, לא מסכים לתנאי קבוצתו וביקש לעבור לבורוסיה דורטמונד.

משפטו של הכוכב יחל רק ב־30 באוגוסט, שבועיים לאחר פתיחת הבונדסליגה.

האוטובוס נגרר למרחק 40 מטרים

בן 7, בן 12 ובן 16 נהרגו בתאונות

25 נפצעו בהתנגש אוטובוס שהחזיר ילדים מקייטנה במשאית שהובילה בלוני גז; ילד בן 12 נדרס למוות ברמת־גן; בן 16 נהרג בהתהפך טרקטור בכפר יהושע

מאת אמיר רוזנבליט

בכבישי הארץ גבו אתמול מחיר דמים. בתאונה קשה בצומת משמר־הנגב נהרג אלרועי בנימין בן ה־7, בנו של כדורגלן העבר אורי בנימין, ו־24 בני־אדם נפצעו, בהם אחותו התאומה של ההרוג. ברמת־גן נדרס למוות איגור גינזבורג בן 12, ובכפר יהושע נהרג נער כבן 16, בהתהפך הטרקטור שעליו נסע.

"ראיתי את כל הילדים נופלים באוטובוס. היו כמה ילדים שהתחילו לבכות, ניסיתי להרגיע אותם. הילדים נבהלו, עזרו לנו ולקחו אותנו. הרגשתי כאבים, וחשבתי שאני לא אצא מזה בחיים". כך סיפרה שירן חזן, בת 10 מבאר־שבע, אחת מהילדים שנפצעו אתמול בתאונת הדרכים הקשה בצומת משמר הנגב, בהתנגש אוטובוס שהסיע ילדים לקייטנת "אגר" ומשאית, שהובילה בלוני־גז.

האוטובוס, שהחזיר יותר מ־20 ילדים מבילוי יומם בקייטנת "אגר", המתקיימת בקיבוץ משמר־הנגב, חצה אתמול סמוך לשעה 1 בצהריים את הצומת ופנה שמאלה, לכיוון באר־שבע. באותו רגע הגיחה לתוך הצומת משאית, שהובילה בלוני גז דו־תחמוצת הפחמן, אשר נסעה מכיוון באר־שבע לכיוון אופקים. המשאית חצתה את הצומת באור אדום במהירות גבוהה, והתנגשה באוטובוס בעוצמה רבה. האוטובוס נגרר למרחק של כ־30 עד 40 מטרים, והועף לשולי הכביש.

אלרועי בנימין בן ה־7, בנו של כדורגלן העבר המצטיין אורי בנימין (הפועל באר־שבע), נהרג במקום. אחותו התאומה, ניר־אל, שהייתה אף היא באוטובוס, נפצעה באורח קל. ארבעה מנוסעי האוטובוס נפצעו באורח קשה, בהם מדריכת הקייטנה, אירית קשאן, בת 23. נהג האוטובוס, מרדכי רבינוביץ' בן 42 מבאר־שבע, ונהג המשאית, משה לוי בן 44 מערד, נפצעו באורח קל. 22 ילדים נפצעו באורח בינוני עד קל.

מחקירת המשטרה עולה, כי נהג המשאית, משה לוי, עבר את הצומת במהירות, באור אדום. הוא נעצר על־ידי ראש לשכת התנועה במשטרת מרחב הנגב, ורשיונו נשלל ל־90 יום ועוד היום הוא יובא בפני שופט.

למקום התאונה הגיעו 10 אמבולנסים של מד"א, שבסיוע חיילים מהבסיס הסמוך פינו את כל הנפגעים לבית־החולים "סורוקה" בבאר־שבע. שתי ילדות, בנות 9 ו־10, שנפצעו באורח קשה, אושפזו במחלקה לטיפול נמרץ ילדים בבית־החולים. מדריכת הקייטנה, אירית קשאן, בת ה־23, נותחה ואמש טרם יצאה מכלל סכנה. ילדה נוספת, שמצבה קל יותר, הועברה להשגחה במחלקה כירורגית ילדים. רוב הנפגעים סובל מחבלות וממכות קשות בחלקי גוף שונים.

זמן קצר לאחר התאונה נפתח בבית החולים מרכז מידע, מתוגבר בצוותים של עובדים סוציאליים, שסיפק מידע עדכני לפונים ולעשרות ההורים המודאגים, שהגיעו למקום.

מחזה מצמרר התרחש אחרי הצהריים, כאשר לחדר־המיון בבית־החולים הגיעה אורנה בנימין, שעדיין לא ידעה כי בנה נהרג, ניגשה אל בתה הפצועה, ניר־אל, ושאלה אותה היכן אחיה. ראש לשכת התנועה במשטרת מרחב הנגב, רב־פקד יעקב יעקב, ניגש אל האם, לקח אותה הצידה, ומסר לה את בשורת האיוב. שעה קלה לאחר־מכן הגיע לבית־החולים גם האב, אורי בנימין.

מרבית הילדים שנפצעו שוחררו לבתיהם בשעות אחר־הצהריים.

למרבה האירוניה, רק אתמול, זמן קצר לפני התאונה, הותקנה מערכת רמזורים בצומת משמר־הנגב, שנחשב אחד המסוכנים בנגב ועד כה לא היה מרומזר.

לאחר שהתברר, כי המשאית שהייתה מעורבת בתאונה הובילה בלוני גז, יצאו למקום התאונה אנשי המשרד לאיכות הסביבה, כדי לבדוק אם נשקפת סכנת דליפה מהמיכלים, אולם עד מהרה התברר כי מדובר בבלוני דו־תחמוצת הפחמן, שאינם מסכנים את הסביבה. למקום הגיעו צוותי כיבוי אש ושוטרים, שבמשך שעה ארוכה כיוונו את התנועה לדרך חלופית.

ידיב בן יהודה מוסר, כי אתמול, בערך ב־12.30 בצהריים, פגעה מכונית פרטית מסוג "סקודה" באיגור גינזבורג בן ה־12 ברחוב אבא הלל ברמת־גן, ודרסה אותו למוות.

הילד חצה את הכביש לאחר שעבר מעל מעקה המפריד בין מנהרה לבין הכביש עצמו. המכונית, שהגיחה מן המנהרה, פגעה בנער, שפונה לבית־החולים איכילוב בתל־אביב במצב אנוש. זמן קצר אחר כך מת מפצעיו.

נהג המכונית נעצר לחקירה.

(ע). — נער כבן 16 נהרג אתמול לפני הצהריים בכפר יהושע, בהתהפך הטרקטור שעליו נסע. התאונה אירעה כאשר שופל נוהג בידי נער בן 16, שאיננו מורשה בנהיגה, התהפך, וחברו, שהיה עמו, נפל ונהרג.

הנער שנהג בטרקטור נעצר לחקירה.

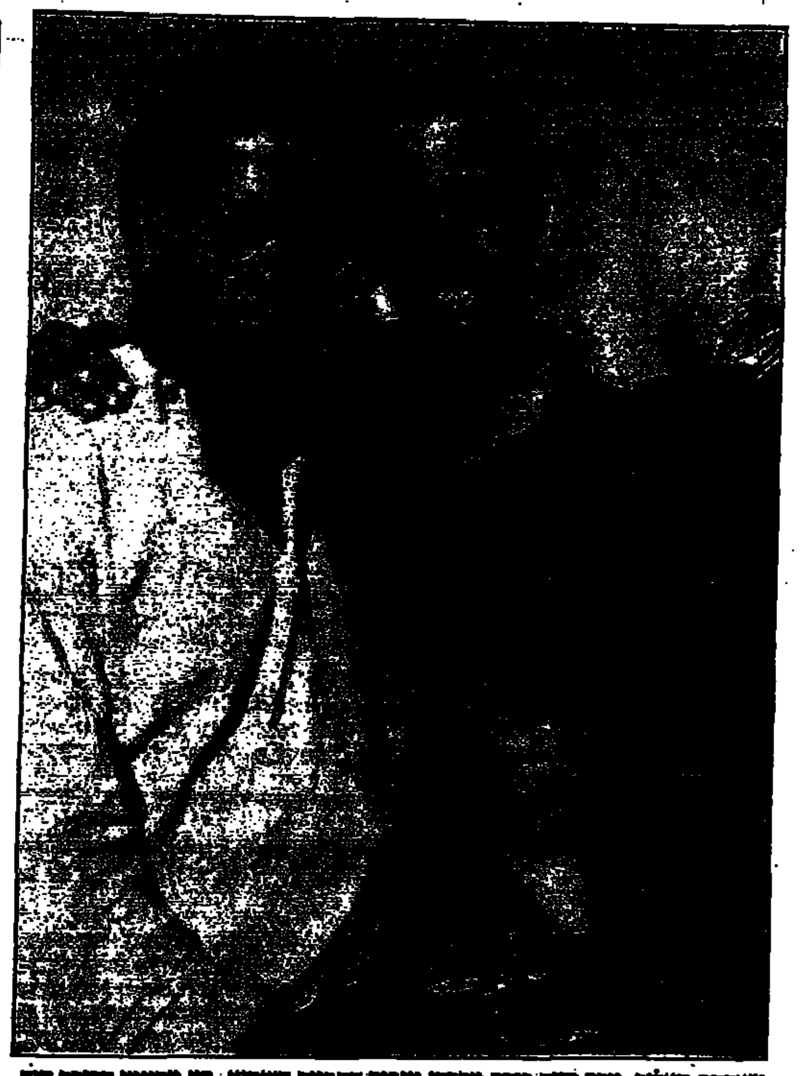

משפחת האלוף. טקס סיום קורס מפקדי טנקים התקיים השבוע. בין מסיימי הקורס היה גם בנו של האלוף במילואים יוסי בן־חנן (בתמונה) (צילום: דובר צה"ל)

"האליבי של החשוד במעורבות ברצח שני המאבטחים אומת", טוען פרקליטו

השופט דוחה ליום ראשון ההחלטה בבקשה להאריך את מעצרו של מורד מסראווה מטייבה

מאת אלי ברנר

שופט בית־משפט השלום בכפר־סבא דחה אתמול ליום ראשון, לאחר שיעיין בחומר החקירה שהוגש לו, את החלטתו בבקשת המשטרה להאריך ב־15 יום את מעצרו של מורד מסראווה בן 26 מטייבה, החשוד במעורבות ברצח שני המאבטחים של חברת החשמל בשבוע שעבר.

בבקשה להארכת המעצר טען ראש צוות החקירה, רב־פקד שלום מינס, כי בידי המשטרה ראיות לכאורה הקושרות את מסראווה לרצח שני המאבטחים, חגי לביא ואלכס פוליאבצקי, שגופותיהם נמצאו ביום רביעי שעבר ליד מיתקן של חברת החשמל בשער אפרים.

השופט דוד מועלם דן בבקשה בהעדרו של החשוד, המאושפז בבית־החולים מאיר בכפר־סבא, לאחר שביקר אצלו שם.

ראש צוות החקירה טען, כי מסראווה הובא לחדר־המיון של בית־החולים סמוך למועד מציאת הגופות, כשהוא פצוע מיריות ובכליו מחסנית אקדח ובה שמונה כדורים. החוקר הגיש לשופט מיסמך סודי, וסירב להשיב על שאלות פרקליטו של החשוד, עו"ד חיים שורצברג.

הסניגור טען, כי האליבי שמסר החשוד — כי בילה באותו ערב במסיבת רוקים — אומת על־ידי המשטרה, וכי הבדיקה הבליסטית, בדיקות דם וטביעות האצבעות מראות, שללקוחו אין קשר לרצח. לדבריו נורה מסראווה על־ידי שני רעולי־פנים בדרכו מהמסיבה בחזרה לביתו.

עוד טען הפרקליט, כי המשטרה ניסתה לשכנע את בן דודו של מסראווה, מרואן מר'עי, להמציא לה את האקדח שממנו נפלט הכדור שפצע את החשוד, כדי שיהיה אפשר לשחררו, אך החוקר המשטרתי טען: להד"ם.

הפרקליט הוסיף, כי לקוחו היה שתוי בעת שנעצר. רפ"ק מינס אמר, כי החשוד לא היה שיכור אך בדמו נמצא אלכוהול.

רפ"ק מינס ציין, כי המשטרה חוקרת את פרשת הרצח בכיוון הפלילי.

נסגר רבעון ההסת' הציונית באידיש "פאלק און ציון"

מאת נח זבולוני

רבעון ההסתדרות הציונית באידיש, "פאלק און ציון", נסגר אתמול מסיבות תקציביות, לאחר שהופיע במשך 47 שנים.

בגיליון האחרון נפרד העורך משה קלכהיים מהקוראים ומהעובדים במלים נרגשות, ואת פרידתו סיים במובאה משירו של ח.נ. ביאליק, "אחרי מותי": "עוד שיר מזמור אחד היה לנו, והנה אבד המזמור לעד".

הגיליון הראשון של "פאלק און ציון" הופיע באוגוסט 1948, האחרון, המוקדש ליום השנה ה־50 לניצחון על גרמניה, לא עמד להופיע כלל, אך לאחר דין ודברים נקבע כי לא ייתכן לסגור את העיתון בלי להודיע בגיליון האחרון על סגירתו.

דיון בבקשה לשחרר ממעצר את נטלי ויסמן, המואשמת ברצח בתה

דו"ח נתיחה מטעם הסניגוריה מטיל ספק במהימנות טענות הפתולוג

הפתולוג המחוזי מסכים לטענת הסנגוריה: שטפי־הדם שנמצאו בצווארה של המנוחה יכלו להיווצר גם לאחר המוות

מאת אלי ברנר

בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב התקיים שלשום דיון בבקשה לעיון מחודש בעניין מעצרה של מרים ויסמן, בת 74 מחולון, המואשמת כי לפני כ־7 חודשים חנקה למוות את בתה נטלי, בת 33, ומאז היא נתונה במעצר באבו־כביר. בעלה, מיכאל, שהואשם יחד איתה כשותף לפשע, שוחרר ממעצרו לפני חודשים אחדים.

פרקליטה של ויסמן, עו"ד איתי ברנון, הגיש לבית המשפט בקשה לעיון מחודש במעצרה, בצירוף חוות־דעת של פתולוג, המעלה סימני שאלה אשר למהימנות חוות־הדעת של הפתולוג המחוזי, ד"ר יהודה היס, שקבע כי הבת נחנקה למוות.

בשעתו החליט השופט אברהם ביינר לדחות את הדיון במעצרה של ויסמן עד שד"ר היס יסיים את מסירת עדותו.

עו"ד ברנון הגיש אז ערר לבית־המשפט העליון, והעיר גירוזה. בית־המשפט העליון הינחה אותו להגיש בקשה לעיון חוזר לבית־המשפט המחוזי, לאחר תום עדותו של ד"ר היס. האחרון סיים את מתן עדותו לפני כשבועיים. בינתיים התקבלה חוות־דעת פתולוגית, בהזמנת הסניגוריה, של מי שהיה בעבר ראש המרכז הפתולוגי בבית־החולים רמב"ם, הד"ר ברוך גלי.

הד"ר גלי טוען, כי סימני הנתיחה שהד"ר היס פירש כתוצאות של חניקה, מתיישבים גם עם צורות מוות אחרות, לרבות הרעלה מתרופה "מקסילטון", שנמצאה בכמות קטלנית בדמה של המנוחה בבדיקה שנעשתה בארה"ב. הד"ר גלי קובע בחוות־הדעת, כי־זו הסיבה האפשרית היחידה למות המנוחה.

הוא מצביע, בין השאר, על טעויות קשות, לדבריו, בדו"ח של ד"ר היס. האחרון קבע, למשל, כי מצא דימומים בקרניות עיניה של המנוחה, בעוד שבקרניות אין כלל כלי־דם. בנוסף מצא ד"ר היס גודש דם באברים פנימיים, בפנים ובלחמית, ובצקת בריאות ובמוח, וכל אלה יכלו, לדעת הד"ר גלי, להופיע במוות שנגרם בצורות שונות, לאו דווקא בחניקה.

לדבריו, על הצוואר לא נמצאו סימני חניקה, אלא שטפי־דם בין שרירי הצוואר, היכולים להיווצר גם במהלך הנתיחה שלאחר המוות, בעת קילוף העור לצורך הנתיחה. הספרות הפתולוגית, ציין הד"ר גלי בחוות־הדעת שלו, מזהירה מפני טעויות כאלה של פתולוגים.

בחקירה הנגדית, אתמול, הסכים הד"ר יהודה היס עם הסניגור על כך, שקיימת אפשרות כי שטפי־הדם בצווארה של המנוחה נגרמו לאחר מותה.

פרקליטה של ויסמן, עו"ד איתי ברנון, ביקש מהשופט ביינר לשחרר את מרים ויסמן ממעצרה.

המשך הדיון נקבע ל־23 בחודש.

ספק של משרד הביטחון וחיילת חשודים בשוחד, מירמה וזיוף

מאת ידיב בן יהודה

ספק של משרד הביטחון וחיילת המשרתת בבסיס מזון במרכז הארץ נעצרו כחשודים במתן וקבלת שוחד, קבלת דבר במירמה בנסיבות מחמירות וזיוף ורישום כוזב במסמכי תאגיד.

החיילת נעצרה על־ידי המשטרה הצבאית החוקרת והספק, אברהם תקווה בן 44 מתל־אביב, בעליה של חברת "האחים תקווה", נעצר על־ידי המשטרה ומעצרו הוארך אתמול בבית־משפט השלום ברמלה ב־8 ימים.

ספק מזון של משרד הביטחון חייב לעמוד בתנאי מיכרז נוקשה ביותר, ולמי שזוכה בו צפויים רווחים נאים, כי גם הפריט הקטן ביותר שיספק — יסופק לצה"ל כולו. המשטרה חושדת, כי אברהם תקווה לא הסתפק ברווחים הנאים הללו.

על־פי החשד פנה תקווה אל החיילת, המפקחת על קליטת פריטים המגיעים לבסיס המזון, שקליטתם ועידכון ערכי המשקל שלהם במחשב, וביקש ממנה שתרשום למשאיות השייכות לחברה ערכי משקל גבוהים ממשקלן בפועל. בתמורה שילם לה, על־פי החשד, אלפי שקלים במהלך החודשים אוגוסט עד דצמבר 1994.

השופט שמואל ברוך קבע, כי קיימות ראיות לכאורה הקושרות את החשוד לעבירות המיוחסות לו, והאריך את מעצרו.

עובדי בתי המשפט פתחו בעיצומים בדרישה לתוספת שכר

מאת אלי ברנר

עובדי המינהל בבתי המשפט פתחו אתמול בעיצומים ואיימו שאם האוצר לא ייענה לדרישותיהם הם לא ישובו לעבודה סדירה בתום פגרת בתי המשפט בתחילת ספטמבר. העובדים דורשים תוספת שכר והגדלת תקנים.

אתמול התקיימו משפטים אך לא היתה קבלת קהל ושירותי המזכירות לא פעלו.

יו"ר הוועד הארצי של עובדי בתי המשפט, שמואל לוי, אמר אתמול, כי מבדיקה שערכה היועצת הכלכלית, ד"ר לינה עפרוני, עולה ששכרם של עובדי בתי המשפט הוא בתחתית סולם השכר של עובדי המדינה.

לוי ציין, כי שכרו של עובד בשלושת רבע משרה עומד על 1,300 שקל בחודש. לדבריו הבטיח שר המשפטים לפני שנתיים תוספת תקנים, ובמקום זה קוצצו 70 משרות ועכשיו רוצים לקצץ 28 משרות נוספות. כל זה בזמן שבתי המשפט החלו לעבוד גם בשעות אחר הצהריים ולעובדים נוספו משימות, כמו עבודה בבית המשפט לאלימות במשפחה.

עוד קבל לוי, כי כמחצית מהעובדים בבתי המשפט הם ארעיים, וגם העובדים הקבועים אינם זוכים לקידום ומביאים עובדים מבחוץ למשרות הבכירות.

לוי מאשים את נציבות שירות המדינה ומשרד האוצר בדחיית ההמלצות של שר המשפטים לשיפור תנאי העובדים. לכן החליטו העובדים לנקוט אתמול עיצומים ואם לא ייענו לתביעותיהם הם יחריפו את צעדיהם.

בבתי המשפט מועסקים כ־1,300 עובדים. רבים מהם מבצעים עבודות נוספות, כמו עיקולים עבור ההוצאה לפועל, כדי להשלים הכנסתם. בשנת 1982 שבתו עובדי בתי המשפט במשך כחודשיים וחצי.

החל בשנת הלימודים הבאה:

במקום שומרים פרטיים בשערי בתיה"ס — ניידות משטרה בסיורים תכופים

מאת ידיב בן יהודה

תוספת של 108 ניידות משטרה וכ־300 שוטרים, שכל תפקידם יהיה לאבטח את בתי־הספר והגנים בארץ מפני פיגועים חבלניים — אלו עיקרי תוכניתה החדשה של המשטרה לאבטחת מערכת החינוך בשנת הלימודים הבאה. התוכנית תיושם למן היום הראשון ללימודים.

אתמול התכנסו במטה מחוז המרכז של המשטרה מפקדי המחוזות ומפקדי כל תחנות המשטרה בארץ, לתדרוך על התוכנית מפי שר המשטרה, משה שחל, והמפכ"ל אסף חפץ.

שחל וחפץ דרשו מהשוטרים קבלת אחריות אישית לביטחונם של כל התלמידים בבתי־הספר וגני־הילדים בארץ, ושמעו מהם את דבריהם על הנטל החדש.

על פי התוכנית, לא יוצבו עוד בשערי מוסדות הלימוד שומרים פרטיים, שעד כה היו לעתים מבוגרים מאוד ונטולי רישוי לנשיאת נשק. תחתיהם תקצה המשטרה ניידות, שיסיירו בין בתי־הספר ויפקדו אותם בתדירות גבוהה.

אמר שחל: "למרות הזמן הקצר שנותר למשטרה כדי להתארגן, אנו משקיעים מאמצים רבים להבטיח, שעם פתיחת שנת הלימודים תופעל בכל בתי־הספר שמירה נאותה. אנו משוכנעים, שמעתה תהיה השמירה ברמה גבוהה מזו שהייתה עד כה."

להערכת שחל, ניידת משטרה, האחראית לכעשר בתי־ספר, תגיע לאירוע כלשהו בתוך 3 עד 5 דקות.

בשעריהם של 650 בתי־ספר בארץ יוצבו גם שומרים מקצועיים. מפכ"ל המשטרה, אסף חפץ, אמר: "יש להבהיר להורים ולמורים המודאגים, שתוכנית שמירה זו טובה יותר מכל חלופה שנוסתה עד כה. להורים יש חשש פסיכולוגי, אך הם צריכים להבין, כי עצם העובדה שניידת מסתובבת אחת לכמה דקות באיזור בית־הספר, יוצר מצב של ביטחון."

על חששם של גורמים במשרד החינוך מפני הוויתור על השמירה הצמודה אמרו אתמול במשטרה, כי חלק מהחשש נובע מכך, שתקציב האבטחה של מוסדות הלימוד נלקח ממשרד החינוך והועבר לידי המשטרה.

המשטרה מעריכה, שהתקציב שיידרש לה להתגבר את הכוחות לקראת השינוי יעמוד על מחצית מזה שניתן עד כה למשרד החינוך.

סכנה לזיהום מי התהום ליד חדרה

טרקטור פגע בצינור־דלק ליד נחל חדרה, הדלק דלף ורובו חילחל לקרקע

מאת אודי שרון ורן הלוי

טרקטור, שמפעילו עסק בכרייה בלתי־חוקית של חול ליד מפעל "אליאנס" בחדרה, פגע אתמול בצינור של חברת "תשתיות נפט ואנרגיה", וכ־170 קוב (170 אלף ליטר) דלק זרמו מן הצינור ויותר ממחציתם חילחלו לקרקע. קיימת סכנה ממשית לזיהום מי התהום. מפעיל הטרקטור נמלט מהמקום.

זהו המקרה הרביעי שבו פוגע כלי הנדסי בצינור הדלק באיזור זה בחמש השנים האחרונות. הפעם נאמד הנזק הכספי במאות אלפי שקלים.

אתמול, סמוך ל־10 בבוקר, חש נסים אנקווה, עובד בחברה לעבודות עפר, בריח נפט במרחק כ־100 מטרים מדרום לנחל חדרה. כשקרב למקום, הבחין כי דלק זורם מן הצינור והודיע לבעלי הצינור, חברת "תשתיות נפט ואנרגיה". למקום הגיעו גם אנשי המשרד לאיכות הסביבה, משטרה ומכבי האש, למקרה של התלקחות הדלק.

מייד החלו בפעולות להסטת זרימת הדלק לנחל. הזרמה בצינור הופסקה והוחל בשאיבת הדלק מן ה"אגם" שנוצר ובבדיקת אפשרות להחדיר אליו בקטריות, שיעכלו את הדלק ויפרקו אותו. לנחל הספיקה לזרום כמות דלק קטנה בלבד. מנהל מחוז חיפה במשרד לאיכות הסביבה, רונית ראובן, ומזכיר העיר חדרה, הגישו תלונה במשטרה.

לפני ימים אחדים נמסר למשרד לאיכות הסביבה על גניבות חול ליד מפעל "אליאנס" בחדרה. החברה בעלת הצינור הציבה שלט אזהרה סמוך לנחל, אך מפעיל הטרקטור אתמול התעלם ממנו ופגע בצינור, המונח כמטר וחצי מתחת לפני הקרקע. המשטרה מנסה עתה לאתר את הטרקטור. שר האנרגיה והתשתית, הד"ר גונן שגב, ביקש מהמשטרה להחמיר באכיפת החוק במפגעי פגע זה.

הד"ר ישעיהו בר־אור, ראש אגף איכות המים במשרד לאיכות הסביבה מסר, כי לפני שלוש שנים נפגע הצינור ליד אור־עקיבא, ו־300 קוב נפט זיהמו את הסביבה. שני מקרים דומים אירעו ליד מיכלת חדרה.

לדבריו, אילו אירעה אתמול התקלה מעברו הצפוני של הנחל, עלולים היו מי־השתייה של חיפה להזדהם, שכן במרחק לא רב מהנחל מופנים מי נחל עדה למפעל נחלי מנשה, שהוא אחד ממקורות המים של חיפה. אולם מחברת "מקורות" נמסר, כי איזור הקידוח אל מי התהום מרוחק, כך שבכל מקרה לא נשקפה למי מפעל נחלי מנשה סכנת זיהום.

ב־10 השנים האחרונות אירעו 40 מקרים של פגיעה בצינורות נפט ברחבי הארץ. המשרד לאיכות הסביבה ומשרד האנרגיה והתשתית יזמו לא מכבר הצעת "חוק קווי תשתית", שעל־פיה יהיה אפשר לחייב בעלי צינורות תשתית לשקם את האיזור הנפגע, גם כאשר נפגע, גם אם הפוגע היה גוף שלישי.

אח בביה"ח לחולי־נפש בטירת הכרמל זוכה מאשמת אונס ומעשי־סדום בחולות

מאת אודי שרון

מחמוד סרחאן בן 36 מכפר נחף, אח בבית־החולים לחולי־נפש בטירת הכרמל, זוכה שלשום מאונס ומביצוע מעשי־סדום בשתי חולות. השופט המחוזי בחיפה, מלכיאל סלוצקי, קבע, כי החולות המתלוננות חיות בשני עולמות — מציאות ודמיון — ומחשבותיהן "בחלקן סדורות ובחלקן מופרעות".

התביעה טענה, כי סרחאן אנס את אחת החולות שלוש פעמים בשנת 1991, ואת האחרת אנס וביצע בה מעשי סדום בשנים 90־94'. הוא הואשם גם בהתעללות מינית, בהתעללות בחולות ומירמה והפרת אמונים של עובד ציבור. הוא כפר בהאשמות.

השופט קבע, כי העדויות היחידות שהיה בהן כדי לסבך את הנאשם היו של שתי החולות, ובהעדר חיזוק חיצוני משמעותי לעדותן אין לבסס הרשעה על מוצא פיהן, מה גם שהשתיים טענו, כי נאנסו גם על־ידי אנשים נוספים, דבר שהצוות הרפואי של בית־החולים הכחיש.

סגן מנהל בית החולים, הד"ר דן אננך, שהעיד מטעם התביעה, ציין, כי אין כל קשר בין מחלתן של המתלוננות ומחשבותיהן הפרנואידיות לבין התלונות שהגישו למשטרה.

לעומתו העיד עד ההגנה, הד"ר נפתלי, כי השתיים אינן מסוגלות להבדיל בין טוב לרע.

השופט סלוצקי קבע בהכרעת הדין, כי ממכלול העדויות הרפואיות עולה, שיש לבחון בקפדנות אם עדותן של החולות התבססה על מה שקרה במציאות, או שהייתה פרי שגיונותיהן. הוא הטיל ספק במהימנות דבריהן, והחליט לזכות את סרחאן מכל אשמה.

המשפט התנהל בדלתיים סגורות, אך בעקבות בקשתו של כתב "ידיעות אחרונות" הותר אתמול פסק־הדין לפרסום.

לגן הורדים
ולמנכ"ל מר מנחם יצחקי
ברכות ואיחולים
לרגל חגיגות
עשור שנים להיווסדה
הצח
טל. 03-9668216

לגן הורדים
ולמנכ"ל מר מנחם יצחקי
לרגל חגיגות עשור שנים להיווסדה
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה
שמורי מוטולה בע"מ
ייצור שימורי חמוצים, מלפפונים, זיתים ושאר ירקות כבושים.
טלפון: 9312097

איחולים לבביים
לגן הורדים
ולמנכ"ל מר מנחם יצחקי
לרגל חגיגות
עשור שנים להיווסדה
האשך הצלחה
ושיתוף פעולה פורה
י.ח.ד.
חברה לייבוא שווק והפצה בע"מ
שיווק כלים
לאולמות ובתי מלון
יצחק שדה 34, ת"א
טל. 03-5370707

לגן הורדים
ולמנכ"ל מר מנחם יצחקי
ברכות חמות
לרגל חגיגות
עשור שנים להיווסדה
מארק ארבל
טל. 03-5286117

לגן הורדים
ולמנכ"ל מר מנחם יצחקי
ברכות
לרגל חגיגות עשור שנים להיווסדה
Productions
הפקות וידאו, שירותי עריכה וצילומי סטילס
טל. 09-9347262, 03-9344332

שפע ברכות ואיחולים
לגן הורדים
ולמנכ"ל מר מנחם יצחקי
לרגל חגיגות
עשור שנים להיווסדה
"מיקס"
טל. 03-6957636

לגן הורדים
ולמנכ"ל מר מנחם יצחקי
ברכות חמות
והמשך הצלחה
לרגל חגיגות
עשור שנים להיווסדה
אבי רווחה
טל. 050-251260

למנחם, קלי
וכל הצוות
המשך מוצלח
מ-אריק אורן

ברכות חמות
לגן הורדים
ולמנכ"ל מר מנחם יצחקי
לרגל חגיגות עשור שנים להיווסדה
כביסון
סוכנויות (1978) בע"מ
KVISSON
רחוב הגרא 39, תל־אביב
טל. 379830, 03-370838 פקס. 03-374056